

ОЛЬГА КАЛІНОВСЬКА

ОЛЕГ КРИШТОПА | ЄВГЕН НАЗАРЕНКО

ВАЛЕНТИН ТРОХИМЧУК | ДАРИНА ФЕДЕНКО

НЕОГОЛОШЕНА ВІЙНА

НЕВІДОМІ
ФАКТИ
І ХРОНІКИ
АТО

НЕОГОЛОШЕНА ВІЙНА

НЕВІДОМІ
ФАКТИ
І ХРОНІКИ
АТО

ХАРКІВ **КЛУБ**
2015 СІМЕЙНОГО
ДОЗВІЛЯ

УДК 94(477)
ББК 63.3(4Укр)6
Н52

Жодну з частин цього видання
не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі
без письмового дозволу видавництва

Фотографії

*Олександра Гляделова, Олександра Єрмоченка, Ольги Каліновської,
Христини Бурдим, з архіву Петра Шкутяка*

Карти надано за погодженням з УКМЦ

Дизайнер обкладинки *Сергій Ткачов*

Популярне видання

*КАЛІНОВСЬКА Ольга, КРИШТОПА Олег, НАЗАРЕНКО Євген,
ТРОХИМЧУК Валентин, ФЕДЕНКО Дарина*

Неоголошена війна. Невідомі факти і хроніки АТО

Текст надано в авторській редакції

Головний редактор *С. С. Скляр*
Завідувач редакції *К. В. Новак*
Відповідальний за випуск *І. Г. Веремій*
Технічний редактор *В. Г. Євлахов*
Коректор *О. М. Пікалова*

Підписано до друку 21.08.2015.
Формат 84x108/32. Друк офсетний.
Гарнітура «Warnock Pro». Ум. друк. арк. 25,88.
Наклад пр. Зам. № .

Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»
Св. № ДК65 від 26.05.2000
61140, Харків-140, просп. Гагаріна, 20а
E-mail: cop@bookclub.ua

Віддруковано з готових діапозитивів
у ДП «Видавництво та типографія "Таврида"»
95040, Україна, АРК, м. Симферополь,
вул. Ген. Васильєва, 44

- © Олександр Гляделов, фото, 2015
- © Олександр Єрмоченко, фото, 2015
- © Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», видання українською мовою, 2015
- © Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», художнє оформлення, 2015

ISBN 978-966-14-9851-7 (PDF)

ЗАМІСТЬ ПЕРЕДМОВИ

Спочатку про терміни. Війна, а не АТО. Українсько-російська, а не громадянська. Гібридна? Можливо. Неоголошена? Так. Війна світів.

Згодом історики сперечатимуться, коли ж власне почалася ця війна, яку дехто вже поспішив охрестити третьою світовою. Як і в кожній таємній війні, у неї нема конкретної дати початку, і мабуть, так само не буде точної дати закінчення. У 2015 р. Верховна Рада у своїй політичній оцінці назвала цією датою 20 лютого. Дату розстрілів на Майдані. Особисто я, як упорядник цієї книги, ризикну не погодитися. Інформаційна війна тривала вже давно. Мабуть, вона не припинялася від початку українсько-російських стосунків, тобто завжди. Війна ж у класичному розумінні, тобто коли в ній почали брати участь озброєні групи людей, почалася трохи пізніше. Російська Федерація свій намір вести війну означила 1 березня, коли так звана Рада Федерації Російської Федерації дала згоду на використання військ поза межами країни. Ще за кілька днів до цього ці війська почали діяти на іноземній території. Російський спецназ захопив будівлю Верховної Ради АР Крим. Так просто і буденно почалося те, що забрало вже тисячі людських життів.

Сховатися від війни неможливо. Вона переслідуватиме вас навіть у зоні комфорту. Військові автомобілі, люди в хакі на вокзалах, у тих же кафе, куди тікають від війни п'яниці, — усе нагадує про неї. А найдужче — робота журналіста та інформація, з якою доводиться працювати, навіть коли відпочиваєш.

Ця книга є свого роду енциклопедією війни. Основна мета чи, як модно зараз казати, місія — згадати все. День за днем. Уже понад п'ятисот діб. Крім інформаційної, у цієї книги є і терапевтична місія. Підбірка новин про вбивства і наступи лякає. Крім хронології бойових дій, ви зможете прочитати аналітику, яка допомагає отримати розуміння і хоч трохи позбутися страху. І репортажі. Тих журналістів, які на власні очі бачили кров і сльози. На момент написання цієї передмови прихована війна триває. Мало надій, що до моменту друку вона таки завершиться. Сподіваємося.

І — ще раз — згадати все.

Розділ 1

«Руська весна», або Неввічливі «зелені чоловічки»

2014

26 ЛЮТОГО — 1 БЕРЕЗНЯ

У суботу 1 березня 2014 р. я саме був в автосалоні — хотів купити авто замість того, яке спалили під час Майдану. Пролунав дзвінок. Телефонувала Оля Каліновська, тоді редактор програми «Час. Підсумки дня» на «5 каналі».

— Ти новини бачив? — запитала вона.

— Від ранку ні.

— Війна починається. Виходимо на роботу, будемо марафонити.

Із того часу марафон практично не припинявся.

Поки я прибув на роботу, Рада Федерації Російської Федерації уже ухвалила своє сумнозвісне рішення про дозвіл на використання військ поза межами Росії. В Україні. На той момент ішлося про Крим. Хоча взагалі ніхто не знав, про що йдеться. Ходили чутки, що колони з російськими військовими бачили уже під Запоріжжям...

Почалося все кількома днями раніше. 26 лютого оголосили про надзвичайне позачергове засідання Верховної Ради АР Крим. Під стіни адмінприміщення вийшли з одного боку тисячі кримських татар з українськими прапорами, з іншого — кілька сотень проросійських активістів з триколорами. Спровоковано сутичку. Голова ради АР Крим Константинов заявив, що засідання не відбудеться — нема кворуму. Заговорили про новий коаліційний уряд у Криму. Утім уже в ніч на 27 лютого ситуація докорінно змінилася. Усі урядові споруди захоплено невідомими. Так званими зеленими чоловічками. Тоді ще не знали, хто це.

Центр Сімферополя заблокований. Не пропускають ні транспорт, ні пішоходів.

Міністерство оборони РФ починає брязкати зброєю. Перевірка військ Західного і Центрального округів РФ передбачає передислокацію десятків тисяч солдатів під кордон з Україною.

За кілька кілометрів від Сімферополя помічено сім бетеерів. І це не українська бронетехніка. Очевидно, Чорноморського флоту РФ. На місце виїждять есбеушники. В. о. Президента України Олександр Турчинов робить заяву про те, що будь-яке пересування російських військових поза межами базування ЧФ буде розцінено як акт військової агресії.

Заяву також робить тодішній генсек НАТО Андерс Фог Расмуссен: «Я закликаю Росію не вживати ніяких заходів, які можуть посилити напругу або створити непорозуміння».

Занепокоєння діями РФ висловив міністр закордонних справ Польщі Радослав Сікорський. Туреччина виступила за підтримку територіальної цілісності України.

Політолог Тарас Березовець висловив припущення, що події в Криму підуть за придністровським сценарієм.

Між тим до захопленого військовими приміщення Ради АР Крим починають збиратися депутати. За наявною інформацією, кворуму нема. Перевірити неможливо. До залу засідань озброєні люди нікого не пускають. Під дулами автоматів без журналістів та, імовірно, без достатньої кількості депутатів починається засідання, на якому в порушення усіх можливих норм ухвалюються рішення про відставку уряду Могильова та призначення прем'єр-міністром АР Крим лідера партії «Руське єдінство» Сергія Аксьонова. Також недієздатна Рада буцімто голосує за проведення в Криму референдуму. Він запланований на 25 травня. Які питання будуть винесені на референдум — невідомо.

Проте відомо, що ввечері 27 лютого на в'їздах до півострова з'являються бетонні блокпости. Їх охороняють озброєні люди в камуфляжі.

Уранці 28 лютого ситуація і далі загострюється. Уночі заблоковано всі аеропорти Криму.

Голова ОБСЄ, міністр закордонних справ Швейцарії висловлює свою стурбованість подіями в Криму. Фраза «глибоке занепокоєння» ще не викликає іронії.

Депутат Ради АР Крим Микола Сумуліді підтверджує раніше озвучену інформацію про відсутність кворуму на засіданні 27 лютого. Мовляв, було 40 осіб за необхідних 60.

Німецький юрист Отто Лухтерханд, який 20 років тому брав участь у підготовці Конституції Росії, заявив, що Крим не має права самостійно визначати свій статус.

Про це ж говорять інші експерти: «Нема народу Криму, є кримські татари, які становлять етнічну меншість в Криму».

Держсекретар США Джон Керрі зазначає, що мав телефонну розмову з міністром закордонних справ РФ Сергієм Лавровим, який запевнив, що Росія поважатиме суверенітет і територіальну цілісність України.

У «Ютубі» викладено ролик з польотом групи військових гвинтокрилів, імовірно Мі-24, які рухаються з РФ в бік аеропорту Бельбеку.

У Києві збирається на екстрене засідання Рада національної безпеки і оборони. Секретар РНБО Андрій Парубій після засідання бадьоро рапортує: «Ситуація в Криму локалізована, охорона адмінприміщень на Півдні і Сході України посилена. Українські військові об'єкти в Севастополі не захоплені і не атакуються. У випадку агресії військові готові дати адекватну відповідь».

Нарешті 1 березня. Уночі слово бере президент США Барак Обама, який виступає за термінове міжнародне посередництво при вирішенні «кримського питання». Тоді ж уночі терміново збирається Рада безпеки ООН. Представник РФ В. Чуркін виступає проти «нав'язування Криму» «посередницької міжнародної місії».

Гаряче стає в інших регіонах. У Донецьку під обладміністрацією мітинг. Там зранку зібралося понад п'ять тисяч мітингарів, які намагалися прорватися до будівлі. Проте їм не вдалося. Протестувальники зірвали з флагштока український прапор і встановили там російський. Водночас кількатисячний натовп вимагав від губернатора не коритися новій владі та закликав провести референдум щодо федералізації регіону. Відбуваються «вибори» «народного губернатора». Ним стає до того нікому не відомий Павло Губарев. У минулому член неонацистської проросійської організації, а також організатор масових заходів. Дід Мороз.

Депутати Донецької міської ради ініціюють проведення референдуму щодо федералізації регіону.

У Миколаєві кілька тисяч чоловік виходять на мітинг. Вимагають відділити Миколаївщину, Херсонщину та Одесу від України, створивши нове федеральне утворення. Стає відомо про план дестабілізації України, розроблений в Кремлі під кодовою назвою «Руська весна».

Існування плану підтверджується подіями в Харкові. Натовп під російськими лозунгами атакує приміщення Харківської облдержадміністрації і захоплює його.

У Херсоні такий же мітинг. Людей мало. До 400 чоловік. «Проти насилля і фашизму». «За — об'єднання з Білоруссю і Росією».

В. о. Президента Олександр Турчинов призначає командувача Військово-морських сил України. Ним стає Денис Березовський.

Територіальну цілісність України підтримали Ангела Меркель та Жозе Мануель Баррозу на спільній прес-конференції в Німеччині.

Ангела Меркель, канцлер Німеччини: «Ми маємо робити все, що можемо, — і я особисто вже розмовляла з президентом Путіним, із представниками України — для збереження територіальної цілісності України. Події в Криму нас надзвичайно *непокоять*. Ми маємо довести, що навчилися чогось у минулому і що конфлікти можна розв'язувати мирним шляхом».

Жозе Мануель Баррозу, голова Єврокомісії: «Ми були шоковані повідомленнями про загрозу суверенітету України. Це нечувано для ХХ сторіччя! Проблема Криму треба розв'язувати з повагою до територіальної цілісності України. Сподіваюся, міжнародна спільнота про це подбає».

2 БЕРЕЗНЯ

Нічна заява президента США Барака Обама: «Росія дорого заплатить». Подальші агресивні дії вплинуть на статус РФ на міжнародній арені і призведуть до її ізоляції. У соцмережах критикують Обаму за м'якість і неконкретність.

На екстрене засідання збирається Верховна Рада України. Олександр Турчинов, голова ВРУ: «Я дав наказ, враховуючи потенційну агресію з боку РФ, привести Збройні сили України до повної бойової готовності. Також посилено охорону електростанцій, аеропортів та інших стратегічних об'єктів та об'єктів інфраструктури. РНБО розробила детальний план дій на випадок прямої військової агресії з боку РФ».

Арсеній Яценюк, Прем'єр-міністр України: «Я мав розмову з Медведєвим. Російська сторона запевнила, що рішення про введення військ в Україну не приймалося, і прийняття такого рішення в Україні не існує. Ми готові захищати свій суверенітет. Ми переконані, що Росія не вдасться до військової інтервенції на території України, бо така інтервенція буде початком війни і закінченням будь-яких стосунків з РФ».

Ігор Тенюх, в. о. Міністра оборони України: «Війська переведено в найвищій ступінь готовності. Моральний дух офіцерського складу високий. Україна має збройні сили, які здатні виконати свій конституційний обов'язок».

Попри такі пафосні заяви з'ясовується, що в Україні практично немає армії. До ведення бойових дій готові шість тисяч військово-службовців.

У Дніпропетровську тисячі людей виходять на антипутінську акцію.

З'ясовано фейк російської пропаганди, використаний офіційними джерелами. Напередодні російське телебачення показало постановочне відео з Сімферополя, на якому показана стрільба між кількома угрупованнями. Згодом у Раді Федерації РФ прозвучала інформація, що буцімто під час цієї стрільби загинули люди. Саме це і було приводом для згоди на введення військ в Україну. Генконсул Росії в Україні через день спростував цей фейк.

Загострюється ситуація в Криму. Російські військові вимагають скласти зброю батальйону морської піхоти ВМС України в Феодосії. Інакше погрожують штурмом. Аналогічна ситуація в інших військових частинах, заблокованих як місцевими, так і російським спецназом.

Глава МЗС Франції заявив, що подальше членство Росії у Великій вісімці під питанням і закликав владу РФ припинити «брякати зброєю».

У Харкові антипутінський мітинг. Тисячі харків'ян пройшли центром міста, скандуючи «Путіна геть!».

У Сумах 15 тисяч містян вийшли на акцію в підтримку єдності України.

Джон Керрі вперше згадує про можливі санкції щодо Росії.

Увечері командувач ВМС України Денис Березовський у присутності самопроголошеного прем'єр-міністра АР Крим Аксьонова прийняв присягу на вірність «жителям Криму і міста Севастополя».

3 БЕРЕЗНЯ

Путін, імовірно, втратив зв'язок з реальністю. Про таке, за даними видання «Нью-Йорк таймс», у телефонній розмові з Бараком Обамою повідомила Ангела Меркель. Із посиланням на власні джерела газета пише, що канцлер Німеччини спілкувалася з Обамою невдовзі після тривалих телефонних перемов з російським чільником. Меркель запропонувала Путіну створити групу з розслідування ситуації в Криму під егідою ОБСЄ, і той погодився. Меркель наголошувала: дії росіян у Криму — інтервенція і такі кроки Кремля порушують міжнародне законодавство. Путін відповів, що російськомовним мешканцям півострова загрожує небезпека з боку українських націоналістів. Дії російської армії є повністю адекватними для такої, за його словами, екстраординарної ситуації. Між тим на події в Україні російські біржі відреагували зниженням індексів, ринок акцій впав на 10 %. Рекордно падає і курс рубля.

Кияни активно записуються в загони добровольців. У військоматах Києва фіксують збільшення людей, які за власною ініціативою ідуть до комісаріатів.

Український Уряд розглядає можливість перекриття кордону з РФ. «Можливість перекриття кордону з Росією або ж щонайменше запровадити жорсткі умови його перетину розглядає нині Уряд України», — повідомив Перший віце-прем'єр Віталій Ярема. За його словами, Росія протягом останніх днів масово привозить автобусами провокаторів — людей, які беруть участь у проросійських мітингах й підбурюють українське суспільство.

Провести місцеві референдуми в умовах чинного законодавства неможливо. Про це заявили в Центральній виборчій комісії. (Кажуть: на сьогодні жоден із законів не визначає порядку організації місцевих опитувань.) У такий спосіб у ЦВК відповіли на рішення Ради АР Крим про проведення референдуму щодо статусу півострова 30 березня. Крім того, Донецька облрада теж проголосувала за проведення референдуму щодо статусу Донбасу. Коли має відбутися народне опитування і яке саме питання хочуть на нього винести на Донеччині — наразі невідомо.

Сергій Лавров, глава МЗС Росії каже, що поступає інформація про підготовку провокацій проти ЧФ РФ. Щоправда, наразі провокують

саме вони. У Севастопольській бухті російські кораблі заблокували кілька суден ВМС України, зокрема корвет «Тернопіль».

У Криму відключили від ефіру опозиційну ТРК «Чорноморська».

4 БЕРЕЗНЯ

У Криму невідомі викрали українського генерал-полковника, директора департаменту по роботі з особовим складом адміністрації Державної прикордонної служби Михайла Коваля. Про це повідомляє «Українська правда» з посиланням на помічника голови Держприкордонслужби Сергія Астахова. Ця подія тоді, у березні, минула майже непоміченою. Але саме після того викрадення маловідомий чиновник за короткий час зробив серйозну кар'єру.

Перші заяви зробив президент РФ Путін. Він сказав, що визнає самопроголошеного прем'єра АР Крим Аксьонова легітимним керівником, а озброєних людей, які захопили ключові об'єкти на півострові, назвав «силами оборони». Росія дає зрозуміти світові, що готова до переговорів, тільки якщо влада в Києві буде змінена, тобто в разі повернення до умов договору 21 лютого, за якими Янукович залишається президентом України. У свою чергу США знову погрожують РФ ізоляцією, але пропонують вихід, якщо Росія дасть задній хід.

У Донецьку відбувається багатотисячна хода з синьо-жовтими прапорами під гаслом «Донбас — це Україна!».

5 БЕРЕЗНЯ

Місія ОБСЄ розпочала свою роботу в Криму. Попри повідомлення про те, що її членів не пускають до автономії. Про це повідомляє «Українська правда» з посиланням на координатора проектів ОБСЄ в Україні.

Із частини «Сакська», де розташована авіаційна морська бригада, минулої ночі вдалося перекинути на материк чотири вертольоти — один Ка-27 і три Мі-14, а також три літаки — два Ан-26 і один Бе-12. Але сама частина досі оточена озброєними людьми.

Україна встановила свої блокпости на в'їзді до Криму.

Голови Запорізької і Миколаївської ОДА заявили, що в них є інформація про підготовку захоплення адмінприміщень обладміністрацій у цих областях.

Міністр оборони РФ Сергій Шойгу заявив, що люди у військовій формі на території АР Крим до російської армії ніякого відношення не мають.

З'ясовується, що український генерал Михайло Коваль був викрадений російськими байкерами.

У Донецьку проходить великий мітинг за єдність України. Наприкінці акції на українських активістів скоєно напади. Десятки людей важко травмовано.

6 БЕРЕЗНЯ

Уночі 6 березня в Донецьку затримали самопроголошеного проросійського «губернатора» Павла Губарева. Про це повідомляє «Радіо Свобода». Інформація про арешт Павла Губарева разом зі ще 70 учасниками захоплення облдержадміністрації надійшла близько шостої ранку. Також правоохоронці взяли під контроль захоплену в середу будівлю облдержадміністрації, над нею знову майорить національний прапор України. Від російських трикологів очистили і головну площу Донецька. Уночі проросійські радикали спробували захопити приміщення регіонального телеканалу «Донбас». Спроба не була успішною, через вторгнення ефір довелося перервати, але телеканал не перейшов під контроль нападників.

Зустріч держсекретаря США Керрі і міністра закордонних справ РФ Лаврова навряд чи була успішною, судячи із заяв після її завершення. Керрі сказав, що «порушення Росією суверенітету України не буде залишено без відповіді». Прем'єр-міністр Великобританії

Кемерон в своїй розмові з президентом США Обамою торкнувся питання щодо України. Обое погодилися, що Росія вже платить ціну за порушення міжнародного права.

США ввели візові обмеження щодо громадян РФ і України, причетних до загрози суверенітету України.

Росіяни затопили на виході з бухти Донузлав свій корабель, таким чином перекривши вихід у відкрите море українським військовим суднам.

Меджліс кримськотатарського народу закликає міжнародне співтовариство негайно розглянути можливість введення на територію Криму міжнародного миротворчого контингенту сил безпеки ООН.

У Криму «5 канал» і «1 + 1» відключили від ефірного мовлення.

7 БЕРЕЗНЯ

Обама поговорив по телефону з Путіним. Останній заявив, що «не може залишити поза увагою прохання про допомогу громадян Криму».

Україна не в змозі якісно дати військову відсіч Росії. Про це 7 березня сказав заступник голови Верховної Ради Руслан Кошулинський на брифінгу в Українському кризовому медіа-центрі в Києві. За словами Кошулинського, «проблема в тому, що Україна сьогодні не в змозі якісно дати відсіч у військовій формі, урахувуючи той стан, який залишив після себе режим у Збройних силах і СБУ». «Це фактично вихолощення фахівців-державників», — додав він. Кошулинський наголосив на важливості того, щоб інші держави на виконання Будапештського меморандуму чинили тиск на Росію, яка є агресором. Як заявив Кошулинський, влада України «діє зараз виключно дипломатичними шляхами, мінімізуючи будь-які силові сценарії в напрямку ескалації військового конфлікту в Криму».

«Останні події в Криму можуть загрожувати кримськотатарській та українській громадам автономії», — заявила верховний комісар ОБСЄ у справах національних меншин Астрид Торс.

Спікер Ради Федерації РФ Валентина Матвієнко заявила, що підтримує приєднання Криму до Росії. Також вона стверджує, що парламент Криму має право оголосити референдум. Спікер Ради Криму Володимир Константинов на переговорах з депутатами Держдуми в Москві пообіцяв приєднати до Росії всю Україну. У той же час українські ЗМІ оприлюднили інформацію про те, що Константинов має борг перед банками — понад 1 млрд грн.

8 БЕРЕЗНЯ

Президент США Барак Обама і канцлер Німеччини Ангела Меркель обговорили кримську кризу та військову агресію РФ на українській території, закликавши Кремль вивести російські війська з України.

Російський спецназ захопив пропускний пункт Щолкіне (АР Крим, мис Казантип) і заволодів зброєю.

Кінематографісти Росії виступили проти військової агресії в Криму. У Петербурзі на Марсовому полі проходить мітинг проти військового втручання Росії в справі України: на акції зібралось близько 300 осіб.

Сценарій, за яким події розгортаються в Криму, схожий на той, що проходив раніше в Абхазії та Осетії. Про це заявив в. о. Міністра закордонних справ Андрій Дешиця.

За інформацією голови Центру військово-політичних досліджень, учасника організації «Інформаційний опір» Дмитра Тимчука, президент Росії Володимир Путін нібито планує зачистити Крим від українських військових до 16 березня — дати проведення референдуму в АР Крим про статус півострова.

У Криму російський спецназ відкрив вогонь у присутності ОБСЄ.

Російські війська з Криму вторглися в Херсонську область.

Євросоюз заявляє, що підпише політичну асоціацію з Україною негайно.

9 БЕРЕЗНЯ

Російські військові вимагають від морських піхотинців у Керчі перейти на бік РФ до 16 березня — дати проведення кримського референдуму про статус півострова.

Російські військові захопили на прикордонному з АР Крим перешийку Чонгар в Генічеському районі Херсонської області приватні об'єкти.

Американський есмінець USS Truxtun прибув у румунський порт Констанца, від якого до Одеси близько 300 км.

У Одесі на Потьомкінських сходах співали гімн України; у Харкові розгорнули 127-метровий національний прапор.

У Миколаєві біля пам'ятника Тарасу Шевченку відбувся мітинг, присвячений 200-річчю з дня народження поета, який переріс в антиросійський марш.

США готові ввести додаткові санкції щодо Росії у випадку анексії Криму.

Президент Росії Володимир Путін у телефонній розмові з канцлером Німеччини Ангелою Меркель і британським прем'єр-міністром Девідом Кемероном заявив, що керівництво Криму приймає заходи, засновані на нормах міжнародного права і покликані забезпечити інтереси населення.

На в'їзді до Криму з боку Херсонської області озброєні люди у військовій формі без розпізнавальних знаків затримали активісток спільноти Автомайдан і журналістку.

У Донецьку знов «качелі»: паралельно проходило кілька акцій. Найчисельнішою стала проросійська, що зібрала кілька тисяч чоловік.

Українські прикордонники посилюють охорону кордону з Молдовою в районі Придністров'я.

Активісти харківського Євромайдану і жителі міста пройшли ходою по вулиці Сумській у центрі міста. Участь у заході взяли щонайменше 10 тисяч чоловік.

Флагман Чорноморського флоту Росії ракетний крейсер «Москва» взяв курс у бік материкової частини України.

Загострення ситуації в Луганську: учасники проросійського мітингу увірвалися в будівлю обласної державної адміністрації.

Після захоплення будівлі Луганської облдержадміністрації її голова Михайло Болотських написав заяву про відставку. Щоправда потім заявив, що зробив це під тиском.

10 БЕРЕЗНЯ

«Влада АР Крим має намір націоналізувати флот ВМС України, кораблі “Чорноморнафтогазу” та інші українські об’єкти», — заявив прем’єр-міністр Криму Сергій Аксєонов.

У Донецьку вандали осквернили пам’ятник Тарасу Шевченку.

Тільки 12 % українців у цілому по країні виступають за об’єднання з Росією. Про це заявила директор фонду «Демократичні ініціативи» Ірина Бекешкіна. Це дані останнього опитування.

У вівторок військово-морські сили США, Румунії та Болгарії почнуть маневри в Чорному морі, поблизу територіальних вод з Україною.

Якщо Росія не піде на деескалацію напруженості у своєму вторгненні в Україну, Євросоюзу доведеться перейти до наступного рівня санкцій. Про це заявив міністр закордонних справ Німеччини Франк-Вальтер Штайнмайер.

11 БЕРЕЗНЯ

Ситуація в Україні навколо Криму носить більш масштабний характер і загрожує перерости в «загальноєвропейську кризу з гарантованою участю сусідніх країн, держав-членів НАТО і США», — вважає екс-радник президента Росії Володимира Путіна Андрій Ілларіонов.

Верховна Рада України просить країни-гаранти вжити всіх необхідних, у тому числі військових, заходів щодо припинення агресії на території України. У відповідь — тиша.

«На кордоні України перебуває 220 тисяч російських військ», — в. о. Міністра оборони І. Тенюх.

Верховна Рада Криму прийняла декларацію про незалежність АР Крим і Севастополя.

У район Перекопу станом на 09:30 11 березня російські військові перекинули 22 артилерійські установки.

Тривають атаки російських військ на українські частини.

У Донецьку затримано співробітника ГРУ Росії, а в Луганську — депутата облради Арсена Клінчаєва.

Держсекретар США Джон Керрі відмовився від зустрічі з президентом Росії Володимиром Путіним, поки Москва не погодиться обговорити пропозиції США щодо врегулювання кризи в Україні.

Рада безпеки ООН провела п’яте за останні дні засідання, присвячене ситуації в Україні. За його підсумками постійний представник Росії Чуркін заявив, що на сесії не було «нічого нового».

Найцікавіша подія дня у Ростові. Прес-конференцію дає экс-президент Віктор Янукович. На зустріч із «легітимним» збираються сотні журналістів.

Але...

Промова українського проффесора-втікача виявиться не вартою глибинного аналізу. Та й сам «легітимний», «автомобіль котрого пошматували автоматними чергами радикали, що захопили владу в Києві», втретє після спроби люструвати його онука з'явиться перед публікою не заради озвучення історичних меседжів. А тому, що живий. І готовий залюбки поділитися цією приємною новиною із тими, хто вкотре встиг його поховати.

12 БЕРЕЗНЯ

Генпрокуратура оцінила виступ колишнього президента Януковича як провокацію, спрямовану на розпалювання сепаратизму в південних і східних областях України.

Меркель: «Росія краде в Україні Крим». «Уже можна говорити про анексію», — заявила на засіданні фракції християнських демократів у Бундестазі канцлер Німеччини. Вона висловилася за виважені, але рішучі дії Європи в українській кризі. Канцлер зауважила, що йдеться про такі напрямки, як допомога Україні та подальші переговори з Росією, указавши межі її дій, водночас наголосила на необхідності зробити все можливе, щоб не зруйнувати курс на діалог із Москвою. За словами Меркель, дії Росії порушують усі міжнародні правові норми, установлені після Другої світової війни.

Міністерство закордонних справ України висловлює рішучий протест з приводу заяви МЗС Російської Федерації від 11 березня 2014 р. про визнання правомірною так звану декларацію про незалежність Автономної Республіки Крим та міста Севастополя. Рішення, схвалені Верховною Радою АР Крим, є антиконституційним, незаконним та юридично нікчемним. Про це повідомляє прес-служба МЗС України.

Президент США Барак Обама на зустрічі з прем'єр-міністром України Яценюком заявив, що Білий дім змушений буде переглянути свої відносини з Росією, якщо та продовжить спроби відторгнути від України Крим.

Верховний головнокомандувач Об'єднаних збройних сил НАТО в Європі генерал Філіп Бридлав заявляє, що в Альянсу немає сумнівів у тому, що в Криму діють російські військові підрозділи, а не міфічна «самоборона».

Президент Франції Франсуа Олланд провів телефонну розмову з Путіним. Олланд зазначив, що на сьогодні ще є час для уникнення безглуздої ескалації конфлікту в Криму.

Територію ракетно-технічної бази української армії в селищі Чорноморське в Криму зайняли 600 російських військових.

У Криму на сьогодні перебуває 18 430 російських військових, ще 220 тисяч беруть участь у навчаннях на східному кордоні України.

У ніч на 12 березня співробітники управління СБУ в Херсонській області виявили та затримали розвідгрупу збройних сил РФ, яка проникла на територію Херсонської області з АР Крим, минаючи пункти контролю.

Обидві палати Конгресу США ухвалили резолюції, що засуджують Росію за військову окупацію Кримського регіону України. Документи містять заклик до введення таких економічних санкцій, які змусять Росію вивести її війська з території України.

Україна не буде намагатися силою зупинити російську окупацію Криму, щоб не підставляти під удар свої східні кордони.

13 БЕРЕЗНЯ

Президенти кількох національних паралімпійських комітетів відмовилися від прийому в російського президента Володимира Путіна.

Результати кримського референдуму планується оголосити вже 17 березня.

Начальник управління Морської охорони Держприкордонслужби України заявив про переведення кораблів Керченської морської охорони до Маріуполя.

Європарламент прийняв резолюцію про вторгнення Росії в Україну.

Російські військові затопили четвертий корабель в озері Донузлав у Криму.

Президент Росії Володимир Путін зустрівся з олігархами і вищими посадовими особами у зв'язку із загрозою санкцій.

Прем'єр-міністр України Арсеній Яценюк на засіданні Ради безпеки ООН в Нью-Йорку (США) закликав Росію вивести свої війська з Криму і сісти за стіл переговорів для врегулювання конфлікту.

Трагедія в Донецьку: проукраїнський мітинг піддався жорсткому нападу. Від ножового поранення помер демонстрант, троє потрапили у відділення нейрохірургії.

За попередніми даними, у Донецьку в зіткненнях загинули троє, а постраждали півсотні людей.

14 БЕРЕЗНЯ

МЗС України прямо звинуватило росіян у провокуванні бійні в Донецьку. У Міністерстві закордонних справ України прокоментували сьогоднішню заяву російських колег щодо подій у Донецьку. Позицію відомства Лаврова назвали «цинічною та безвідповідальною». «Очевидно, що провокація була спланована окремими громадянами Російської Федерації, які прибули в Україну, щоб дестабілізувати ситуацію. Натомість, МЗС Росії свідомо перекрутило факти», — ідеться в заяві українських дипломатів.

Євген Перебийніс, речник МЗС: «Вражає своїм цинізмом та безвідповідальністю сьогоднішня заява Міністерства закордонних справ Російської Федерації, у якій російська сторона в брутальний спосіб намагається перекласти відповідальність за трагедію на українську владу. Конфлікт був спровокований наприкінці мирного мітингу, відтак очевидно, що провокація була спланована і має прямий зв'язок з цілеспрямованими деструктивними діями окремих громадян Російської Федерації».

Раніше Міністерство закордонних справ Росії заявило, що в Донецьку на мирних демонстрантів, які прийшли висловити своє ставлення до нової української влади, напали праворадикальні угруповання. «Росія залишає за собою право захищати співвітчизників в Україні», — наголосили у відомстві.

Між тим у Донецьку на 15—16 березня готуються проросійські акції. Миськрада подала до суду з проханням їх заборонити. Під судом кілька сотень проросійських активістів.

Більше 40 тисяч кримчан взяли участь в акції проти референдуму про незалежність.

Переговори міністра закордонних справ Росії Сергія Лаврова і держсекретаря США Джона Керрі щодо ситуації в Криму завершилися безрезультатно.

Українські та російські морські піхотинці зіграли у футбол в Криму. Ініціаторами товариського матчу виступили українські військові, вони ж і перемогли — з рахунком 4:0.

Європейський союз склав список зі 130 високопоставлених російських чиновників, щодо яких можуть бути введені візові обмеження і рахунки яких можуть бути заморожені.

СБУ затримала лідера сепаратистської організації «Луганська гвардія» Олександра Харитонову.

Із Керчі в бік Джанкою переміщуються військові ешелони з системами залпового вогню «Ураган».

Влада Японії обговорює питання введення можливих санкцій відносно Росії.

15 БЕРЕЗНЯ

Біля селища Стрілкового на Арабатській стрілці, що коло Генічеська на Херсонщині, висадився російський десант. Місцеві мешканці повідомляють, що з вертольотів висадилися кілька десятків російських піхотинців. Докладніше про те, що зараз відбувається на Арабатській стрілці, «5 каналу» по телефону розповів речник Державної прикордонної служби Олег Слободян: «Близько 13 години сьогодні прикордонний наряд, який виконував завдання з контролю за режимом на межі адміністративного кордону Херсонської області та АР Крим, виявив висадку десанту зі сторони південної околиці селища Стрілкового, що на Арабатській стрілці, із чотирьох вертольотів. Близько 60 чоловік російських військовослужбовців. Росіяни після того, як висадились, підтягнули ще три бетеери і розпочали інженерне облаштування місцевості. Близько 15:30 з шести вертольотів Російської Федерації додатково в районі цього населеного пункту висадились 60 військовослужбовців Російської Федерації. Водночас, є інформація про те, що в напрямку селища Стрілкового по Арабатській стрілці з села Каменського рухається колона бетеерів Російської Федерації.

На жаль, кількість військовослужбовців і техніки, яка переміщується, неможливо чітко визначити. Було проведено переговори з російськими військовослужбовцями, у ході яких встановлено, що головною метою дій російських військовослужбовців є нібито захист газоперекачувальної станції «Чорноморнафтогазу», яка розташована в цій місцевості, від можливих терористичних актів.

МЗС України заявило про військове вторгнення Росії і вимагає виводу військ. У заяві зовнішньополітичне відомство висловлює рішучий та категоричний протест у зв'язку з висадкою в районі селища Стрілкового Херсонської області 80 російських десантників і захопленням ними селища Стрілкового за підтримки чотирьох бойових вертольотів та трьох бронемашин. «Україна залишає за собою право застосувати всі необхідні заходи для припинення військового вторгнення з боку Росії», — наголосили у МЗС.

Для недопущення росіян на Херсонщину з боку Арабатської стрілки була піднята авіація Сухопутних військ та аеромобільний батальйон. Про це «5 каналу» повідомили в Міністерстві оборони. Богдан Сенік, т. в. о. начальника управління преси та інформації Міністерства оборони України: «Силами підрозділів Збройних сил України було зупинено спробу проникнення військовослужбовців збройних сил Російської Федерації на територію Херсонської області з боку Арабатської стрілки. Відсіч було здійснено негайно. Російські військовослужбовці повернулися на попереднє місцезнаходження. Із метою негайного реагування на провокацію з української сторони були підняті сили армійської авіації сухопутних військ Збройних сил України, а також сили аеромобільного батальйону». Натомість керівник Центру військово-політичних досліджень Дмитро Тимчук повідомив у «Фейсбучі», що росіяни не відступили і залишаються на позиціях поблизу газорозподільної станції. До об'єкта також підтягуються бійці українського аеромобільного батальйону.

Росія скористалася правом вето на Раді безпеки ООН при ухваленні резолюції щодо України.

16 БЕРЕЗНЯ

У Криму так званий референдум. Між тим на решті України «Руська весна» в розпалі.

Секретар РНБО А. Парубій заявив про зрив масштабної операції з дестабілізації України: «Сьогодні, за всіма нашими даними, була запланована операція у восьми областях України. Планувалось о 12 годині провести так звані мітинги, проголошення так званих народних

губернаторів, захоплення обласних адміністрацій. Але вже на 21 число вони планували так звану хрестову ходу мирним походом на Київ. І станом на сьогодні ми можемо говорити, що цей їхній план не був здійснений і був провалений. І очевидно, та заява, яку вони сьогодні зробили про так зване перемир'я, є свідченням того, що групи в Кремлі, які розробляють технології щодо України, є достатньо розгубленими і не знають, які далі дії приймати».

Росія звітує, що буцімто 93 % кримчан проголосували за входження Криму до складу Росії. Натомість глава Меджлісу кримськотатарського народу Мустафа Джемілев заявляє, що 99 % татар не брали участі у псевдореферендумі. Євросоюз заявляє, що не визнаватиме результатів опитування.

Сенатор США Джон Маккейн назвав Росію «бензозаправкою, яка маскується під державу».

Телефонна розмова Обами і Путіна. Президент РФ заявляє, що референдум у Криму законний.

Ведучий каналу «Росія 1» Дмитро Кісільов в ефірі заявляє, що Росія може перетворити США на радіоактивний попіл.

17 БЕРЕЗНЯ

В Україні оголошена часткова мобілізація. Двадцять тисяч буде призвано до війська і стільки ж — до Національної гвардії. Верховна

Рада затвердила рішення і виділила 7 млрд грн на потреби армії. За голосували не всі народні депутати. Комуністи на захист України дали нуль голосів. Багатьох обранців у залі під куполом не бачили вже кілька тижнів.

У Криму оголошують результати псевдореферендуму — 96 % за Росію.

Євросоюз вводить санкції щодо 21 особи — громадян РФ. Литва попереджає, що санкції можуть бути розширені. США також ввели санкції щодо конкретних осіб.

У Донецьку новий проросійський мітинг.

Провокації в Маріуполі.

За кілька днів мобілізації до Нацгвардії вступили більше 4 тисяч добровольців.

18 БЕРЕЗНЯ

Путін схвалює договір про приєднання Криму до Росії. Зазначає, що рішення про передачу Криму Україні керівництвом СРСР у 1954 р. ухвалювалося «з порушеннями і з незрозумілих мотивів». Путін підписує договір з самопроголошеними прем'єром Криму С. Аксьоновим і так званим народним мером Севастополя О. Чалим — людьми без легітимних повноважень. У ЄС і США шоковані. Дональд Туск говорить про виклик. Адміністрація США засуджує, Ван Ромпей зазначає, що ЄС ніколи не визнає анексії.

У Маріуполі проросійські мітингувальники виламують двері міської ради.

Перша кров: під час штурму української військової частини в Сімферополі російський військовий пострілом в голову вбив українського.

19—20 БЕРЕЗНЯ

Колишні президенти Кучма і Кравчук попросили в. о. Президента Турчинова вивести українських військових з Криму. За ініціативою в. о. Міністра оборони України Тенюха відбулася його телефонна розмова з міністром оборони РФ Шойгу.

Шойгу також поговорив телефоном з очільником Пентагону. Запевнив останнього, що збройні сили РФ не збираються здійснювати інтервенцію в східні регіони України.

США зробили заяву, що їхні збройні сили не мають наміру брати участь в бойових діях на території України.

Міноборони України заявило про виведення військ з Криму.

У Донецьку на вулицях роздають папірці-бюлетені для «референдуму» з питанням про від'єднання від України.

Місія ОБСЄ відвідала Луганщину, щоб вивчити ситуацію в області. Європейські спостерігачі зустрілись з Головою Луганської облдержадміністрації Михайлом Болотських та головою Луганської обласної ради Валерієм Голенко. Про це повідомляє прес-служба Луганської ОДА. Спеціальний представник голови ОБСЄ в Україні Тим Гульдманн підкреслив важливість подібних зустрічей. Він упевнений, що присутність постійних незалежних спостерігачів в усіх регіонах України необхідна. Це дозволить сформувати об'єктивну картину того, що відбувається, для всього світу. Для цього він запропонував організувати в Луганську постійний офіс ОБСЄ. За підсумками зустрічі її учасники домовилися продовжити діалог. У той же час на третьому поспіль засіданні ОБСЄ у Відні Росія єдина з 57 країн Організації виступила проти документу про спостережну місію в Україні.

Держдума РФ проголосувала за анексію Криму. Парламент Росії ратифікував договір, який підписав президент Путін з самопроголошеними лідерами Криму. За приєднання Криму до складу РФ проголосували 443 російських депутати. Проти висловився лише один. Перед депутатами виступив голова МЗС Росії Сергій Лавров, який перед цим зустрічався з генеральним секретарем ООН Пан Гі Мун-ном. Лавров заявив, що кримський «референдум» «повністю відповідає всім міжнародним стандартам».

Президент США Барак Обама заявив, що дії Росії щодо України змусили його підписати розпорядження, яке дозволяє ввести санкції щодо ключових секторів російської економіки та вищих посадових осіб уряду РФ. За словами Обами, ці санкції застосовуватимуться, якщо українська криза буде загострюватися. Виступаючи на галявині South Lawn перед Білим домом, президент США сказав, що до розширення санкції його змушують «всі ці рішення уряду Росії, які не визнали міжнародне співтовариство». Обама зазначив, що нові заходи США буде спрямовано проти російського промислового сектора, у тому числі експорту енергоносіїв, що може дуже негативно позначитися на економіці РФ. Він також відмітив, що українці не повинні обирати між Росією та Заходом, а Путін має визнати право українського народу на самоідентичність.

Барак Обама, президент США: «Ми стали свідками незаконного референдуму в Криму, незаконних спроб Росії анексувати Крим, погроз українським військовим у Криму та східним областям України. Це все — свідомі дії російського уряду. І через них Сполучені Штати,

як і казали, рухаються до запровадження додаткових санкцій щодо чиновників російського уряду та інших заможних та впливових осіб, які матеріально підтримують російську владу. Так, ми відповідаємо на скоєне Росією в Криму. Світ продовжує стежити за переміщенням російських військ, що може викликати подальше вторгнення до Південної та Східної України. Саме тому разом із європейськими партнерами ми розробляємо і суворіші кроки на випадок подальшого загострення. Тому я підписав сьогодні документ, який дає право запроваджувати санкції не лише щодо осіб, але й щодо ключових секторів російської економіки. Ми цього не прагнемо. Такі санкції зашкодять не лише російській економіці, але й, можливо, світовій. Проте Росія має усвідомлювати, що подальша ескалація призведе до її ізоляцію від світу».

21 БЕРЕЗНЯ

У Брюсселі підписано політичну частину Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Підписи під документом поставили 28 глав країн ЄС та прем'єр-міністр України Арсеній Яценюк.

Тривають атаки військовослужбовців РФ на українські військові частини та кораблі в Криму.

Венеціанська комісія прийняла рішення, яким визнала так званий референдум у Криму нелегітимним, оскільки він порушує не лише Конституцію України, але й базові принципи територіальної цілісності і суверенітету суб'єктів міжнародного права. Про це на своїй сторінці у «Фейсбучі» повідомив Міністр юстиції України Павло Петренко.

СБУ попередила керівництво південно-східних областей України про відповідальність. «У зв'язку з намірами реалізувати у південно-східних областях нашої держави так званий сепаратистський сценарій, публічним поширенням іншої провокаційної інформації — Служба безпеки України попереджає керівників органів місцевої влади про злочинність дій, що створюють передумови до скоєння злочинів, передбачених ст. 109 (дії, спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади) та 110 (посягання на територіальну цілісність і недоторканність України) Кримінального кодексу України», — заявляє СБУ. Також повідомляється, що Службою безпеки України уже розпочато досудове розслідування в 22 кримінальних провадженнях за фактами сепаратистської діяльності.

22 БЕРЕЗНЯ

Проросійськи налаштовані «активісти» зібрались на площі Леніна та Шахтарській площі в Донецьку. Вони вимагають повернути відстороненого президента Віктора Януковича. Деякі хочуть приєднання до Росії.

Частина «активістів» почала пікетувати будівлю Донецької обласної ради. Вони вимагали відставки голови ОДА Сергія Тарути та закидали правоохоронців на сходах адміністративної будівлі пластиковими пляшками.

Росія закидає в інформаційне поле ЄС та України тему федералізації України і її нейтралітету. Про це говорить президент Австрії, з такою ж заявою виходять на сесію Харківської облради місцеві комуністи.

23 БЕРЕЗНЯ

У Криму тривають напади на українських військових. Деякі з них взяті росіянами в полон. Кораблі в Донузлаві продовжують чинити беззбройний опір.

Допомагати Україні усіма наявними методами і інструментами готова Парламентська асамблея Ради Європи. Про таке заявила президент ПАРЄ Анна Брассер під час зустрічі з керівництвом Донецької області.

«Мета делегації — оцінити ситуацію в українських регіонах», — нагадала Брассер. Вона відзначила, що необхідні реформи в Донецьку вже розпочато, але закликала пам'ятати, що для позитивних змін потрібні час і терпіння. ПАРЄ має намір допомогти Україні усіма доступними методами. Нагадаємо, Парламентська асамблея Ради Європи розглядала українську ситуацію в січні. Подальші слухання щодо України заплановані в ПАРЄ на початок квітня.

У Харкові біля пам'ятнику Леніну мітингує близько 700 осіб. Люди вийшли на підтримку анексії Криму Росією та за федералізацію України. Про це повідомляють місцеві ЗМІ. Люди вишикувались вздовж центральної вулиці міста — Сумської і фактично перекрили там рух транспорту. Більшість з них згодом рушила убік Харківської ОДА. Обладміністрацію охороняють близько 300—400 міліціонерів. У протестувальників в руках прапори РФ і Російської Імперії. Мітингувальники скандують: «Балуту — геть!», «Авакова — на нари!» Окрема група мітингувальників провела пікет біля будівель МВС та СБУ. Біля офісної будівлі, де тиждень тому відбулася перестрілка, мітингувальники поклали квіти в пам'ять загиблим. Один з промовників

нагадав, що загинули зовсім молоді хлопці. Після того колона вирушила до міськради. Центр Харкова перекритий.

Випадків насильства на цей час не зафіксовано, крім одного, коли обурення проросійських мітингарів викликала автомашина з українським прапором, яка проїжджала поруч. Кілька проросійських активістів загальмували авто та розбили скло. Вони хотіли витягнути з автомобіля водія-жінку, але вона встигла вчасно виїхати. Міліція втрутилася в інцидент, але зробити нічого не встигла — жінка врятувалася самотійно.

У Донецькій області прикордонники затримали сім військових Російського ЧФ. «Заблукали?»

24 БЕРЕЗНЯ

Канцлер Німеччини Ангела Меркель зателефонувала президенту Росії Володимиру Путіну, щоб обговорити ескалацію українського конфлікту. За повідомленням прес-служби Кремля, розмова сталася в неділю 23 березня. «Обговорено ситуацію, що склалася після возз'єднання Криму з Російською Федерацією. Що стосується кризи в Україні, то з обох боків висловлено задоволення в зв'язку з узгодженням мандата моніторингової місії ОБСЄ, яка здійснюватиме діяльність у цій країні», — заявили в Кремлі.

Відзначимо, російська сторона освітила цю розмову вкрай скупо, у той час як з боку представників Меркель взагалі не було ніяких коментарів з цього приводу. У п'ятницю 21 березня Росія погодилася з 56 іншими членами ОБСЄ щодо відправки шестимісячної місії моніторингу до України. Однак, як повідомляє «Рейтер», Москва відмовилася дати згоду на видачу мандата на роботу спостерігачів у Криму.

«Небезпека початку війни Росії з Україною зростає. Ми не знаємо, що на думці у Путіна і яке буде його рішення. Тому становище стало ще більш вибухонебезпечне, ніж минулого тижня», — заявив у неділю в. о. Міністра закордонних справ Андрій Дешиця в ефірі огляду підсумків тижня американського телеканалу ABC News. Про це повідомляє «Радіо Свобода». За словами голови МЗС, таке нині становище попри те, що світова спільнота намагається за допомогою дипломатичних заходів і санкцій зупинити Росію. При цьому Дешиця наголосив, що в разі вторгнення Росії на континентальну частину України українці готові захищати свою Батьківщину: якщо російські війська вторгнуться у східні регіони України, «нам буде важко просити людей, українців, які живуть там, не відповідати на таке військове вторгнення».

Жириновський запропонував Польщі, Угорщині та Румунії розділити Україну. Згодом з'явиться інформація, що такі ж пропозиції лунали лідерам ЄС і особисто від Путіна.

25 БЕРЕЗНЯ

Російська Федерація продовжує операцію з дестабілізації ситуації у восьми південно-східних областях України — так звана Руська весна, диверсійні групи РФ і надалі перекидаються через кордон з метою провокацій, що могли б стати підставою для вторгнення російських військ на територію України. Про це повідомив секретар Ради національної безпеки і оборони України Андрій Парубій на брифінгу. «Отже, загальна операція, яка була запланована з самого початку як швидка дія у восьми південно-східних областях, продовжується. Надалі перекидаються диверсійні групи з метою дестабілізації ситуації, що могло би стати підставою для вторгнення російських військ на територію України. Тому для нас найважливішим питанням є зміцнення кордонів на півночі, сході і півдні держави», — підсумував секретар РНБО України.

Зустріч Дешиці і Лаврова. «Росія не має наміру використовувати військову силу у східних та південних областях України», — заявив Міністр закордонних справ Російської Федерації Сергій Лавров під час зустрічі з в. о. Міністра закордонних справ України Андрієм Дешицею в рамках Саміту з питань ядерної безпеки 2014 р. у м. Гаазі. Андрій Дешиця висловив протест щодо рішення російської сторони про анексію території Криму та запевнив, що Україна продовжує розглядати Крим як невід'ємну частину своєї території. Сторонами було домовлено про недопущення подальшої ескалації ситуації в Криму, а також у східних і південних областях України, яка могла б призвести до людських жертв.

«Україна не планує відновлювати статус ядерної держави, незважаючи на те що Росія порушила Будапештський меморандум», — повідомило Міністерство закордонних справ України. «Україна не планувала, не планує і не має наміру планувати відновлювати свій ядерний статус», — заявив на брифінгу директор Департаменту інформаційної політики МЗС Євген Перебийніс.

«Росія захопила останній корабель під прапором ВМС України», — Костянтин Ольшанський.

«Самооборону» одеських сепаратистів тренує російський неонацист Антон Раєвський.

26 БЕРЕЗНЯ

ЄС і США заявляють, що готові посилити санкції щодо Росії.

Між тим чисельність російської армії на кордоні з Україною лише зростає. Нові підрозділи прибули в Брянську область.

27 БЕРЕЗНЯ

Генасамблея ООН прийняла резолюцію, яка засуджує дії Росії. У Нью-Йорку проходить 68 сесія Генеральної асамблеї ООН, під час якої була прийнята резолюція щодо України. Підтримали резолюцію 100 країн, проти проголосували 11, утрималися — 58. Двадцять чотири країни не брали участі в голосуванні. Серед країн, які проголосували проти, — Росія, Вірменія, Білорусь, Болівія, Куба, КНДР, Нікарагуа, Судан, Сирія, Зімбабве, Венесуела.

Перед голосуванням в. о. міністра закордонних справ України Андрій Дешиця заявив про анексію Криму Росією та закликав країн-учасниць ООН підтримати резолюцію про територіальну цілісність країни. «Голосуючи за цю резолюцію, ви проголосуєте за статут ООН, голосування проти або утримання від голосування буде однозначно підривом статуту», — підкреслив він. Повний текст проекту резолюції доступний на сайті ООН. Між тим постійний представник РФ в ООН Віталій Чуркін заявив, що запропонована резолюція є «конфронтаційною», а Росія не могла ігнорувати звернення «кримчан, які просили права на самовизначення». Після Чуркіна виступав представник Євросоюзу в ООН Томас Майр-Гартинг, який засудив застосування сили для зміни кордонів і дії Росії, «які є чітким порушенням Хартії ООН». Крім України, авторами проекту резолюції виступили Німеччина, Канада, Коста-Рика, Литва та Польща. Нагадаємо, на відміну від резолюцій Ради безпеки ООН рішення Генасамблеї приймаються більшістю голосів, але вони не мають ніякої юридичної сили.

28—31 БЕРЕЗНЯ

Харківські футбольні фанати вперше виконали свій хіт «Путін — Х...ЛО», який невдовзі став міжнародним.

У російських ЗМІ публікується начебто звернення Януковича, у якому є заклик до проведення в регіонах референдумів. Усі тільки й говорять про загрозу російського вторгнення. В Адміністрації Пре-

зидента України заспокоюють — такий варіант не розглядається. Експерти ж намагаються зрозуміти логіку Путіна. І роль Януковича.

Прем'єр-міністр Польщі Дональд Туск вважає, що заяви Віктора Януковича ідуть врозріз з інтересами України і не допомагають зберегти територіальну цілісність держави. «Це в наших спільних інтересах — стабілізувати ситуацію в Україні, допомогти Києву уникнути банкрутства і досягти мирного врегулювання конфлікту з Росією. Для нас важко зрозуміти і прийняти пропозиції Віктора Януковича, які йдуть урозріз з інтересами України і не допомагають зберегти територіальну цілісність», — зазначив Туск.

Путін телефонував Обамі: обговорили дипломатичне врегулювання кризи в Україні. Президент Росії Володимир Путін зателефонував президенту США Бараку Обамі в п'ятницю, щоб обговорити його пропозицію щодо дипломатичного розв'язання кризи в Україні.

Про це повідомляє «Вашингтон пост» із посиланням на заяву Білого дому. «У годинній телефонній розмові, яка сталася вперше після введення США санкцій щодо Росії, Обама зазначив, що український Уряд рухається вперед до конституційних реформ та демократичних виборів, та закликав Росію підтримати цей процес і уникнути подальших провокацій, у тому числі нарощування сил на своєму кордоні з Україною», — ідеться в тексті.

Розмова двох президентів сталася після того, як держсекретар США Джон Керрі надав пропозиції міністру закордонних справ Росії Сергію Лаврову в Гаазі на початку цього тижня. Лідери США та Росії домовилися, що дипломати обох країн повинні найближчим часом зустрітися для обговорення цього питання. Схожу заяву водночас оприлюднив і офіційний сайт російського президента. Щоправда, тональність повідомлення дещо відрізняється від подачі Білого дому. Зокрема, у заяві російської сторони наголошується на тому, що Володимир Путін привернув увагу Барака Обами до триваючого розгулу екстремістів, які безкарно чинять акти залякування мирних жителів. «У цьому контексті російський лідер запропонував розглянути можливі кроки міжнародної спільноти щодо сприяння стабілізації обстановки», — ідеться в заяві російської сторони.

Провокаційними називають у Міністерстві оборони маневрування російських військ на українських кордонах. Таку заяву зробив заступник міністра Леонід Поляков. За словами чиновника, у такий спосіб противник вивчає місцевість та реакцію українських військ — чим зможе скористатися в майбутньому. «Ті війська, які масово розташовані в різний час протягом березня на кордонах, — вони вивчають

ці райони, вони вивчають місця свого зосередження, вони проводять рекогносцировку стосовно своїх майбутніх завдань, очевидно, на нашій території. Такі безперервні провокаційні дії мають на меті і психологічний тиск, щоб не лише спровокувати якісь конкретні дії, але й приспати пильність», — відзначив Поляков.

Велика політика. Підсумки березня

Валентин Трохимчук

Радше за все, задум передбачав таке: господар Межигір'я за допомоги «хозяина земли русской» розганяє протести, можливо, навіть топить їх у крові. Потім саджає опозиціонерів, знищує активістів та придушує останні незалежні медіа. Унаслідок чого опиняється в жорсткій міжнародній ізоляції і без будь-якої альтернативи долученню до «союзної держави», чи то пак Митного союзу.

Професіоналіз з Луб'янки, які доклали чимало зусиль для підриву боєздатності української армії, підвів людський фактор. Вони прорахувалися щодо сміливості та рішучості свого ставленика. Ганебна втеча Віктора Януковича навряд чи входила до ефесбешного плану, інакше відставлений гарант як мінімум кілька днів не швендяв би попід кордоном. Ситуацію довелося терміново рятувати. Маючи в розпорядженні єдиний і останній інструмент утримання України на своїй орбіті — збройні сили.

Д. Тимчук, журналіст: Якби у нас була позиція стояти до останньої краплі крові, то російські війська зараз стояли б уже під Донецьком, а то й під Києвом. Це була б повноцінна війна з високою долею вірогідності.

Нині чимало фахівців схиляються до думки, що саме на опір військових частин у Криму й була зроблена ставка російським генштабом. І одного загиблого моряка Чорноморського флоту ба навіть російськомовного цивільного було б достатньо для визвольного походу проти бандерівців, що за успіху міг закінчитися аж на Печерських пагорбах.

Т. Чорновіл, політик: Я так розумію, що планувалася одночасна анексія — Крим, Донецька, Харківська, Луганська області. По цих областях вони були вже готові. Але чому без Запорізької, Херсонської, Одеської? МИ ж все разом маємо взяти. Вони затягнули час і втратили все, крім Криму. Зараз будуть пробувати — авось вдасться — по окремих областях.

Тимчасова влада робить купу помилок, але не хибить у головному — не дає команду відкрити вогонь і не намагається силою повернути півострів. Не виключено також, що саме неспроможність Києва жорстко відповісти на сепаратистські — нечисленні, але водночас доволі нахабні — сходьбища у Харкові, Донецьку та Луганську унеможливила серйозні сутички, які заслані провокатори мали б використати для масової бійні.

Р. Безсмертний, політичний і громадський діяч: Що б не говорили, а українці продемонстрували свою єдність і цілісність. І попри те, що сюди сотнями засилали провокаторів і підбурювали населення, все одно населення витримало цей екзамен. Народ продемонстрував єдність по відношенню до такої цінності, як держава.

Т. Березовець, політолог: Коли Путін побачив, що сепаратистські мітинги захлинаються, а українці вишикувалися в черги в військкомати, він зрозумів, що окупувати територію він може, але це обійдеться йому дуже дорогою ціною.

Фактичний провал «Руської весни» на південному сході, радше за все, став ще одним — після втечі Януковича та м'якого спротиву кримських військових — неприємним сюрпризом для Москви, переконаної в повальній підтримці ідеї приєднання промислових регіонів, майже стовідсотково заселених російськомовними, до Федерації. За відсутності масового схвалення мирним населенням, яке благає про захист, введення військ виглядало б неприкритою агресією не лише в очах світу. Який хоча й не кинувся виконувати умови Будапештського меморандуму, але все ж виявив неабияку консолідацію та підтримку офіційному Києву. Чого варті лише перемовини новоспечених лідерів із першими особами по обидва боки Атлантики, 10 засідань Ради безпеки та ООНівська сотня Генасамблеї.

Д. Тимчук: 100 — за нас і 11 — проти на чолі з Росією — досягнення, що має увійти до підручників. Зовнішньополітичному відомству уклін однозначно.

Міжнародні санкції — офіційні і неофіційні — демонструють рішучість Заходу та б'ють по найближчому оточенню Путіна. Паралельно Кремлю дають зрозуміти — далі може бути зовсім боляче.

Р. Безсмертний: Діалог Обама та саудитів, а також допуск на ринок Ірану — для Росії катастрофа. І це інструменти з переліку, здатного поставити Росію на коліна.

Візит Президента США до Саудівської Аравії, безумовно, один з ключових моментів навколо української кризи. За розрахунками експертів, якщо ціна знизиться до 80 доларів за барель — Росію від дефолту відділятиме трохи більше року. Серйозний аргумент дати задній хід. Чи бодай зупинитися. Головне — терміново повідомити про готовність до діалогу свого американського колегу, що вже збирається на зустріч із королем Абдаллою.

Паризькі переговори Лавров—Керрі зменшують вірогідність вторгнення, та аж ніяк не розв'язують проблему. Пропонований Кремлем варіант — федералізація, ухвалення конституції на референдумі та російська як друга держава — неприйнятний для України. Це розуміють і в Москві, і у Вашингтоні. Іде відверте затягування часу.

Сьогодні завдання-максимум для Путіна — зрив виборів. Оборона влади, до легітимності якої не буде жодних претензій, забере у Володимира Володимировича один із основних козирів. Аконцепція передбачає продовження гри у фашистів-радикалів.

Розуміючи тимчасовість зростання своєї популярності, лідер нації із розв'язанням внутрішніх проблем не зволікає, беручись за клопоти різного калібру — припиняє приховувати факт свого розлучення — такому справному збирачу земель сам патріарх завести більш молоду жінку заводити не зможе — і паралельно узаконює право силовиків розстрілювати мітинги. І все, звісно ж, заради того, аби безчинства Майдану ніколи не повторилися на Червоній площі, необачливо вимощеній бруківкою навіть куди рясніше за Європейську. Не варто ловити гав, коли твої дії ладні підтримати три чверті населення. Навіть якщо йдеться про війну проти народу, із якими наче як дружба навіки.

В. Крижанівський, перший посол України в РФ: Це дружба, що поступово перетворилася на ярмо. І це не та дружба, яка мала бути між двома народами.

І все ж кримська епопея — це радше поразка Кремля. Загарбавши півострів, він отримав реальну перспективу ізоляції і при цьому таки втратив Україну. Тепер вже точ-

но зрозуміло — назавжди. А разом із нею і перспективу відродження славетної імперії, яка відповідно до праць теоретиків сучасної політології неможлива без «матери городов русских». Та й сам здобуток зі спадом ейфорії видається не таким вже й однозначним.

Саме лише утримання дотаційного регіону з понад двомільйонним населенням, що цілковито залежить від материкової України, а з Росією наразі має лише поромне сполучення, — будь-що влетить у копійку. А ще потрібно вирішувати проблему татар, боротися з європейською економічною блокадою півострова, приваблювати туди туристів тощо. Бо ж просто немає іншого вибору, як ліпити з нього вітрину російського капіталізму. Звісно за гроші, що їх недоотримують у Саратові чи на Сахаліні. Мешканці котрих, пересуваючись понівеченими дорогами, зможуть натомість тішити себе святою для кожного справжнього патріота думкою про повернення «міста слави російських моряків».

Що кримська перемога — піррова, свідчить і надзвичайний поспіх із проведенням та узаконенням результатів псевдореферендуму, і помпезний антураж цього дійства.

Т. Чорновіл: Таку пропаганду проводять лише тоді, коли програють цілу війну, а виграють одну битву. Ота помпезність у Георгієвському залі Кремля готувалася під набагато більший об'єм. Чи під всю Україну, чи під дугу. А взагалі із Януковичем планували всю країну втягнути під свій вплив.

Творець «революції троянд» і один із найзатятіших опонентів Володимира Путіна пророкував: на морозному Євромайдані розпочався крах путінської Росії. Так, мовляв, уже невдовзі напишуть в підручниках історії.

Перші територіальні проблеми в найбільшій країні, радше за все, з'являться щойно захитається її економіка. У тому, що народне господарство, чий бюджет на 60 % залежить від експорту вуглеводнів, невдовзі похитнеться, майже немає сумнівів. Питання лише в тому, наскільки сильно.

Зазнавши підступного удару в спину, позбавлена частини території, країна над Дніпром стала сильнішою. Згуртувалася та самоідентифікувалася. Зрозуміла, що незалежність має своє ціну. І що Україна — точно не Росія. І відмінності між ними — виявляються куди принциповішими за все спільне.

Р. Безсмертний: Цінністю для українців є свобода, саме не демократія, а свобода, а цінність для більшості росіян — скудна їжа і диктатор на голові. Ми по різні сторони ціннісного фронту.

1—4 КВІТНЯ

Впливове американське видання «Вашингтон пост» виходить зі статтею про плани президента РФ: «Путін поступово руйнує Євросоюз і НАТО».

Адміністрація Обами недооцінювала і продовжує недооцінювати Путіна, вважаючи, що Росія ізольована держава. Між тим російський президент заклав основи для створення впливової альтернативи НАТО і Євросоюзу. Росія стоїть в центрі десятків націй, що не сприймають західні цінності, які президент Обама назвав «очевидними». Ці народи дратує західний контроль загальних інституцій та норм, а Путін прагне запропонувати їм альтернативи і зміцнює ключові відносини, які дозволять йому це зробити. «Неправильно думати, що Крим — це стратегічна мета Москви. Путін готовий кинути виклик Євросоюзу і НАТО, а готовність Росії використовувати переважаючу силу і нездатність Заходу ефективно реагувати дають йому дві серйозні переваги <...> Поки над сусідами Росії висить реальна загроза військового втручання, Путін може зосередити ресурси для запуску Євразійського союзу наступного року. І це буде не відновлення Радянського Союзу, а набагато амбітніший проєкт. Російський експорт військової техніки і нафти допоможе Євразійському союзу зібрати геополітичний капітал далеко за межами Європи», — пише «Вашингтон пост». Як відмічається в статті, небагато країн можуть забезпечити себе зброєю та енергією. Індія та Китай залежать від російських військових технологій, а «Газпром» і «Роснефть» працюють над договорами з Китаєм та Індією відповідно. Зазначимо, обидві ці країни були серед 69 держав, які не підтримали резолюцію ООН, що засуджувала кримський «референдум». Інший російський експорт — ідеологія — прагне зруйнувати Європейський союз. Російська православна мораль, якою оповитий союз Путіна, була тактично розгорнута, щоб побудувати політичні відносини в Європі, зокрема, з крайніми правими партіями. Фашистські союзники Путіна в Європі ставлять під сумнів демократичні засади ЄС і навіть саме його існування. «Очікується, що радикальні праві

партії у Франції, Греції, Італії, Угорщині та в інших країнах посилять свої позиції на виборах до Європарламенту в травні і сформуєть деструктивний антиєвропейський і проросійський блок — це побоювання посилилося в неділю, коли французький “Національний фронт” показав набагато кращі результати на місцевих виборах, ніж очікувалося. <...> Деморалізований і роз’єднаний, ЄС буде контрастувати з перспективами новоспеченого Євразійського союзу, привабливість якого буде виходити за межі торгових і візових переваг, можливо, завдяки просуванню альтернативної резервної валюти. <...> Ця ідея вабила Москву протягом багатьох років. У 2009 р. тодішній президент Росії Дмитро Медведєв навіть показав колегам із Великої вісімки зразок монет “єдиної майбутньої світової валюти”, а нещодавно Москва презентувала китайський юань для цієї ролі. Створення альтернативи долару і євро не просте завдання, але фінансові наслідки для Сполучених Штатів будуть величезними. <...> Їхня співпраця може трансформуватися у військовий союз без будь-яких цінностей, що володіє експедиційними військами і цілями, які Путін так відчайдушно хоче протиставити НАТО <...> Ми були приголомшені подіями в Грузії в 2008 р., але це знову відбувається в 2014 р. Усі ще сподіваються на те, що Путін зупиниться на Криму. Але надія — це не стратегія», — припускають експерти «Вашингтон пост». На їх думку, вичікувати і відповідати лише на кожну дію лідера-реваншиста — план, приречений на провал.

Якщо Росія прийме рішення щодо вторгнення до України, своєї мети вона досягне за 3—5 днів. Про це заявив головнокомандувач об’єднаними силами НАТО в Європі Філіп Бридлав, передає «Рейтер». За словами генерала Бридлава, Росія має достатньо військ на кордоні з Україною, щоб здійснити вторгнення. Також генерал зазначив, що в ніч на середу, 2 квітня, НАТО зафіксувало переміщення невеликих груп російських військ, які досі не повернулися до казарм. За словами Бридлава, міністри закордонних справ країн-членів НАТО під час зустрічі в Брюсселі 1 квітня попросили його до 15 квітня скласти план дій, який включатиме підкріплення сушею, повітрям і морем, щоб заспокоїти союзників Альянсу в Східній Європі. Напередодні міністри закордонних справ країн-членів НАТО вирішили призупинити всю «практичну військову та цивільну співпрацю» з Росією у зв’язку з подіями в Україні.

Президент США Барак Обама підписав прийнятий Конгресом США законопроект, який передбачає надання економічної допомоги Україні і застосування санкцій щодо Росії. Про це йдеться в поширеній письмовій заяві прес-служби Білого дому, повідомляє УНІАН. Нагадаємо, американський Конгрес більшістю голосів ухвалив

законопроект про надання допомоги Україні та введення санкцій відносно деяких російських представників. Раніше за цей законопроект вже проголосував американський сенат. Закон S.2124 «Підтримка суверенітету, цілісності, демократії та економічної стабільності України» забезпечує гарантії по кредитах (150 млн доларів США — як економічна допомога Україні) і дозволяє президенту Бараку Обамі накладати додаткові санкції на Росію.

Ситуація на кордоні загострюється. Надходить інформація про збільшення кількості російських військових в Криму, на східному кордоні України і на Півночі. Зокрема, у «Ютубі» викладено ролик, на якому показано, як на залізничну станцію в Климові — це приблизно 200 км від Києва — прибувають платформи, завантажені новими російськими танками.

Другого квітня знімальна група «5 каналу» з упорядником цієї книги вирішує на власні очі переконатися, чи існує небезпека наступу на столицю.

Шість годин у полоні ФСБ

Олег Криштона

Святослав Цеголко (тоді він ще був журналістом і керував проектом «Час. Підсумки дня» на «5 каналі») ввечері запропонував поїхати в Росію, у Климово, на власні очі побачити, чи є там російські танки, і о шостій ранку я вже був в дорозі на Чернігів. Комізму поїздки додавало те, що за кермом робочого авто був Тарас Шевченко. Оператор — Орест Пона — львів'янин.

У Чернігові нас зустрічає працівник Держприкордонслужби.

— Танки? — питає він. — Не бачили. Але чули. Кожної ночі виїжджають під кордон, совають туди-сюди. Грім страшенний. Але, я думаю, це більше психічна атака. Вони сюди не посунуться.

— Чому? — я.

— А ви на карту подивіться. Тут — ліси, болота і річки. Їхні Т-90 тут не пройдуть просто. Хіба по дорозі навпростець. Ну, тут уже ми до цього готові. Усе побачите.

По дорозі на кордон кілька блокпостів. Просто біля місточків через річку закопані в землю танки або беемпе. Позиції ще не готові, екіпаж часто відпочиває з лопатами в руках.

На кордоні вирішуємо залишити всю техніку, і навіть посвідчення журналістів. Легенда — були у відрядженні, вирішили поїхати в Росію як туристи, поки не введено візовий режим.

«Чому саме Климово і на що там дивитися?» — на це питання я навіть собі не готовий відповісти.

Українські прикордонники на наші приготування дивляться з легким скепсисом. Мовляв, мало імовірно, що пропустять. Кажуть, зараз пункт пропуску практично не працює. Кілька вантажівок — і все. Переважну більшість простих подорожніх з обох боків просто завертають.

— Та різні клієнти бувають. От один їхав ніби з Білорусі. Громадянин eРеФії, — розповідає один із прикордонників. Ми тряхнули бус, а там — бити, ножі. Нащо він з цим сюди їде? А вони у свою чергу наших через одного завертають. Але ви спробуйте, може, таки вдасться.

Їдемо через порожній ліс. Моторошно. Розвилка. Наліво — Білорусь, направо — Росія. Нарешті бачу російський КПП. Зовсім такий, як я і уявляв. Наче ота казкова «ізба». Прикордонник у чорній формі зустрічає усмішкою, яка оголює блиск золотого зуба. Вручає якісь декларації. Тарас Шевченко червоніє і хвилюється, питає, що писати в тій чи іншій графі.

Нарешті наші папери готові.

— Куди едем? — зблискує золотий зуб.

— Климово, — відповідаю я.

— А чо там забилі?

— Да так посмотришь, — навіщось вставляє свої п'ять копійок Тарас Шевченко типовим київським суржом. — Пока можно.

— Пока што «можно»? — золотий зуб насторожився.

Я щось починаю бляяти про те, що Тарас мав на увазі можливість введення віз. Прикордонник паспорт (закордонний) Пони вивчає уважніше.

— Львов? — задоволено потирає він руки.

У закордонному паспорті нема графі реєстрації, але є рядок «орган, який видав», де записані якісь циферки. Російський прикордонник напам'ять знав комбінацію Львова.

— Нет, Киев, — бурчить Пона.

— А здесь написано «Львов».

— Родом оттуда.

— «Правый сектор?» — не питає, а практично стверджує задоволений своєю кмітливістю золотозубий.

Пона бурчить, що ні. Нам не вірять. Паспорти десь ще перевіряють. Ми сидимо в авто. Прикордонник повертається і заклично махає мені вказівним пальцем.

— Алег Сергеїч?

— Я.

— А што ви такава на території Расійской Федерації на тварілі, шо вам в'їзд васпрецзон?

Я шокований. Кажу йому, що ніколи не був на території Росії. Просить пройти до будки-ізби.

Там жінка з моїм паспортом. Звіряє фото, вводить якісь букви.

— Он?

— Он.

— Ви.

— І? — я розгублений. Такого повороту подій не очікував.

— Прайдіте в машину і ажидайте, — каже золотозубий.

Машину вже обшукують. Ретельно. Щось подібне я бачив тільки на показових уроках у митників. З палкою, на яку прицеплене дзеркальце. Перевертають сидіння, все промацують. Салон чистий. Доходять до багажника. Мені кидається в очі українсько-єєсівський прапор з Майдану, який вицвів від часу. Шукач (теж золотозубий) втім не звертає на це уваги. Він відкидає всі банки, бере до рук сумку Тараса і починає звідти все витрясати. Випадає ціла пачка наклейок. «РЕВОЛЮЦІЇ — ТАК!»

— Што это? — питають обоє золотозубих в один голос.

Тарас Шевченко червоніє до корінців волосся і тихо-тихо відповідає:

— Да так, осталось...

Ми з Поною душимось від сміху. Трусять далі. Слідом за наліпками на землю летить старе минулорічне посвідчення «5 каналу» (ще біло-блакитного кольору).

Що це провал, я зрозумів уже раніше. Тепер я відчуваю, що провал повний і що ми в лапах у ворога. Що ці люди реально вважають нас ворогами. Бачу, як закривають шлагбаум, який веде до дому. Пастка.

Нас просять переїхати до іншої «ізби» і сидіти в машині.

Набираю Христю і якомога безтурботніше в двох словах описую їй ситуацію. Тільки ми завершуємо розмову, нас просять пройти до «ізби». Обшукують. Просять вимкнути телефони і залишити їх тут. Потім починають допит. По одному.

Перший Тарас Шевченко. Його нема довго. Ми з Орестом сидимо і дивимось, що відбувається на пункті пропуску. Перше, що кидається в очі, — велика вивіска: «Прикордонна служба ФСБ РФ». ФСБ. Я навіть не знав. Таке враження, що тут усе

ФСБ. Кожен із людей у чорній формі має хоча б один золотий зуб. У декого два.

— Обов'язкова умова прийому на роботу, — жартую я, щойно повернувся Тарас.

Але йому не смішно. Він тремтить. Коли я питаю його, що питали, щоб виробити спільну стратегію поведінки, Тарас тільки повторює одне й те саме:

— Вони все знають. Вони такі психологи, такі психологи.

Марно намагаємося розважити його жартами. Забирають Пону. Тарас мовчить або приречено запитує, що з нами буде далі.

— Потримають і відпустять. У них нічого на нас нема, — кажу я.

— А якщо щось підкинуть. А якщо ми щось порушили? — питає Тарас.

Про «підкинуть» я і сам вже думав, але розраджую його, що нас шукатимуть, що це міжнародний скандал, бо ми журналісти. Розумію, що звучить непереконливо, особливо після того, як Росія анексувала Крим і там масово зникали люди. Але Тарас хоче вірити в краще.

— Вони питали, де ти працюєш? — переходжу на інше.

— Вони вже все знали.

Виходить Орест. Поговорити з ним нема часу, бо зразу кличуть мене.

— Це не боляче, — сміється Пона.

До «ізби» мене заводить чоловік з автоматом. Тримав його раніше то люфюю догори, то донизу, тепер повісив паралельно землі, просто мені в спину. Не впевнений, що він на запобіжнику.

У дальній кімнаті за столом сидить чоловік в цивільному. Товстуватий. Грубий. І це не тавтологія. Питає, не дивлячись на мене, а кудись в старий комп. Щось набирає. Не питає, а стверджує. На мене там ціле досьє.

Коли зайшлося про освіту і з'ясувалося, що я не журналіст, а інженер, йому нарешті стає цікаво. Питає, чи я платив хабаря, влаштовуючись на роботу. «Звісно ні», — кажу, але він сміється, не вірить. Ментальна прірва.

Раптом запитує про «Правий сектор», чи є в мене знайомі, друзі там? Потім ще несподіваніше: «А скільки блокпостов “Правого сектора” от граніци до Києва?» Я сміюся. Він злиться. Бачу пропаганду в дії. Що він вірить у те, що за кордоном всуціль праворадикали, «фашисти».

Опитування ретельне. На мої запитання не відповідає. Коли я намагаюся дізнатися, чому ж я персона нон грата в Росії, каже, що сам хоче дізнатися. «Возможна, із-за вашої професіональної діяльності». Не піддається на мої спроби встановити людський контакт. Не відповідає на запитання про наш статус.

Знов заходить золотозубий у чорній формі з автоматом. В авто.

Хлопці уже знайшли якусь українську хвилю і слухають новини. Нічого цікавого. Жодного слова про зниклих на кордоні журналістів «5 каналу». Припікає сонце. Минуло вже більше двох годин. Хочеться пити, але нема, до туалету — ні. Їсти — ні. Бачу, як з якоїсь фури керівнику КПП передають пакет з пляшками. Той задоволено тисне руку водію. Сміється золотим зубом. Пляшки дзеленчать.

Бачу як ефесбешники курять — просто під вивіскою, що куріння заборонено. Підходжу до них, дістаю сигарету і питаю: «Можна?»

Вони злякано кажуть «нет», але я вже закурив. Мовчанка триває хвилину, потім нарешті хтось озвучує питання з пропаганди росТБ про «беспорядки в Києві». Я кажу, що в Києві все ок — мені не вірять. Думають, що там вибухи і все горить. Що скрізь «Правий сектор» в балаклавах, який вбиває за російську мову. Намагаюся донести до них, що все не так, але вони не дуже вірять. Сумніваються. Автомат на плечі одного геть зсунувся дулом вниз. Виходить чоловік у цивільному, який нас допитував. Питаю його, що далі. Він каже, що мене точно не пустять. З рештою визначаються.

— Вот жаль, — намагаюся пожартувати. — Я как раз летний отпуск в Сибірі хотел провести.

Ті, що у формі, не розуміють і серйозно питають, що саме я хотів побачити в Сибіру. Чоловік у цивільному відповідає з гумором:

— В Сибірь не в отпуск ездят і не на сваей воле. Туда атиправляют.

За якийсь час приїздить начальство на джипі. «З Брянська», — думаємо ми. Нас знову по черзі викликають на допит. Тарас Шевченко повертається знову враженим і каже, які вони психологи. Минає п'ята година полону.

Моя черга.

Крім чоловіка, який проводив перший допит, у кімнаті «ізби» з'явилося ще двоє ефесбешників. Один теж товстий і грубий, інший худий і м'який. Грають в «доброго» і «поганого» поліцейського.

— Как вам? — питає худий і добрий.

— Погано. Ні поїсти, ні попити, ні в туалет піти, — кажу я.
— Нічево, уже недолго, — заспокоює мене добрий.
Грубий грубить, жартує про «недолго осталось».
— А вот що ви думаете про Крим? — раптом питає він.
Перш ніж відповідати, я знову намагаюся з'ясувати питання свого статусу. «Підозрювані, затримані чи як?»

— Просто дружеская бесіда, — каже добрий.
— Пока, еслі ви не против, — сміється грубіян.

Годину я намагаюся їм пояснити, що відбувалося в Києві протягом листопада-лютого. Мене перебивають. Питають, як я думаю, скільки саме відсотків кримчан проголосували на «референдумі» за приєднання до Росії. І чому Крим не має бути російським?

Нарешті завершуємо цю безглузду розмову.

— Сейчас вам прідоџца сдать атпечаткі пальцев. Ви самі ілі ми? Еслі ми, может бить больно.

Кажу, що ніколи такого не робив.

Роблять «больно». Фото у фас і профіль. Все, як у кіно.

— Ми вас не можем пропустіть, — наче виправдовується «добрий».

Вони називають колишній номер мого внутрішнього паспорта. У мене він кілька разів змінювався за останній рік. Один вкрали, інший згорів у авто, — очевидно, через поїздку під Межигір'я, до Януковича. Пам'ятаю, що це один із тих двох паспортів, але не можу згадати, який саме.

Коли ефесбеешники кажуть, що паспорт засвітився десь в Ростовській області, думаю про вкрадений, але віджартовуюся: мовляв, у Ростов з українським паспортом з України тільки один тип останнім часом їхав — може, це він? Вони не реагують. Через кілька хвилин повертають документи. Видають довідку: мовляв, відмовлено у в'їзді на територію РФ через сумнівну мету подорожі.

Ще 15 хвилин — і ми в Україні. Ніколи до того українські прикордонники не були такими рідними і прекрасними. Першим ділом побігли до туалету — у куці. Потім пити. Потім відповідати на тисячу пропущених дзвінків.

З'ясовую, що внутрішній паспорт, номер якого вони назвали, згорів у авто. Отже, він не міг «засвітитися» в Ростовській області. Це означає, що персонами нон грата, швидше за все, стали всі, хто їздив у Межигір'я до Януковича. Українське ДАІ записало номери авто, збрало дані і передало «друзям» в РФ. Авжеж, експортери революції.

Дзвонять друзі, знайомі, з консульства України в Москві і, звісно, з роботи. Переживають, чи встигну на ефір. Не встигаю. Вмикаюся телефоном. Коротко переповідаю історію. Експерт у студії каже, що безглузді розмови — це типова поведінка спецслужб на допитах. Перевірять, чи можна нас завербувати. Пізно увечері вдома. У Крим, як і в Сибір, цього літа точно не поїду.

За короткий час, правда, з'ясовується, що, можливо, саме ми були диверсантами.

Росія повідомляє, що затримала на кордоні аж 25 українських розвідників. МЗС України навіть робить ноту-роз'яснення.

Жодної офіційної інформації про затримання 25 українців у Росії у вітчизняного МЗС немає. Про таке повідомив речник відомства Євген Перебийніс. Немає таких даних і у вітчизняних урядовців. У МЗС зазначили: «Відразу звернулися через посольство до держорганів РФ з проханням надати інформацію, натомість — досі її не отримали». Відповідно ж до міжнародних конвенцій і двосторонніх угод сторони мають невідкладно повідомляти консульські установи щодо затримання громадян. Тому, припускають у МЗС, це може бути провокацією з боку росіян задля дестабілізації ситуації в Україні. «У нас є підстави розцінювати ці дії як такі, що російська сторона не бажає оприлюднювати цю інформацію, а те, що вона не бажає її оприлюднювати, наводить нас на думку про те, що це може бути черговою провокацією», — пояснив речник.

Нагадаємо, напередодні телеканал НТВ повідомив, що в Росії затримали 25 українців, які начебто готували диверсію та збирали дані про російських військових. Двох начебто вже депортували.

І нарешті — після місяця неоголошеної війни сталося: Україна планує припинити військову співпрацю з Росією. Про таке заявив перший віце-прем'єр Віталій Ярема. Він пояснив: «Випускати зброю для країни, яка застосує її проти нашої держави, — безглуздо. Водночас в Уряді розуміють, що припинення такої співпраці загрожує вітчизняним підприємствам військово-промислового комплексу значними збитками. Тож, наразі активно шукають ринки збуту для цих заводів, передусім в Азії». Сьогодні ж під час зустрічі з промисловцями Арсеній Яценюк запевнив: цьогоріч Уряд витратить 25 млрд грн на інвестиційні проекти. Прем'єр-міністр пообіцяв державну підтримку передусім підприємствам на Сході — їм шукатимуть нових закордонних замовників взамін російським.

МЗС: «Кількість російських військових біля кордонів України зменшилася». «Фіксується певне зменшення концентрації цих військ, але ми не можемо сказати, що на сьогодні загроза нашій безпеці повністю знята», — заявив на брифінгу в п'ятницю директор Департаменту інформаційної політики МЗС Євген Перебийніс, передає «Інтерфакс-Україна». За його словами, на українських кордонах зберігається «неприродна концентрація збройних сил РФ». «Зараз казати про якусь конкретну картину того, що відбувається біля наших кордонів, не можна, тому що на деяких ділянках війська відводяться, десь вони перегруповуються», — додав дипломат.

5 КВІТНЯ

Німеччина готується до запровадження третього етапу санкцій проти Кремля через окупацію Криму. Про це під час з'їзду християнсько-демократичної партії у Берліні заявила її представник і канцлер Німеччини Ангела Меркель. За словами канцлера Німеччини, санкції мають завдати комплексного удару російській економіці. Вона нагадала Москві, що Євросоюз лише збільшуватиме тиск на Кремль, поки російська влада порушуватиме міжнародне законодавство. Меркель наголосила: санкції ЄС не матимуть строку дії. Умовою їх скасування стане лише відновлення територіальної цілісності України. Напередодні міністр закордонних справ Великобританії Вільям Хейг також заявив, що Лондон готує чергові обмеження щодо Росії.

Міноборони: «Розконсервовано майже тисячу одиниць військової техніки». «Майже тисячу одиниць військової техніки повертають до роботи після розконсервації», — повідомляють у Міністерстві оборони України. Раніше ці машини не використовували, тому техніку зберігали на складах. Тепер, як повідомляють у Міноборони, одна з баз резерву готує машини для передачі бойовим військовим частинам. Спеціалісти перевіряють двигуни, роботу всіх систем озброєння і проводять контрольний пробіг на відстань до 25 км. У списку техніки: беемпе, гусеничні тягачі, пересувні майстерні з ремонту автомобільної техніки, засоби евакуації, засоби для перевезення особового складу та підвезення матеріальних ресурсів.

6 КВІТНЯ

У Донецьку проросійські активісти захопили приміщення облдержадміністрації. Український прапор зняли, встановили російський

триколон. Міліція під час штурму поводитися пасивно, практично не перешкоджаючи нападаючим.

Паралельно активізувалися сепаратисти в Луганську. Кількатисячний натовп без бою взяв приміщення СБУ.

Сутички в Харкові.

Турчинов скликає термінову нараду силовиків через сепаратизм.

Термінову нараду керівників силових міністерств та відомств скликав в. о. Президента України Олександр Турчинов. Як повідомляється, нараду скликано через події в Луганську та Донецьку, де сепаратисти захопили обладміністрацію та будівлю СБУ. Турчинов також скасував свій робочий візит до Литви, де він мав приймати участь у конференції спікерів парламентів Європейського союзу. Як повідомляється, в. о. Президента взяв ситуацію з виступами сепаратистів під особистий контроль.

Люди, які захопили приміщення Донецької ОДА, намагаються дзеркально відтворювати поведінку майданівців. Вони зносять під будівлю автомобільні шини. Щоправда, на відміну від Майдану, сепаратисти знищують українську символіку, атакують журналістів, ламають меблі.

«Ініціативна група», під керівництвом якої було захоплено ОДА в Донецьку, ставить місцевій раді ультиматум — проголосувати за «референдум про входження регіону до складу Росії».

Так званий Антимайдан у Харкові напав на майданівців. Захоплених примушують на колінах повзти «коридором ганьби». Знущання, побиття. Приміщення Харківської ОДА в руках «сепаратистів».

Кернес «не чув ніякого сепаратизму» від загарбників харківської ОДА. «Харківські сепаратисти, які зайняли будівлю ОДА, вимагають пред'явити їм результати розслідування подвійного вбивства під час зіткнень на вул. Римарській 14 березня», — повідомив міський голова Геннадій Кернес. Про це йдеться на місцевому сайті «Городской дозор». «Зараз в будівлі облдержадміністрації знаходяться харків'яни, які хочуть дізнатися, як проходить слідство у справі про двох убитих людей на вулиці Римарській», — повідомив Кернес. Він наполягає, що в людей, які зайняли будівлю, нема інших мотивів. «Ніякого сепаратизму я від цих людей не чув. Я чув тільки одне: щоб їм розповіли, хто винен у смерті їхніх товаришів», — наполягає Кернес. За словами Кернеса, активісти обіцяють залишити будівлю облдержадміністрації після того, як правоохоронці вийдуть з неї. «Тоді почнеться нормальна функціональна робота Будинку Рад», — заявив Кернес. Також повідомляється, що об 11 годині ранку він прибув до ОДА та запропонував сепаратистам сформувати ініціативну групу з «авторитетних представників» і провести переговори. Переговори почались об 11:20. Від діючої харківської влади присутні Геннадій Кернес, заступник голови облради Олена Олешко, заступник голови Харківської облдержадміністрації Василь Хома, депутати облради Микола Тітов, Микола Чехунов і Володимир Святаш, очікують прокурора області Василя Синчука. Крім того, на переговори прибули начальник Академії внутрішніх військ Міністерства внутрішніх справ України Степан Полторак, керівник обкому Компартії Алла Александровська і голова Координаційної ради громадських організацій Харківщини Ігор Массалов. З боку загарбників Харківської ОДА — близько 20 активістів, представники організацій «Захисники Харкова», «Боротьба» та «Український східний блок». Нагадаємо, що Геннадій Кернес перебуває під домашнім арештом. 13 березня його викликали до Генпрокуратури на допит як підозрюваного. Йому інкримінують ч. 2 ст. 146 — незаконне позбавлення волі або викрадення людини, ч. 2 ст. 127 — катування, ч. 1 ст. 129 — погроза вбивством при наявності реальних підстав побоюватися цієї загрози Кримінального кодексу України. Як відомо, в Харкові діє ціла структура близьких до Добкіна і Кернеса «штурмовиків», яких залучають до розгону політичних акцій і нападу на активістів.

7 КВІТНЯ

ЄС закликає до мирного вирішення конфліктів у східних областях України. Уряд Німеччини закликав до якнайшвидшої деескалації

конфлікту в східних регіонах України. Із відповідною заявою виступив речник Ангели Меркель. Від імені федерального канцлера він також висловив глибоке занепокоєння подіями в Донецьку і Харкові. Переймаються ситуацією і в Брюсселі. Речниця верховного представника ЄС з питань зовнішньої політики і безпеки запевнила, що Єврокомісія пильно стежить за розвитком подій на Сході України і закликає до ненасильницького врегулювання всіх політичних розбіжностей. «Будь-які політичні розбіжності в Україні мають вирішуватися ненасильницьким шляхом, тобто відповідно до демократичних стандартів та верховенства права», — зазначила Майя Косьянчич, речниця Кетрін Ештон. Як приклад вона назвала майбутні президентські вибори, у яких беруть участь кандидати з усіх полісил і регіонів України, та консультації між усіма політичними партіями в українському парламенті щодо реформ Конституції.

Дециця погрожує суворішими наслідками у разі загострення ситуації на Сході України. «У разі загострення ситуації на Сході України відповідь українського Уряду буде набагато суворішою», — заявив на брифінгу в. о. міністра закордонних справ України Андрій Дециця. Він також зазначив, що більшість провокацій у цьому регіоні здійснюють «російські політичні туристи», кількість яких є меншою, ніж раніше, але їхня активність зростає.

Нагадаємо, що в неділю 6 квітня сепаратисти захопили будівлю Харківської ОДА, будівлі ОДА та СБУ в Донецьку. У Луганську сепаратисти взяли штурмом Управління СБУ. Керівники силових відомств відбули на Схід України для врегулювання ситуації, що виникла у зв'язку з діями сепаратистів.

ЗМІ: харківські сепаратисти помилково штурмували театр. «Сепаратисти спробували штурмувати Харківський театр опери та балету, сплутавши його з ОДА», — повідомляють місцеві ЗМІ з посиланням на очевидців. Як повідомляють з місця подій, «активісти», представившись «харків'янами», вимагали, щоб до них вийшов міський голова, інакше погрожували штурмом. За останньою інформацією, у Харківській ОДА відбувались перемовини з сепаратистами за участі Геннадія Кернеса. У Харкові Державний прапор України повернули на будівлю облдержадміністрації замість встановлених раніше прапора Росії і стяга з гербом міста. У приміщенні залишаються близько сотні промосковських активістів, які захопили будівлю, а також кілька десятків міліціонерів.

Щодо сепаратистів запровадять антитерористичні заходи — звернення Турчинова. В. о. Президента України, Голова Верховної Ради України Олександр Турчинов звернувся до українців та повідомив

про заходи, які влада вживає щодо сепаратистів. «Уночі створено Антикризисний штаб. Посилено захист східного кордону нашої країни», — повідомив Турчинов. Правоохоронні органи на Сході будуть посилені за рахунок підрозділів з інших регіонів. Він також додав, що керівники силових відомств вирушили до проблемного регіону. Турчинов повідомив, що завтра Верховна Рада розгляне Закон «Про посилення кримінальної відповідальності за сепаратизм та інші злочини проти держави», буде поставлене питання про заборону діяльності політичних партій та громадських організацій, які стоять на позиціях сепаратизму. Події на Сході в. о. Президента України назвав «другою хвилею спецоперації Російської Федерації проти України, мета якої — дестабілізувати ситуацію в державі, повалити українську владу, зірвати вибори та розірвати на шматки нашу країну». Нагадаємо, що в неділю 6 квітня сепаратисти захопили будівлю Харківської ОДА, будівлі ОДА та СБУ в Донецьку. У Луганську сепаратисти взяли штурмом Управління СБУ.

МЗС: «Вбивство українського військового може стати початком зачисток, які використовують збройні сили РФ». Міністерство закордонних справ України вважає, що «російською стороною в умовах воєнної окупації та анексії частини суверенної території України в Криму розпочато практику позасудових розправ по відношенню до українських військовослужбовців, які залишилися вірними військовій присязі та відмовились перейти на бік Росії». Про це на брифінгу в Києві заявив директор Департаменту інформаційної політики Євген Перебийніс. За словами Перебийніса, дотепер російські правоохоронні органи не виявили готовності співпрацювати при проведенні спільного розслідування. «Українська сторона занепокоєна тим, що випадок із вбивством та викраденням українських військовослужбовців може стати початком практики зачисток, які використовувались збройними силами РФ у ході так званої контртерористичної операції на Північному Кавказі в Чечні», — заявили в МЗС. Крім того, у дипломатичному відомстві повідомили, що підготовлено ноту до МЗС РФ щодо проведення розслідування вбивства військового в Криму за участі правоохоронних органів України. Нагадаємо, ввечері 6 квітня в Криму російський військовослужбовець розстріляв українського офіцера, майора Станіслава Карачевського, котрий зберіг вірність Присязі на вірність народу України. Крім того, окупанти побили і викрали капітана Артема Єрмоленка.

У Верховній Раді зареєстрований проект № 4639 постанови про введення надзвичайного стану в Донецькій, Луганській та Харківських областях.

В. І. Новодворська: «Проросійські мітинги в Україні закінчаться тільки разом з Росією». Російська правозахисниця і дисидент Валерія Новодворська впевнена, що проросійські мітинги на Сході України почалися після прямої вказівки Кремля.

«Не хотілося б вас засмучувати, але скажу правду: проросійські мітинги в Україні закінчаться тільки разом з Росією. Але, озираючись навколо, я розумію: Росія кінчатися не збирається. І мінятися не збирається. <...> Не сумнівайтесь: за першої можливості, коли в Кремлі зрозуміють, що це буде коштувати дешево, Росія займеться південно-східною Україною всерйоз», — сказала В. І. Новодворська в інтерв'ю Gordonua.com. За словами правозахисниці, ніяких проросійських мітингів в Україні не було, поки не надійшло вказівки з Кремля. «І в тому числі Крим не звертався ні в ООН, ні в ОБСЄ і не просив міжнародні організації його захистити, — відмічає В. І. Новодворська. — Звідки саме зараз пішли ці настрої? Звідки взявся цей котячий концерт, цей шабаш відьом? Просто над цим попрацювала Росія — джерело усіляких бід, провокацій і занепокоєння. Спеціалізація Кремля — розпалювання громадянської війни на території чужих держав», — впевнена дисидентка. За її словами, зараз у Росії запустили новину, що в Україні почалися політичні репресії. «Ваші південно-східні колорадські жуки з георгіївськими стрічками дуже боягузливі товариші, вони вже зрозуміли, що Путін зі своїми танками поки далеко, а в'язниця — вже поряд. Ось нехай зрозуміють і стихнуть», — підкреслила В. І. Новодворська. Вона також відмітила, що Росія активно просуває в Україні план регіоналізації. «Це план поетапного розчленування України. Політична та економічна влада йде в регіони, з центральною владою в Києві припиняються практично всі відносини. А це означає, що все переходить під контроль Росії. В українських регіонах почнуть видавати російські паспорти і готувати так зване мирне приєднання через “референдум”», — відмітила політик, додавши, що на регіоналізацію ні в якому разі не можна погоджуватися і потрібно пояснити це Заходу, який «взагалі нічого не розуміє з того, що відбувається і з Путіним, і з Росією».

МЗС Росії стверджує, що на Схід України направляється «Правий сектор» і американські бійці. У російському МЗС застерегли українську владу від застосування сили проти сепаратистів, які мітингують на Сході країни.

«Згідно з наявною інформацією, у південно-східні райони України, зокрема в Донецьк, стягуються підрозділи внутрішніх військ і Національної гвардії України за участі бойовиків незаконного зброй-

ного формування “Правий сектор”», — заявили в російському дипломатичному відомстві.

У МЗС РФ заявляють, що перед військами поставлене завдання «придушення протестів жителів південного сходу країни проти політики нинішньої київської влади».

«Особливу тривогу викликає та обставина, що до цієї операції підключено близько 150 американських фахівців з приватної військової організації Greystone, переодягнених у форму бійців підрозділу “Сокіл”», — стверджують у РФ.

МЗС Росії також лякає Україну перспективою розв’язання громадянської війни, якщо українська влада не припинить військові приготування.

Відмітимо, напередодні міністр закордонних справ Росії Сергій Лавров у телефонній розмові застеріг українську владу від застосування сили проти сепаратистів.

Нагадаємо, у Росії за заклики до сепаратизму передбачена кримінальна відповідальність. Згідно з законом, підписаним Путіним наприкінці минулого року, за заклики до дій, направлених на порушення територіальної цілісності РФ (аналогічні дії, які чинять зараз проросійські активісти на Сході України), росіянам загрожує до трьох років позбавлення волі.

8 КВІТНЯ

Турчинов: «Сепаратисти стріляли по міліції і кидали гранати». Сьогодні Верховна Рада підтримала посилення відповідальності за вчинення злочинів проти національної безпеки. За відповідний Закон проголосував 231 депутат. Перед цим голова Верховної Ради повідомив, що сепаратисти в Харкові стріляли в міліцію і кидали гранати.

Про це він заявив, розповідаючи про звільнення будівлі Харківської обласної адміністрації. Зі слів Олександра Турчинова, серед міліціонерів є тяжкопоранені, однак він не уточнив, скільки саме бійців постраждало. При цьому чільник країни висловив сподівання, що найближчим часом будуть звільнені приміщення Служби безпеки в Луганську і будівля Донецької обласної адміністрації.

Нагадаємо, під час проведення антитерористичної операції, яка була проведена вночі, будівлю Харківської обласної державної адміністрації було повністю звільнено в результаті злагоджених дій спецпідрозділу «Ягуар». Заарештовано понад 70 учасників заворушень.

Верховна Рада України ухвалила Закон «Про внесення змін до Кримінального кодексу України» щодо відповідальності за злочини проти основ національної безпеки України під час засідання у вівторок 8 квітня. За — 230. Проти — 0. Утрималось — 0. Не голосувало — 31.

У проєкті резолюції ПАРЄ засуджуються анексія Криму та заклики до федералізації. Парламентська асамблея Ради Європи (ПАРЄ) у середу може прийняти проєкт резолюції «Останні події в Україні: загрози функціонуванню демократичних інститутів», у якій виступає проти федералізації країни та засуджує дії Росії щодо анексії АР Крим.

«Очікується, що проєкт буде винесений на пленарну сесію Асамблеї в середу, 9 квітня», — передає «Інтерфакс».

«Асамблея різко заперечує відносно будь-яких пропозицій щодо федералізації України, оскільки це призведе до значного ослаблення єдності і стабільності країни», — ідеться в тексті документа, підготовленому Моніторинговою комісією.

«Так званий референдум, який пройшов у Криму 16 березня 2014 р., є неконституційним, оскільки суперечить як Конституції Криму, так і Конституції України. Крім того, заявлена явка і результати є неправдоподібними», — повідомляється в документі.

Крім того, у проєкті наголошується, Асамблея «висловлює заклопотаність зростанням кількості достовірних повідомлень про порушення прав етнічної української та кримськотатарської меншин у Криму, у тому числі в тому, що стосується їхнього доступу до своїх будинків після анексії півострову Росією».

Асамблея закликає російську владу гарантувати негайне припинення цих порушень і судове переслідування всіх винних, а також забезпечити повний доступ до цього регіону міжнародних спостерігачів за дотриманням прав людини з ОБСЄ.

У проєкті Асамблея повністю визнає легітимність нової влади в Києві і законність прийнятих ними рішень. Водночас ПАРЄ визнає, що в результаті останніх політичних подій багато груп населення України побоюються, що їхні інтереси або не представлені, або недостатньо представлені у Верховній Раді і в центральному уряді.

«Для того щоб гарантувати максимальну показність Верховної Ради, що призведе до єдності і стабільності в країні, треба провести найближчим часом, якщо дозволять технічні можливості, дострокові парламентські вибори», — наголошується в документі.

Росія готова до переговорів у форматі «РФ—США—ЄС—Україна». Міністр закордонних справ Росії Сергій Лавров заявив, що Москва готова до переговорів у форматі «РФ—США—ЄС—Україна».

«Дійсно, ми готові розглядати багатосторонній формат, у якому представлені європейці, США, Росія, українська сторона», — сказав російський міністр, передає УНІАН.

За його словами, порядок денний та терміни переговорів поки не визначені. «Ми з Джоном Керрі конкретну дату не обговорювали, оскільки за нашою домовленістю необхідно спочатку зрозуміти, який буде формат», — сказав Лавров. Він відмітив, що Росія наполягає на тому, щоб на переговорах були представлені Південь і Схід України.

Нагадаємо, раніше в НАТО застерegli Росію від втручання в справу України. Генсек Альянсу також закликав Росію «відвести десятки тисяч військових, сконцентрованих на кордоні з Україною, і поважати свої міжнародні зобов'язання».

Крім того, Держдеп США заявив, що в нинішніх подіях на південному сході України простежується російське втручання.

«Ті, хто виступає в цих регіонах, є проросійськими сепаратистами. Є чіткі припущення, що декому з цих протестувальників платять і вони не є місцевими жителями. Усе це викликає в нас серйозне занепокоєння», — заявила офіційний представник Держдепартаменту США Джен Псакі.

За словами речниці Держдепартаменту, будь-які подальші спроби Росії дестабілізувати ситуацію в Україні нестимуть додаткові втрати для Російської Федерації.

9 КВІТНЯ

Меркель: «Росія нічого не робить для деескалації ситуації в Україні». Канцлер Німеччини Ангела Меркель упевнена, що Росія не вживає ніяких заходів, щоб пом'якшити ситуацію в Україні.

«На жаль, у багатьох областях не видно, що Росія вносить свій внесок у деескалацію ситуації, — заявила Меркель, виступаючи в німецькому парламенті, передає «Рейтер». — Тому ми будемо продовжувати робити те, що ми робили: з одного боку продовжувати діалог, але з іншого — дамо зрозуміти, що, на наш погляд, Україна має право на свій власний шлях розвитку. Ми вимагаємо цього. Україна повинна вирішити власне майбутнє».

Напередодні держсекретар США Джон Керрі заявив, що Росія використовує на Сході України кримський сценарій, щоб отримати підставу ввести війська. За словами Керрі, військове вторгнення Росії стане «історичною помилкою» і дорого їй коштуватиме. Нові санкції

з боку Вашингтона торкнуться ключових галузей російської економіки — банківської, енергетичної, гірничодобувної та інших.

Нагадаємо, за даними ЗМІ, до розширеного списку Євросоюзу увійшли 107 російських високопосадовців, бізнесменів та журналістів. Відмічається, що нові санкції можуть торкнутися практично всього вищого політичного керівництва Росії.

МЗС: Росія продовжує підривну діяльність, яка загрожує безпеці України. МЗС України має свідчення про безпосередню участь громадян Росії в координації та реалізації планів силового захоплення об'єктів в Донецькій, Луганській та Харківській областях.

Як заявив директор Департаменту інформаційної політики МЗС України Євген Перебийніс, російською стороною продовжується підривна діяльність, яка загрожує безпеці України та її громадян.

«Незаперечним доказом цього є практично щоденні затримання СБУ російських шпигунів та членів диверсійних груп, які координуються ФСБ та військовою розвідкою РФ», — заявив дипломат.

«Останнім часом від офіційних представників РФ ми чуємо просто немислимі спроби виправдати сепаратизм в Україні. Нам закидають “подвійні стандарти”, намагаючись порівнювати події під час Євромайдану та нинішні сепаратистські акції на Півдні і Сході України. Шкода, що російські чиновники, які проводять такі паралелі та говорять про нібито “подвійні стандарти”, не розуміють очевидних відмінностей, — сказав Перебийніс на брифінгу в Києві. — Під час подій Євромайдану люди повстали і вмирали під Державним прапором України. Натомість інспіровані російською стороною нинішні події на Півдні та Сході, не кажучи про злочинну окупацію АР Крим, відбуваються під знаменами чужої держави та супроводжуються наругою над державними символами України».

«Сепаратисти в Криму, на Півдні і Сході України хочуть розколати нашу державу на угоду Кремлю, вони ретранслюють вимоги та гасла, які озвучуються офіційними представниками РФ, що явно вказує на те, хто насправді інспірує та керує ними», — заявив дипломат.

ПАРЄ виступила проти федералізації України та засудила агресію Росії в Криму. Сто п'ятдесят чотири члени Парламентської асамблеї Ради Європи (ПАРЄ) підтримали резолюцію, яка засуджує дії Росії в Україні. Про це в своєму блозі повідомила народний депутат Ірина Герашенко (фракція «УДАР»).

Крім того, нардеп повідомила, що «проти — 26 росіян і їхніх сателітів; у резолюції засуджується анексія Криму і російська агресія проти України».

Також Ірина Герашенко прогнозує важливу подію на 10 квітня, коли буде розглядатись можливість Росії голосувати в ПАРЄ.

«Головна подія — завтра, коли дискутуватиметься рішення про позбавлення російської делегації права голосу в ПАРЄ або позбавлення їх повноважень. Ми — за те, щоб їх вигнали з ПАРЄ», — повідомила Герашенко.

Нагадаємо, що у своєму попередньому висновку Асамблея рішуче засудила російську військову агресію та анексію Криму, яка, за її оцінкою, є явним порушенням міжнародного права, включаючи Статут ООН, Гельсінський заключний акт ОБСЄ та базові принципи Ради Європи.

У Миколаєві проукраїнські активісти закидали Царьова яйцями. У Миколаєві представники проукраїнського руху «Народно-го ополчення» закидали яйцями та облили водою народного депутата і кандидата в президенти Олега Царьова.

Також між Царьовим та очільником «Народного ополчення» Олександром Янценом сталася бійка — нардеп кілька разів отримав по обличчю. Люди скандували: «Чемодан—вокзал—Росія», «Миколаїв — не Донецьк», «Вали в Росію».

Інцидент стався біля лікарні «швидкої допомоги», куди Царьов спробував потрапити, щоб відвідати постраждалих проросійських активістів під час подій 7 квітня в Миколаївській ОДА.

Царьову вдалося прорватися тільки до входу в лікарню, далі його не пустили. Сам кандидат у президенти назвав те, що відбувається, фашизмом і пішов.

Нагадаємо, що вчора у Верховній Раді відбулася словесна перепалка між Ляшко та Царьовим.

10 КВІТНЯ

Турчинов готовий звільнити від кримінального переслідування сепаратистів. В. о. Президента України Олександр Турчинов заявив, що готовий підписати указ щодо непорушення кримінальних справ стосовно людей, які захоплювали приміщення в східних областях, якщо ці особи складуть зброю. «Партія регіонів» відмовляється голосувати за законопроекти у Верховиній Раді України, поки не буде прийнятий законопроект про амністію учасників акцій протесту в східних областях України. Про це з трибуни Верховної Ради заявив депутат від фракції «Партії регіонів» Володимир Бандуров.

11 КВІТНЯ

Обама і Меркель готові ввести нові санкції щодо Росії. Президент США Барак Обама і канцлер Німеччини Ангела Меркель обговорили по телефону можливість введення нових санкцій щодо Росії «через дії Москви відносно України». Про це повідомляє ВВС Україна.

Лідери знову закликали Росію відвести війська від кордону з Україною.

За словами пана Обама, проросійські активісти «очевидно, за підтримки Москви» дестабілюють ситуацію в Україні за допомогою «керованої кампанії підбурювання і шкідництва».

«Президент наголосив на необхідності для США, ЄС та інших партнерів бути готовими відповісти на подальшу ескалацію з боку Росії додатковими санкціями», — сказано в повідомленні Білого дому за результатами телефонної розмови.

США допоможуть Україні боротися з російською пропагандою. Дипломатичну кампанію з боротьби з брехнею розпочинають Сполучені Штати в Україні. Про таке заявила заступниця держсекретаря США Вікторія Нуланд.

Кампанія має на меті протистояти російській пропаганді напередодні президентських виборів. США вважають за необхідне допомогти Україні в спростуванні чуток та відвертої брехні й допомогти боротися за правдиве висвітлення ситуації за кордоном. США вважають, що травневі президентські вибори відбудуться успішно та стануть початком відновлення країни.

Загалом же заступниця держсекретаря США Вікторія Нуланд окреслила передвиборчу ситуацію як сприятливу: «На вибори 25 травня зареєструвалися 20 кандидатів. Вони представляють весь політичний спектр України. Тому українці матимуть дуже великий вибір, вочевидь, частина учасників зійде з дистанції, а це дуже добре. Медійний простір та базові умови для виборів — якщо не зважати на ситуацію з безпекою — є найкращими з усіх, які коли-небудь були в країні. Перехідний уряд всіяко сприяє організації процесу, відбуваються бурхливі публічні дебати в приватних та громадських медіа».

Нагадаємо, вчора в Києві стартував VII Безпековий форум. Це міжнародний захід, у якому беруть участь чимало політиків та дипломатів. Цьогорічна тема заходу: «Безпека на лінії розриву». У центрі дискусій — останні події в Україні та їхній вплив на ситуацію в сусідніх державах, Європі та всьому світі.

12 КВІТНЯ

Дешиця поговорив з Лавровим — вимагав припинити провокації. Міністр закордонних справ України по телефону обговорив з російським колегою Сергієм Лавровим підготовку до зустрічі представників України, Росії, США та Євросоюзу щодо врегулювання української кризи.

Під час розмови Дешиця закликав покласти край провокаційній діяльності агентів російських спецслужб у східних областях України. На думку української сторони, мета таких дій — зірвати проведення женеvської зустрічі та завадити пошуку шляхів врегулювання існуючої кризи в українсько-російських відносинах.

Як відомо, чотиристоронні консультації на рівні представників України, Росії, США та Євросоюзу мають відбутися 17 квітня в Женеві. У зустрічі візьмуть участь міністри закордонних справ України та Росії, а також держсекретар США Джон Керрі та верховний представник ЄС з питань зовнішньої політики Кетрин Ештон.

Порошенко закликав зібрати РНБО через бездіяльність силовиків на Сході. «Негайно скликати засідання Ради національної безпеки та оборони для ухвалення рішення щодо ситуації на Сході України», — закликав позафракційний депутат Петро Порошенко.

Коментуючи події у Донецьку і Луганську, політик наголосив на бездіяльності міліції і зазначив, що правоохоронці порушують закон. «Коли озброєні люди скоюють злочинний озброєний напад на районне управління міліції і міліція не відкриває вогонь — яке цьому є пояснення? Це порушення статуту, нормативних документів, закону і Конституції. Усе, що зараз відбувається в Донецьку і Луганську, є злочинна бездіяльність правоохоронних органів», — підкреслив Петро Порошенко.

Як стало відомо ЗМІ, Олександр Турчинов скликає екстрене засідання РНБО «у зв'язку з подіями в Донецькій області».

13 КВІТНЯ

Уночі на РНБО обговорили антитерористичні заходи. Антитерористичні заходи у зв'язку з ситуацією в східних областях країни обговорили на Раді національної безпеки та оборони. Термінове засідання на 9 годину вечора було скликане Олександром Турчиновим — в. о. Президента України. Про це повідомляє прес-служба Турчинова.

Члени РНБО винесли на обговорення шляхи нормалізації стану східної частини країни. Інші деталі засідання не розголошуються.

Водночас, за інформацією джерел видання «Дзеркало тижня», політики обговорювали можливість введення надзвичайного стану. Під час засідання під будівлею Міністерства внутрішніх справ, де проходила нарада РНБО, зібрався нічний пікет. Близько сотні активістів Автомайдану приїхали до адмінприміщення та вимагали негайної ухвали рішень, які захистять суверенітет та територіальну цілісність України.

МЗС Великобританії: «Росія повинна припинити підривну діяльність в Україні». Міністр закордонних справ Великобританії Вільям Хейг закликав Росію припинити дестабілізацію ситуації в Україні.

За словами Хейга, дії Росії «підривають» можливість проведення групових переговорів відносно ситуації, що склалася.

Міністр також повідомив, що в понеділок 14 квітня в Люксембурзі відбудеться позачергова нарада європейських міністрів закордонних справ щодо України.

За словами Хейга, має бути вироблена чітка і єдина позиція Європи щодо подій в Україні.

Мітинг у Луганську: заклики до влади з вимогою рішучих дій проти сепаратистів. Понад тисячу людей зібралися на патріотичний мітинг в Луганську біля пам'ятника Шевченкові. Попри дощ люди вийшли на мирну акцію за єдину Україну та проти тероризму й сепаратизму на Сході країни.

Люди незадоволені ані подіями, які відбуваються в місті, ані бездіяльністю влади. Учасники патріотичної акції ухвалили резолюцію

до влади, щоб покласти край напруженій атмосфері в місті. Проведення мітингу охороняли власне учасники акції з правоохоронцями. Ставши пліч-о-пліч, вони утворили кордон. Напередодні активісти отримали інформацію про можливі провокації.

Люди тримали у руках синьо-жовті прапори, плакати з гаслами: «Луганськ — це Україна». Насамкінець заспівали державний гімн. Автомобілісти сигналами підтримували учасників мітингу.

Між тим у Луганську послали охорону громадського порядку. Крім того, виставили вартових біля стратегічних об'єктів, адміністративних будівель та телекомпаній. Також в області облаштовані охоронні блокпости, щоб не допустити завезення зброї, вибухівки та інших засобів, які використовуються під час масових заворушень. Водночас міліція контролює людей, які зі зброєю перебувають у захопленій будівлі обласної Служби безпеки.

Нагадаємо, 8 березня група озброєних у камуфляжі захопила управління обласної СБУ. Усередині перебувають до півсотні сепаратистів, які вимагають проведення референдуму щодо федералізації області. Крім того, закликають відпустити їхніх лідерів Харитонов та Клінчаєва.

Прокуратура визнала дії сепаратистів тероризмом. Прокуратура Донецької області кваліфікувала дії озброєних осіб, які напали на відділення міліції в Слов'янську, Краматорську, Красному Лимані та Єнакієвому як тероризм.

«12—13 квітня збройними групами осіб були здійснені напади на відділення міліції в містах Слов'янську, Краматорську, Красному Лимані та Єнакієвому. У місті Слов'янську невідомі також вчинили напад на відділ Служби безпеки. Після цього терористами була захоплена зброя, яка зберігалася в міліцейських відділах», — повідомили в прокуратурі.

У прес-службі прокуратури відмітили, що за кожним фактом збройних нападів дані внесені до Єдиного реєстру досудових розслідувань з кваліфікацією за ст. 258 Кримінального кодексу України (терористичний акт).

Нагадаємо, у суботу 20 невідомих озброєних осіб у камуфльованій формі захопили будівлю управління МВС у Слов'янську. Зранку 13 квітня Міністр внутрішніх справ Арсен Аваков заявив про початок антитерористичної операції в Слов'янську. Він наголосив, що всі мешканці повинні залишити центр міста, не виходити з квартир та не підходити до вікон.

У ході антитерористичної операції загинув один правоохоронець, ще дев'ять людей отримали поранення.

МВС озброїть 12 тисяч чоловіків для боротьби з бандитами і терористами. Голова МЗС України Арсен Аваков повідомив про створення нових спецпідрозділів для боротьби з сепаратизмом та тероризмом на Сході країни.

«В умовах інспірованих ззовні сепаратистських терористичних атак створення бандитських формувань, що фінансуються з-за меж країни, загрози внутрішньому порядку та законності — мною ухвалено рішення про створення корпусу спецпідрозділів МВС на основі цивільних формувань по всій території країни», — написав Аваков на своїй сторінці у «Фейсбуці».

За словами Міністра, МВС готове залучити більше 12 тисяч чоловіків по всій країні до складу нових спецпідрозділів, надати їм озброєння, екіпіровку та керування кадровими офіцерами.

Аваков відзначив, що вже підписав наказ про створення першого такого підрозділу в Луганській області.

«Нова структура спеціальних підрозділів МВС — відповідь диверсантам, “зеленим чоловічкам” і іншим бандформуванням, які мають завдання атакувати державність і цілісність України», — підкреслив Аваков

Влада оголошує початок АТО — антитерористичної операції.

Розділ 2

АТО. Початок

12—13 КВІТНЯ

Уранці 12 квітня стало відомо, що група озброєних людей захопила райвідділ міліції в місті Слов'янську Донецької області. В Інтернеті з'явилося відео захоплення. Захоплення здійснили «зелені чоловічки» — ті ж, які діяли перед тим в Криму. Згодом група озброєних людей напала на відділок МВС у сусідньому Краматорську. Потім — у Красному Лимані. Над міською радою Краматорська — червоно-синьо-чорний прапор так званої Донецької народної республіки. Заворушення у Макіївці. У Одесі міськраду атакує близько тисячі прихильників «референдуму», щоправда, без зброї.

На в'їзді до Слов'янську з'являються блокпости з автоматниками.

Упорядник цієї книги збирається їхати в захоплені міста, але за годину до відправлення поїзда на Маріуполь шеф-редактор скасовує відрядження — з'явилася інформація, що журналістів можуть брати в заручники. Як покажуть наступні події, заручників таки братимуть. Людей катуватимуть і розстрілюватимуть.

13 квітня починається антитерористична операція.

14 КВІТНЯ

МЗС України твердить, що дії сепаратистів на Сході інспіровані Росією. І обіцяє передати докази. Між тим у Слов'янську перші затримані журналісти. «Громадське ТБ» і «Ліга-Ру». Бойовики в камуфляжах не ховаються. Дають себе фотографувати і кажуть, що вони і є ті самі «зелені чоловічки», які напередодні діяли в Криму.

У Горлівці захоплено відділення МВС. Захищали приміщення далеко не всі. «Партія регіонів» заявила, що проти застосування Збройних сил України для наведення порядку в східних областях України.

Прес-секретар Білого дому заявляє, що США не надаватимуть Україні летальні озброєння.

15 КВІТНЯ

Телефонна розмова Обама і Путіна. Президент США вказує російському колезі, що РФ надає підтримку українським сепаратистам.

Обама закликав Путіна вплинути на збройні проросійські угруповання і переконати їх звільнити захоплені ними будівлі.

Американський керівник звернув увагу, що всупереч риториці російських урядовців влада України поводить ся винятково стримано і високо оцінив зусилля українського Уряду щодо збереження єдності країни, зокрема проведення вільних і чесних президентських виборів 25 травня, здійснення всеохопної конституційної реформи і пропозицію конкретних кроків до децентралізації влади.

При цьому Обама також констатував дедалі більшу політичну й економічну ізоляцію Росії внаслідок її дій в Україні. Керівник США дав чітко знати, що ціна, яку Росія вже заплатила за свої дотеперішні дії проти України, зростає, якщо ці дії триватимуть.

Обама телефонував президенту Франції Франсуа Олланду. Тема розмови — події в Україні.

Західна преса пише переважно про Україну. Експерти висловлюють думку, що Путін спробує добитися перемоги в Україні без введення танків. Мовляв, його мета — федералізація. До 25 травня. Коли в Україні мають відбутися вибори президента.

У Донецьку вимагають від Ради рішення щодо референдуму. «Негайної ухвали рішення щодо референдуму від парламенту вимагають у Донецьку», — заявив голова Донецької ОДА Сергій Тарута під час зустрічі з мерами районних міст. За його словами, ситуація в області залишається напруженою, особливо на півночі Донецького регіону. «Ми сподіваємося, що парламент швидко проголосує і затвердить процедуру проведення місцевого референдуму і ті питання, які є прерогативою. На жаль, на півночі Донецької області ситуація дуже складна. Учора представниками так званої Донецької республіки були розграбовані продукти харчування, які везли для дітей в Смарагдове місто, також були розграбовані машини, які йшли з харчуванням. Зараз ми координуємо і намагаємося швидко вирішити всі питання з тим, щоб кожне місто могло забезпечити життєдіяльність», — зазначив Тарута.

До Словянська наближається колона українських військових. У колоні 500 осіб і 20 бронетранспортерів.

16 КВІТНЯ

У Краматорську місцеві мешканці заблокували колону української військової техніки. Частина військових здали техніку. У руках у терористів опинилося кілька одиниць бронетехніки.

Міністр закордонних справ Франції Лоран Фабіус заявив, що джерело проблем в Україні — це Росія.

Канцлер Німеччини Ангела Меркель вкотре в телефонній розмові обговорила з президентом РФ Володимиром Путіним ситуацію в Україні.

Як зазначила заступник офіційного представника федерального уряду Кристіане Вірц, у рамках бесіди лідери двох країн «докладно обговорили» актуальну ситуацію в Україні, яку вони «оцінюють по-різному». Між тим у Кремлі заявили, що Путін і Меркель відмітили важливість чотиристоронніх переговорів, які намічені на 17 квітня.

Розпочалось закрите засідання парламенту, на якому народні обранці мають заслухати звіти силовиків щодо ситуації на Сході України. Зокрема, чекають на доповідь голови СБУ Валентина Наливайченка, в. о. Міністра оборони Михайла Коваля, чільника МВС Арсена Авакова та в. о. генпрокурора Олега Махніцького. Після закритої частини — відбудеться пленарне засідання, на якому, зокрема, планують розглянути проект постанови про додаткові заходи щодо зміцнення обороноздатності України через агресію Росії.

Питання конституційного устрою та зовнішньої політики України не обговорюватимуться на завтрашніх чотиристоронніх переговорах у Женеві. Таку заяву ухвалила Верховна Рада. Також депутати заборонили вітчизняним представникам вступати в міжнародну дискусію щодо адміністративно-територіального устрою, визначення статусу мов в Україні, умов проведення виборів президента і парламенту та участі України в міжнародних організаціях і союзах. Ці питання — наголошено в документі — стосуються внутрішньої компетенції держави.

Увечері штурм військової частини Національної гвардії в Маріуполі. Охорона відкриває вогонь на ураження. Троє нападників убито, 13 поранено, 63 затримано.

17 КВІТНЯ

Чотиристороння зустріч за участі України США, ЄС та Росії з врегулювання кризи почалася в Женеві. Про це повідомили в Міністерстві закордонних справ України.

У переговорах беруть участь в. о. голови МЗС України Андрій Дешиця, держсекретар США Джон Керрі, глава європейської дипломатії Кетрин Ештон та міністр закордонних справ РФ Сергій Лавров.

Перед початком переговорів сторони встигли провести кілька двосторонніх зустрічей. Зокрема, як повідомлялося, Дешиця зустрівся з Ештон, а згодом із Керрі.

Стало відоме ім'я керівника групи диверсантів, яка захопила Слов'янськ. Це Ігор Гіркін, який називає себе «Ігор Стрелков».

Президент США Барак Обама заявив, що йому абсолютно ясно, що Росія порушує територіальну цілісність та суверенітет України. Як сказав Обама в інтерв'ю телеканалу CBS, Росія підтримує незаконні збройні формування, що діють на Півдні і Сході України. Обама вважає, що такі дії Путіна не можуть залишитися без наслідків, Росія уже постраждала від санкцій Заходу, але ця шкода буде ще більшою. «Рішення, що приймаються президентом Путіним, не тільки погані для України, але в довгостроковій перспективі принесуть шкоду й Росії», — заявив президент США.

Штурм міськвідділу міліції в Стаханові. У Слов'янську бойовики захопили телевежу. Вимкнено мовлення українських каналів. Залишилося тільки російське телебачення.

Завершилася зустріч у Женеві. Держсекретар США Джон Керрі на підсумковій прес-конференції заявив, що всі сторони повинні утриматися від насильства. Домовилися про роззброєння незаконних воєнізованих формувань і звільнення приміщень.

Велика політика

Валентин Трохимчук

На цей момент журналісти провідних медіа планети чекають близько семи годин. Після протокольної зйомки та формальних рукоштовань головні дипломати США, ЄС, України та Росії наодинці будуть вирішувати завдання, яке не випадало на долю кількох поколінь їхніх попередників, — пошук шляхів виходу з кризи, тепер уже точно наймасштабнішої від часів Карибського протистояння.

В. Карасьов, політолог: Путін 17 числа і через Лаврова в Женеві, і на прямій лінії зробив крок назад. Він відступив.

У майбутніх літописах рипетей найнебезпечнішого за весь пострадянський період конфлікту 17 квітня історики, без сумніву, приділять особливу увагу. Майже за два міся-

ці від моменту захоплення (тепер уже і Кремлем визнано — російськими військовими) Верховної Ради Криму та в розпал сутичок на материковій частині відбуваються перші повноцінні переговори агресора та жертви. Переговори, які на перший погляд закінчуються більш ніж результативно. Та лише на перший погляд.

Лавров на прес-конференції говорить про задачу зброї і звільнення адмінбудівель.

Позиція непохитного досі представника Кремля шокує досвідчених репортерів, що його супроводжують. Сергій Лавров публічно засуджує влаштовані спецслужбами його ж держави збройні захоплення будівель на Сході України. Закликає сепаратистів здати стволи та звільнити приміщення. Говорячи про майбутню Конституцію, над якою нині працює Київ, не вживає термінів «референдум», «федералізація», «друга державна мова». Лише — «децентралізація» і «статус російської мови».

Несподіваній зговірливості Кремля навіть цілком логічне пояснення вигадують: мовляв, Захід нарешті знайшов інструменти реального тиску на режим ВВП.

В. Огрізко, экс-міністр закордонних справ: Те, що ми бачили перед цим, такими вже дієвими санкціями назвати не можна навіть з натяжкою. Це було скоріше попередження: якщо ви це проігноруєте, ми зробимо вам боляче. Зараз вони цілком можуть зробити боляче.

Ганебне, хоча поки що лише тимчасове відлучення від Парламентської асамблеї Ради Європи, налагодження реверсу газу в Україну і, зрештою, офіційний демонтаж у Болгарії просто у переддень женевської зустрічі альтернативного українській трубі «Південного потоку» — таки спрацювали.

І в Києві, і в Москві хутко беруться виконувати обіцяне. Господарі Печерських пагорбів пропонують особливий статус російській мові, анонсують закон про амністію та призупиняють активну фазу антитерористичної операції. Господар Кремля збирає силовиків аби відреагувати на швейцарські домовленості.

Від Росії вимагали потрібної декларації, і вона дала її, не роблячи при цьому нічого, аби правильним словам повірили як на берегах Дніпра, так і на берегах Атлантики.

Уже наступного після повернення Лаврова з Женеви дня його підлеглі в спеціальній заяві розставляють всі крапки над «і», пояснивши російське бачення ситуації. Говорячи про формування, які підлягають негайному роззброєнню, вони, звісно ж, мали на увазі «Правий сектор»; під будівлями, що варто звільнити, — Київську мерію, а під децентралізацією — виборність губернаторів. Хоча всі розуміють — саме лише відкликання з зони конфлікту спецназу ГРУ звелю б протистояння нанівець за добу.

О. Палій, політолог: Якщо Росія виконає взяті на себе зобов'язання — виведе свої диверсійні загоны та накаже своїм людям припинити діяльність, — тоді в нас все перейде в політичний процес. Конституційна реформа, захист прав різних етнічних груп і т. д. Самі гопники здатні щось робити лише під інструктаж російських диверсантів.

На практиці ситуація залишиться незмінною. «Зелені чоловічки» попри ризик бути обмінаними на зелені банкноти продовжать утримувати адмінбудівлі, війська й надалі влаштуватимуть маневри під кордоном, а сепаратисти — нечисленні мітинги на центральних площах.

Спроби провести паралелі між столичним Євромайданом та нинішніми погромами на Сході ставатимуть щодень більш комічними. Хоча б тому, що в першому випадку команди давав відомий на цілий світ рок-співак, а в іншому — гопник районного масштабу. Задіяний в проросійських бунтах контингент — найкраще свідчення якості цих виступів. Після звільнення Харківської адміністрації виявилось, що проблеми з законом мав кожен четвертий з затриманих загарбників. Маріупольську ж частину внутрішніх військ штурмував гурт, що складався з криміналітету вже на 90 %.

Остаточо криміналізуєчись, сепаратистські рухи на Сході паралельно й маргіналізуються — чого варті лише вимоги представників Донецької республіки відмовитися від біопаспортів та вакцинації. На припинення вакханалії США дають Росії кілька днів і анонсують третій етап санкцій як символ беззаперечності підтримки України, відправляючи до Києва головного кризового менеджера адміністрації Обами — віце-президента Байдена.

В. Огрязко: Червона лінія вже перейдена. Він оголосив війну не Україні, а західному світу і західними цінностями. Він воює не за Донецьк, а проти Заходу. Це зараз починають розуміти західні політики і прокидаються.

Путін зайде настільки далеко, наскільки йому дозволить український солдат — вважають інші експерти і радять робити висновки з останніх подій. Кілька зіткнень чітко засвідчили — там, де військові не бояться чинити опір, сепаратизм вивірюється миттєво.

Поки не до кінця зрозуміла антитерористична операція буде активізована, щойно сплине термін висуненого Путіну Заходом ультиматуму — заспокоюють обізнані. Наразі ж — чергова спроба обійтися малою кров'ю.

Більшість аналітиків одностайні: Росія не розглядає можливість приєднання Донбасу, втративши який Україна позбудеться депресивного дотаційного регіону з купою соціальних проблем, більшість населення якого виступає проти європейського вектора розвитку. Куди корисніше мати його за інструмент подальшої дестабілізації і шантажу. Перестане працювати — тоді і армія може стати в нагоді.

Нинішня тиша оманлива. І церковні дзвони на честь Воскресіння Господнього не мають заспокоювати. Фюрер Третього Риму не раз доводив — святого для нього не існує. Надто коли поруч завжди є придворний патріарх, ладний пояснити Божим провидінням будь-що — хай навіть бомбардування на Великдень міста тисячолітніх православних храмів. Сентименти недоречні там, де кадебешні принципи керують усім — від віри до великої політики.

18—21 КВІТНЯ

У Горлівці бойовики викрали депутата міської ради Володимира Рибак, який намагався зняти прапор так званої ДНР з будівлі міськради. За якийсь час тіло зниклого буде знайдено в річці зі слідами катувань. Рибак розпорото живіт.

Обама скептично поставився до Женевських домовленостей, зокрема їх виконання Російською стороною. Він назвав переговори між Україною, Росією, ЄС та США націленими на ослаблення напруженості навколо України і такими, що вселяють певну надію, однак попередив,

що Вашингтон і його союзники готові накласти нові санкції на Москву, якщо ситуація не покращиться. «Я не думаю, що ми можемо бути в чомусь впевнені на цій стадії, — сказав він на прес-конференції. — Існує перспектива, що дипломатія може розрядити напруженість».

«Росія як захід залякування досі стягує свої війська до російсько-українських кордонів», — цитує американського лідера агентство АРР.

«Обама проводить консультації з союзниками в Європі. Новий раунд санкцій може бути введений в дію, якщо Росія не зуміє допомогти у відновленні порядку на Сході і Півдні України», — передає «Рейтер».

Уряд підготував законопроект про амністію для сепаратистів, які захопили адмінприміщення в Донецькій і Луганській областях.

Депутати Луганської облради вимагають референдум щодо федералізації країни.

Генеральна прокуратура України звинуватила відстороненого президента України Віктора Януковича, экс-голову Служби безпеки України Олександра Якименка й экс-главу МВС Віталія Захарченка у створенні терористичної організації. Як ідеться в повідомленні прес-служби Генеральної прокуратури України, стосовно колишніх високопосадовців проводиться розслідування за ч. 3 ст. 258 ККУ — терористичний акт, що призвів до загибелі людей. Генпрокуратура встановила, що Янукович, Якименко і Захарченко «за попередньою змовою створили терористичну організацію, діяльність якої призвела до масової загибелі людей 20 лютого 2014 року на вулиці Інститутській у Києві, а також залучили до її складу військових службовців Служби безпеки України і внутрішніх військ МВС України».

Президент Польщі Броніслав Коморовський заявляє, що Україна ні в якому разі не повинна погоджуватися на пропозицію Росії щодо федералізації держави. «Федералізація — небезпечна для України, навіть президент Лукашенко побачив у ній перспективу катастрофи для української держави», — сказав Коморовський під час прес-конференції у Варшаві.

«Сьогодні ми з великою увагою стежимо за військовою загрозою для України. Але варто усвідомлювати, що майбутнє України вирішиться в рамках дискусії щодо устрою цієї держави, тобто дискусій, які мусять точитися всередині України», — заявив польський президент, відмітивши, що за такої ситуації польська концепція реформи самоврядування — «це протитрута для ідеї федералізації чи автономізації».

«Самоврядність — це великий шанс України, можливість уникнути російського меча, який хоче поділити Україну на шматки за принципом федерації чи автономії», — підкреслив Коморовський.

Організація з безпеки і співробітництва в Європі вітає і готова взяти на себе нові зобов'язання, спрямовані на зниження напруженості в Україні. Про це заявив глава організації міністр закордонних справ Швейцарії Дидьє Буркхальтер, передає «Волл-стріт Джорнел».

17 квітня під час чотиристоронніх переговорів у Женеві глави МЗС України, Росії, США та ЄС домовилися про те, що в Україні працюватиме місія ОБСЄ, яка має проводити спостереження за деескалацією ситуації.

Перестрілка у Слов'янську чи провокація? Знайдені спалені машини і славнозвісні потім «візитки Яроша». МЗС Росії називає перестрілку на блокпості сепаратистів у Слов'янську провокацією «Правого сектора». І стверджує: не роззброївши бойовиків, Київ порушує умови Женевських угод.

Відповідна заява розміщена на сайті російського МЗС. У посланні дипломати підтверджують версію подій сепаратистської влади Слов'янська про те, що загиблі були мирними мешканцями. І що нібито у захоплених машинах нападників знайшли зброю, карти та символіку «Правого сектора».

Водночас МЗС України наголошує, що, попри те що в Москві не мають жодних офіційних даних щодо інциденту, коментар російського відомства містить доконані звинувачення.

Відтак Київ нагадує Москві про дотримання зобов'язань Женевських домовленостей. І радить вживати увесь необхідний вплив на сепаратистів для звільнення незаконно захоплених приміщень, розблокування доріг, здачі зброї і недопущення кровопролиття.

Після Женевських переговорів Україна не отримала відповіді на багато питань, зокрема не побачила шлях розв'язання кримської кризи. Про це в інтерв'ю одному з телеканалів заявив в. о. Президента Олександр Турчинов.

Політик зауважив, що Україна й надалі хоче почути відповіді стосовно окупації Росією Кримської автономії. Також чільник держави стурбований провокаціями, які досі відбуваються на Сході країни. Утім, Турчинов підкреслив, що будь-який діалог — це вже позитив. Також в. о. гаранта заявив, що Росія змушена була визнати незаконність захоплення адміністративних приміщень та неправомірність дій озброєних терористів.

Терористи, які захопили адмінбудівлі на Сході України, оголосили про намір провести 11 травня референдум про незалежність від України.

22 КВІТНЯ

Візит у Київ віце-президента США Джо Байдена. В. о. Президента, Голова Верховної Ради України Олександр Турчинов провів зустріч з віце-президентом США Джо Байденом, під час якої вони обговорили ситуацію в Україні.

Як передає прес-служба Верховної Ради, Байден заявив, що США вітають і підтримують зміни в Україні і готові всіляко допомагати на цьому шляху.

Під час зустрічі сторони торкнулися проблеми виконання Женевських угод щодо України та двосторонніх відносин США і України.

Турчинов розповів Байдену, що сьогодні в Україні відбувається «відновлення та реформування всієї вертикалі виконавчої влади». За словами в. о. Президента, особлива увага приділяється децентралізації влади та наданню регіонам більшої самостійності.

Він також підкреслив, що Україна готова «захищати свою країну від військової агресії Російської Федерації».

«На превеликий жаль, ні Російська Федерація, ні їхні терористичні спецпідрозділи, які присутні в Україні, демонстративно не збираються виконувати домовленості, які були досягнуті в Женеві», — зазначив Турчинов, підкресливши, що Україна буде адекватно реагувати на відмову терористів звільнити адмінбудівлі.

Віце-президент США Джо Байден, виступаючи на спільній прес-конференції з прем'єр-міністром України Арсенієм Яценю-

**ком, заявив, що Росія повинна припинити говорити і почати на-
решті діяти.** За словами Байдена, більш провокаційні дії Москви
приведуть до жорсткіших дій з боку Заходу. Він також зазначив, що
в РФ залишилося мало часу для деескалації ситуації в Україні і вико-
нання Женевських угод.

Віце-президент заявив, що Україна боротиметься за своє майбут-
не і США, як і раніше, підтверджують свою готовність допомогти.

23 КВІТНЯ

**Женевські домовленості не мають юридичної сили, відтак Росій-
ську Федерацію, яка їх не виконує, неможливо притягнути до від-
повідальності.** Про таке заявив Міністр юстиції Павло Петренко.

Він пояснив журналістам, що документи, які підписали у Швей-
царії міністри закордонних справ, стали лише дипломатичними та
політичними домовленостями. Павло Петренко нагадав, що Україна
вже почала їх виконувати, зокрема йдеться про амністію сепаратис-
там. Уряд України вніс відповідний законопроект до парламенту, який
передбачає, що в разі складання зброї, звільнення адмінприміщень усі
громадяни, які були залучені до сепаратистського руху, але не вчи-
нили особливо тяжких злочинів, тобто вбивств, будуть амністовані.
«Проте російська сторона не виконує тих дипломатичних зобов'я-
зань, які вона взяла на себе», — підкреслив міністр.

**У Крим не пустили лідера кримських татар дисидента Муста-
фу Джемілева. МЗС України висловило протест Росії щодо за-
борони лідеру кримськотатарського народу Мустафі Джеміле-
ву в'їжджати на територію АР Крим.** «В Україні обурені рішенням
РФ щодо заборони на в'їзд лідеру кримськотатарського народу, ле-
гendarному правозахиснику Мустафі Джемілеву», — сказав на бри-
фінгу директор Департаменту інформаційної політики МЗС Євген
Перебийніс.

Дипломат зазначив, що цілком очевидним є той факт, що це «пом-
ста Джемілеву за його чітку позицію про невизнання окупації Кри-
му», — передає «Інтерфакс».

У Слов'янську закриті всі банки і ювелірні крамниці. Продуктові
магазини працюють, але потерпають від нападів мародерів. Між тим
терористи захопили в заручники двох італійських журналістів.

На околицях Донецька з'являються блокпости.

«Антитерористична операція повертається до активної фази», —
заявляє Віце-прем'єр України В. Ярема.

Лавров знову погрожує армією. Мовляв, якщо інтереси російських громадян будуть порушені, Москва готова «відповісти». Кремль не приховував, що на кордон з Україною перекинуті «додаткові» війська.

У Горлівці зник фотокореспондент з Коломиї.

24 КВІТНЯ

Президент США Барак Обама звинуватив Росію у невиконанні Женевських угод та попередив про нові санкції. За словами Обами, він все ще сподівається на врегулювання кризи дипломатичними методами, але готовий до нових санкцій проти Москви, якщо вона не змінить своєї політики.

Водночас американський президент визнав, що шансів на те, що Росія змінить свою політику, мало, тому необхідно чинити колективний тиск на Москву з боку світової спільноти.

«Існувала певна можливість того, що після зустрічі в Женеві Росія може обрати більш мудрий курс, проте поки що ми бачимо, що вона не дотримується духу і букви Женевських домовленостей», — заявив Обама в ході візиту до Токіо в четвер 24 квітня.

«Замість цього ми продовжуємо бачити, як озброєні люди захоплюють будівлі, гноблять людей, не згодних з ними, дестабілізують регіон, і Росія не втручається, щоб приборкати їх», — цитує американського президента агентство AFP.

Напад на військову частину в Артемівську. Кримінальне провадження за статтею «Тероризм» почала розслідувати військова прокуратура щодо штурму військової частини в Артемівську. Про це повідомив начальник Донецького військового гарнізону Сергій Камеш.

За його словами, близько півсотні людей о другій ночі підійшли до центральної бази бронетехніки. Викликали командира та вимагали, щоби солдати склали зброю й залишили частину. Коли ж отримали відмову — почали штурм. Бій прийняли українські десантники з військової частини в Краматорську та підрозділи спецпризначення з Кіровограда. Активна фаза штурму тривала близько 45 хвилин, а загалом стрільянина не вщухала 2,5 години.

Відбивати напад військовим допомагали додаткові підрозділи МВС та СБУ. За даними чільника Міністерства внутрішніх справ Арсена Авакова, на частину в Артемівську напали озброєні терористи на чолі з російським спецпризначенцем, якого вже бачили в Слов'янську. Українські військові успішно відбили атаку, при цьому один сол-

дат-контрактник зазнав поранення. Він перебуває під контролем лікарів, зараз загрози його життю немає.

Донецький міський голова Олександр Лук'янченко вважає, що необхідно терміново ухвалити закон про місцевий референдум і провести 25 травня референдум у Донецькій області. Про це він сказав під час зустрічі керівників області з головою Донецької обласної державної адміністрації Сергієм Тарутою.

«Щоб ми, не витрачаючи великі фінансові ресурси, видрукували 2 млн 800 бюлетенів і люди прийшли й віддали свій голос, треба визначити питання референдуму... Ми знімемо максимально напругу...» — сказав міській голова Донецька.

«Якщо цього не зробити, Донецька область матиме серйозні проблеми, — зазначив О. Лук'янченко. — Промовчимо — і далі що? Якщо ми не подолаємо їх (сепаратистів) інтелектуально, то фактично поховаємо регіон».

Лук'янченко наголосив, що питання проведення саме референдуму, легітимного з точки зору закону, потрібно вирішувати швидко, бо самопроголошена Донецька народна республіка призначила свій референдум на 11 травня.

Депутати Донецької облради вимагають вивести українські війська з області. Як повідомляє видання «ОстроВ», облрада висловила «своє крайнє обурення небажанням центральної влади в Києві погодитися із законними вимогами жителів Донбасу». Депутати підкреслили, що люди зіткнулися з «обвалом національної валюти, зростанням цін і тарифів, заморожуванням зростання зарплат, пенсій, зменшенням розмірів соціальних виплат».

«У нинішній ситуації ми заявляємо про підтримку дій народних депутатів “Партії регіонів” і Комуністичної партії в парламенті, які відстоюють інтереси Сходу України, відстоюють право наших виборців жити гідно, за власним вибором, а не за вказівкою з Києва», — ідеться у зверненні.

Депутати облради підтримали рішення надзвичайного з'їзду депутатів усіх рівнів від Донецької області, який «закликав центральну владу негайно перейти до дій, спрямованих на деескалацію конфлікту на Сході України».

Україна вимагає від Російської Федерації протягом 48 годин надати роз'яснення щодо цілей та місця проведення навчань на українському кордоні. Про це йдеться в коментарі МЗС України щодо заяви міністра оборони Росії.

«Україна згідно з п. 16 Віденського документа про заходи зміцнення довіри і безпеки звернулася каналами зв'язку ОБСЄ до Російської

Федерації з вимогою надати роз'яснення щодо цілей та місця проведення навчань, дати їх завершення, а також кількості і типів залучених до них військових підрозділів. Відповідно до Віденського документа РФ зобов'язана надати щодо цих навчань чіткі роз'яснення протягом 48 годин з моменту отримання запиту, тобто до 16:00 за київським часом 26 квітня», — наголошують у МЗС.

Нагадаємо, 24 квітня 2014 р. міністр оборони Росії Сергій Шойгу повідомив про початок навчань батальйонних тактичних груп загальновійськових з'єднань Південного та Західного військових округів збройних сил РФ у зв'язку із «загостренням ситуації на південному сході України». За словами російського міністра, у рамках навчань передбачається «відпрацювання завдань» бойовою авіацією РФ поблизу кордонів України.

25—30 КВІТНЯ

Росія знову брязкає зброєю на кордоні і устами дипломатів. Канцлер Німеччини Ангела Меркель у п'ятницю зателефонувала Президенту Росії Володимиру Путіну.

Як повідомив речник уряду Німеччини, Меркель висловила свою стурбованість ситуацією на Сході України.

Вона закликала Путіна виконувати Женевські угоди та сприяти роззброєнню проросійських бойовиків.

Прес-секретар уряду Німеччини Штеффен Зайберт також підкреслив, що Росія не зробила нічого для виконання Женевських угод, хоча в неї є всі можливості сприяти врегулюванню ситуації на Сході України.

Нагадаємо, постійний представник Росії при ООН Віталій Чуркін заявив, що Москва **має міжнародно-правові підстави для введення миротворців** в Україну в разі потреби. Напередодні Міноборони РФ оголосило про початок масштабних навчань біля українських кордонів.

Після цього держсекретар США Джон Керрі **розкритикував російську владу за ескалацію ситуації** на Сході України та заявив, що Росія продовжує фінансувати і координувати добре озброєних сепаратистів.

США не запроваджуватимуть масштабні санкції проти Росії, поки не отримають повну підтримку від Європи. Про це заявив президент Сполучених Штатів Барак Обама під час візиту до Малайзії.

Президент США зазначив: «Оскільки Росія не дотримала пунктів угоди, укладеної в Женеві, ми змушені надіслати чіткий сигнал: Росія повинна припинити ескалацію конфлікту, зокрема підтримку сепаратистів на Сході та Півдні України. Після переговорів ми сподівалися,

що все вдасться врегулювати. Україна свої зобов'язання виконує. А от Росія — пальцем не поворухнула, навіть попри беззаперечні докази того, що вона підтримує бойовиків у східних регіонах України. Тому разом з європейськими партнерами ми ухвалили спільне рішення: у такої поведінки будуть наслідки, і вони збільшуватимуться».

Другий етап АТО — заблокувати терористів у місті Слов'янську. Про це заявив в. о. голови Адміністрації Президента України Сергій Пашинський. Раніше невдачею завершилася спроба силовиків увійти в місто. Вони покинули межі забудови і почали встановлювати блокпости на в'їздах.

У Краматорську терористи намагалися знеструмити місто, але це їм не вдалося.

Лідери країн Великої сімки домовилися діяти швидко щодо питання нових санкцій відносно Росії.

Україна перекрила подачу води до Криму.

Невизнана Придністровська Молдовська Республіка почала військові навчання на кордоні з Україною з використанням танків.

Успіхи українських силовиків — знищено блокпост терористів на околиці Слов'янська.

У Слов'янську терористи захопили в полон спостерігачів ОБСЄ.

У Горлівці бойовики захопили в полон трьох працівників СБУ.

Сепаратисти спокійно прибувають до Слов'янська і залишають місто, незважаючи на заяви українських військових про те, що місто повністю заблоковано. Про це заявив керівник групи «Інформаційний спротив» Дмитро Тимчук.

Невідомі «зелені чоловічки» увірвалися до міськвідділу МВС у м. Костянтинівці Донецької області. Пізніше надійшла інформація про захоплення невідомими зі зброєю Костянтинівської міської ради.

Бій біля військового аеропорту в Краматорську. Один український військовий поранений.

28 квітня — замах на міського голову Харкова Генадія Кернеса. У нього стріляли під час пробіжки в зеленій зоні Харкова.

У річці Торець знайдено тіло ще однієї жертви терористів — зі слідами катувань. У цій же водоймі відшукали труп раніше викраденого бойовиками депутата міської ради Горлівки Володимира Рибак.

З'ясується, що керівник Слов'янського угруповання терористів Ігор Гіркін (Стрелков) — полковник спецслужб РФ, раніше брав участь у військових конфліктах поза межами батьківщини.

Міністр оборони РФ Шойгу запевнив свого американського колегу, що Збройні сили РФ не збираються вторгтися до України.

В. о. Президента України, Голова Верховної Ради Олександр Турчинов підписав Закон України «Про права і свободи громадян на окупованій території України».

«Закон № 1207-VII визначає статус території, тимчасово окупованої внаслідок збройної агресії Російської Федерації, встановлює особливий правовий режим на цій території, визначає особливості діяльності державних органів та органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій в умовах такого режиму, додержання та захисту прав і свобод людини і громадянина, а також прав і законних інтересів юридичних осіб», — повідомляє УНІАН.

Крім того, у Законі визначено, що на окупованій території не забезпечується державне регулювання підприємницької діяльності.

У Законі затверджено, що громадяни України мають право на вільний та безперешкодний в'їзд та виїзд з тимчасово окупованої території за умови пред'явлення документа, що підтверджує громадянство України. Також примусове зарахування до громадянства іншої країни не визнається українським законодавством.

Відповідальність за порушення визначених Конституцією та законами України прав і свобод людини і громадянина на тимчасово окупованій території покладається на Російську Федерацію, як на державу-окупанта відповідно до норм і принципів міжнародного права.

На засіданні РНБО ухвалено рішення про проведення Всеукраїнського референдуму щодо єдності України 15 червня. Про це на своїй сторінці у «Фейсбукі» написав президент Аналітичного центру «Відкрита політика» Ігор Жданов.

«РНБО прийняла рішення рекомендувати проведення Всеукраїнського референдуму щодо єдності України, розширення прав регіонів та децентралізації 15 червня (а не 25 травня, як хтось поспішив повідомити)», — зазначив Жданов.

Проте, за словами нардепа, це рішення ще не є підставою для проведення такого референдуму. Повноважне рішення має прийняти саме український парламент.

У Держприкордонслужбі України заявляють, що відведення російської військової техніки та військовослужбовців від українського кордону поки нічим не підтвержене.

«Зараз рано коментувати ситуацію, оскільки її варто ретельно відстежити, адже відведення військ — це справа не однієї години. Однак станом на другу половину дня понеділка ми спостерігали поблизу кордону російські літаки, вертольоти, іншу військову техніку», — повідомили агентству «Інтерфакс-Україна» у прес-службі прикордонного відомства.

Нагадаємо, 28 квітня міністр оборони РФ Сергій Шойгу заявив, що російські війська, які «проводили навчання» біля українських кордонів, повернулися в місця дислокації.

29 квітня натовп проросійських мітингувальників з вигуками «Росія! Росія!» штурмом захопив будівлю Луганської облдержадміністрації. Практично без перешкод з боку працівників МВС.

«Міліція Луганська і Донецька саботує вказівки з центру», — прокоментувала ці події заступник секретаря РНБО Вікторія Сюмар. Прокуратура Донецької області відкрила кримінальне провадження щодо міліціонерів, які допустили побиття проукраїнських активістів на мітингу «За єдину Україну».

30 квітня — нові захоплення районних і міських відділів міліції та міськрад на Донбасі.

«Центральна влада не контролює ситуацію... Сьогодні силові структури не здатні взяти під контроль ситуацію», — зазначає в. о. Президента України Олександр Турчинов.

Збройні сили України приведені до повної боєготовності у зв'язку з загрозою вторгнення армії Російської Федерації.

1 ТРАВНЯ

Канцлер Німеччини Ангела Меркель вилітає до США для зустрічі з президентом Бараком Обамою.

Ліквідовано блокпост проросійських бойовиків під Красноармійськом. При штурмі ніхто не постраждав. У сепаратистів вилучено три автомати Калашникова і набої.

Сепаратисти захопили місто Амвросіївка.

Президент Росії Володимир Путін вимагає від української влади вивести війська з Донбасу.

2 ТРАВНЯ

Активізація АТО в Слов'янську. Українські військові деблокували кілька блокпостів терористів і вибили їх з телецентру на горі Карачуні.

Терористи збили над Слов'янськом український бойовий вертоліт. Один пілот загинув, інший — у полоні.

Повідомляють про другий збитий вертоліт.

На території проведення антитерористичної операції діють підготовлені висококваліфіковані іноземні військові фахівці. Про це йдеться в повідомленні прес-служби Антитерористичного центру при СБ України.

У ніч на 2 травня в рамках антитерористичної операції було розпочато широкомасштабну операцію щодо блокування м. Слов'янська. Зокрема, було здійснено одночасний штурм основних незаконних блокпостів озброєних бойовиків.

Силами АТО взято під контроль дев'ять блокпостів на околицях м. Слов'янська. Поранено бійця внутрішніх військ. На сьогодні м. Слов'янськ заблоковано силами АТО.

У районі комбикормового заводу м. Слов'янська здійснено вимушену посадку вертольоту Збройних сил України Мі-24, який ішов парою. Інший вертоліт збито. Один пілот загинув, іншого захоплено у полон. Бойовиками також було обстріляно вертоліт МНС, який прибув на місце з бригадою медиків для надання допомоги та евакуації. Поранений один з медиків.

Службою безпеки встановлено, що за вказівкою лідера озброєних сепаратистів вживаються заходи щодо збору цивільного населення для використання на кшталт «живого щита» як у межах міста, так і на блокпостах.

У Одесі відбулися зіткнення між прихильниками єдності держави і сепаратистами. Як повідомляється, масова бійка відбулась на вул. Грецькій. Щонайменше одна людина загинула і семеро постраждали, основні зіткнення сталися між футбольними фанатами та озброєними молодиками-антимайданівцями.

Чутно постріли, ляскіт від розривів шумових гранат. Очевидці помітили в сепаратистів вогнепальну зброю.

У Одесі сталася пожежа в Будинку профспілок, у якому переховувались сепаратисти.

За даними ГУ ДСНС в Одеській області, загинули щонайменше 38 людей. Із них 30 отруїлися чадним газом, ще вісім загинули, вистрибнувши з вікна.

Із цієї будівлі злочинці з вогнепальної зброї стріляли в проукраїнських активістів.

Також повідомляється, що на землі непорушно лежать тіла, деякі з них накриті українськими прапорами.

На місце пожежі прибули рятувальні служби. Спецпризначенці затримали кількох сепаратистів.

Раніше повідомлялося, що в зіткненнях в Одесі загинули щонайменше троє людей. 15 людей були госпіталізовані.

«Унаслідок пожежі в Будинку профспілок на Куликовому полі в Одесі загинула 31 людина», — повідомили в облуправлінні МВС.

Раніше повідомлялося про 38 загиблих.

Повідомляється, що 50 осіб звернулися до лікарень, із них — 10 міліціонерів.

У Слов'янську терористи ведуть вогонь, ховаючись за багатоквартирними будинками мирних жителів міста. Про це повідомляє Міністр внутрішніх справ Арсен Аваков на своїй сторінці в «Фейсбуці».

О 04:30 ранку почалася активна фаза АТО в районі Слов'янська—Краматорська. Силами підрозділів МВС, Нацгвардії, ВС. На цей момент взяті під контроль дев'ять блокпостів терористів у міській межі Слов'янська. Місто взяте в щільне кільце.

Міністерство закордонних справ України надіслало офіційну заяву МЗС РФ про те, що в антитерористичній операції в Слов'янську не брали участі іноземці, крім російських диверсантів.

Раніше Росія заявила, що в операції на Сході України беруть участь представники «Правого сектора» та інші цивільні формування, однак Київ цю інформацію спростовує.

У МЗС підкреслили, що ця операція проводиться виключно силами СБУ, Міноборони, МВС і Нацгвардії в режимі загального штабного командування.

У дипломатичному відомстві також запевнили, що в ході АТО правоохоронні органи не застосовували проти населення важкої, у тому числі ракетної, техніки.

«Разом з тим саме контрольовані Росією терористи і бойовики використовують проти сил антитерористичного центру гранатомети, важку техніку та інші види військового озброєння», — запевнили у відомстві, нагадавши про збитий системою ПЗРК вертоліт, що здійснював оглядовий обліт території.

Крім того, українські дипломати нагадали про полонених, у тому числі іноземних спостерігачів та журналістів, яких захопили проросійські сепаратисти. У МЗС підкреслили, що Росія не зробила жодного кроку для їх звільнення, і нагадали про невиконання Москвою Женевських угод.

3—8 ТРАВНЯ

Народний депутат Петро Порошенко переконаний, що одеська трагедія є частиною плану Російської Федерації та російських спецслужб із дестабілізації ситуації та розколу України.

Кандидат в Президенти України висловив щирі співчуття всім рідним та близьким загиблих в Одесі та Україні.

«Смерть людей лежить на совісті закордонних льяльководів, які протягом кількох місяців режисують, спонсорують та інсценують

псевдосепаратистські рухи, атакують і тероризують справжніх патріотів Одеси та патріотів України в інших регіонах», — наголосив Порошенко за результатами поїздки в Одесу та коментуючи трагічні події, які відбулися 2 травня в місті. Він поклав відповідальність за сутички на «внутрішніх співспонсорів сепаратистського проекту з кола представників колишнього режиму, які, загортаючись в російські прапори, прагнуть уникнути відповідальності за контрабанду, хабарництво та інші злочини попередніх років».

За загиблими в Одесі оголошено жалобу. Звільнено керівника обласної міліції.

У результаті переговорів з терористами звільнено всіх членів військової спостережної місії ОБСЄ, яких напередодні захопили в полон.

Джемілева не пустила в Крим влада Росії. На кордоні з материковою Україною заворушення за участі кримських татар.

Польща просить своїх громадян терміново залишити Донбас.

Путін заговорив мовою диверсантів. З уст президента РФ прозвучало: «...каральні дії київської влади».

У Донецьку проросійський натовп штурмом взяв приміщення обласного управління СБУ. Напад тривав близько двох хвилин. Нападники кричали: «Росія!»

У Луганську штурмують військкомат. Нацгвардія напад відбила. озброєні люди на вулицях міста пограбували автомобіль-інкасатор.

У Донецьку захоплено офіс корпорації ІСД, яку пов'язують з головою ОДА Сергієм Тарутою.

Бої за телевежу в Костянтинівці.

У Маріуполі спалено офіс «Приватбанку». У місті інкогніто працює знімальна група «5 каналу». Журналіст Дарина Феденко ділиться своїми враженнями від захопленого бойовиками рідного міста.

Моя війна. Українська пісня в тилу ворога

Дарина Феденко

Найнебезпечнішої поїздки в мене ще не було. Так принаймні здавалося тоді. У травні 2014 р. у розпал захоплення адміністративних будівель на Донбасі ми з оператором Дмитром Демішевим поїхали на Схід. Виклали посвідчення журналістів, зняли з камери всі корпоративні наліпки. Адже «5 канал» у Донецьку, м'яко кажучи, не зустрічали з відкритими обіймами. Домовилися про спільну легенду на випадок затримання. Вирішили прикидатися парою, яка їде додому (в обох маріупольська прописка). Чоловік не хотів відпускати мене в таке ризиковане відрядження. Адже буквально за тиждень до цього вже було відомо про знайдені трупи зі слідами тортур у річці Сіверський Донець. Загиблі — волонтер Юрій Поправка та депутат Горлівської міськради Володимир Рибак. Останній на Донбасі займав відверту проукраїнську позицію. І навіть зробив, як на мене, героїчний вчинок. Не побоявся і хотів зняти з міськради прапор так званої Донецької народної республіки. Його затримали і відвезли у невідомому напрямку. За даними СБУ, його ліквідували за наказом відомого бойовика Беса (Ігор Безлер). Повторити долю цих патріотів ми не хотіли. Тому, покидаючи столицю (яка тоді, як і зараз, мало розуміла, що відбувається за 800 км, утім про це згодом), я дала слово рідним, що буду дуже обережна. Але не поїхати було б неправильно. Адже я вже розуміла, що це війна. Моя війна. Ворог прийшов додому в мій рідний Маріуполь.

Більш-менш чітке розуміння ситуації в мене склалося ще за часів анексії Криму. Допоміг колега Олексій Братуцук. Про його вчинок знають не багато людей. Він працював у Криму — знімав матеріали у відрядженні. А коли стало вже небезпечно. Коли вулицями ходили «самооборонівці» (змовпована назва з Майдану) з його фотографією, він поїхав з півострова. Але! На півдорозі, десь у районі Запоріжжя, Олексій вийшов з потяга. Посеред ночі. І повернувся в Крим. Бо прочитав у «Фейсбуці» повідомлення одного з морських піхотинців. Їхню частину штурмували російські «колеги» та «самооборона Криму». Військовий

написав: «Все, хто может! Помогите нам устоять! Помогите удержаться! Нас штурмуют. Огонь мы открывать не можем! Зовите СМИ». Цей морпіх нині на Донбасі в спеціальній роті «Крим». Він не зрадив присязи і виїхав служити на материкову Україну. Він не кликав особисто Братуцака Олексія. Але так вже доля розпорядилася, що саме Олексій це прочитав. Узяв речі, сів на зворотний потяг. І впродовж трьох тижнів знімав на планшет проукраїнські акції вже в окупованому Криму. Що відбувається навколо цієї частини морських піхотинців. Спілкувався з ними. Підтримував. Без оператора та відеокамери. Просто з планшетом, щоразу одягаючи різні капелюхи та окуляри, намагаючись бути не впізнаваним ворогами.

До чого цей ліричний відступ?! А до того, що це нібито не героїчний вчинок. Але журналіст зробив так, як його вчили колеги. Інформація важлива, і ми маємо робити так, щоб її знали якомога більше людей. Із травня наша знімальна група поїхала в Донецьк та Маріуполь здобувати інформацію. Я вірила, що це мій обов'язок. Мова йшла не про абстрактне почуття. Про прозайчне бажання відзняти реальну картину абсурдності перетворення Донецької області в «Даунбас». Щоби вже на найближчому псевдореферендумі люди замислилися: може їх обманює «російська пропаганда»? може не варто дозволяти собою маніпулювати?! У першу чергу я думала про рідний Маріуполь. Квітуче, зелене місто біля моря. З вузькими романтичними вуличками, закладеними італійськими купцями. Дешевою смачною рибою. Особливо смачні смажені бички «шахтарі» (бо чорні від того, що живуть у мулі). Маріуполь із заводами. Саме останні наклали сильний відбиток на настрої містян. Шахти, як і заводи, знищують людину. Не завжди, але переважно. На роботу о шостій ранку, дихаєш викидами з доменної печі та мартенівських цехів. Очі виїдає пил з конверторного цеху з переробки шлаку. Уже за рік такої роботи навіть найосвіченіший інженер з вищою освітою, який ще в студентські часи мріяв створити міст, подібний до моста Патона, повністю зі звареного металу, стає «заводчанином». Після зміни випиває пиво, бо працював цілий день важко (улітку температура в доменному цеху досягає 40°). На вихідні їде в ліс і знову п'є пиво. Серед розваг — концерт на День металурга в краєвих традиціях російської попси: Йосиф Кобзон, Олександр Малінін і третій склад застарілих «Модерн Толкінг», якщо пощастить. «Это Донбасс, детка», —

скаже п'яний начальник якого-небудь цеху, якщо зробиш йому зауваження, що фонтан не призначений для того, щоб туди спорожнятися. А уявіть, якщо в одному місті три заводи! Попри це Маріуполь вперто боровся з такою «одонбасіщеністю». Свідома частина містян завжди казала: ми Приазов'я, край еллінів, які більше 200 років тому заклали місто, назвавши його «місто Марії».

І саме за приазовський Маріуполь варто було боротися. Треба було будь що вирвати його з пазурів «самопроголошених». Ще раз зазначу: найкращий спосіб показати всю абсурдність, небезпечність ситуації — ефір на телебаченні.

Потяг Київ—Донецьк. Заповнений вицент людьми. Бо зручний розклад має. О шостій ранку відправляється зі столиці під «Як тебе не любити...» і о другій дня прибуває в столицю Донбасу під «Снят курганы темные...». У вагоні народу — тьма. Багато людей прямує до Слов'янська, дізнаюся дорогою. Між собою всі спілкуються, діляться чутками: що там хто захопив, як прапор встановлювали. Розумію, що навколо точно є ті, хто іде будувати «молоду перспективну республіку». Одна з таких молода жінка. На вигляд їй років 35. Я свідомо з нею познайомила-ся, сказавши, що навчаюся в університеті на факультеті журналістики і хочу зняти документальний фільм про те, що нині відбувається в країні. Вона радо розповідає про себе. Працює перукарем у столиці. Має клієнток: дружин і коханок депутатів (про що сказала рази чотири). У Слов'янську живе дитина з матір'ю. Їде до них і заразом подивитися, «що ж там наш Пономарьов зробив». Самопроголошеного мера нібито особисто знає. Усе, що той робить, схвалює. Єдине, каже: щось він останнім часом багато на карман бере. Змусив продавців слов'янського базару на революцію скидатися. Якщо раніше було 500 гривень на місяць, нині — тисячу. Хіба справедливо?! Аргумент за відокремлення регіону від України в жінки залізний: «Это исконно русская земля». Прошу розказати на камеру про все це. Моя співрозмовниця відмовляється, додаючи з усмішкою: «Мене ж потім в ісбушку посадять («ісбушкою» і досі називають Донецьке та Луганське управління СБУ, де, за даними українських волонтерів, утримують у підвалах військовослужбовців та волонтерів полонених). Під'їжджаючи до Слов'янська, бачу блокпости ДНР. Посеред дороги зроблені укріплення з мішків та прапор ДНР. Я і досі дивуюся: якщо республіка виникла спонтанно, як прояв

бажання звичайних шахтарів реалізуватися як окрема демократична держава, звідки за лічені дні з'явилися надруковані прапори ДНР, ЛНР і Новоросії?! Знову Воєнторг?! Тоді не було так страшно. Бо ми ще до кінця не розуміли, із яким ворогом зіткнулися.

На залізничному вокзалі в Донецьку я за все своє життя була разів сто точно. Завжди багато людей, клунки, потяги, таксисти. Приїхавши туди 3 травня 2014 р., я перелякалась від пустки, яка там панувала. Людей у військовій формі з автоматами на пероні не було. Але відчуття, що за тобою стежать, не залишало. Одряду, вийшовши з потяга, ми почали знімати. На фотоапарат, аби не привертати особливо уваги. Утім вже наприкінці зйомки побачили чотири ока, які пильно розглядали двох незнайомців. Працівниці вокзалу без особливою скромності з'їдали нас поглядами. «Не затримуватися на одному місці довго». Цим принципом я і нині користуюся на передовій, бо ворог побачить, і можна дочекатися ворожої кулі снайпера чи «приятні місцеві мешканці» наведуть вогонь. Так і тоді, ми швидко попрямували далі. На таксі доїхали до вже заздалегідь домовленого місця. Вдома на нас чекав журналіст газети «Дзеркало тижня» Євген Шибалов. Його свіжа перев'язана рана на голові свідчила, що він вже відчув на собі всі переваги «Руського миру». За кілька днів до нашої зустрічі Євген знімав один із останніх мітингів проукраїнськи налаштованих людей у Донецьку. Там і отримав каменем по голові. Хто вдарив — не пам'ятає. Але саме його обличчя, як і фото інших журналістів, особливо загальноукраїнських видань, бойовики вивісили на будівлі захопленої облдержадміністрації як ворогів «республіки». Євген Шибалов вивіз із Донецька родину, сам залишився, аби знімати і далі. Тоді в інтерв'ю він говорив, що, як би це не звучало боляче, Донбас треба відпустити. Бо, на його думку, питання не просто у засмічених пропагандою мізках земляків. А в тому, що ціле покоління завдяки Росії та чиновникам «Партії регіонів» ненавидить Україну. Їм казали, що Захід і Схід — це щось різне. Що вони годувальники всієї країни і що вони не мають допустити, щоб їх поставили на коліна, огородивши колючим дротом.

Із почуттям безпорадності закінчуємо інтерв'ю і виходимо на вулицю. На двері під'їзду вивісили оголошення про майбутній референдум. «Все на референдум. Друзья и соратники “Русского мира”, призываем прийти на народный референдум. На референдум выносятся вопросы: “Поддерживаете ли вы Акт о государственной самостоятельности Донецкой Народной Республики?»

Присоединения ее к Российской Федерации. Не допустите распространения фашизма на территории Донбасса, продажи на родного имущества?» — ідеться там. «Папірець свіжий», — зазначає журналіст Євген Шибалов. Ще кілька годин тому його не було. До оголошення підходить пенсіонер інтелігентного виду в окулярах. Довго налаштовує фокус, читає. Мій оператор питає: «Підете на референдум?» — «А как же!» — бадьоро відповідає пенсіонер, наче йому знову двадцять три. Він щойно влаштувався на завод і його одразу ж призначили комсоргом цеху. А в його подертій залізній шухлядці на нього чекає обід: кефір із фольгою замість кришки та булочка за три копійки. І так йому солодко від того, що він піде на референдум і молодість повернеться.

Зйомки в Донецьку були напруженими. Ми їхали в таксі, у маршрутці, ішли пішки, обертаючись на кожну людину, чи була ніхто не слідкує за нами. Тоді по місту ходили спеціальні групи, які вишукували місцевих журналістів, операторів і привозили їх до Донецької обласної ради до самопроголошеного мера Павла Губарева. Хоча вже були випадки, коли затримували просто громадян, які з цікавості взяли планшети і пішли фільмувати «історію». А ще таких, які були «слишком борзыми», викрикуючи «Слава Україні!» просто під носом кобла бойовиків. Пам'ятаю, ми йшли проспектом, подзвонив телефон. Попри прохання чоловіка я забула змінити рингтон. І на піввулиці ранкового Донецька звучить «Як тебе не любити, Києве мій». Зловили лише один погляд на собі — жінки, що чекала на маршрутку на зупинці. Однак не знаю, чи вона просто подивилася на двох тверезих людей 3 травня, коли більшість молоді святкує День праці. Чи зрозуміла, що український рингтон не вписується в загальну картину того абсурду, який коївся навкруги. От хто точно косо на мене подивився, так це оператор Дмитро, і попросив зробити тихіше. Мені ж було трохи лячно. Згадала фразу, яку мені колись журналіст міжнародної агенції «Рейтер» сказав: «Жодний матеріал не вартий життя!»

«Захоплюють СБУ! Тримайтесь подалі від будівлі!» — прокричав редактор у слухавку. Стрибнули в маршрутку — і на вокзал. Звідти — до Маріуполя. Коли проїжджали блокпост на виїзді з Донецька вже зрозуміли, наскільки все серйозно. На наших очах чоловіка й жінку вивели з авто, наставили на них автомати і забрали блискучий, наче щойно з мийки, «шевроле». Ще більший страх мене охопив, коли я приїхала в Маріуполь.

Моє рідне місто наче вимерло. На вулицях у суботу о четвертій дня лише подекуди двоє-троє людей, які поспіхом біжать додому. Натомість у центрі міста в приміщенні захопленої міськради в розпалі свято. Російський шансон, пиво, люди з автоматами виносили комп'ютери з офісу мера Юрія Хотлубея. Охайно вдягнена бабуся розмірковувала про свою щасливу молодість у Радянському Союзі і пропонувала всім листівки. Підійшла, спитала в неї, що розповсюджує. Папірці на референдум. «Детка, возьми і отксерь побольше, нам нужно больше ставить галочек», — чемно попросила бабуня. І щоби нині не говорили мешканці Донбасу (нині часто в поїздах прифронтовими селами чую, що на референдумі мова не йшла про відокремлення, просто про автономію, як колись в Криму), на референдумі в «бюлетенях» була графа «За від'єднання від України та входження до складу Росії». Я її бачила на власні очі.

В. о. Президента України, голова Верховної Ради Олександр Турчинов у телефонній розмові повідомив канцлеру Німеччини Ангелі Меркель про проведення антитерористичної операції в східних регіонах.

Сторони також обговорили ситуацію на Півдні та Сході країни, а також про підготовку до президентських виборів, запланованих на 25 травня, та активізацію двосторонньої співпраці.

«Ми готові спілкуватися з тими людьми на Сході, які згодні обговорювати свою позицію, але дискусії з тими, хто піднімає і використовує зброю проти громадян України, — неможливі», — цитує Турчинова прес-служба Президента.

За його словами, зараз відпрацьовуються зміни до Конституції, які передбачають кроки з децентралізації влади, щоб «регіони отримали більшу самостійність».

Турчинов також зауважив, що антитерористична операція проводиться виключно проти терористів і диверсантів, які зі зброєю в руках захоплюють заручників, вбивають і тероризують цивільне населення на Сході.

«Повільний хід антитерористичної операції пов'язаний з тим, що ми прагнемо забезпечити безпеку громадян і не допустити жертв серед цивільного населення», — пояснив в. о. Президента.

Обговорюючи питання проведення виборів 25 травня, Турчинов наголосив, що мета влади — провести чесні та прозорі вибори.

«Реальні складнощі можуть бути тільки в АР Крим, де вибори блокує окупаційний контингент російських збройних сил», — сказав він,

пояснивши, що на адміністративному кордоні з Кримом будуть створені додаткові ділянки, щоб «громадяни України мали можливість проголосувати».

У свою чергу Меркель зазначила, що Німеччина повністю підтримує Україну і готова всіляко допомагати врегулюванню проблем.

72,8 % жителів Донецької і 70,1 % жителів Луганської областей підтримують територіальну цілісність України. Про це свідчать результати опитування «Народний референдум», який відбувся у східних областях 4 травня, повідомляє УНІАН.

Так, за результатами цього опитування, проти територіальної цілісності України в Донецькій області висловилися 24,75 % опитованих (23 234 особи), у Луганській області — 26,9 % (24 091 особа).

Крім того, другим питанням «Народного референдуму» було розширення повноважень місцевих громад, які виражаються в самостійній бюджетній та культурній політиці регіону.

Так, 84,79 % мешканців Донецької і 87,7 % мешканців Луганської областей підтримують розширення повноважень місцевих громад. Проти висловились 2,83 і 3,3 % відповідно.

Для обох областей було надруковано по 100 тис. бюлетенів. У Донецькій області кількість використаних бюлетенів склала 93 878 шт., у Луганській області — 89 560 бюлетенів.

Опитування проводилося в Красноармійську, Добропіллі, Добропільському районі, Артемівську, Артемівському районі, Донецьку, Маріуполі, Макіївці, Харцизьку, Амвросіївці, Амвросіївському та Новоазовському районах.

Водночас опитування не проводилося в Слов'янську та Слов'янському районі, Краматорську, Костянтинівці, Дружківці, Горлівці, там, де активно діють бойовики.

Турчинов підписав рішення РНБО про заходи щодо зміцнення національної безпеки України у війнній сфері. Про це йдеться у відповідному указі. Документ набуває чинності з дня його опублікування.

Напередодні Рада нацбезпеки та оборони на своєму засіданні запропонувала рішення про часткову мобілізацію. Крім того, Служба безпеки України має вжити додаткових заходів, щоб унеможливити витоки інформації щодо завдань у війнній сфері.

Кабінет Міністрів протягом тижня має опрацювати збільшення рівня пенсійного забезпечення військових, звільнених зі служби. Також Уряд згідно з рішенням РНБО має уніфікувати грошове забезпечення військовослужбовців та тих громадян, які проходять службу у військовому резерві.

Росія — проти повторних переговорів у «жневському форматі», які запропонувала Німеччина і підтримала Україна. Москва ж наполягає: крім української влади, до переговорів треба залучити і «опозицію», тобто сепаратистів. Їх у російському МЗС називають «представниками інтересів частини українського народу».

«То, что могло сделать мировое сообщество, выражаясь модным термином, а именно согласовать рамки, в которых мы видим выход из украинского кризиса, — мы сделали. Это прежде всего заявления от 17 апреля. Опять собираться в таком же формате, когда оппозиция нынешнему режиму отсутствует за столом переговоров, — едва ли это что-то добавит», — заявив Сергій Лавров.

Нагадаємо, у квітні в Женеві Росія, Україна, США та Євросоюз домовилися про припинення насильства на українській території. Київ пообіцяв амністувати учасників протестів і почати конституційну реформу. Однією з вимог було розпустити незаконні збройні угруповання. При цьому відповідальність за роззброєння сепаратистів однозначно поклали на Москву. У Вашингтоні і Брюсселі наголошили: у Кремля досить впливу, щоби зупинити бойовиків. Росія ж це заперечила і не відвела своїх військ від українського кордону.

Верховна Рада ухвалила Закон «Про затвердження Указу Президента України “Про часткову мобілізацію”». Про це 6 травня повідомляється на сайті українського парламенту.

Міністерство закордонних справ України звертає увагу Росії на порушення прав українців на території цієї держави. Захист прав українців Росії є одним з пріоритетів Києва. Про це 6 травня журналістам заявив заступник Міністра закордонних справ України Данило Лубківський.

Європейський Союз готовий до нової зустрічі у форматі «ЄС—США—Україна—Росія» для пошуку шляхів деескалації ситуації в Україні, але водночас готовий запровадити нові санкції щодо Росії в разі відсутності деескалації української кризи. Про це заявив президент Європейської Ради Герман ван Ромпей на прес-конференції після саміту ЄС—Японія, повідомляє УНІАН.

«Ми відкриті до ідеї проведення Женеви-2. Ми будемо працювати з колегами щодо можливості проведення такої зустрічі. І ми працюємо над встановленням стабільності в Україні, підтримуючи потрібні політичні та економічні реформи. І ми стежимо за ситуацією в Україні по годинно, і те, що відбувається, є приводом для серйозного занепокоєння», — сказав Ромпей.

«На Донеччині сепаратисти обстріляли автобус зі спецпризначеннями і поранили водія», — повідомляє прес-служба МВС із по-

силанням на радника Міністра внутрішніх справ Антона Геращенко.

За його словами, неподалік селища Мангуш бойовики відкрили вогонь з автоматичної зброї в бік автобуса батальйону міліції спецпризначення «Азов», який прямував з Маріуполя до Бердянська. Бій тривав понад годину. Одного з нападників силовики вбили, ще двох затримали. Серед них — самопроголошений «міністр оборони» так званої Донецької народної республіки Ігор Какідзянов. Бійців, які відзначилися під час бою, у МВС обіцяють нагородити.

Нагадаємо, батальйон «Азов» разом із 72-ю мехбригадою ЗСУ також відзначився при ранковому штурмі зайнятої терористами міськради Маріуполя.

«Тим часом, від початку антитерористичної операції на Сході України загинули 14 силовиків, ще 66 зазнали поранень», — повідомили у прес-центрі СБУ.

В. о. Президента України Олександр Турчинов звернувся до керівництва Російської Федерації з вимогою припинити ворожі дії в Україні. Про це йдеться у зверненні Турчинова у зв'язку з відзначенням 8 та 9 травня — Днів пам'яті і примирення.

«У тривожний час, коли Україна стала жертвою агресії, ми вкотре звертаємося до керівництва Російської Федерації з вимогою припинити ворожі дії на нашій землі, згадати, що таке відповідальна міжнародна політика. <...> Особливо цинічним вважаю наміри недругів України спровокувати протистояння у скорботні дні, коли поминаються жертви війни. Такі дії не заслуговуватимуть на прощення, їм буде дано гідну відповідь», — зазначив в. о. Президента.

Путін закликав перенести референдум на Сході України, який було заплановано на 11 травня. «Зкликаємо представників південного сходу України, прихильників федералізації країни, перенести запланований на 11 травня референдум. З тим щоб створити необхідні умови для цього діалогу», — заявив Путін під час прес-конференції за підсумками зустрічі з головою ОБСЄ Дидьє Буркхальтером.

Російський президент також заявив, що Москва готова зробити свій внесок у врегулювання конфлікту на Україні, у тому числі в рамках Женевських переговорів.

Президент РФ Володимир Путін після зустрічі із головою ОБСЄ Дидьє Буркхальтером заявив, що Росія відвела війська від кордонів з Україною.

«Нам весь час говорили, що турбують наші війська на українському кордоні — ми їх відвели, вони розташовані сьогодні не на українському

кордоні, а в місцях, де вони проводять свої регулярні заняття на полігонах», — заявив російський президент.

Між тим у НАТО заявили, що не бачать жодних ознак того, що концентрація російських військ біля кордонів України зменшується.

«У нас немає ніяких ознак зміни позиції збройних сил уздовж кордону України», — заявив офіційний представник НАТО, передає «Рейтер».

Терористи захопили прокуратуру в Сіверодонецьку.

У Стаханові (Луганська область) 20 озброєних бойовиків у масках пограбували бізнес-центр.

Українські силовики оточили Маріуполь блокпостами.

Самопроголошений «народний губернатор» Донецька, у минулому російський неонацист і Дід Мороз, Павло Губарев на свободі. СБУ мовчить.

9 ТРАВНЯ

Українські силовики взяли під контроль Добропілля. У Костянтинівці терористи вбили православного священика.

Бої в Маріуполі. Зранку почалася стрільба. Загорілося приміщення міської ради, згодом пожежа виникла у відділі МВС. За годину приміщення міськвідділу вигоріло до тла. Батальйон «Азов», який прибув захищати будинок, за якийсь час залишив місто.

Путін приїздить в анексований Крим приймати військовий парад — попри протести України і невдоволення ЄС та США.

У Донецьку святкують День перемоги. За інформацією місцевого видання «Острів», на урочистий мітинг у центрі міста прийшло небагато людей. Серед присутніх майже нема дітей. Також видання зазначає, що одразу після закінчення мітингу на сцену увірвались представники так званої Донецької народної республіки, які гучно почали вимагати проведення «референдуму». Утім, як повідомляє «Острів», спроби вчинити бійку сепаратистам не вдалися. Раніше секретар РНБО Андрій Парубій та в. о. Президента Олександр Турчинов попереджали про **можливі провокації** в українських містах 9 травня з боку проросійських бойовиків.

«Дорожня карта», яку Україні надала Організація з безпеки і співробітництва в Європі, не передбачає зупинення антитерористичної операції. Про це в ефірі «5 каналу» заявив речник українського Міністерства закордонних справ Євген Перебийніс. Дипломат зауважив: серед критичних питань, які потрібно вирішити для урегулювання кризи, немає пункту про скасування АТО. Перебийніс уточнив: Україна справді отримала «дорожню карту», але перед цим надіслала до ОБСЄ власну «дорожню карту» і власне бачення того, що там має бути. Те, що Київ отримав від швейцарського головування, перегукується з наданими Україною пропозиціями. Вони містили три основні пункти, які, на думку вітчизняної влади, можуть призвести до вирішення цієї кризи, — це деескалація ситуації на Сході, проведення президентських виборів 25 травня і початок загальнонаціонального діалогу з урахуванням усіх пропозицій.

Канцлер Німеччини Ангела Меркель звинуватила президента Росії Володимира Путіна в тому, що він недостатньо робить для того, щоб знизити напругу в Україні.

«Він, на жаль, приймає рішення, які ведуть до того, що Росія порушує норми міжнародного права. І сьогодні він занадто мало робить для того, щоб реально сприяти розрядці небезпечної ситуації в Україні», — заявила Меркель в інтерв'ю газеті «Рейніше пост».

Велика політика

Валентин Трохимчук

Соціопсихологи за час безладів встигли достеменно вивчити портрет середньостатистичного українського сепаратиста. У протестному русі на Сході, звісно ж, є і російські диверсанти, і професійні найманці, і маргінальні політики. Та головні учасники масовки — бідні, безробітні, неосвічені представники міського дна, що не мають авто та нерухомості, натомість мають проблеми з законом, алкоголем, наркотиками. І самооцінкою.

О. Покальчук, соціопсихолог: Кожен заколот так родиться. Спочатку є ядро професіоналів, яке повинно створити імітацію народного здвигу. А якщо між країнами є конфлікт, то дуже просто закинути туди групу людей, які розкажуть, як вас тут не люблять. А ще гроші дають, а ще наркотики, а ще зброю. Він у своєму Замухранську жив, і ніхто його не знав, а тут людина на вершині світу.

Вони дуже приблизно уявляють, чим федералізація відрізняється від інтервенції. Не завжди пам'ятають віхові історичні дати.

Найрозумніші серед донбаських борців за незалежність швидко викликають інтерес російських спецслужб і отримують від них серйозні урядові посади, приміром міністра оборони. У ДНР, звісно.

Після Євромайдану, на котрому жінки в норкових шубах на морозі -20°C видовбували бруківку, чоловіки із годинниками за кільканадцять тисяч доларів кидали коктейлі Молотова, а студенти провідних вишів ішли з дерев'яними щитами під снайперські кулі, псевдомайдани нинішні апріорі не могли бути нічим іншим як трагіфарсом. І зважаючи на те, яких кураторів призначив сепаратистам, це було цілком очікувано.

ратистам «старший брат», саме так до нинішніх протестів ставиться і він.

Влада сьогодні ще має можливість запобігти спалахуванню на берегах Дніпра справжньої громадянської війни. Протистоянню, до якого штовхає Росія і яке може виявитися фатальним для надзвичайно крихкої української державності, що залишатиметься під загрозою, допоки над Києвом не замайорить триколонор або в Кремлі не з'явиться господар, який не матиме такої ненависті до жовто-блакитних стягів.

Путін не зупиниться. Сьогодні це усвідомлення, що викликає мінімум заперечень. А отже, може бути гарною платформою для об'єднання зусиль перед спільним ворогом. Україна змушена переживати дитячі хвороби суверенітету в дорослому віці. Тому і перебіг недуги і ускладнення від нього будуть у будь-якому випадку достатньо серйозними.

О. Покальчук: Не буває держави на шару. За це потрібно платити життями. Міста України цю ціну зараз почали платити. Якби це було у 91-му це було б менше. Ми запізнилися в історичному розвитку. Тоді були б одиниці жертв, зараз будуть сотні.

Щойно російська армія перетне кордони — а вірогідність такого сценарію залишається достатньо високою, — кількість жертв, напевно, піде на тисячі. Навіть якщо Володимир Путін — від гріха подалі — так і не наважиться пустити в хід ненадійний вогнемет Буратіно, якому творці Революції гідності наразі можуть протиставити головно — любов до рідної землі та силу духу. Соціологи переконують: боронити свою землю зі зброєю в руках готовий фактично кожен другий власник паспорта із тризубом на палітурці. Залишилося знайти для них гідного командира, готового ставити інтереси Батьківщини понад усе. Якість якої в усі часи бракувало генералам великої української політики.

10 ТРАВНЯ

Горить військова частина в Маріуполі. Місто грабують з криками «Росія!».

Штурм (черговий і знову безуспішний) бойовиками телевежі у Слов'янську. Намагаються за всяку ціну увімкнути промивач мізків. Розпалювач ненависті. Де будуть розказувати про «розп'ятого хлопчика» та про «карателів».

До речі, про пропаганду і ненависть.

Моя війна. Свій—чужий

Дарина Феденко

Травень 2014 р. був дуже важким. Бо місяць війна активно просочувалася у кожен закуток Маріуполя. Я викреслювала колег, яких знала і які стали сепаратистами (напевне, вони завжди такими були). На місцевому телебаченні, де я колись працювала, директорка зустрічала озброєних бойовиків із хлібом-сіллю. Їм давали змогу вільно висловлюватися в ефірі. Їм симпатизували місцеві журналісти. Однак маю віддати належне одному з колег. Це редактор маріупольського телебачення з красивою грецькою назвою «Сіigma». Андрій Василенко теж сидів за одним столом із ополченцем. Той прийшов із поплічниками на канал і вимагав ефіру. Замість того щоби його виштовхувати, редактор запропонував висловитися. Той випалив завчені фрази, а коли Василенко почав ставити питання, герой перетворився на ганчірку. Після тонкої фрази редактора: «Смелее. Не межуйтесь», — бойовик взагалі поплив на стільці. Це була позиція журналіста. Він не міг висловити її прямо (телеканал належить до холдингу Ріната Ахметова, який і досі не визначився, на чиему він боці в цій війні).

Пам'ятаю, моя перша поїздка в окупований Маріуполь тривала лише три дні. Але вона насправді не закінчувалася ніколи. Я по тридцять разів на день розмовляла по телефону з мамою

і сестрою. Перше питання завжди було і є: «Як сьогодні? Спокійно?» Із сестрою було найважче. Вона працювала касиром у банку недалеко від центру міста, де був офіс самопроголошених. В їхнє приміщення «Руський мир» не зайшов. Він направив всю свою лютю на відділення «Приватбанку» (його спалили вночі), у місті за ніч розбили вітрини в 23 магазинах. Мій знайомий жалівся: «Зайшли до магазину фототехніки і все винесли». Це не борці за незалежність. Це мародери. Пограбували сім банкоматів. Інкасаторів, які везли в місто пенсії — близько 2 млн (точної цифри тоді в банку не назвали), пограбували, забрали броньоване авто.

Блукаючи повз людей біля окупованої міськради, ми боялися побачити знайомих. Адже це б означало потрапити до місцевого УБОЗ. Саме в будівлі управління по боротьбі із злочинцями терористи (тоді ми їх називали просто мавнами) і зробили собі офіс. Бо ж місцева міліція, СБУ не чинили їм спротив. Роблю вигляд, наче хочу селфі в «Контакт» на фоні захопленої міськради. І бачу знайоме обличчя. Сусідка моєї сестри прямує якраз до міської ради. Точно знаю, що вона знає, де я працюю, і точно знаю, що особливих прихильних почуттів до «5 каналу» не має. Якби тоді ми не зірвалися з місця і не почали тікати, не знаю, чи була би в мене «приємна» зустріч із місцевими «комендантами ополчення». Уже за дві години я дізнаюся, що нові господарі будівлі з ДНР роздягли і побили під дощем молодь із «Ультрас». Футбольні вболівальники вирішили відстояти свої погляди, пішли до захопленої будівлі, де їх і побили. Хлопцям по 19 років.

Я знала багатьох маріупольців, які симпатизували ДНР. Носили їм чай та канакки. Серед них було багато робітників місцевого заводу «Азовмаш». Він належить регіоналу, який успішно обанкрутив підприємство. Люди без роботи спрямували свою злість на все українське. Бо їм же сказали, що київська влада позбавила їх роботи. А що то за влада — їм не сильно й хотілося вникати. Це ж треба думати, аналізувати. А так сказали, хто винен, і можна проти нього, як вони кажуть, повстати. А ще точно знаю, що вночі в міськраду привозили наркотики. Бо там були ті, хто за дозу відстоювали інтереси Новоросії. Серед них і дядько моєї знайомої. Особливо про нього не знаю. Крім того що двічі сидів у в'язниці за розповсюдження наркотиків. Із родиною особливо не спілкувався. Лише один раз у розпал літа 2014 р. подзвонив і сказав, що нині він у міськраді. Охороняє ополчення. За що вони платять і дають підживитися.

Забігаючи наперед скажу, що саме цього наркомана одного з перших затримала СБУ, коли проводила чистки в Маріуполі. Він нині у в'язниці. Засуджений за статтею «Участь у терористичній групі». Нікого не вбивав. Тож сидіти буде років 15. Але не таких я тоді боялася найбільше. Страх наводили звичайні бабусі. Як каже один мій знайомий оператор з Луганська, «бабусі-піраньї». Вони паслися у міськраді щодня. Неспішно ходили, обговорюючи, які погані українці, згадували, як прекрасно було жити за часів Радянського Союзу, і чекали на команду. Такі «піраньї» могли налетіти за лічені хвилини на активіста чи журналіста, почати кричати, іноді навіть бити ціпками. «Ти ж не вдариси стареньку?!» — попереджували самозахист ці унікальні створіння, зрощені на гречці від регіоналів. І дійсно, не будеш же ти бити стареньку. Таким чином «бабусі-піраньї» щент рознесли відеокамеру оператору в Луганську. Без міліції, без псевдосамооборони.

Третього травня, коли ми знімали матеріал про окупацію Донбасу в Маріуполі, нам пощастило. Дош трохи розігнав натовп «ідейних піонерок». Знімаючи прихованою камерою, ми таки здобули цінні кадри: алкоголіків-ополченців, що танцювали під російський шансон, папірці, які гордо називали бюлетенями того, хто боявся «хунти». Такою була еліта республіки, що зароджувалася, так і не народившись, і, наче істота з фільму «Чужий», почала пожирати все зсередини.

Моїм болем, який вже ніколи не виухне, є інша зрада. Синьо-жовтий стяг на червоно-чорно-синю прірву назавжди проміняла людина, яку я знаю 20 років. Її звати Юля. Це одна з двох моїх подружок. Я чомусь завжди думала, що найкращих і найближчих має бути не багато. Ми вчилися разом в школі. Дивилися перші голлівудські серіали та ходили в театр (хоча серед однолітків це було скоріше винятком, ніж правилом). Я знала, коли в неї був перший поцілунок і як їй тяжко давалося навчання в університеті. Бо дівчинка, а поступила на спеціальність «електрозварювання». Батьки знали, що з такою спеціальністю дівчинка в Маріуполі може влаштуватися в лабораторію одного із заводів і на все життя буде забезпечена зарплатнею та шоколадками від вдячних колег. Юлі така перспектива не подобалася, але вона піддалася. Вчилася, закінчила із гарними відмітками. Мріяла влаштуватися на роботу, отримати першу зарплатню і поїхати подорожувати Європою.

Від неї 2 травня дзвінок: «Я ненавижу Україну. Вы убили наших мальчиков», — фразами російського телебачення говорила люди-

на, яка знає про мене все. Так вона відреагували на події в Одесі. На сутички і підпал Будинку профспілок. «А мене тож не ненавидишь?» Вона, ані секунди не вагаючись, сказала, що ще не ненавидить. Ще... Завершенням цього аж ніяк не конструктивного діалогу стала фраза: «Я бы взяла оружие и всех вас убила». Це була передостання наша з нею розмова. Людина, яка має вищу освіту, їздила в Європу, багато разів була в Києві, Львові, працювала на державному підприємстві і знала чи не досконало англійську, виявилась просто «ватою». Я щодня, ідучи на робочу зміну на Майдан, розповідала їй, які тут прекрасні, цікаві, розумні люди. За що вони готові жертвувати своїм здоров'ям і, як виявилось, життям. І вона ж слухала! Навіть якимось реагувала. А сама зрощувала ненависть до цих «вискочок, які посміли протестувати». «Промайданили країну», — напевне сказала би мені Юля, якби ми не обірвали зв'язок. І від того боляче. Мені колись пальця зламали, затиснувши випадково між дверима авто. Так от біль була такою ж. Але гіпсу вже не було. Іноді я сама себе звинувачую в такому розвитку наших стосунків. Може, не варто було кидати слухавку і викреслювати її зі свого життя?! Може, варто було слухати, переконувати, аргументувати, і, може, через кілька років я би повернула свою подругу? Однак вона пішла на референдум — подзвонила мені похизуватися, — і на цьому наші шляхи розійшлися. Уже пізніше від нашої спільної знайомої я дізналася, що Юля живе у звільненому від терористів Маріуполі. І продовжує скаржитися на утиски: російською мовою не дають вільно розмовляти на вулицях, змушують до СБУ доноси робити на тих, хто висловлюється проти України. Страшилки міцно в'їлися в її життя. Проте був з моєю колишньої подружкою і дивний для мене випадок. Вона познайомилася зі співробітником спецпідрозділу МВС з Харкова. Молодий чоловік ніс службу в зоні АТО і якимось завітав на дискотеку, де і познайомився з Юлею. Вони зустрічалися. А коли хлопець поїхав з Маріуполя, подарував їй нашивку на форму з написом «Укроп». Юля носила її в сумочці. Чому, навіщо і чи вилинула така «українізація зсередины» на колись близьку мені людину — я не знаю. Сподіваюся, те, що не вдалося мені пояснити, зумів зробити український захисник. До речі, часто бачу, як у Слоб'янську, Артемівську, Краматорську дівчата зустрічаються з військовими. Це приємно. Кохання ж бо змінює світ на краще. Тим паче патріотичне.

Маю подякувати іншим моїм знайомим, що їм вистачило сили та розуму чинити спротив оточенню та не стати

біомасою з георгіївськими стрічками на одязі, високими словами про «православні цінності» та водночас бажанням десь щось урвати, вкрати, взяти на халяву. Аби було зрозуміліше, варто переглянути на «Ютубі» відео, зняте кілька років тому. Підчас чергової передвиборчої кампанії на центральній площі Маріуполя представники штабу «Партії регіонів» роздавали парасольки. Натхненні подарунками, люди зрозуміли, що їх — багато, а синіх, неякісних, з логотипом «ПР» парасольок — мало. І тут почалася бійка. Це і є «Даунбас». Жахливий. Безпощадний. Який затягує не спроможних йому чинити спротив. Я разів п'ять переглядала це відео. Вилупивши очі, роздивлялася кожне обличчя на екрані монітора комп'ютера. Борони Боже побачити когось знайомого! Настільки гидко і соромно було за земляків.

11 ТРАВНЯ

Терористи проводять в окупованих містах і селищах так званий референдум. Більше всього людей на площі Леніна в Донецьку. Інформації про дільниці відсутні в принципі.

АТО розширює географію. Про це повідомляють у групі «Інформаційний спротив». Діятимуть не лише в Слов'янську, а й в інших містах регіону.

Терористи в Луганській області розстріляли чотирьох чоловіків. Двоє загинули на місці, ще двоє у важкому стані потрапили до лікарні. Про інцидент повідомляє партія «Свобода». Мовляв, причиною агресії озброєних людей став обмін привітаннями: «Слава Україні!» — «Героям слава!»

Донецькі ЗМІ повідомляють, що на дільницях, де відбувається «голосування», можна кинути бюлетень кілька разів. Можна проголосувати не тільки за себе, але й за родичів.

Знову горить міськрада в Маріуполі.

Знайшли двох керівників міської міліції Маріуполя, яких напередодні викрали бойовики. Одного повісили. Інший після катувань у важкому стані.

12 ТРАВНЯ

Росія має намір «з повагою» віднестися до результатів псевдореферендуму на Донбасі. У Кремлі побачили «високу явку».

Незаконними та безглуздими назвали так звані референдуми на Сході України у ЦВК України.

«Проведення так званих референдумів на території Донецької і Луганської областей є абсолютно таким, що не співвідноситься ані з правом, ані здоровим глуздом. По-перше, не існує так званого народу ні Донецької, ні Луганської областей, його просто не існує. По-друге, проведення місцевих референдумів на рівні областей взагалі Конституцією не передбачено. По-третє, відсутній закон про місцеві референдуми в Україні. По-четверте, навіть спроба провести будь-який так званий референдум у будь-якій державі світу потребує збереження хоча б зовнішніх пристойностей», — повідомив «5 каналу» заступник голови ЦВК Андрій Магера.

Між тим так званий народний губернатор Донецька Павло Губарев заявив, що сепаратистів фінансував мільярдер Рінат Ахметов. Інший лідер терористів Денис Пушилін одразу спростував ці слова. У «Партії регіонів» теж відреагували миттєво, порівнявши Губарева з міським божевільним.

У Запоріжжі відбулася нарада силовиків — надійшла інформація про можливий наступ бойовиків з Маріуполя на Бердянськ.

13—17 ТРАВНЯ

Загинули шість військовослужбовців ЗСУ. Терористи здійснили напад на колону біля Краматорська. Прес-секретар Генштабу ЗСУ заявив, що бойовики дострілювали поранених українських десантників, які потрапили в засідку під Краматорськом.

У Дебальцевому з'явилися озброєні «казакі Всеволодікава войска Данскова».

У Донецькій області бойовики захоплюють приміщення і документи виборчих дільниць. Мета — не допустити виборів Президента, призначених на 25 травня.

Між тим в Україні проводяться так звані круглі столи національної єдності. Влада намагається «почути Донбас».

Власні санкції проти світових лідерів — запровадили ватажки самопроголошеної Донецької республіки. До санкційного списку включили Барака Обаму, Ангелу Меркель, Кетрін Ештон та Девіда Кемерона. Про це повідомляє у «Твіттері» видання «Новости Донбасса».

Чільникам США та Німеччини закидають «потурання уряду Турчинова». Їм заборонено в'їзд на територію так званої ДНР до осені. Як і главі європейської дипломатії Ештон, яку сепаратисти звинувачують у недбалому виконанні обов'язків. А британського прем'єра Кемерона внесли до списку умовно — сепаратисти сподіваються, що він ще перегляне свою позицію.

Українські силовики знищили замасковану базу терористів під Краматорськом на Донеччині. Про це заявив в. о. Президента України Олександр Турчинов, відкриваючи засідання парламенту 15 травня.

Великоновосілівський район взяли під свій контроль бійці добровольчого батальйону «Донбас».

МЗС України вимагає від РФ відпустити українського режисера Олега Сенцова, заарештованого за надуманими звинуваченнями, припинити переслідування інших українських громадян у Криму.

У Слов'янську 15 травня стрілянина.

Сепаратисти встановлюють блокпости в Донецьку, зокрема в центрі.

Російський політтехнолог-шовініст Олександр Бородай самопризначився прем'єр-міністром так званої ДНР.

Керівник луганських сепаратистів Валерій Болотов був затриманий, але згодом відбитий бандою бойовиків — близько 200 осіб.

Прем'єр-міністр України Арсеній Яценюк заявив, що готовий на експеримент — надати економічну незалежність Донбасу. Але регіону доведеться знайти 34 млрд грн, щоб закрити «дірку» в місцевому бюджеті, яку зараз покриває центральний у вигляді дотацій та субвенцій.

18—21 ТРАВНЯ

Група озброєних людей у селі Сергіївка біля Слов'янська на очах родини розстріляла фермера.

Лідер бойовиків російський диверсант Гіркін (Стрелков) записує відеозвернення, у якому скаржиться на мешканців Донбасу, які не хочуть іти воювати.

Футбольні фани провели акцію єднання України, запаливши тисячі фаєрів на пішохідному мості в Києві. Виконували хіт про Путіна.

У Криму окупанти вивели з ладу Північно-Кримський канал.

Сім тисяч татар покинули Батьківщину через загрозу репресій з боку окупаційної влади. Підконтрольний Росії уряд заборонив татарам відзначати річницю депортації у центрі Сімферополя.

У Кремлі заявили, що президент РФ Путін дав наказ міністру оборони С. Шойгу відвести війська від кордонів України в місця постійної дислокації.

У НАТО поки не помітили жодних рухів.

У Маріуполі 19 травня був скасований багатотисячний марш так званої ДНР. Про це на своїй сторінці у «Фейсбуці» повідомила директор зв'язків із громадськістю корпорації СКМ Наталя Ємченко.

За словами Ємченко, марш призупинили з міркувань безпеки.

«Оскільки вранці на вулицях міста з'явилися озброєні люди, які називали себе членами так званої ДНР. Озброєні автоматами. І кулеметами. Озброєні по суті проти мирних жителів міста. Якщо це так, цим людям не потрібний Донбас, тим більше щасливий Донбас», — написала Ємченко.

Прем'єр-міністр РФ Дмитро Медведев заявив, що Росія ніколи не брала на себе зобов'язань щодо збереження територіальної цілісності України.

У прикордонних районах Одеської і Закарпатської областей прикордонники знайшли тайники зі зброєю.

Рінат Ахметов закликав своїх співробітників на акцію «за мир». У Донецьку лунає «Гудок Ахметова».

Народні депутати України на своєму засіданні в парламенті проголосували за прийняття Меморандуму миру та злагоди, узгодивши пункти щодо статусу російської мови.

За прийняття цього рішення проголосували 252 народні депутати за 226 необхідних.

Терористи заблокували трасу під Донецьком. Усі автобуси з Горлівки і Єнакієво вони розвертають назад.

У Великоновосілківському, Красноармійському і Олександрівському районах Донецької області дільниці на виборах президента охоронятимуть бійці батальйону «Донбас».

22—24 ТРАВНЯ

Напад на колону ЗСУ під Волновахою. Загибло 16 військових. Терористи приїхали на захоплених інкасаторських авто і відкрили вогонь впритул. Табір виявився незахищеним перед нападом.

У засідку потрапили бійці батальйону «Донбас» — біля села Карлівка. Є поранені.

Із Росії в Луганську область намагалися ввезти зброю. У Донецьку область з РФ намагалися в'їхати озброєні люди.

ОПОРА повідомляє, що в 14 з 22 округів Донецької області дуже висока ймовірність зриву виборів.

У Артемівську бойовики захопили міську раду.

Батальйон «Донбас» повідомляє, що їх зрадили — «злили» терористам маршрут пересування. Обмін полоненими не відбувся. Підполковник ГРУ РФ Безлер на прізвисько Бес заявив, що всіх українців розстріляли.

СБУ затримало п'ять диверсантів на Дніпропетровщині.

Вибухи на залізниці.

ГПУ заявляє, що МВС на Донбасі підтримує чи принаймні толерує бойовиків. 2600 озброєних міліціонерів не можуть захистити населення від кількох сотень терористів.

Терористи так званої ЛНР захопили сім інкасаторських авто в Луганську.

Самопроголошені Луганська і Донецька народні республіки, визнані терористичними організаціями, об'єдналися і назвалися Новоросією.

Документ про об'єднання підписали в Донецьку, у готелі «Шахтар Плаза».

Відбувалося це за зачиненими дверима. Ухід до кімнати охороняли озброєні люди. Усередину пустили лише журналістів телеканалу «Россия-24». Від так званої Донецької народної республіки документ підписав самопроголошений прем'єр-міністр Олександр Бородай, від Луганської — голова «Республіканських зборів» Олексій Карякін.

25 ТРАВНЯ

В Україні — вибори президента. У частині округів Донбасу вони зірвані. По Луганську роз'їжджають озброєні автоматами люди і пере-

віряють, чи не відкрита хоча б якась дільниця. Надходять повідомлення про викрадення людей. Під Слов'янськом загинув журналіст з Італії.

У Новоайдарському районі Луганської області озброєні люди захопили виборчу дільницю. На місце виїхали бійці добровольчого батальйону «Айдар». У результаті бою двох терористів убито, 14 затримано.

Надвечір стає зрозуміло — вибори відбулися. У першому турі переміг Петро Порошенко.

Президент США Барак Обама привітав українців з виборами, що відбулися 25 травня. Схвальний відгук про українські вибори він написав у своєму мікроблозі у «Твіттері»: «Я вітаю народ України з тим, що його голос був почутий на президентських виборах».

26 ТРАВНЯ

Міжнародний аеропорт «Донецьк» ім. С. Прокоф'єва призупинив роботу. Вранці на територію аеропорту намагалися прорватися озброєні бойовики. У аеропорту починається бій. Стрілянина біля вокзалу в Донецьку. Є загиблі.

До аеропорту прибуває підкріплення терористів на КамАЗах. Чоловік 200. Після активної перестрілки в небі з'являється штурмовик української авіації. Бойовики втікають. Посеред міста перекинута вантажівка, завалена трупами терористів.

Мер Донецька Олександр Лук'янченко закликав мешканців міста без крайньої необхідності не залишати своїх будинків.

Перестрілка в Маріуполі. Бої в Слов'янську. Джерела в штабі АТО повідомляють про понад сотню знищених терористів.

Так звана самопроголошена Луганська народна республіка заявила, що не об'єднувалася із Донецькою народною республікою. Про це заявив «прем'єр-міністр» Василь Нікітін, передає УНІАН. «Ні про яку Новоросію вчора в Донецьку угод не було укладено», — заявив Нікітін.

27 ТРАВНЯ

Із Росії в Луганську область з боями прорвалося декілька вантажівок із озброєними людьми.

Донецькі терористи розграбували і спалили льодовий палац «Дружба» Бориса Колесникова.

Авіаударом знищено табір терористів на базі Ясени Луганської області.

Мер Донецька Лук'янченко заявляє про 40 загиблих протягом минулої доби, із них двоє — цивільні.

ФК «Шахтар» закриває «Донбас Арену».

Серед поранених бойовиків, які опинилися в лікарнях Донецька, вісім громадян РФ, у тому числі мешканці Грозного.

Захоплена бойовиками самохідна гармата «Нона» обстрілювала житлові квартали Слов'янська.

У так званій Донецькій народній республіці заперечують, що на їхньому боці воюють найманці з Чечні. «Ні кадировці, ні інопланетяни на нашому боці не воюють», — сказали в коментарі Ві-бі-сі представники так званої ДНР.

Як повідомлялося раніше, телеканал Сі-ен-ен оприлюднив відео, на якому бойовики з Донбасу зізнаються, що приїхали з Чечні «захищати інтереси Росії».

Крім того, речник антитерористичної операції Владислав Кисельов повідомив, що більшість із 200 бойовиків, які захопили Донецький аеропорт, були іноземцями.

28 ТРАВНЯ

Канцлер Німеччини Ангела Меркель заявила, що, незважаючи на напружену ситуацію на Сході України, зараз Євросоюз не вважає за не-

обхідне вводити нові санкції щодо Російської Федерації, однак не виключає, що така необхідність може виникнути. Про це Меркель заявила в Брюсселі 27 травня після закінчення неформального саміту Євросоюзу, повідомляє «Рейтер».

У Луганську атака на військову частину Нацгвардії. Стрілянина в Донецьку і Слов'янську. У захопленому терористами місті готуються до евакуації.

«Володимир Путін привітає Петра Порошенка з перемогою на виборах після офіційних результатів, — заявив помічник глави Російської Федерації Юрій Ушаков. — Володимир Путін сказав, що поважає результати виборів в Україні, але вітати переможця президентських перегонів буде тільки після остаточних офіційних результатів». Нагадаємо, у 2004 р. Путін поспішив привітати з перемогою Віктора Януковича.

Петра Порошенка з перемогою вже привітали президенти США, Франції, Литви, Білорусі, Вірменії, а також канцлер Німеччини Ангела Меркель, прем'єр-міністр Канади Стивен Харпер і верховний представник з питань зовнішньої політики ЄС Кетрін Ештон.

Дії Росії щодо України нагадують входження радянських танків до Східної Європи. Про це заявив президент США Барак Обама. «Дії Росії щодо України нагадують дні, коли радянські танки заходили у Східну Європу. Але це не "холодна війна". Можливість формувати громадську думку допомогла ізолювати Росію відразу ж», — заявив Обама.

Раніше президент Росії Володимир Путін назвав неможливою економічну ізоляцію такої країни, як Росія. Європейський союз, як і Сполучені Штати Америки й країни «Групи семи», запровадили відносно Росії вже два етапи санкцій через її дії щодо України. Захід заявляв, що до цих двох етапів додадуть третій — санкції проти цілих секторів російської економіки, — якщо Москва зриватиме президентські вибори в Україні чи піде на пряме вторгнення на материкову частину України.

29—31 ТРАВНЯ

Трагедія під Слов'янськом. Терористи збили вертоліт Нацгвардії. Загибло 12 бійців і генерал Кульчицький.

Терористи атакують військову частину Національної гвардії в Олександрівці на Луганщині. Вибухнув склад боєприпасів.

Держдеп США засудив Росію за підсобництво проникненню чеченських терористів на українську територію.

Напад терористів на пункт пропуску Дяково. Прикордонники напад відбили, однак опинилися заблокованими через замінування території.

У Донецьку грабують супермаркет «Метро» біля аеропорту. У Донецькому аеропорті продовжуються бої.

У Криму невідомі викрали одразу кількох проукраїнських активістів.

1—3 ЧЕРВНЯ

У Київ з-під Слов'янська повернувся перший резервний батальйон Національної гвардії. Йому на зміну заступив другий батальйон.

Терористи атакують Луганський прикордонний загін. Прикордонники відстрілюються.

У Луганську оголошено АТО. Терористи виганяють мешканців з їхніх квартир на верхніх поверхах будинків і влаштовують там вогневі позиції.

Бої біля аеродрому в Краматорську.

Керівник Чечні Рамзан Кадіров заявив, що у випадку наказу готовий відправити в Україну «для наведення ладу» 74 тисячі чеченців.

Партія «Свобода» пропонує обговорити в парламенті можливість введення воєнного стану в Донецькій і Луганській областях. Тягнибок також виступає за «проведення повномасштабної військової операції з витіснення терористів». На його думку, гострим залишається і питання можливої добровільної евакуації мирних жителів із зони дії терористів на Донбасі. Крім цього, Тягнибок обурений тим, що співробітники міліції та представники місцевих органів влади, які стали зрадниками, досі отримують зарплату з держбюджету України.

4 ЧЕРВНЯ

У Мар'їнському районі бойовики розстріляли кілька автомобілів, зокрема спецмашину ДАІ.

В. о. Президента України Олександр Турчинов повідомляє про звільнення від терористів населеного пункту Красний Лиман на півночі Донецької області.

У Слов'янську немає холодної води — обстрілами пошкоджено водопровід.

5 ЧЕРВНЯ

Королева Великобританії Єлизавета Друга висловила підтримку суверенітету і територіальній цілісності України.

Закрито кілька пунктів пропуску на кордоні з Росією, зокрема Довжанський.

Росія повернула Україні військову техніку з Криму в розгромленому стані.

Аеропорт Луганська припинив роботу.

Українські штурмовики завдали авіаударів по колонах терористів, які перетнули кордон з боку Росії.

6 ЧЕРВНЯ

Зустріч у Нормандії. Порошенко, Меркель, Олланд, Обама і Путін.
Рукостискання Путіна і Порошенка.

Терористами збито транспортний літак Ан-26. Використано ПЗРК
«Верба» російського виробництва.

7 ЧЕРВНЯ

Інавгурація Петра Порошенка.

Напад на прикордонників на КПП Ізварине.

Велика політика*Валентин Трохимчук*

Це розціняють як добрий знак. Солдат почесної варти, чи то зомлівши від спеки, чи то не впоравшись із хвилюванням через наближення без 5 хвилин верховного головнокомандувача, захитається та випустить з рук карабін. Коментатори церемонії, звісно ж, одразу обґрунтують символічність ексцесу, який між тим швидко відійде на другий план. Поступившись місцем змістовності подальшого дійства.

Від його першої промови чекали відповіді на найнагальніші виклики сьогодення, і новий глава держави не зрадив сподівань. Дорікнути планам вже цілковито чинного лідера нації не наважуються навіть його найзапекліші опоненти. Виступ раз по раз переривається аплодисментами, подеколи присутні в залі Верховної Ради плескають стоячи. Меседжі переможця перегонів — частину їх він виголошує російською — не лише красиві та правильні, а й чіткі, зрозумілі та сильні. Україна — унітарна, Крим наш, Україна — єдина державна, парламент має бути перебрано, як і місцеву владу Донбасу, тамтешнім мешканцям, що не заплямували себе кров'ю, гарантовано широку амністію та діалог, терористам — знищення. Європейський вибір безальтернативний. Безвізовий режим та перспектива членства нагальні.

І все ж під куполом панує швидше загальне піднесення і аж ніяк не ейфорія. Присутні на церемонії закордонні гості називають її атмосферу європейською. Досвідчені вітчизняні політики говорять про новий формат контракту народу та влади. Глава держави тепер найманий працівник, що має втілювати в життя очікування суспільства.

О. Рибачук, колишній урядовець: Це класична формула, коли українське суспільство холоднокровно обрало Президента в першому турі без криків «Порошенко!». Не було і не буде. У нього не буде і «медового» тижня. Уже післязавтра від нього вимагатимуть дій.

Згадуючи про п'ятого Президента України — незалежно від того, скільки часу він очолюватиме державу та з якими здобутками залишиться в пам'яті її громадян, — історики

безумовно називатимуть початком його каденції саме 7 червня. Урочисту мить отримання символів влади.

І лише одиниці ніколи не забудуть, що на найвищу вітчизняну посаду Петро Олексійович фактично заступив кількома днями раніше. За межами країни над Дніпром і у компанії куди поважнішій, аніж навіть офіційний гурт, що зібрався на інавгурацію достроково обраного лідера нації.

Його перше, ще доінавгураційне європейське турне руйнуватиме всі класичні канони міжнародних відносин. Обраного главу держави, тобто того, що офіційно ще не став Президентом, запрошують на святкування річниць, до яких його країна має досить опосередковане відношення. При цьому всі розуміють: світові лідери — головний із яких прилетів аж з-за океану — використовують і польський форум, і урочистості в Нормандії як привід остаточно узгодити свої позиції з новою українською владою.

Українська криза стає ключовою темою і під час зустрічі Великої сімки. Уперше за останні 17 років за столом провідних держав світу не знаходиться місця для Росії, а Сочинський саміт стає Брюссельським. При тому що відлучення Кремля від найповажнішого клубу стало покаранням ще за анексію Криму.

О. Палій, політолог: Їм здавалося, що західний світ деградований і меркантильний. Але це виявилось неправдою,

Путін судив про світ по собі. Багаті країни готові, як виявилося, ризикувати, і не все в них продається.

Спільну позицію Заходу політикиві, що вирішив зухвало кинути йому виклик, доручають донести — французькому президенту та британському прем'єру. Франсуа Олланд та Девід Кемерон наче грають у доброго та злого поліцейського. Хоча зміст повідомлень навряд чи сильно різняться. Хіба форма подачі.

І. Попов, політолог: Путіну поставили фактично ультиматум — дали місяць на припинення агресивного втручання у внутрішні справи України. А через місяць вони нарешті таки запустять третій етап санкцій. За місяць має бути укладений пакт про перемир'я — закриття кордону з російської сторони, щоб всяка навалоч не лізла сюди зі зброєю та грошима. У цьому пакті буде укладення нового стратегічного контракту на газ.

Москві чітко вказують на критерії, за якими оцінюватимуться її зусилля в деескалації української кризи. Перше і головне — припинити допомагати зброєю та диверсантами самопроголошеним народним республікам Сходу, вплив на керівництво яких Володимиру Путіну доводиться визнати.

Жорсткий тон чільника кабінету міністрів з Туманного Альбіону підтверджується і, можливо, найпоказовішою деталлю, з якої розпочинається його зустріч із керманічем Росії. Девід Кемерон не потиснув руки Володимиру Путіну. І про це розповіли всі світові медіа.

Сильні світу відверто демонструють: їм доводиться йти на контакти з вождем найбільшої держави, але вони не вдаватимуть, наче їм це подобається. Навіть на офіційному фото Путіна увічнять поруч із європейськими монархами, що не мають реальної влади.

Вітчизняний інтернет-простір миттєво заповнюється кліками до Порошенка — не подавати руки Путіну. Неминучість їхнього перетинання розуміють всі. Ця подія, можливо, головний момент урочистостей з нагоди відкриття другого фронту. Побачення виявиться нетривалим, мало результативним. Натомість більш аніж красномовним.

У виразах обличчя Петра Олексійовича вся палітра почуттів, які викликає постать экс-підполковника КДБ в українського народу.

Натомість гримаси Володимира Володимировича геть йому невластиві — він наче затятий двієчник, що боїться показати суворим батькам річний табель із невтішними оцінками.

П'ятнадцятихвилинне, проведене з ініціативи французького президента та німецького канцлера і за їхньої присутності спілкування відбуватиметься вже всередині палацу. А відтак головна інтрига — потиснув чи не потиснув — так і залишиться нерозкритою. Очевидці скажуть — що ні, офіс Олланда — що так.

Коментарі за наслідками неформальної зустрічі — не надто обнадійливі. План Порошенка щодо примирення Путін наче як вітає, та свою причетність до кризи на Сході України не визнає.

Домовляються, що вже в неділю до Києва прибуде спецпредставник Росії, який допомагатиме зупинити кровопролиття на Донбасі, що Рада Федерації скасує мандат на використання збройних сил на території України і що не розкриватимуть подробиць напруженої зустрічі.

Цілком можливо, йому краще було б взагалі не приїздити до Нормандії. Та привід розпочати діалог ВВП напевно був потрібен навіть більше, ніж чільнику України чи західним лідерам.

Кремлівський прожект під назвою «Руська весна» із тріском провалився — патріотизм українців виявився куди сильнішим, ніж здавалося Віктору Януковичу, готовність Заходу боронити нематеріальні цінності — вищою, ніж прогнозували у ФСБ та ГРУ. Путіну не залишалося нічого, крім як відступити, визнавши цим поразку в битві та тішачи себе збереженням шансів на перемогу у війні.

О. Попов: Яку має стратегію Путін — укласти перемир'я. Пригасити конфлікт, добитися якихось поступок щодо мови чи конституційної реформи. І чекати, поки українська влада розвалиться, аби брати тепленькими вже Банкову. Для нас пауза також вигідна. За цей час ми маємо побудувати таку країну, що і Донбас не захоче відділятися, і Крим проситиметься.

Росія змушена буде визнати нову українську владу. Проте розраховувати, що країна, чий лідер закликав терористів ховатися за спинами жінок та дітей, брехав, що в Криму діють не його війська, тримав біля кордонів 50-тисячну армію, готову до вторгнення, а ще переховує на своїй території купу героїв колишнього режиму на чолі з господарем

«золотого батона», раптом змінить стиль поведінки, було б щонайменше наївно.

Повертаючись уже в статусі Президента, він на кілька секунд затримається біля воїна, що таки зміг себе опанувати і таки достояв свою варту. Це розцінять як добрий знак. Як і сльози нового гаранта під час чергового виконання національного гімну. Вірити в краще — надто в драматичні моменти — бажать навіть цинічні гравці та коментатори великої політики.

8—9 ЧЕРВНЯ

Прикордонники продовжують фіксувати перетин кордону з Росії озброєних банд диверсантів.

Між тим починаються переговори щодо реалізації мирного плану Президента України Петра Порошенка.

Учасники тристоронньої контактної групи з реалізації положень мирного плану Президента України (у складі представників України, Російської Федерації та ОБСЄ) прийшли до загального розуміння за ключовими етапами виконання цього плану. Про це повідомляє прес-служба МЗС України. Зокрема, зазначено, що учасники групи 8 і 9 червня провели три засідання. «У результаті проведеної роботи сторони прийшли до загального розуміння за ключовими етапами виконання згаданого плану та переліку першочергових завдань, досягнення яких сприятиме деескалації ситуації в Донецькій і Луганській областях України», — сказано в повідомленні. У МЗС також зазначили, що учасники тристоронньої контактної групи домовилися про продовження зустрічей у цьому форматі.

Озеро біля Слов'янську перетворене бойовиками на кладовище.

У зоні проведення АТО загинула восьмирічна дитина.

У Донецьку викрали активіста місцевого Євромайдану Олега Желнакова.

У Луганську бойовики викрали редактора місцевої газети.

10 ЧЕРВНЯ

У Слов'янську в результаті обстрілів загинуло двоє дітей.

У Сніжному збільшилася кількість бойовиків. Говорять про нову базу тероризму.

Під Донецьком три нових блокпости терористів.

Прикордонники підтвердили, що частину кордону контролюють бойовики.

Бої в Луганському аеропорту.

11 ЧЕРВНЯ

Бойовики захопили Відділ внутрішніх справ міста Торез.

Викрадено мера Горлівки.

За весь час бойових дій в морги Донецької і Луганської областей поступило 14 дітей, 9 жінок і 200 чоловіків. Скільки з них загинули насильницькою смертю — не уточнюється.

Попри законні вимоги офіційного Києва та міжнародної спільноти Росія й далі сприяє незаконному проникненню озброєних бойовиків на територію України. Про це повідомляє Міністерство закордонних справ України.

МЗС України наголошує: Москва порушує договірні зобов'язання. Про напружену ситуацію на кордонах раніше повідомляла і Державна прикордонна служба. Там зауважили: за добу потік пасажирів і транспорту скоротився на 12 і 8 % відповідно.

12 ЧЕРВНЯ

За словами очевидців, терористичні групи в Сніжному Донецької області мають у своєму розпорядженні танки. Бачили як мінімум дві бронемашини, орієнтовно їдуться про Т-72.

Декілька російських танків і бетеерів перетнули кордон через захоплені бойовиками пункти пропуску.

Повідомляють, що прикриття колон техніки з Росії в Україну здійснюють російські прикордонники та бійці збройних сил РФ.

Колона російських танків і бетеерів в'їхала в Донецьк з боку Сніжного.

Інформаційний спротив повідомляє про неприкрите вторгнення Росії в Україну.

Порошенко подзвонив Путіну і оцінив як неприпустиме перетинання кордону танками.

13 ЧЕРВНЯ

У бойовиків з'явилися реактивні системи залпового вогню (РСЗВ) «Град». Снаряди з них випустили по овочевазі в Добропіллі. Росій-

ський військовий вертоліт порушив кордон і наблизився до української військової колони.

Держдеп США заявив, що має докази перетинання російською військовою технікою кордону з Україною.

Президент Єврокомісії Жозе Мануель Баррозу у телефонній розмові з Путіним закликав його зупинити потік бойовиків в Україну.

14 ЧЕРВНЯ

При заході на посадку в аеропорт «Луганськ» терористи з ПЗРК збили військово-транспортний літак Іл-76 ЗСУ. На борту літака було 49 військовослужбовців 25-ї Дніпропетровської повітряно-десантної бригади. Усі загинули. В Україні оголошено жалобу. Президент скликає РНБО.

Зранку штурмовик Повітряних сил України завдав авіаудар по захопленому терористами приміщенню міськвідділу міліції. Керівник горлівських терористів, російський диверсант Безлер (Бес) пообіцяв захищати приміщення «живим щитом з полонених».

Російські прикордонники затримали журналістку громадського ТБ Анастасію Станко в районі пункту пропуску Мілове. За кілька годин її відпустили.

Батальйон «Айдар» вибив терористів з міста Щастя.

Батальйон «Азов» за підтримки Національної гвардії зайшов в Маріуполь.

15 ЧЕРВНЯ

Керівник головного оперативного управління Генштабу, генерал-майор Олександр Шутов, за даними ЗМІ, відсторонений від посади.

Постріли «Градів» попали в квартали з цивільним населенням у Амвросіївці Донецької області. Ніхто не загинув.

Двічі обстріляно Луганський аеропорт.

16 ЧЕРВНЯ

Терористи захопили приміщення Міндоходів, Нацбанку та казначейства в Донецьку. Фінансова система Донеччини паралізована.

Експерти кажуть, що кількість бойовиків у Донецькій і Луганській областях зросла до 15—20 тисяч. Ще 40-тисячне угруповання військ РФ зосереджене біля кордону.

У Харкові проросійський мітинг.

Лідер терористичної ЛНР Валерій Болотов звинуватив «донських казаків» у грабіжах цивільного населення.

«Від початку АТО загинуло 125 українських силовиків», — повідомив віце-прем'єр Віталій Ярема.

Петро Порошенко заявив, що Україна готова припинити вогонь у зоні АТО. Утім головною умовою цього Президент України назвав відновлення контролю за кордоном.

17 ЧЕРВНЯ

Вздовж кордону з боку РФ зосереджено 13 тисяч російських солдат. Про це повідомляє Дмитро Тимчук, активіст руху «Інформаційний спротив».

У Алчевську бойовики потрапили на склад міськвідділу МВС і вкрали звітди зброю.

Напад на прикордонників у Довжанському.

Бої в районі Металіста на підступах до Луганська. У результаті вибуху загинув російський журналіст Ігор Корнелюк. У засідку потрапили підрозділи батальйону «Айдар» та інші підрозділи ЗСУ, які прийшли на допомогу. Бойовики полонили Надію Савченко.

Вибух на газопроводі. Підозрюють теракт.

18 ЧЕРВНЯ

Президент Петро Порошенко повідомляє, що готовий віддати наказ про припинення вогню. Перемовини з Путіним по телефону.

19 ЧЕРВНЯ

Бойовики обстріляли Краматорський аеродром. Збільшується контингент військ РФ на кордоні з Україною. Це підтверджує генсек НАТО Андерс Фог Расмуссен. Українських прикордонників обстрілюють з території РФ.

Порошенко представив свій мирний план. Він передбачає припинення вогню, децентралізацію, дострокові вибори, коридор для виходу бойовиків з України в Росію.

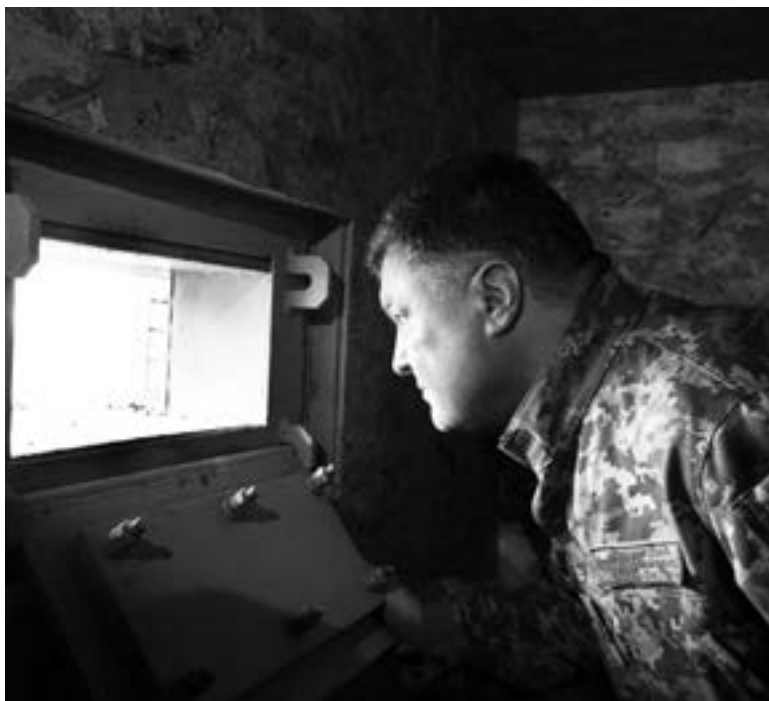
У Луганську бойовики викрали 17 авто з території одного з підприємств.

Міноборони заявляє, що з Росії завезли одразу 10 установок «Град».

20 ЧЕРВНЯ

Петро Порошенко здійснив поїздку на Донбас і представив свій мирний план.

Головнокомандувач віддав наказ на тиждень припинити вогонь усім підрозділам ЗСУ.

21—30 ЧЕРВНЯ

Терористи не дотримуються режиму припинення вогню. У першу ж ніч було скоєно ряд нападів. Зокрема, на частину ППО в Авдіївці.

Меркель закликала всі сторони дотримуватися перемир'я.

Бойовики залишаються глухими. Обстріли прикордонників тривають. Продовжує прибувати техніка з Росії.

У Донецьку бойовики викрадають автомобілі — за тиждень 47.

Під Слов'янськом збито ще один вертоліт ЗСУ.

ООН зафіксувала 46 тисяч біженців з Донбасу.

Черговий напад на пункт пропуску Довжанський.

Держсекретар США Керрі закликав Росію виконувати план дедескалації конфлікту.

Атака бойовиків на аеродром Краматорська.

27 червня Президент Порошенко поставив бойовикам ультиматум — 12 годин на припинення вогню.

«Дзеркало тижня» отримало інформацію, що Кремль вимагає від Києва призначення Шуфрича і Медведчука губернаторами Донецької і Луганської областей.

30 червня стає відомо, що бойовики намагаються потрапити в Харківську область.

У 23:20 Президент Порошенко оголосив своє рішення відновити Антитерористичну операцію.

Розділ 3

Наступ

1 ЛИПНЯ

О 23:00 Президент Петро Порошенко заявив про припинення «режиму тиші» і відновлення АТО.

З перших хвилин липня на Донбасі відновилися запеклі бої. Ударів по бойовиках завдала українська авіація.

Колона української техніки рушила в бік Слов'янська. Техніка бойовиків увійшла в Луганськ. Очевидці перелічують: сім вантажівок з озброєними людьми, один танк, один бетеер і три мікроавтобуси.

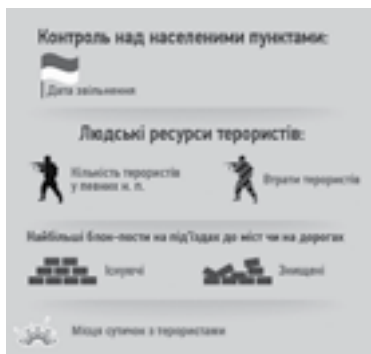
Пролунали чергові вибухи на Донецькій залізниці.

Вранці під обстріл потрапила маршрутка в Краматорську — четверо цивільних загинули, п'ятеро поранені.

Заговорила важка артилерія. Призупинено ряд автобусних маршрутів.

Батальйони терористів напали на обласне управління МВС в Донецьку.

Українські війська впритул підійшли до північної частини Луганська з боку селища Металіст.

США заявили, що підтримує владу України у відновленні АТО.

2 ЛИПНЯ

У Київ та інші міста потяглися колони переселенців. Номери «АН» стали дуже помітними. Міжвідомчий координаційний центр повідомляє, що з Донецької і Луганської областей переміщено в інші регіони 27 тисяч громадян України.

Півсотні переселенців зі Сходу працевлаштували столичні підприємці — такі дані наводить Київський міський центр зайнятості.

Загалом, за три місяці до установи звернулися 862 особи з Донбасу і Криму, із них чверть отримали допомогу по безробіттю. Від півтисячі гривень до майже чотирьох вони отримуватимуть упродовж року. А в цей час працівники центрів зайнятості продовжують підбирати вакансії для утікачів зі Сходу. Нині в арсеналі майже вісім тисяч — це на третину менше, аніж минулого року. Натомість безробітних у столиці чи не вдвічі більше. Утім, прийняти переселенців на роботу готові фермери з передмістя Києва. Зокрема, один з виробників курятини запропонував до півтисячі вакансій — розповідають у столичному центрі зайнятості. Утім, на таку роботи переселенці пристають неохоче.

Уночі Краматорськ обстріляно з установок «Град». Постраждало 30 житлових будинків у приватному секторі. Міноборони нарахувало щонайменше 10 російських РСЗВ на території України. Президент Порошенко заборонив використовувати реактивну артилерію по населених пунктах. Про це заявив в. о. Міністра оборони Михайло Коваль.

Сам Президент на зустрічі з фракціями у ВРУ подав кандидатуру на пост глави оборонного відомства. Це — Валерій Гелетей. Керівником Генштабу запропоновано призначити Віктора Муженко.

Канцлер Німеччини Ангела Меркель заявила, що ЄС не включає посилення санкцій до РФ.

3 ЛИПНЯ

Бойовики безуспішно намагаються штурмувати Донецький аеропорт.

З української території обстріляно пункт пропуску Новошахтинськ (РФ). Українська сторона заявляє, що це навмисно зробили терористи.

На окупованих територіях грабують банки. «Приватбанк» втратив чергових 15 млн грн у результаті нападу на відділення в Донецьку.

Бойовики ЛНР обстріляли Луганський аеропорт.

4 ЛИПНЯ

Кількість біженців у Святогірську Донецької області — 30 тисяч осіб.

Штаб АТО повідомляє, що з початку операції від терористів звільнено уже 17 населених пунктів.

Вибух в Одесі у військкоматі. СБУ попереджає, що російські диверсанти діють не лише в Донецькій і Луганській областях, але й по всій території України.

На кордон з Росією перекинуто підрозділи десантників.

У Донецьку далі зникають люди. Зник безвісти секретар Ради церков і релігійних організацій області.

Порошенко заявив, що готовий зупинити активну фазу АТО, але лише в разі дотримання мирного плану всіма сторонами.

НАТО і Росія одночасно розпочали масштабні військові навчання в Чорному морі.

Сили АТО зачистили від бойовиків селище Миколаївка біля Слов'янська і встановили повний контроль над трасою Харків—Ростов-на-Дону.

5 ЛИПНЯ

Уночі бойовики повністю залишили Слов'янськ і Краматорськ. У місто зайшли українські військові. Триває зачистка. Президент Порошенко дав доручення підняти над звільненим Слов'янськом державний прапор України. «Народний губернатор» Губарев каже, що відступ — «це такий план».

Між тим повідомляється про велику колону терористів, яка рухається зі Слов'янська в напрямку Донецька. У штабі АТО не дають відповіді, як бойовики могли вирватися з оточення і чому дорогою до Донецька їх не атакують. Журналісти припускають, що може йтися про неформальні домовленості.

Сили АТО наступають по всіх фронтах. Атаковано базу бойовиків у Артемівську.

Між тим велика колона терористів входить у Донецьк. Один із керівників терористів Денис Пушилін заявляє, що президент Росії Путін їх «зрадив».

Ігор Гіркін (Стрелков) самопроголошує себе військовим комендантом Донецька.

Між тим у Донецьку бойовики знову роблять спробу вибити з аеропорту українських військових — марно.

У Краматорськ заходить розвідка ЗСУ. Над містом піднято український прапор.

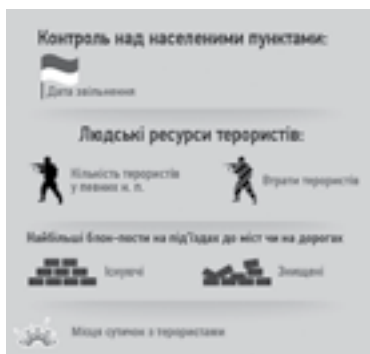
6 ЛИПНЯ

Штаб АТО заявляє про звільнення від терористів Артемівська і Дружківки.

Бої тривають в заблокованих бойовиками Луганському і Донецькому аеропортах. Українські війська підійшли впритул до Донецька і закріпилися в Пісках — поруч з Донецьким аеропортом.

У Луганську сили Антитерористичної операції завдали авіаудару по позиціях терористів з ЛНР біля місцевого аеропорту. Таку інформацію в ефірі телеканалу «112 Україна» 7 липня озвучив прес-секретар АТО Олексій Дмитрашковський: «По бойовиках, які здійснювали раніше обстріл Луганського аеродрому, здійснено удар. Зараз обходиться без обстрілу аеропорту». Крім того, Дмитрашковський підтвердив інформацію про те, що бойовики використовують символіку збройних сил, військових десантників, прапори і тим вводять в оману мирне населення. Раніше таку інформацію поширювала в. о. голови Луганської ОДА Ірина Верігіна. «Бойовики обстрілюють житлові будинки, українські військові не стріляють. Керівництво штабу АТО просить розповсюдити цю інформацію... Обстріл людей вони виробляють під українськими прапорами!» — написала Ірина Верігіна у своєму блозі на сторінці у «Фейсбуці».

Над Костянтинівкою Донецької області ввечері з'явився український прапор.

7 ЛИПНЯ

Укрзалізниця планує відновити рух поїздів в район Краматорська і Красного Лимана. Однак, поки триває ремонт одних пошкоджених ділянок, вибухи лунають на інших. Терористи знищують інфраструктуру. Підірвано залізничний міст над дорогою Слов'янськ—Донецьк—Маріуполь. Пошкоджено міст через річку Тепла в Луганській області (Станично-Луганський район).

Українські банки призупиняють свою роботу в Донецьку і Луганську.

У Краматорську відновив роботу міський транспорт. Відновлено трансляцію українських каналів.

Міністр закордонних справ Німеччини Франк-Вальтер Штайнмайер наполегливо рекомендує Україні, ОБСЄ і Росії сідати за стіл переговорів з бойовиками для припинення вогню.

РНБО заявляє, що незабаром вдасться повністю відновити контроль за кордоном з Росією.

Чергова атака бойовиків на Луганський аеропорт. У хід пішли шість танків. Українські військові відбилися.

У Червонопартизанську Луганської області на міні підірвався трактор. Тридцятирічний тракторист загинув.

8 ЛИПНЯ

Військові розмінують Слов'янськ. Комунальні служби відновлюють водо- і електропостачання.

У Донецьку і Луганську стрільба та вибухи. Люди залишають район бойових дій або ховаються в підвалах. У Луганську снаряд розірвався поруч з маршруткою. Двоє загинули, четверо поранених. РНБО заявляє, що це зробили терористи, останні звинувачують «київську хунту».

Військова прокуратура затримала командира військової частини Національної гвардії в Донецьку, якого підозрюють у зачі бойовикам арсеналу зброї.

У Краматорській міськраді підрахували, що за час бойових дій загинуло 50 осіб, переважно цивільне населення.

Терористи з ДНР у Донецьку зізналися, що отримують військову техніку та зброю в Росії. Це підтвердив і кремлівський пропагандист Сергій Кургінян. Відеозапис розмови Кургіняна з іншими ватажками бойовиків зі Слов'янська розміщений в Інтернеті 7 липня. Зокрема, «начальник штабу» зі Слов'янська, який відмовився себе назива-

ти, повідомив, що лише в Слов'янську вони отримали «три танки і три беемпе». «Мова йде про Слов'янськ, я не кажу про інші міста», — додав він.

У свою чергу самопроголошений лідер терористів Павло Губарев сказав, що на Донбасі «є підрозділи, які озброєні до зубів, але вони не воюють». «За останні три тижні ми отримали танків 30—40, їх не було раніше», — додав «начальник штабу».

«А бойові розрахунки танкам не потрібні?» — обурився Губарев.

«Разом з цим доставляються СКС (самозарядний карабін Симонова), ПТРС (протитанкова рушниця Симонова) часів Великої вітчизняної війни. А чому не поставляються ПТУРи, “хашими” (РПП)?» — запитав «начальник штабу» Стрілкова. «Ми зараз переходимо в сферу ПТУР», — у свою чергу сказав бойовикам Кургінян. «Це дуже важливо, бо проти нас виставлені купа танків і у нас немає чим бити <...> з п'яти ПТУРів лише один спрацював», — відповів йому «начальник штабу». «Я вважаю, що до останнього часу військові поставки йшли до вас жахливо... приблизно до 3 липня. Починаючи з цього моменту вони пішли краще. Їх категорично недостатньо, тому в нас розбіжностей немає. Моя задача переконати російську громадськість, що у вас має бути багато “Фаготів” (ПТРК), багато “Корнетів” (ПТРК), надати вам багато “Ігл”, і, звичайно, ви маєте отримати не таку автоматичну зброю, як у вас зараз, — сказав Кургінян. — Думаю, що і зі зброєю ми допоможемо, і будуть ті пристрої, які я назвав, і буде техніка, яка вам необхідна». Раніше повідомлялось про те, що СБУ затримала кур'єра, який перевозив значну суму для фінансування терористів на Сході.

Знайшлася раніше захоплена бойовиками під Луганськом старший лейтенант добровольчого батальйону «Айдар», льотчиця Надія Савченко. Вона в Росії, в ізоляторі тимчасового утримання Воронежа.

Україна вимагає від РФ пояснень з приводу викрадення Савченко.

9 ЛИПНЯ

«Територія, яку контролюють терористи, зменшилася удвічі», — повідомив керівник групи «Інформаційний спротив» Дмитро Тимчук.

Ігор Гіркін (Стрелков) заявив, що «Донецьк не готовий до оборони».

Нацгвардія заявляє, що в неї на озброєнні немає «Градів».

Президент України Петро Порошенко прибув у Слов'янськ.

Уряд поррахував, скільки потрібно коштів на відновлення розбитих війною територій — 8 млрд грн.

Черговий бій за Луганський аеропорт. Терористи атакують під прикриттям артобстрілу з «Градів». На позиції виходять чотири танки. Українські військові відбили напад. Допомогла авіація, яка знищила один танк і один БМ-21. Під Луганськом під час мінометного обстрілу загинуло двоє військових ЗСУ, поранений журналіст телеканалу «Інтер» Роман Бочкала.

10 ЛИПНЯ

«Поява Надії Савченко в російському СІЗО свідчить про прямий зв'язок терористів і влади РФ», — заявила помічник держсекретаря США Вікторія Нуланд.

Російське МЗС заявляє, що РФ має право судити на своїй території Надію Савченко.

Загинуло як мінімум п'ять українських військовослужбовців.

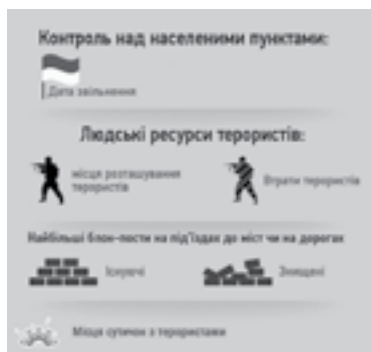
Терористи повідомляють, що в них є військові літаки, які, мовляв, потрапили сюди з Криму. РНБО спростовує цю інформацію.

У бік Донецька рухається велика колона української бронетехніки.

Українська армія витіснила бойовиків з Сіверська Луганської області.

Добровольчі батальйони «Дніпро-2» і «Донбас» спільно з ЗСУ почали наступ на Карлівку (30 км від Донецька).

Звіт від Міністерства охорони здоров'я — за час війни загинуло 478 цивільних, 1392 — поранені.

На Луганщині звільнено Трьохізбенку поруч зі Слов'яносербськом. Продовжується обстріл Донецького і Луганського аеропортів.

11 ЛИПНЯ

Штаб АТО повідомляє про відновленню контролю над пунктом пропуску Изварине в Луганській області.

Путін проводить консультації з російським Радбезом. Шість російських бойових вертольотів порушують повітряний простір України.

Трагедія в Зеленопіллі Луганської області. Під «Град» потрапили українські військові. 19 загиблих.

Велика політика

Валентин Трохимчук

Вони загинуть о пів на п'яту ранку. Дев'ятнадцять українських вояків, що боронили на українському Донбасі українську незалежність та територіальну цілісність. Ще майже сотню буде поранено. А 11 липня поповнить сумний перелік трагічних дат неоголошеної війни. Війни, щодень жорстокішої, масштабнішої та кровожерливішої. Війни, котра стала неминучою, як би дивно це не прозвучало, після витіснення урядовими силами російських бойовиків зі свого головного форпосту.

Президент у Слов'янську — ці кадри у частини українців із активною громадянською позицією викличуть обурення, яким вони, звісно ж, поспішать поділитися із навколишніми. Не може, мовляв, Президент, на котрого у найвідповідальніший для державності момент зав'язані всі важелі оборони, ризикувати власним життям. Хоча більшість глядачів насамперед зауважить рішучість гаранта дотримуватися обіцянок. Казав бо ж, що невдовзі сюди завітає.

О. Солонтай, політолог: Те, що Порошенко не має особистого страху і йде на цю територію, аби спілкуватися з простими людьми, — це гарна демонстрація того, що нова українська влада — це не стара українська влада.

Утім, буде в цьому небезпечному вояжі сенс куди важливіший і за демонстрацію переможної ходи вітчизняних збройних сил, і за вияв європейських підходів їхнього верховного головнокомандувача. Петро Порошенко в оточенні мирних мешканців Слов'янська вже самою присутністю тут беззаперечно спростовує навіяну кремлівською пропагандою сентенцію щодо неприйняття Донбасом київської влади. Варто буде озброєним екстремістам полишити містечко, як у ньому припиняться розруха та смерті. А столична хунта, лякати якою тут не гребували навіть дітей, замість колючого дроту для фільтраційних таборів привезе сосиски та електрику.

Т. Березовець, політолог: Люди побачили, що так званий «Руський мир» і «Руська весна» не несуть нічого, крім смертей і мародерства. Люди починають розуміти, що їхній ворог не хунта, як її називає Кремль, а саме кремлівський режим, який несе смерть.

Певно з міркувань безпеки про відвідини главою держави населеного пункту, який найбільше постраждав від терористів, загалу стане відомо, вже коли президентський кортеж, на який таки планувалися напади, полишить зону АТО. Наступними Петро Олексійович пообіцяє відвідати в гірничому краї Донецьк та Луганськ.

Дехто навіть встигне повірити, що повернення контролю над Донбасом справа лічених днів. Та вже дуже скоро окресляться куди менш оптимістичні перспективи.

С. Гайдай, політтехнолог: Уся війна на Сході йде тому, що їй допомагає Росія.

Слов'янська поразка неабияк похитне сепаратистські лави. Надто на перших порах. Частина бойовиків утече за східний кордон, частина здасться, дехто спробує загубитися серед місцевих. Почнуться внутрішні розбірки. Скарги на небажання мирних громадян брати в руки зброю заради неіснуючих ЛНР та ДНР. Дійство наблизатиметься до логічного фіналу. Але в Москві вирішать, що криваве шоу завершувати зарано, і пришлють підкріплення.

О. Рибачук, громадський діяч: Російські чиновники роблять круглі очі і називають вигадками розмови про присутність російських військовослужбовців в Україні, а я вмикаю телевизор і бачу всяких російських політологів, які заявляють, що допомога лише зростатиме.

Росії потрібно буде загострення. Бажано, з якомога яскравішою картинкою та якомога більшим числом жертв. Ледей оговтавшись від втрат, бойовики візьмуться нищити Донбас із подвоєною силою. Підриви мостів та залізничних колій, напади на органи влади та урядові блокпости. Захоплення заручників та найгірше — обстріли житлових кварталів.

Курс на чергову ескалацію ВВП візьме не в останню чергу завдяки позиції Старого світу. Висунувши ультиматум, який Путін відверто проігнорує, Європа вкотре пригрозить йому санкціями третього рівня і вкотре вирішить їх не застосовувати. Ба більше, французькі, а головне — німецькі чиновники візьмуться демонструвати задрісну активність у закликах до мирного вирішення конфлікту, що його вперто намагаються не називати війною.

С. Гайдай: Європа виявилася дуже зав'язаною на російські гроші. Європа залежить від газу і без нього їй буде складно. І звідси починаються пошуки пояснень — а може це не агресія? може це проблеми в Україні?

Куди більш рішуче налаштовані Сполучені Штати, що обстоюють необхідність боротьби з Кремлем спільним фронтом, також змушені будуть зрадити обіцянкам. Розширення європейського списку нев'їзних на 11 осіб виглядатиме мало не знуцанням. Хоча деякі досвідченні євроінтегратори готові виправдати таку політику.

О. Рибачук: Це штука, яка стримує Путіна від того, аби послати регулярні війська через кордон. І він веде повзучу

агресію, яка дає час Президенту України на антитерористичну операцію.

Останні дні активність російських військ поблизу українських кордонів і справді дещо зростає. Підрозділи федеральної армії — частина з атрибутикою миротворчих сил — активізуються не лише на Сході, а й біля Харківської, Сумської та навіть Чернігівської областей.

Вірогідність відкритого нападу більшість експертів нині вважають мізерною. Кремль втратить останній аргумент, що ним можна зупинити санкції третього рівня. А ще країна, 70 % бюджету якої складають надходження від експорту нафти та газу, а відтік капіталів у нинішньому році прогнозується на рівні 150 млрд доларів, просто не має ресурсів для війни.

Паралельно з гібридною війною на Донбасі Росія веде інформаційну війну в Європі. І мета її є куди небезпечнішою, ніж зазіхання на окремі регіони.

О. Рибачук: Росія намагається переконати світ, що по відношенню до України потрібно провести новий пакт М—Р. Ми готові впливати на свою частину, а ви, європейці, впливайте на Галичину. І які вже тут реформи. Сіра зона, що може жити лише під зовнішнім впливом.

Підписавши угоду про асоціацію — епопея з ратифікацією якої є ще однією ілюстрацією нинішнього стану відносин двох колись, здавалося, братніх народів, — Київ почав шлях, що назавжди віддалить від Москви країну, без якої мрія останньої про відродження імперії буде похована. А отже, потрібно будь-якою ціною переконати ЄС, що Україна не в змозі виконувати взяті на себе зобов'язання.

Для Кремля поразка у війні з Україною — питання власного виживання. І зовсім не тому, що, вибивши терористів з Донбасу, Національна гвардія рушить, як лякають московські шовіністи, відвоювати Крим, а після повернення Севастополя дасть старт операції з захоплення Москви. Встановлення миру дозволить зосередитися на реформах, успішність яких означатиме крах політики Володимира Володимировича.

Нахабність заяв та вчинків в усі часи була візитівкою экс-підполковника КДБ, котрому волею долі довелося очолити найбільшу країну планети. Тому не варто дивуватися, що людина, яка заради влади підривала багатоповерхівки

з власними громадянами, не рахує найманців та солдат ворожої армії. Про історії штибу порушення гелікоптерами повітряного простору годі і згадувати.

К. Волох, громадський діяч: Це вже провокація така на грані фолу. Кілька разів наші військові говорили, що будемо збивати, а вони говорять не будемо. Не наважтесь. Вони продовжують засилати гелікоптери, і це є певна зухвалість.

Історія свідчить — одна із подібних авантур рано чи пізно коштуватиме прожектеру всього. І на думку частини поважних аналітиків, ВВП головної своєї помилки вже припустився. Давши команду на викрадення та ув'язнення Надії Савченко.

Т. Березовець: Цим самим Росія визнала, що вона є учасником цього збройного конфлікту. Викрадення громадянина може стати тим фактом, після чого почнеться процес падіння Кремля. Коли історія сталася із Козаком Гарилюком, усім також режим Януковича здавався нездоланим. Але аж ніяк.

«Авіація завдала удару по колоні бойовиків». «Знищено техніку та живу силу». «Місто перейшло під контроль урядових військ». «Зайнято стратегічну висоту». «Перекрито кордон». Ці формулювання непомітно стали головними в усіх невинних стрічках. І скільки триватиме ця тенденція, наразі не може спрогнозувати ніхто. Майже немає сумнівів, що програма максимум Президента передбачає підняття жовто-блакитних прапорів над усіма населеними пунктами Донбасу до 24 серпня. Символічнішого завершення битви за незалежність не вигадаєш. Головне, аби у війну знову не втрутилася велика політика.

12—17 ЛИПНЯ

У Луганськ увійшла велика колона техніки під прапорами РФ.

У Донецьку в результаті обстрілів загинуло шість цивільних. Зруйновані житлові будинки.

Ігор Гіркін заявив, що працював у ФСБ.

Точкові авіаудари українських штурмовиків. Знищено 14 одиниць техніки.

Напад бойовиків на українські сили поблизу пункту пропуску Ізварине.

Росія заявляє про загибель свого громадянина через буцiмто влучання снаряду з української території. МЗС каже про можливі «незворотні наслідки».

Президент Порошенко закликав ЄС дати оцінку перетину кордону важкої техніки з РФ.

Важкі бої в районі Краснодону Луганської області.

Операція з розблокування аеропорту Луганськ.

Збито транспортний літак Ан-26 ЗСУ. СБУ заявляє, що до цього причетна Росія.

Президент Порошенко повідомляє, що в Україні є інформація про поставку терористам з РФ новітнього ракетного протиповітряного комплексу.

Знаменитий фейк каналу «Росія 1» про «розп'ятого хлопчика» в Слов'янську.

Атака на колону українських військ біля Сніжного.

Польоти авіації сил АТО призупинені.

Бої на кордоні.

Замах на Міністра внутрішніх справ Арсена Авакова. Останній нешкоджений.

Обстріли українських військових з території РФ. Використовують «Гради».

На території України помічені військовослужбовці у формі збройних сил РФ.

Під час розмови з консулом України в Росії Геннадієм Брескаленком заарештована льотчиця Надія Савченко розповіла, як її вивезли на територію Російської Федерації. За словами Савченко, терористи відвезли її у Луганськ. Звідти з мішком на голові перевезли до Красного Луча. Із Красного Луча транспортували до міста Богучар Воронезької області Росії. Українська льотчиця спростувала заяви Слідчого комітету РФ про те, що вона потрапила в Росію начебто під виглядом біженки. Також вона заперечила, що нібито підписала в СІЗО якісь документи та зізнання. За словами полоненої, її утримують в нормальних умовах, тортур на допитах не застосовували. Протягом восьми днів Савченко голодувала, вимагаючи зустрічі з консулом. Голодування завершила 16 липня.

Засідання Ради міністрів ЄС. Прем'єр Швеції заявив, що його країна за нові санкції проти РФ.

Над Сніжним Донецької області зазнав катастрофи «Боїнг-777» «Малайзійських авіаліній». Напередодні інформації про це терористи в соцмережах хвалилися тим, що збили черговий транспортний літак ЗСУ.

Розділ 4

«Боїнг»

Велика політика

Валентин Трохимчук

Навряд чи історія періоду після 11 вересня 2001 р. знає ще бодай одну подібну трагедію. Над найбільшою країною Європи на висоті 10 тисяч метрів терористи — за допомогою високотехнологічної зброї — збивають літак з трьома сотнями пасажирів на борту. Жертвами атаки стають мирні громадяни дев'яти країн світу — дві третини піддані держав Євросоюзу. 80 дітей. Війна, яку цивілізований світ намагався не помічати, воліючи вважати суто внутрішньоукраїнським конфліктом, несподівано і водночас цілком прогнозовано вихлюпується назовні. Вкотре доводячи, що в третьому тисячолітті будь-який збройний конфлікт — на європейському континенті так точно — є проблемою планетарного рівня.

В. Горбач, політичний аналітик: Трагедія з літаком може підкреслити, що причиною є збройна підтримка Росією. І все в підтримці Росії, а не людей, які називають себе ДНР чи ЛНР.

Р. Безсмертний, український політик: Ми маємо справу не з групою терористів з Донецької та Луганської областей, а з державою-терористом.

Кожна людини, чий мозок не ушкоджений бацилою «Руського миру», а ноутбук має доступ до Інтернету, може простежити процес становлення подій, який навряд чи займе більше години. Перехоплені телефонні розмови проросійських бойовиків, їхні звіти у соціальних мережах, зрештою фото та відео очевидців, навіть без даних супутників НАТО, доводять — малазійський «Боїнг-777», що прямував з Амстердама до Куала-Лумпура, збила Москва. Наче як руками повстанців. Зі зброї, застосування якої ще кілька днів тому видавалося чимось із розряду фантастики.

Р. Безсмертний: Коли дивишся на С-300 і розумієш параметри його ураження чи комплексу «Бук», вже стає не по собі. А тут його застосовують. Просто заганяють у соняшники і шмалять по літаку цивільному. Це просто за здоровим глуздом.

Оговтавшись після здачі Слов'янська, терористи починають контрнаступ. Щедро підкріплені російською зброєю, один з головних своїх ударів вони вирішують нанести в районі Савур-Могили, створивши таким чином ще один коридор на кордоні та оточивши угруповання військ, яке просувається вздовж рубежів, намагаючись замкнути навколо бойовиків кільце. Москва, вже не приховуючи, атакує сили АТО зі своєї території, та найбільше клопоту озброєним сепаратистам завдає авіація. Разові залпи російських винищувачів здатні вирішити проблему разово. Необхідне довгострокове рішення. І воно швидко знаходиться.

Зенітно-ракетний комплекс «Бук» з екіпажем — це важливо, бо користуватися такою технікою можуть лише висококваліфіковані військові, яких банально немає в ДНР та ЛНР, зате вдалась у російській армії, — з'являється в Донецьку вранці 17-го, перетнувши опівночі кордон у районі Суходольська. І одразу ж вирушає до епіцентру неоголошеної війни.

Про появу у терористів грізної зброї офіційно заявляють у Раді нацбезпеки та оборони.

Уся катастрофічність ситуації стає очевидною буквально за кілька годин. Причому за іронією долі про власний жакливий злочин бравурно повідомляють самі бойовики.

Радості від чергової «победи апалченцев над хунтой» не приховують і незаангажовані російські медіа. «Лайфньюс» повідомляє про збитий літак.

Видаляти повідомлення та вигадувати неправдоподібні версії поборники «Руського миру» візьмуться, щойно стане відомо страшно правду.

С. Іванов, блогер: Я, коли дивився, як вони знімали прикраси, — це ж капець! Кінець людяності.

Російські журналісти на місці падіння вже за кілька хвилин. І допоки телеглядачі всього світу з жахом спостерігають просто в прямому ефірі, як місцеве населення танцює на кістах загиблих, інтернет-користувачі планети слухають сповідь винуватців аварії.

Замітаючи сліди, проросійські бойовики лише дужче наслідять. Ось вони намагаються повернути сумнозвісний ЗРК на територію Росії. Із чотирьох ракет у ньому є лише три.

Перша реакція — на рівні істерики. За лічені хвилини після трагедії, коли ще навіть не встановлено всіх подробиць, Президент Росії дзвонить Президенту США, аби поговорити про падіння малазійського літака над територією України.

О. Сушко, науковий директор Інституту євроатлантичної інтеграції: Дзвінок Путіна Обамі одна з тих дурниць, що видають знервованість Кремля. Це також свідчить, що це незапланована акція. І вони нащипували регіон такою зброею, що відчувають вину.

Лік версій, що їх протягом одного лише вечора озвучує офіційна пропаганда, яка ще кілька годин тому бравурно звітувала про чергову перемогу «апалченцев», йде на десяток. А їхня суть почати межу є маразмом та небаченим цинізмом. Від «українці намагалися збити борт номер один з президентом Путіним», що чомусь із Варшави до Москви летів через Донбас, до «в літаку були трупи».

О. Сушко: Чим абсурдніша версія, тим легше в неї вірять.

Світ бере паузу, утримуючись від офіційних звинувачень. Найжорсткішою є реакція австралійського прем'єра.

Не дозволити Росії завадити розслідуванню. Про причетність РФ повідомляють і джерела в розвідці США.

О. Сушко: Це фундаментально змінює ставлення до Росії. Позбавляє її останніх союзників. Це відштовхує Росію на маргінес, де вона перебуватиме без жодних шансів на реабілітацію.

В. Горбач: Західна преса була одностайною. Буде змінюватися громадська думка і політики теж.

Головні гравці планети розпочинають чергову, цілком можливо, вирішальну партію, ключові ходи якої, схоже, буде зроблено на території країни над Дніпром. Та це зовсім не значить, що доля української державності та територіальна цілісність України будуть факторами, на які зважатимуть у першу чергу. Радше навпаки. Навряд чи хтось ризикне посперечатися: якби 17 липня над Донбасом терористи збили не малазійський, а український літак — як це вже було не один раз, — ця історія точно не стала предметом уваги великої політики.

Розділ 5

Без кордону

18 ЛИПНЯ

До перемир'я на Сході України закликає Ангела Меркель. Із такою заявою канцлер Німеччини виступила на прес-конференції в Берліні. Негайне припинення вогню, за словами Меркель, необхідне для швидкого розслідування вчорашньої трагедії з лайнером «Малайзійських авіаліній». Політик зазначила, що дані свідчать про те, що літак збили. «Ми маємо якнайшвидше розпочати незалежне розслідування. Для цього необхідне припинення вогню, і важливо, щоби винні постали перед судом», — заявила Ангела Меркель. Відповідальність за просування мирного процесу на Сході України Ангела Меркель поклала на Росію. Канцлер Німеччини закликала Кремль працювати на користь політичного вирішення ситуації в Україні. Такі свої заклики вона пояснила тим, що альтернативи пошуку діалогу з російським президентом — не існує. Нагадаємо, російські терористи попри свої ж обіцянки не пускають спеціалістів на місце падіння літака.

Міноборони заявляє, що українських військових, які хочуть встановити контроль над кордоном, і далі обстрілюють «Градами» з території РФ.

Канцлер Німеччини Ангела Меркель закликала владу Франції припинити поставки Росії вертольотоносців «Містраль». Як пише «Євро-обсервер», Меркель вважає, що відмовитися від поставок Москві потрібно незважаючи на те, що поточний режим санкцій щодо РФ цього не забороняє. Як приклад Канцлер привела Німеччину, яка зупинила будівництво стрілецького центру в РФ. «У Німеччині ми припиняємо будівництво стрілецького центру в Росії, зважаючи на ситуацію», — заявила Меркель на прес-конференції. Нагадаємо, перший «Містраль» Франція має передати Росії вже в листопаді цього року. Наприкінці травня американські сенатори виступили з ініціативою, щоби замість Москви Париж продав або віддав кораблі в оренду НАТО.

19 ЛИПНЯ

Визнати так звані Донецьку та Луганські народні республіки терористичними організаціями у світі — такі позови готує Україна. Про це заявив Петро Порошенко під час зустрічі з міністром закордонних справ Нідерландів Франсом Тиммермансом, — повідомила прес-служба Президента. Він передав глибокі співчуття народу Нідерландів у зв'язку з трагедією літака МН-17 і запевнив, що терористи обов'язково потраплять під суд.

США та ЄС вводять додаткові санкції проти Росії. Президент США Барак Обама заявив, що Росія не пішла шляхом миру і продовжує порушувати суверенітет України та підтримувати сепаратистів на Сході країни. Про це Обама сказав на брифінгу в Білому домі у Вашингтоні 18 липня. За його словами, Росія не зробила жодних кроків з деескалації ситуації на Сході України. «Я говорив з президентом Путіним вчора після додаткових санкцій, які ми ввели. Він сказав, що йому це не сподобалося, я сказав, що мені також не подобаються додаткові санкції, — заявив президент США. — Але ми спочатку чітко сказали, що ми хочемо, щоб Росія співпрацювала, щоб в Україні був мир. Але поки Росія нічого не зробила, не пішла шляхом миру й продовжила порушувати суверенітет України та підтримувати сепаратистів, а також не використала свій тиск на сепаратистів, щоб вони погодилися на припинення вогню. Тому ми разом з нашими союзниками ввели додаткові санкції проти Росії», — наголосив він.

20 ЛИПНЯ

Путін закликає розслідувати загибель «боїнга», а його бойовики знищують докази. Терористи вже вивезли з місця катастрофи півсотні мішків з тілами. За даними очевидців, на місце падіння зганяють гірників з місцевих копалень. Їх змушують збирати фрагменти тіл і вантажити до машин, що виїжджають у невідомому напрямку. Той факт, що гірники дійсно працюють на місці катастрофи, підтверджують і міжнародні журналісти, які приїхали зі спостерігачами ОБСЄ. Однак хто саме наказує шахтарям — репортери досі не повідомляли. Нагадаємо, учора український Уряд зробив офіційну заяву, у якій звинуватив російських терористів та їх покровителів у намаганні знищити докази своєї вини в збитті «боїнга».

Припинення постачання терористам важкої техніки та зброї через кордон є ключовим завданням. Про це повідомив Президент України під час телефонної розмови з канцлером Німеччини Ангелою Меркель. Водночас Петро Порошенко поінформував главу німецького уряду про поточну ситуацію на Донбасі та про зусилля України щодо прозорого і ефективного міжнародного розслідування терористичного акту, під час якого був збитий «Боїнг-777» і загинули майже три сотні людей.

21 ЛИПНЯ

«Росія продовжує стягувати до кордону з Україною війська», — констатують у РНБО.

У Донецьку через обстріл загорівся ринок.

Через пункт пропуску Ізварине намагалася прорватися колона бронетехніки з території РФ.

Між тим передові загони ЗСУ увійшли в Майорське — передмістя Горлівки.

Сили АТО ще відтисли бойовиків.

Поїзд з тілами жертв падіння «боїнга» виїхав з місця катастрофи — спочатку в Донецьк, далі на Харків.

22 ЛИПНЯ

Український парламент також ухвалив заяву щодо збиття літака «Малайзійських авіаліній». Крім повідомлення про підтримку бойовиків Росією, у заяві парламент просить світ визнати так звані ДНР і ЛНР терористичними організаціями. До всього депутати вирішили боротися з сепаратистами у власних рядах. Перший на вихід — регіонал Микола Левченко.

Голова Донецької ОДА Сергій Тарута закликав мешканців Донецька покинути місто, якщо для цього є найменша можливість.

Колона техніки бойовиків прорвала кордон поблизу Краснодару Луганської області.

Держдеп США спростував російську інформацію про те, що до катастрофи «боїнга» буцімто причетний український винищувач Су-25.

Звільнено Дзержинськ.

Верховна Рада проголосувала за Закон про часткову мобілізацію.

Поїзд з тілами загиблих у катастрофі прибув до Харкова. Там тільки 200 тіл. Прем'єр-міністр Нідерландів Тоні Ебот заявляє про масштабну фальсифікацію доказів на місці трагедії.

23 ЛИПНЯ

ЄС готується зібратися на позачергове засідання для прийняття нових санкцій щодо РФ. Про це повідомила Кетрін Ештон. Європейський союз розробив три сценарії секторальних обмежень.

Сили АТО звільнили від бойовиків Сіверодонецьк. Наближаються до Лисичанська.

Терористи збили два українських штурмовика. Льотчикам вдалося катапультиувати.

79-а бригада виривається з оточення.

У Держдумі РФ заперечили підготовку екстреного засідання щодо України.

24 ЛИПНЯ

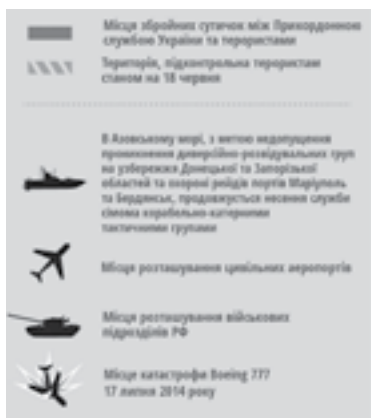
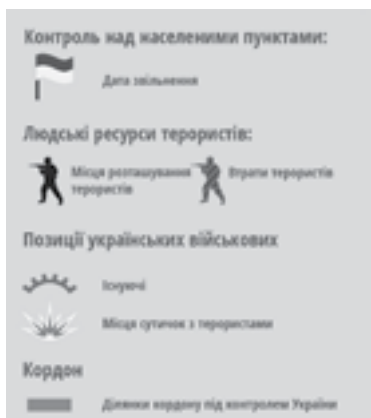
Терористи залишають Лисичанськ. Місто у вогні. Ігор Гіркін (Стрелков) підтверджує, що дав наказ на відступ з міста. У Лисичанськ входять сили АТО.

25 ЛИПНЯ

Штаб АТО констатує загибель за добу 13 українських військових. Бойовики знову безуспішно штурмують Донецький аеропорт.

У державному департаменті США підтверджують, що Росія провводить обстріли українських урядових військ зі своєї території.

У Воронежі (РФ) проходить судове засідання у справі української льотчиці Надії Савченко, під час якого буде розглянута апеляція захисту щодо рішення про її арешт. Про це повідомляє УНІАН. Згідно з повідомленням, початок засідання було заплановано на 11:00 за московським часом (10:00 за Києвом), однак воно почалося на кілька

хвилин пізніше. За рішенням суду, Савченко не доставили в будівлю Воронежського обласного суду.

26 ЛИПНЯ

Українські війська впритул наблизилися до Горлівки одразу з кількох напрямків.

27 ЛИПНЯ

Сили АТО ведуть наступ на Дебальцеве і Первомайськ.

Знов обстріляно аеропорт Луганська. Втрат серед українських воїнів немає.

Бойовики знову не допускають міжнародних експертів на місце катастрофи «боїнга» «Малайзійських авіаліній».

У Горлівці авіаудар по управлінню МВС, де переховуються терористи.

Сили АТО ідуть в напрямку Шахтарська.

Посол США в Україні Джефрі Пайетт у своєму Твіттері опублікував супутникові знімки, які підтверджують те, що українські війська обстрілюють з території РФ.

Бойовики російського диверсанта Безлера погрожують розстрілом полонених.

У результаті боїв у Горлівці загинуло 13 цивільних, серед них двоє малих дітей (1 і 5 років).

Міністр оборони Гелетей повідомляє, що українська армія звільнила від загарбників 60 міст і сіл Донецької та Луганської областей.

Після обстрілів з території РФ і нападів з території України близько 40 військовослужбовців перейшли на територію РФ і склали зброю.

28 ЛИПНЯ

Папа Римський закликав припинити насильство в Україні. Командування 72-ї і 79-ї бригад, які патрулюють кордон з Росією, відвітувало про те, що заблокованим частинам передано воду та їжу. Бійці, які перебувають в оточенні, цю інформацію не підтверджують.

Знову вибухи в Донецьку в районі аеропорту. Обстріли в Луганську.

Із території РФ обстріляно український пункт пропуску Червона Талівка на Луганщині.

Штаб АТО звітує, що під контроль взято Савур-Могили — ключову висоту неподалік від Сніжного і кордону з Росією.

Звільнено Дебальцеве.

Звіт ООН: за час війни загинуло вже 1129 людей, поранено — 3442.

Сили АТО зайшли в Шахтарськ, Торез і Лутугине.

Загроза екологічної катастрофи в Горлівці — на аміакопроводі Тольятті—Горлівка—Одеса.

29 ЛИПНЯ

Сили АТО зайняли Авдіївку — 6 км на північ від Донецька. Кільце звужується. Стає зрозуміла тактика ЗСУ — відрізати шляхи сполучення для терористів, брати їх в кільце і примушувати або відступати або здаватися.

Терористи здійснюють контратаки.

Російська авіація продовжує порушувати повітряний кордон з Україною.

ЄС і США посилили санкції щодо РФ.

Батальйон «Айдар» підтверджує загибель 23 бійців в бою під Лугутиним Луганської області 27 липня.

У тому бою брав участь і був поранений доброволець з Івано-Франківська Петро Шкутяк. Активний учасник самооборони Майдану в перші ж дні військового протистояння на Сході зголосився піти на фронт. Разом із друзями вступив до «Айдару». Їхали на Схід звичайним потягом. Була небезпека проспати свою зупинку і вийти вже в тилу терористів. Спочатку очолював паливну службу батальйону, згодом знайшов своє покликання у розвідці.

Далі його історія — з перших уст у розмові з Олегом Криштопою.

Коли країна воює, кожен мусить щодня щось зробити для цього

Перемир'я (наприкінці червня) тривало не довго. Ну «Металіст» почали обстрілювати. Там поранені. А потім вже так: о, і нас вже обстріляли. Спочатку далеко. Потім ближче.

О. Криштопа: *Із чого стріляли?*

П. Шкутяк: *Міномети і «Гради». Артилерія. Але і наша артилерія відповідала. Ми стояли з артилерією. Я пам'ятаю — то вже було під кінець, — що ми стоїмо, а попри нас боєприпаси нашої артилерії, ну КамАЗ з прицепом. Ящики з боєприпасами. Тільки хлопці починають розгружати — і тут «тух-тух». Це дуже неприємна штука. (Сміється.) І бляха, не знаєш, що робити: чи ховатись, чи продовжувати розвантажувати. Яюсь так було — розвантажили ті ящики.*

О. Криштопа: *Не ховались? Розвантажували далі?*

П. Шкутяк: *Розвантажували. Так. Воно десь там впало в полі. Розвантажили, рознесли по точках, поховали їх.*

О. Криштопа: *А скільки часу від цього «тух-тух» до вибуху?*

П. Шкутяк: *Шість секунд. Заскочили в бліндаж і лягли просто на землю. Якщо є поруч рів. Кудись впасти. Тобто не стояти. Інтенсивність збільшувалась. Почались інші операції. Нас обстрілювали міномети, артилерія. Ми шукали, де вони можуть бути, як вони до нас підходять. А далі була операція фактично з розблокування Луганського аеропорту. Аеропорт — там наші стояли війська, і їх заблокували. Вони не могли виїхати, до них ніхто не міг підїхати. І там була складна ситуація, бо там були поранені. Пам'ятаю, ми виїхали перший раз туди, але треба розуміти, на чому ми їхали, — ми їхали на «Богданах». Доїхали до певного місця, там поряд добре так зносило дорогу. Ми відійшли в інше місце. Туди привезли поранених солдатів, які потрапили все ж таки під обстріл. Далі повернулись на базу. Тільки повернулись — знову на бойову. На ніч ішли по зачистці дороги певної. Думаю, та ж сама операція тривала. Висунулися, перебули ніч, день, і тільки на вечір повернулись на базу. Команда через три години — знову виїзд. Я вирішив годину помитися, годину поспати. За ці дні фізична втома і недосипання страшні. Але треба їхати. Годину поспав, зібралися, щоб все, що треба, зібрати. І тоді ми вже не їхали автобусами. Там була сформована велика колона десь із 30 одиниць техніки. Ми їхали на броні, і було досить прикольно. Ми їхали ніч, і треба було не заснути, то ми один одного тримали. Далі вночі зупинилися — я так розумію, що до нас*

ще приєднувалася техніка. Можна було поспати. Почало світати. Було гарне видовище, коли така потужна колона їде. Прапор, усі сидять, така сила — усі відчували однаково. І був такий момент, коли ти проїжджаєш і видно — по дорозі ж наші блокпости. І якщо до того ми їздили і віталися тільки руку один одному піднімали, то зараз вже кулак. Тобто вони розуміли, куди ми ідемо. Ти проїжджаєш, і хлопці тобі показують кулак і очі в очі дивляться, і вони тебе розуміють, і ти їх. Якась дуже така з'являлася енергія. Неймовірна. Навіть фізична сила. Приїхали в це один пункт. Там нам дали можливість поспати дві години. Видно було вирішували, що робити. Дали перекусити, і команда знову: «Дві хвилини — і виїжджаємо». І тоді вже вперед пішли декілька одиниць техніки, не вся колона — ми йшли на штурм. І коли проїжджали останніх наших, ми один одному показували кулак. Ще хочу сказати, що по тих селах люди виходили і вітали нас. І вже перед самим штурмом, у Георгіївці, люди вийшли, воду нам виносили і синьо-жовтий прапор несли. Ти відчував, що не є на чужій землі. Реально відчував себе вдома. На своїй території, що ми не прийшли до когось додому, а до себе. Я відчував, що все нормально, що ми тут потрібні. Люди вийшли з хат і винесли синьо-жовтий прапор. І почався штурм. Сиділи на броні вже. Плотна стрілянина, зав'язався бій плотний, танчики почали стріляти. Важливо в бою, що є командир, який каже, що робити. Не може ж кожен робити, що хоче. Якщо в тебе є досвід, то ти орієнтуєшся. Але все рівно є командир. У цьому бою в нас було все більшим чином нормально. У нас були рації, ми були готові. Ми знали, хто командир, хто віддає команди. Наш взвод, ми трималися. Дядя Саша вчив нас, щоб ми трималися разом. Кожен з нас не біжить куди хоче, куди може, а всі трималися один одного. Для мене цей бій був як одна секунда, але він тривав реально може три-чотири години. Тобто він тривав довго, ну до того моменту, як мене звідти вивезли. А взагалі, мені здавалося, що це одна секунда. Ну і далі вже повідомляли, що когось з наших вбили, когось поранено. Фактично відбувалося все не на великій території, але то так здається. Коли ти в селі, а там хати, вулички і так далі, ти ж не знаєш, що робиться за парканом. А далі прилетіли міни. Ну ми стояли, а по нас вдарили з мінометів. І я просто... Ну по рації сказали, що буде, що зараз наша артилерія відпрацює. І в цей момент вони вдарили з мінометів по нас. І свистить міна, ти чуєш, що вона летить. І я ще так думав, ну але ясно, що не наші,

бо в нас інша артилерія, і я почув вибух першої міни і потім — «бабах» — прилетіла. І далі вже вирувало. Коли я приходив до тями, то реально йшов по коридору, у кінці бачив таке світло, але він так розтягувався, звук чувся. Коли я прийшов до тями, то чув «в'яу-в'яу» і так все розширюється і звужується. Якщо бій, який тривав годинами, для мене був як одна секунда, то це, що тривало декілька секунд, розтягнулося для мене в часі. Ця подія, коли міна пролетіла, розтягнулася в часі для мене дуже надовго. Далі, коли прийшов до себе, почав аналізувати, що зі мною, де болить. Відчув — нога, перевірів, чи нога взагалі є, пальцями порухав. Далі пробував сам натягувати джут, хтось підійшов. Зазвичай з 10 солдат тільки один може надати допомогу. Решта стоять і дивляться. Це стандартна ситуація. Дядя Саша біля мене також поранений був. Каже мені: «Що ти? Ти як?» Я відповідаю: «Ніби живий. А ви?» Він теж каже, що ніби живий. Але чую по рації, що він передає командирі роти: «Зала, зала. Это Щастье. Мне ногу оторвало». Я ще подумав, що якщо вдарили, то зараз будуть атакувати. Я ще автомат скинув з запобіжника, щоб відстрілювалися в разі чого. Але далі прибігли наші і все пішло своїм ходом. Взагалі-то, коли почався бій, у мене не було ніяких відчуттів, ні страху — жодного не було. Я настільки відчував, що у вогні не горю, у воді не тону, що все буде добре. І наші підбігли, і все відбувається, як має бути. Підбігли, почали надавати хлопці допомогу, приїхала беємпе. Погружали на беємпе. Командир беємпе... Насправді є такі люди, яких ти десь у житті зустрів і хотів би їх зустріти ще раз. Я би дуже хотів його зустріти ще раз, я не знаю, хто цей командир беємпе, я навіть його обличчя не пам'ятаю, але я би дуже хотів його зустріти. Я його запам'ятав, він був у такій чорній шапці, видно, що він був командир. Авторитетний і активно себе поведив у бою, він не мав страху і за нами приїхав. Насправді навіть ті, хто на танку, якщо починають обстрілювати, особливо артилерія, намагаються звідти втекти. А цей приїхав за нами. Нас погрузили. І він не просто приїхав, він наполовину тулуба був витягнутий зі своєї кабіни і притримував, щоб ми не з'їхали з броні зверху, бо нас зверху поставили. То страшний ризик для нього був. Бо коли працюють снайпери, вони першим ділом відстрілюють командира танка, чи беємпе, чи машиніста. Щоб ця техніка вже не рухалась. По дорозі ми зупинилися, і в цей момент я побачив, що колона з Луганського аеропорту рухається, тобто машини їдуть. І вони з того аеропорту гнали. Вони ж не знали.

Вони ж декілька разів виїжджали, а їх обстрілювали — вони верталися. Тоді в мене таке почуття: я їду додому і ми зробили це! Це неймовірне щось, що завдання виконане. Ми пробили. Колона поїхала. Того ми сюди і їхали. Я був дуже спокійний і дуже щасливий — завдання виконане. Я їду додому. Ще був такий важкий момент, коли хлопці мене погрузили на беємпє — я так тепер це згадую просто, — погрузили на беємпє, і беємпє їде, а вони лишаються. І я думаю: «А чому вони не зі мною? Ми ж всюди були разом. Як це: мене забирають, а вони лишаються?» Ми за цей час стали сім'єю. Це неймовірний зв'язок. І тут як пуповину перерізають.

Я ніде не уступився. Я до кінця робив те, що мав робити.

Коли вже нас провезли 2 км від того місця, де був бій, ми там щедесь шість годин лежали. Там був лікар, який обходив. Там ми чекали на транспорт, щоб їхати до лікарні. Там нам кололи знеболювальні, обробляли рани. Потім приїхала машина — за кермом волонтер, який потім загинув, до речі. Він волонтерив тим, що вивозив поранених. Нас ще супроводжувало двоє дівчат — медсестра і польська журналістка. І ця друга дівчинка Лада, вона і зараз там. Вона мені розповіла — ми з нею пізніше зустрілися, — що цей волонтер загинув.

І ще: коли нас вивозили, то переживали, що ми поїдемо не тією дорогою і потрапимо в полон. А їхали ми вночі. Шість годин треба було об'їжджати Луганськ. Але він добре доїхав — нас привезли в лікарню. По дорозі дядя Саша марив, йому було дуже боляче. Він прощався з життям. Мені казав, що все... А я тримав його за руку і казав, що я впевнений, що все буде добре. А коли Саша приходив до тями, то вибачався, що таке говорить. Коли нас вже привезли до лікарні в Щастя і відкрили двері, щоб вивезти, я сказав: «Його першого забирайте», а він: «Не-не, його першого. Мені вже не допоможе». Нас забрали. Потім Харків і Львів одразу. Пам'ятаю вертольот, що вивозить поранених. Він прилетів під ранок. Пам'ятаю, що дуже комфортні ці носилки. Їх просто підвішують в вертольоті. У Харкові перших оперували, а звідти борт до Львова.

О. Криштона: *І як ти повернувся з війни до цивільного життя?*

П. Шкутяк: *Коли я лежав у госпіталі, це вже не була війна, але я був на війні. Просто не в бойових діях. Тому що навколо тебе такі самі солдати. Заходять люди ззовні, але все одно ти ще там. А от вже коли виписали і повернувся додому... Я думав, що мене ніколи нічого не зачепить, що це ніяк не впливає на мене, але певний період часу я з людьми не міг порозумітися. У мене*

був зовсім інший погляд на життя, на стосунки між людьми <...> Для мене змінялися відносини між людьми. Там, на війні, ніхто нікого не кинув би, життя готові були віддати. Куди хочеш ішли би, щоб витягнути. А тут просто такі стосунки, знаєш. Я не розумів, що це не війна, що люди живуть так, як живуть. І зараз не йдеться про те, що зараз хтось когось вб'є. Йдеться просто про якісь там домовленості чи ще щось. Перших три місяці в мене було таке серйозне нерозуміння. І дуже хотілось повернутися назад. Я рвався, я з милиціями хотів їхати назад. У мене декілька разів таке було, що я практично вже виїжджав. А потім: ну що, ну куди, я ж не можу, я просто буду обузою для інших. Тверезий, нормальний розум тобі каже, що ти вже не солдат. Якийсь період ти точно не можеш, ти там не потрібен.

А далі я почав трохи усвідомлювати, розуміти. Розуміти, що я тут маю стати на ноги. Стати на землю зараз. І дуже добре, що буквально в цей час я почув про тренінг, де є ветерани такі ж самі, як я, і люди, які десятки років працюють з ветеранами. Вони тобі пояснюють, у якому стані ти був — там, у якому ти був — тут. Що відбувається з тобою, з твоїм організмом. Це дуже допомагає, коли розумієш, що з тобою відбулося. Потроху ти повертаєшся до життя. Стаєш на ноги. Цей досвід дуже важливий і потрібний, якщо його розуміти. Дуже допомагає, надзвичайно допомагає.

О. Криштопа: А багато вас на цих тренінгах?

П. Шкутяк: На цьому зараз 25 людей. Це група з організаторами. Я думаю, ветеранівдесь чоловік 17.

О. Криштопа: А наскільки різні ветерани? Ти за іншими спостерігаєш?

П. Шкутяк: Ну по-різному. У нас є такі, що зараз приїжджають ніби у відпустку і повертаються назад (**На війну. — Прим. укл.**). Дуже добре, що в них є розуміння, що це потрібно. І є деякі речі, які зможуть допомогти бійцям і там. Щоб їм потім було легше. Але багато чого вони там і не зможуть використати. Бо там зовсім інший стан. Є такі, як я, поранені. Є демобілізовані, що рік відбули. Але переживання в людей дуже подібні. Є, наприклад, полковник-пенсіонер. А чого він є — у нього син загинув. У них сім'я військових. Два сина військових. І молодший син загинув у Донецьку. І він тут. Він дуже добре тримається. І як батько, і як людина.

Він розповідав, що ходить на цвинтар до сина. І він з ним там говорить. І не тільки з ним, але й з іншими. Я так розумію,

там меморіал, де їх ховають, хлопців, які загинули. Він їм там цукерки роздає, ну, ставить на могили. Він це переживає, але він живе. Цього разу він привіз і дружину, яка все це ще важче переживає. Він її називає «бабушка». Ми спілкувалися з нею. Він каже, що вона вперше посміхнулася з того часу, як син загинув.

Було дивно чути, що його найбільший страх у тому, що недалеко російський кордон. І якщо нападуть — його війна не лякає. Полковник боїться, що зруйнують могили.

Справа в тому, що дуже важливо, щоб люди змогли жити далі. Використовувати те, що вони пережили за нормальних часів. Це той момент, який треба зрозуміти і над яким потрібно працювати. І для багатьох це дуже важкий момент.

О. Криштона: *А нема такого відчуття, що от воювали, а повернулися — тут люди каву п'ють, горілку, живуть так, ніби війна їх не стосується?*

П. Шкутяк: *По-перше, я буду говорити про свої особисті відчуття. Я вважаю, що, взагалі-то, ми для того воюємо там, щоб тут було нормальне життя. І щоб люди жили, вчилися. Щоб робили ті речі, які роблять. Щоб люди жили як люди. Але з іншої сторони — у мене є дуже сильне розуміння, що якщо йде війна, країна воює, то кожен мусить щось робити щодня для цього і не можна відгородитися від цього, забути. І думати, що в країні йде війна, а ти до цього не маєш стосунку, — це не правильно. Суть не в тому, що людина н'є каву, їсть морозиво, а хтось н'є пиво. А суть в тому, чи усвідомлює ця людина, що в її країні — війна. Я насправді вважаю, що це нормально, що життя відбувається. (Чути сміх.) Але дуже важливо, щоб і цей мирний світ не отримав стрес. І насправді тому, хто відсікає це від себе, не аукається дуже сильно. Він насправді блокує в собі багато всього і тримає там. Напевно, є якісь страхи. Не зрозуміло, чим він це глушить. А коли люди це розуміють і роблять певні вчинки для цього, то це позитивно вплине на якісь ситуації в подальшому для кожної людини.*

30 ЛИПНЯ

Українські військові вирушили в напрямку Іловайська, щоб замкнути в кільце донецьке угруповання ворога. Проводиться операція щодо звільненню міста Первомайська Луганської області.

Економічні санкції ЄС та США вступають у дію 31 липня.

Контроль над населеними пунктами:

Дата звільнення

Людські ресурси терористів:

Місця розташування терористів Втрати терористів

Позиції українських військових

Ісучні

Місця сутичок з терористами

Кордон

Ділянка кордону під контролем України

Місця збройних сутичок між Прикращоною службою України та терористами

Територія, підконтрольна терористам станом на 30 червня

В Азовському морі, з метою надручення економічних диверсійно-розвідувальних груп на узбережжя Донецької та Запорізької областей та виходу рейдів морія Маріуполь та Бердянськ, продовжується новона служби силами карабельно-катерних та десантних групам

Місця розташування цивільних аеропортів

Місця розташування військових підрозділів РФ

Місця катастрофи Boeing 777 17 липня 2014 року

31 ЛИПНЯ

Генсек ООН Пан Гі Мун вимагає негайно припинити бойові дії в районі падіння літака «Боїнг-777» «Малайзійських авіаліній». Українська армія в односторонньому порядку встановлює 20-кілометрову зону навколо місця катастрофи, де не буде проводити наступальних операцій.

За добу загинуло 11 військових.

Росія збирає військові сили навпроти Харківської та Сумської областей.

Українських прикордонників обстріляли біля села Васильївка Донецької області. Троє прикордонників загинуло, 11 поранено.

Стала відома суть санкцій ЄС і США щодо РФ. Зокрема, обмеження капіталів та ембарго на певні види товарів.

1 СЕРПНЯ

Обласний Воронежський суд РФ вирішив, що українка Надія Савченко «була виявлена» на території Росії. Про це йдеться у фотокопії постанови суду, яку опублікував на своїй сторінці у «Твіттері» адвокат Надії Марк Фейгін. Зокрема, у постанові йдеться, що Савченко «була виявлена у Воронежській області» і «в подальшому її свобода ніким не була обмежена до 30 червня, коли її офіційно

затримали». «Аргументи апеляційних скарг, що жінку викрали і незаконно перевезли з України до Росії, спростовуються матеріалами попереднього слідства», — сказано в тексті постанови.

Свої санкції щодо Росії слідом за ЄС збирається ввести Норвегія. Луганськ повністю залишився без електроенергії.

Трагедія в Шахтарську. Терористи знищили колону української техніки. Відомо про як мінімум 10 загиблих. В Інтернеті викладено відео, зняте російським десантником. Той показує себе, знищену українську техніку і понівечені тіла загиблих. «Что это? — питає він у іншого бойовика. — Чья это голова?» — «Нет, просто кусок мяса», — відповідає йому хтось.

Частина військ, які перебували під постійними обстрілами «Градів» на російсько-українському кордоні, відведена в «безпечні місця» — звітують у штабі. Кордон знов став відкритим. Жертви — марні.

Згодом стане відомо, що «безпечним місцем» для частини бійців 72-ї бригади стала територія РФ. Понад 200 солдатів перейшли на бік Росії і склали зброю.

Розділ 6

За крок від перемоги

2 СЕРПНЯ

Бійці АТО увійшли в Донецьк з боку Мар'їнки. Йдуть бої. Робота місії ОБСЄ на місці катастрофи малайзійського «боїнга» перервана через обстріли.

3 СЕРПНЯ

Бойовики атакували Попасну, незадовго до цього звільнену військами АТО.

Не контрольований українською владою кордон з боку Росії за ніч перетнуло як мінімум 10 танків.

4 СЕРПНЯ

Росія оголосила проведення нових масштабних військових навчань, які пройдуть поблизу українського кордону з 4 по 8 серпня.

Через тривалу кризу в Україні Німеччина зупиняє дію угоди про постачання озброєння для військового тренувального табору в Росії. Вночі невідомі обстріляли військкомат у Харкові — з вогнемета. У Донецьку — стрільба і вибухи. Сили АТО увійшли в Ясинувату під Донецьком.

5 СЕРПНЯ

Вночі обстріляно Горлівку і сусідні села. Загинула одна людина.

«Бійці “Азова” і “Шахтарська”, які напередодні ввійшли в околиці Донецька, потрапили в засідку», — повідомив заступник голови Дніпропетровської ОДА Б. Філатов.

Терористи проводять контрнаступальні операції, щоб не допустити свого оточення в районі Алчевська, Стаханова і Луганська.

Спікер інформаційного центру РНБО А. Лисенко заявляє, що Україна контролює позиції, які напередодні залишили бійці 72-ї бригади.

6 СЕРПНЯ

У ніч на середу в Нью-Йорку пройшло екстрене засідання Ради безпеки ООН, ініційоване Росією. Постійний представник Росії при ООН Віталій Чуркін запропонував направити в Україну російську гуманітарну допомогу під егідою Міжнародного комітету Червоного Хреста. У відповідь на це заступник постпреда США при ООН

Розмарі Ді Карло звинуватила Москву в лицемірстві, підкресливши, що «насильство закінчиться в той день, коли Росія припинить надавати допомогу повстанцям». У свою чергу тимчасовий виконавець обов'язків постпреда України при ООН Олександр Павличенко заявив, що в країні «немає гуманітарної кризи» і влада може впоратися з ситуацією. Під час голосування пропозицію Росії не підтримала жодна країна. Навіть представник Китаю, який традиційно виступає союзником Росії, зазначив лише, що необхідно «виявляти спокій і стриманість, іти на компроміс». «Парадоксально, що Росія скликає обговорення гуманітарної кризи, яку вона ж і створила, — заявив постпред Великобританії. — Росія — архітектор насильства... Росія постачає сепаратистам зброю, вербує бойовиків... був прямий обстріл України з території РФ». Між тим постпред Франції в ООН підкреслив, що бойовики на Сході України відмовляються потиснути руку, протягнуту Порошенком, а «ті, хто озброює злочинців, які тероризують населення, повинні понести відповідальність».

Прем'єр Польщі Дональд Туск заявив, що загроза прямого військового втручання Росії за останні кілька днів зросла.

Повідомляється про як мінімум 200 службовців збройних сил РФ, які перетнули ділянку кордону, яку ніхто не охороняє, зі зброєю в руках.

7 СЕРПНЯ

У акваторію Чорного моря ввійшов крейсер ВМС США Vella Gulf з системою протиракетної оборони. «Завданням екіпажу крейсера є гарантування миру і стабільності в регіоні. Посилення присутності ВМС США в Європі дозволяє нам працювати з нашими союзниками і партнерами над підвищенням рівня боєготовності військово-морських сил, здатних підтримувати безпеку в регіоні», — ідеться в повідомленні прес-служби 6-го флоту Військово-Морських сил США. Vella Gulf здатен проводити навчання з одним або кількома учасниками, забезпечувати підтримку операцій НАТО та здійснювати розгортання в будь-якій точці регіону.

Сили АТО ведуть наступальні бої в околицях Донецька і Луганська. Закріпитися на позиціях в межах міст поки не вдається.

У Росії затримано і поміщено в СІЗО п'ять офіцерів української 72-ї бригади. За повідомленням, частина бригади під обстрілами перейшла на бік РФ, де здалася місцевим прикордонникам. Більшість з солдатів відпущено в Україну, де обстріляно бойовиками. Частина офіцерів затримана.

8 СЕРПНЯ

Луганськ шостий день без електроенергії і води. Постійні обстріли.

У морзі Луганська знайдено тіло прокурора міста Свердловська. Є інформація, що його викрали і катували, вимагаючи присягнути так званій ЛНР. Прокурор відмовився і був повішений.

Штаб АТО повідомляє про взяття ще однієї висоти поруч із Савур-Моголою. Крім того, вкотре надходить інформація про контроль українських сил за Мар'їнкою та про звільнення Міусинська.

9 СЕРПНЯ

Заступник голови Адміністрації Президента Валерій Чалий каже, що Україні вдалося зупинити провокацію РФ на кордоні, у результаті якої планувалося ввести так звані миротворчі війська.

Росія має намір ввезти в Донецьку та Луганську області гуманітарний конвой. Україна протестує і вважає це вторгненням. Великобританія радить РФ утриматися від «гуманітарної інтервенції».

Сили АТО повністю оточили Донецьк.

«13 військових загинули за минулу добу», — повідомляє РНБО.

Президент США Барак Обама не виключає вторгнення в Україну військ РФ.

10 СЕРПНЯ

Українські війська під Іловайськом. У бою загинув боєць батальйону «Азов» Микола Березовий, чоловік Тетяни Чорнової.

11 СЕРПНЯ

Росія направляє в Україну гуманітарний конвой. Президент РФ Володимир Путін у телефонній розмові з головою Єврокомісії Жозе Мануелем Баррозу заявив, що Росія направляє в Україну гуманітарний конвой.

Міністр закордонних справ Франції Лоран Фабіус заявив, що відправка президентом Росії Володимиром Путіним гуманітарного конвою в Україну може стати спробою Москви встановити постійну військову присутність в країні.

Можливість російської інтервенції в Україну є високою. Про це в інтерв'ю агенції «Рейтер» заявив генеральний секретар НАТО.

12 СЕРПНЯ

Із Росії в бік України вирушає так званий гуманітарний конвой — 280 тентованих білих КаМАЗів.

«Гуманітарний вантаж» з Росії: у Червоному Хресті кажуть, що досі не поінформовані про його вміст. Українська ж влада запевняє: російські вантажівки, нехай навіть з гуманітарною місією, кордон не перетнуть. Вантаж — якщо це справді те, про що говорить Москва, — їжа і ліки.

13 СЕРПНЯ

У Михайлівському Золотоверхому соборі в Києві попрощалися з двома загиблими бійцями батальйону «Донбас». Роман Мотичак та Юрій Литвинський загинули 10 серпня під Іловайськом на Донеччині. Українські вояки потрапили в засідку бойовиків. У них поціливі снайпер. Загалом, у цьому бою загинули троє донбасівців. Тіло ще одного досі не знайдено. Попрощатися з бійцями прийшли кілька десятків киян. Юрія Литвинського поховують у Києві, а Романа Мотичака — у його рідному місті Львові. Водночас сьогодні під Києвом в останню путь проведуть полковника Нацгвардії Юрія Бойка, який також загинув у бою під Іловайськом, а в Борисполі прощатимуться з Миколою Березовим, героїчно загиблим добровольцем «Азова», чоловіком Тетяни Чорнової. Президент посмертно нагородив його орденом «За мужність».

У Державному департаменті США повідомили: українська влада готова прийняти гуманітарний вантаж з Росії на кордоні. Такі попередні результати переговорів. На КПП КамАЗи мають зустріти представники Червоного Хреста — далі опікуватимуться доставкою вони.

Попереджена спроба прориву через кордон «миротворців» — через кордон Харківської області. Пр оце повідомляє заступник голови Адміністрації Президента В. Чалий.

14 СЕРПНЯ

Місія ОБСЄ зафіксувала масовий перетин російськими терористами кордону з Україною. Російсько-український кордон щодня перетинають люди в камуфляжі. Про таке повідомляє місія ОБСЄ, яка перебуває на російських контрольно-пропускних пунктах у Гуково та Донецьку.

Незрозумілі переміщення «гуманітарного конвою». Він прямує у бік пункту пропуску в Ростовській області РФ. Між тим на Луганщину вже прибув гуманітарний вантаж з Києва.

РНБО та штаб АТО дають зрозуміти, що Луганськ і Донецьк будуть звільнені з дня на день.

15 СЕРПНЯ

Радник глави МВС Зорян Шкіряк повідомляє, що сили АТО повністю оточили Луганськ. Автомобільного сполучення між терористами Донецької і Луганської областей, а також з пунктом пропуску Ізварине, за його словами, уже немає.

Поступає інформація, що терористи відводять живу силу і техніку в район кордону з Росією (Свердловськ—Ровеньки—Молодогвардійськ—Ізварине).

Водночас за якийсь час повідомляється про масовані контратаки бойовиків. Особливо жорсткі бої в районі стратегічних трас Н-21 (Шахтарськ) і М-04 (Новосвітлівка і Хрящувате) — це єдині шляхи сполучення між різними угрупованнями бойовиків.

У Маріуполі знесли пам'ятник Леніну.

Із Росії через Ізварине зайшла нова велика колона техніки.

Світова преса шокована: британські журналісти вперше на власні очі побачили, як російська бронетехніка перетинає кордон із Україною. «Схоже, це таки відбувається реально», — пишуть медійники в «Твіттері». Голова шведського МЗС Карл Більдт назвав відомості про в'їзд російської техніки — «тяжкою інформацією». Першим новину повідомив у «Твіттері» московський кореспондент видання «Гардіан» Шон Вокер. Він написав дослівно таке: «Щойно з колегою Роландом Оліфантом (співробітником російського бюро британської газети «Телеграф») бачив колону бетеерів і техніки з російськими військовими номерами, які перетнули кордон з Україною». Сам Оліфант додав: «Колона з 23 одиниць бронетехніки навіть не вимикала фари». Уже за кілька годин луганський сайт «Інформатор» написав, що колона проїхала через український КПП Ізварине. Український та західні уряди давно закидали Росії експорт зброї та бойовиків. Але робити це просто перед очима іноземних журналістів — таке сталося вперше,

обурюється «Телеграф». Новину поширив і дуже популярний американський сайт «БаззФид». Щоправда, додав ще одне повідомлення Шона Вокера: мовляв, на повноцінне вторгнення колона все-таки не тягне, не той масштаб. Однак у журналіста склалося враження, що таке міні-вторгнення відбулось досить буденно і, на його думку, відбувається тут постійно. Непокоїть іноземну пресу і власне «гуманітарний конвой». Що в ньому — зброя чи макарони? І чи можна скористатися з цієї відправки, щоби почати повноцінне вторгнення? Про це розмірковують на сторінках американської *ABC News*, іспанської *El Pais*, французької *Le Figaro*. Українська влада факт заїзду колони російської військової техніки наразі не підтверджує — перевіряє. Ігнорує повідомлення іноземних журналістів і російське МЗС, натомість вимагає негайно припинити вогонь, щоби до України могла заїхати так звана гуманітарна місія. Звертаються росіяни до «протиборчих сторін». Зі Сходу ж повідомляють: терористи намагаються повернути контроль над трасою, якою очікують на вїзд «гуманітарного конвою» з Росії.

16 СЕРПНЯ

Сили АТО в Луганську. Бої в місті.

Ангела Меркель в телефонній розмові вкотре попросила Путіна припинити постачати бойовикам озброєння. Новий керівник терористів ДНР Захарченко визнав, що напередодні вони отримали від Росії суттєве підкріплення — 1200 бійців, 30 танків і 120 бронемашин.

Авіація РФ шість разів порушувала повітряний простір України.

РНБО повідомляє, що більшу частину техніки з колони, яка напередодні увійшла з Росії, знищено.

17 СЕРПНЯ

Донські казаки втекли з Красного Луча на Луганщині, де ведуться бої між проросійськими бойовиками і українськими ЗС.

У полоні в бойовиків за час конфлікту побувало більше 1000 громадян України.

Загинув командир 73-го морського центру спецпризначення, капітан другого рангу Олексій Зінченко.

Бойовики начебто отримали гуманітарну допомогу з РФ.

18 СЕРПНЯ

Звільнено від бойовиків Чернухине (Луганська область).

Бойовики почали контрнаступ у районі Савур-Могили.

Обстріляно колону біженців у Луганській області.

Батальйон «Донбас» повідомляє, що його передові загоны увійшли в Іловайськ. Надвечір над містом українські прапори.

19 СЕРПНЯ

Спікер РНБО А. Лисенко повідомляє, що сили АТО ввійшли в центр Луганська. Водночас терористи повідомляють про захоплення висоти Савур-Могила. В АТО не підтверджують цього, лише зазначають, що тривають оборонні бої. Савур-Могила — ключова висота в степу на півдні Донецької області, яка дозволяє контролювати великі території.

Лідер донецьких бойовиків Захарченко заявляє, що готовий іти на переговори з Києвом, якщо поступатимуть «конструктивні пропозиції».

Сили АТО ведуть бої в межах містечка Ясинувата.

Із території РФ продовжуються обстріли українських військ.

«Вашингтон пост» повідомляє, що, незважаючи на війну, Україна продовжує співпрацю з РФ у військовій сфері.

У Іловайську бої.

76-у десантно-штурмову Чернігівську Червонопрапорну дивізію (базується біля м. Пскова, РФ) нагороджено бойовим орденом Суворова. Відповідний Указ підписав президент Росії Володимир Путін. Документ опублікований на офіційному сайті глави РФ. Як згодом стане відомо, саме псковські десантники беруть активну участь в бойових діях на Донбасі.

20 СЕРПНЯ

Франція готова переглянути свою позицію щодо поставок військових суден «Містраль» у Росію. Щоправда, за умови, якщо Москва

Контроль над населеними пунктами:

Зайняті

Людські ресурси терористів:

Місце розташування терористів

Втрати терористів

Позиції українських військових

Ізольовані

Місце сутичок з терористами

Кордон

Ділянки кордону під контролем України

Місце збройних сутичок між Природоохороною службою України та терористами

Територія, підконтрольна терористам станом на 18 серпня

В Донецькому повіті, з метою недопущення проникнення диверсійно-розвідувальних груп на узбережжя Донецької та Запорізької областей та внаслідок рейдів порятку Маріуполь та Ірденськ, продовжується морська служба сім'єю корабельно-катерними пастками групи

Місце розташування цивільних аеропортів

Місце розташування військових аеродромів РФ

Місце катастрофи Boeing 777 17 липня 2014 року

не сприятиме ескалації конфлікту в Україні. Про це в інтерв'ю газеті «Ле Монд» заявив французький президент Франсуа Олланд.

У Іловайськ перекинуто угруповання бойовиків «Оплот» і «Восток». Бої в місті тривають.

У Донецьку під час обстрілів загинули ще дев'ять цивільних мешканців.

У Луганську терористи збили український штурмовик Су-25.

Повідомляється про майже півмільйона вимушених переселенців із Донбасу. Із них по 200 тисяч виїхали або в Росію, або в регіони України, відносно невелика кількість — у інші країни світу, переважно Польщу і Білорусь.

21 СЕРПНЯ

Сили АТО в Станиці Луганській, Іларії, Маломиколаївці. Водночас посилюються атаки бойовиків на українські блокпости вздовж трас у районі Хрящуватого й Новосвітлівки.

У районі Лутугиного під Луганськом сили АТО захопили БМД-2, яка належить Псковській дивізії десантних військ РФ.

Пряме втручання російської армії в конфлікт стало реальністю.

Сили АТО в Іловайську вимагають підкріплення. Загибло 19 бійців батальйонів МВС.

За крок від цілковитої перемоги наступ АТО захлинувся. У спину вдарив потужний ворог. За кілька днів перелік жертв поповнився сотнями, поранених і калік — тисячами. Наступний розділ про них.

Розділ 7

Вижити і повернутися

Я хочу жити, а не виживати...

Ольга Каліновська

— Я думаю, що все нормально уже будет. Начнем самостоятельно двигаться.

У одну з палат центрального військового госпітала, що в Києві, ми заходимо в компанії з начальником відділення абдомінальної хірургії, який особисто опікується Андрієм Соколенком — бійцем 34-го батальйону територіальної оборони. Тут, у столичному госпіталі, він уже — місяць.

— Поступил после предварительного лечения в результате серьезного минно-взрывного ранения с повреждением брюшной полости, кишечника, почек. Сейчас мы его готовим, я надеюсь, к окончательному оперативному вмешательству, — Ростислав Гибало турботливо підтикає ковдру на ліжку бійця.

Сказати, що Андрій худий, — нічого не сказати. Відтоді, як його поранили, він втратив 40 кг. У нього майже прозорі руки. А коли чоловік розмовляє, доводиться нахилитися до нього ближче — щоб почути, що він каже.

Соколенко лише зовсім нещодавно покинув реанімацію, у якій провів близько трьох місяців. На його тілі — сліди, які до кінця

життя нагадуватимуть йому про події на Сході. Крім пошкоджених кишечника та нирок, у нього досі — дірка в животі, яка ніяк не затягнеться.

— *Находился к mine боком, естественно, бронезилет — открытое место там, где он не защищает. Попали осколки. Вот и все ранение.*

Ворожа міна зачепила його 9 серпня 2014 р. — на блокпості перед Дебальцевим. У той час місто ще контролювала українська армія. Андрій разом з побратими захищав позиції на в'їзді до населеного пункту. Мінометний обстріл — зовсім не дивина для цих країв — цього разу застав військових зненацька. Одна з мін розірвалася за два метри від Андрія.

Осколками йому поранило бік, не захищений бронезиловим. Він спершу і не зрозумів, наскільки важка його рана, зізнається Соколенко. І в перші години допомагав ще чотирьом товаришам, як і він, пораненим під час обстрілу. У Харкові, куди бійців перевезли за кілька днів, навіть водив їх на рентген.

— Я думав, що я легко ранений, поэтому и помагал ребятам. Но потом оказалось — все наоборот. Из-за того что осколок в кишечник попал, рана оказалась очень тяжелой.

Він відчував на собі всі етапи військової медицини. Після першої допомоги на блокпості Андрія привезли в Артемівськ, потім доправили в Харків, а згодом — у Львів. Столичний госпіталь —

його четверта лікарня. Він переніс десять операцій. А зараз готується до одинадцятої.

— *Если бы не волонтеры, эта рана была бы еще больше. У медицинских работников нету возможности находиться и заниматься этим, а люди сидят круглосуточно возле меня. Низкий поклон им за то, что они делают эту работу.*

До літа — звичайний киянин, на життя Андрій заробляв водійством. Розлучений, має дорослого сина і батька, з якими в червні 2014-го довелося розпрощатися. У 34-й батальйон територіальної оборони він вступив добровільно. На запитання про мотивацію, яка підштовхнула його піти на війну, просто і без прикрас відповідає:

— **Я, во-первых, хочу жить в свободной стране. И жить, а не выживать.**

У його палаті — усі стіни — у дитячих малюнках. А на руці пораненого — синьо-жовта стрічка.

— **Это дети плели.**

— Бачу, і малюнків у вас багато. Дітки приносять?

— **Да. А вот на той стороне, посмотрите, фотографии детей, которые эти рисунки рисовали.**

На стіні і справді — зворушливі фото школярів, з українською символікою та малюнками-побажаннями життя та здоров'я бійцям АТО. Наче як для Андрія написані.

У госпіталі бійця відвідував командир. А побратими, що залишилися на передовій, постійно дзвонять і кличуть назад, на фронт.

— А вони що, не знають, у якому ви стані?

— **Честно говоря, что настолько обширное ранение —**

*не знають. Поєтому и зовут
обратно, — він ледь поміт-
но посміхається.*

*— А ваші рідні прихо-
дять? Син, батько?*

*— Сын приходил. И не
раз. А отец... — На цих сло-
вах Андрій важко зітхає. —
Отец после инсульта, плохо
передвигается — зачем ему
все это? Я и не говорил. Ска-
зал только, что немножко
приболел и сейчас в госпи-
тале поправляю здоровье.*

*Саме батько благословив
Андрія на захист Батьківщи-
ни. Тепер такого ж благосло-
вення чекає 21-річний син по-
раненого бійця.*

*— І ви відпустите його
на війну? Після того, що пе-
режили самі? — дивлюся на
майже невагоме тіло дорос-
лого чоловіка.*

*— Я дал ему время поду-
мать, — лаконічно відпові-
дає доброволець.*

*Йому не сняться кошма-
ри, як багатьом з тих, хто
нині в госпіталі. І хто на
власні очі бачив смерть. Він
теж, каже, бачив — загибель
юнаків, молодших за його
сина. Тому і прагне — щой-
но зіпнеться на ноги — як-
найшвидше повернутися на
фронт.*

*— І ви після десяти опе-
рацій хочете повертатися
на Схід?*

- *А что делать? А что, 18-летние пацаны пойдут?*
- *Скільки вам років?*
- *42.*
- *А 18-річні з вами були там, у батальйоні?*
- *Я видел то, что от них осталось после обстрела.*

Він дякує побратимам на передовій — за те, що захищали його спину. І волонтерам — за те, що турбувалися у важкий для нього час. А коли я навзаєм дякую Андрію — за захист мене, моїх рідних, усієї України, боєць просто відповідає:

— А зачем нас матери рожали тогда?

«Вы кого посылаете на фронт?»

— Как дома побывал, знаете, хорошее отношение. Внимательные, сделали удачно операцию. Они довольны, ну и я доволен, потому что чем быстрее это все пройдет, тем лучше для меня.

Високого, кремензного, з перев'язаним навскоси оком Едуарда Мальованого ми зустрічаємо в тому ж військовому госпіталі.

Тільки в іншому його корпусі — очної хірургії. Так тепло боець батальйону «Київська Русь» відгукується про канадських лікарів. Пластичні хірурги з-за океану спеціально прибули до столичного військового госпіталю, щоб допомогти пораненим бійцям. Добровольцю з Житомира робили пластику обличчя. На згадку про себе залишили шрам на носі та тимчасову кульгавість.

— А чому кульгаєте? Ногоу теж зачепило?

— **Нет, это хирургам пришлось взять кость с бедра, здесь подняли,** — на цих словах Едуард обережно торкається обличчя в частині перев'язаного ока, — **поставили кость и витянули немножко вперед глаз, потому что у меня глаз был утоплен. А потом поставят протез. Ну и еще пару пластин поставили на скулы, чтобы срослось как положено. Сказали, что все будет хорошо.**

Він досить спокійно розповідає про операцію, рани на обличчі та зір, який вже не повернеш. Але дуже важко згадує той бій, де втратив око. І... кількох побратимів. Це було 15 серпня 2014 р. Частина розвідки батальйону «Київська Русь» прибула до Малоіванівки, що на Луганщині. Із завданням — розвідати місцевість та виставити українські блокпости — вони рушили в дорогу. Там — натрапили на засідку. Старий бетеер, який прикривав піших, рвонув вперед — аби виїхати з розгону на пагорб. І відкрив бійців ворожим снайперам, які засіли в зеленці.

— **Броня нас не прикрывает, я поворачиваю голову и смотрю — ребята все остановились. Не знают, что делать, потому что зеленка открывается, а снайпера лупят.**

Я говорю: ребята, вы же знаете, что делать. Как учили — рассредоточились, делай, как я. Сделал пару шагов вперед, потом, чтобы убедиться, что за мной пошли, повернул голову — и тут же снайпер мне влучил в глаз.

— Тобто він ціпив у голову?

— Абсолютно верно. Мене спасло то, що, коли він нажимав курок, я повернув голову. Пуля пролетіла, разорвала частину лиця, але не убила. Якщо б голову не повернув, ми б з вами зараз не розговаривали.

Засідку, розповідає Едуард, їм влаштували росіяни — спецназ та морпіхи. Добровольці з'ясували це вже після бою — за документами вбитих. Чужинців було вдвічі більше — 60 на менш ніж три десятки українських бійців. У тому бою добровольці втратили комбата — «Батю» — полковника Олександра Гуменюка. Та розвідника з позивним Корсар. Серед трьохсотих — наш співрозмовник та старший лейтенант Демченко, якого Едуард називає героєм.

— Не обращая внимания на то, что он был ранен в ногу и ему раздробило кость, он залег и с пулемета

прикрывал отход — когда погрузили Корсара и погрузили комбата на бэтээр, — чтобы дать возможность ребятам отойти. Меня забрали. Потом и Демченка забрали. Он молодец, он герой. Он удержал группировку. После того как мы отошли, начали работать наши САУшки по тем позициям, где были россияне.

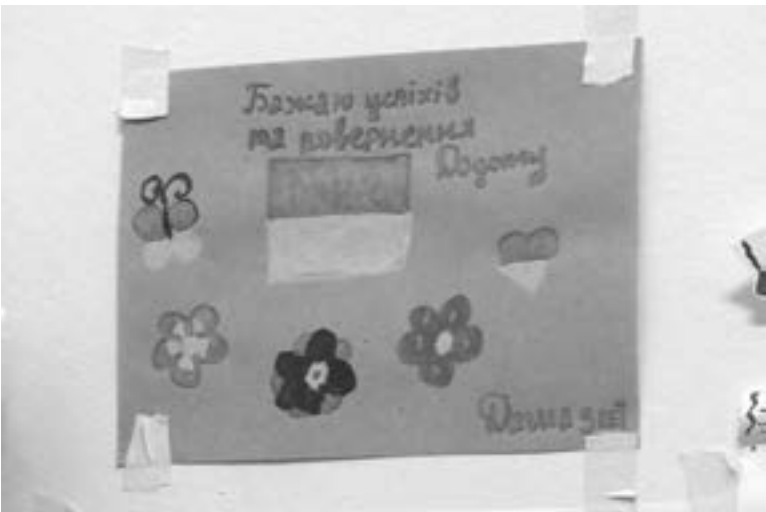
До Києва Едуарда доправили за два дні. Після кількох важких операцій на обличчі лікарі запевнили — усе буде добре. Дружина,

налякана звісткою, весь час чергувала біля реанімації. До Едуарда її не пускали. Але як їй було — він знає.

— Слышал от людей, что она плакала, когда я был на операции. Тяжелая была операция — шесть часов длилась. Она не понимала, почему всех повезли в палаты, а меня — в реанимацию. И давай плакать

Едуарду — 48. Він — професійний військовий, колишній миротворець — учасник місій в Югославії, Африці та Косово.

На пенсію вийшов рано. І щоб підтримувати родину фінансово, влаштувався в місцеве житомирське таксі. Навесні 2014-го військкомат попросив у нього допомоги — оперативно доставити повістки мобілізованим. Едуард обурився, коли побачив тих, кого кликали на війну.

— Увидел, кому я эти повестки розвозил — 20-летним ребятам. Одного спрашиваю: «У тебя вообще какой-то опыт

есть?» Он говорит: «Какой опыт... Я институт закончил и даже с автомата еще не стрелял». Я возвращаюсь в военкомат и говорю: «Вы кого посылаете на фронт? Без какой-либо подготовки посылать человека, который никогда даже автомата в руках не держал. Я подготовленный человек Мне ничего не надо. Только недельку потренироваться-пострелять — и все. И я выхожу и работаю, потому что есть опыт.

— *І що у військкоматі?*

— **Говорят: ну, понимаете, пока нельзя, пока все набрано. Вас взять не можем.**

Після відмови у військкоматі Мальований та четверо його однокумців подалися у волонтери — возити припаси на фронт. Хотіли там і залишитися — уже як повноцінні бойові одиниці, але військові не дозволили. Без наказу Мініборони брати добровольців не мали права. Тоді в Едуарда визріла ідея — як легально, але шумно потрапити на фронт.

— **Написали плакат: «Хотим захищать Украину!» Вышел замминистра обороны Мехед, и за 15 минут все решилось. Позвонили полковнику Гуменюку с 11-го батальона территориальной обороны. Все и мы на второй день приехали. Нас приняли, мы начали тренироваться, а через две недели мы поехали на Восток.**

Він поїхав, нічого не сказавши родині. Про рішення чоловіка — воювати — дружина дізналася, коли Едуард уже був на фронті.

— **Три дні ми не розмовляли по телефону. Але потім вона змирилася з цим. Тому що зрозуміла, що я інакше не можу. Знаєте, треба воювати нам, тим, у кого є досвід. І є вік. Є навички, коли можеш швидко оцінити обстановку, швидко зреагувати...**

Брат за брата

— Ні, ні, у тебе температура. На, держи.

До Едуарда у госпіталь ми приїхали не одні. Із нами провідати важко пораненого бійця прибув волонтер, а для Мальованого — названий брат Олег Свірко. Він зворушливо турбується про пораненого Едуарда, з яким знайомий лише півроку.

Намагається одягнути на нього теплу куртку, бідкаючись, щоб чоловіка не продуло. Про бійця в Олега — лише найтепліші слова.

— Такі люди, як Едуард, — це громадянин з великої літери, людина з великої літери, — на цих словах Олег тепло обіймає побратима.

— *Та ладно, ти в мене теж людина з великої літери,* — шаріється у відповідь Едуард. Ця зворушлива сцена приваблює увагу медсестричок, які, посміхаючись, поспішають по своїх справах.

— *Я думаю, такі люди притягуються,* — режмує Олег і, щоб не розбурхувати емоції та нерви, іде з нами гуляти красивою широкою алеєю госпіталю, розповідаючи історію його знайомства з батальйоном.

— *Якось приїхав до мене додому один з моїх друзів — комісар Оболонського військкомату Сліпко Вадим Борисович і каже: «Зараз формується батальйон у Десні, хлопці голібосі, треба допомогти».*

По приїзді в Десну вони зустрілися з Гуменюком — тим самим «Батєю» — покійним комбатом «Русі». На Олега він справив глибоке враження.

— *Він був дуже харизматичний, дуже патріотичний. Людина, у якої немає проблем, які не можна вирішити. І він нас запалив цим вогнем.*

Олег не заперечує, що саме завдяки Баті він перейнявся довірою до добровольців і весь свій час та гроші почав вкладати у «Київську Русь». Бізнесмен та видавець низки популярних мас-медіа, перші кошти Свірко брав із власної справи. Та збирав за допомогою своїх ЗМІ. Згодом з однодумцями заснував

благодійний фонд «Воїни добра», на чий рахунок українці переказували кошти для армії.

— Починалося все з нашої групи на роботі, буквально трьох людей, а потім воно розрослося, до нас приходили люди, з якими ми стикалися в якихось процесах, по якихось справах, і зараз це дуже різношорста маса згуртованих людей. Я пишаюся, що вони є.

Нині лише одягом, їжею та бронжилетами їхня допомога армії не обмежується. Сьогодні «Воїни добра» збирають для військових безпілотники. Та готуються передати на передову броньовані автівки — перероблені власними силами старі джипи, оснащені потужною зброєю.

— Зараз для 54-го розвідбату ми робимо — переробляємо зі старого джипу — броньоване авто, уже п'яте за рахунком. По всіх своїх можливостях воно перевищує бетеери. Авто значно економніше, у нього броня потужніша. Воно витримує бронебійні кулі 7,62 та 5,45. Ми їх облаштуємо зараз кулеметами крупнокаліберними, агеесами, протитанковими ракетними комплексами.

Вони готові ставити такі авто на потік. Але брак коштів не дозволяє. Останнім часом, зізнається Олег, грошей катастрофічно бракує. Благодійні внески зменшали в рази. А знаходити гроші власними силами все важче.

— От ми вчора сіли на нараду щодо АТО, плануємо поїздку, бачимо — купити треба те-те-те. Бракує стільки-то грошей. Тоді я використовую останню можливість — обдзвонюю всіх друзів і стріляю в кого 5, у кого 10, у кого навіть 30 тисяч гривень.

Ті, ким опікується, для Олега — не просто знайомі. До весни 2014-го, каже, у нього був один рідний брат. По крові. Сьогодні їх — до сотні. По духу.

— Коли ти один раз заглянув в очі хлопців, які там нас захищають, ти розумієш, що ти перед ними в такому боргу, який не віддати ніколи. І ти будеш туди їздити. І та атмосфера, яка там, — це справжнє життя. Тебе там оточують справжні, чесні, у першу чергу чисті люди. І після одного вояжу ти не зможеш більше туди не їздити.

Він і їздить. То щотижня, то раз на місяць. Як здоров'я дозволяє. Попри зовнішню бадьорість та надмірну активність Олега важко назвати здоровою людиною. У нього — рак лімфатичної системи, із яким він бореться вже шістнадцятий рік.

— Мені свого часу давали життя тільки шість тижнів. Я знаю: якщо людина хоче жити, то вона буде жити. І все, що мені вдається, — це завдяки моїй любові до життя і любові навколишніх. Це мене тримає.

Після невеликої перерви на лікування Олег вкотре збирається на Схід. Аби доставити батальйонам техніку та теплий одяг...

Покидаючи госпіталь, він тепло і зворушливо-довго обіймає Едуарда. І десять разів запитує, чи йому щось потрібно — з одягу, їжі, побутових речей. Бійця він називає братом.

— Ми всі звикли до того, що з якогось віку знаходити друзів все важче і важче. Але зараз у країні такі обставити, що, коли ти приїжджаєш туди, там стільки щирих, відвертих, чесних і чистих людей, друзів, побратимів, більше, ніж друзів. Такі стосунки, як у нас з Едиком, — це більше, ніж друзі, це десь брати...

Розділ 8

День (не)залежності. Вторгнення. Іловайськ

22 СЕРПНЯ

Тривають бої в Іловайську. Чергові дані про кадрових російських військових у місті.

Біля Георгіївки Луганської області бойовики збили український вертоліт Мі-24.

«Путінський гумконвой» перетнув кордон без української згоди і вирушив у бік Луганська. Ввечері він досягнув мети.

Зі сторони Молодогвардійська в бік Луганська висунулася велика колона російської бойової техніки.

НАТО заявляє, що має докази участі в боях на Донбасі російської артилерії, військової авіації, ПВО та спецпризначенців збройних сил РФ.

23 СЕРПНЯ

Дірка на кордоні з РФ: Україна не контролює більше 100 км межі. Про це заявив перший заступник голови Держприкордонслужби України Павло Шишонін.

У Луганську вбито почесного консула Литви Миколу Зеленця. ЄС розглядає це як теракт.

Ангела Меркель поговорила по телефону з Путіним і Обамою.

Російські вантажівки «гумконвою» виїхали з України. Що вони привезли і вивезли — невідомо. «Російські КамАЗи так званого гуманітарного конвою вивозять з території України обладнання вітчизняних заводів» — таку версію оприлюднив речник інформаційного центру РНБО Андрій Лисенко.

Командир батальйону «Донбас» Семен Семенченко закликав військово-ве керівництво прислати підмогу в Іловайськ, де тривають жорстокі бої.

24 СЕРПНЯ

День Незалежності України.

Поблизу Білоярівки Донецької області в Україну з РФ увійшла колона військової техніки.

Перша інформація про те, що сили АТО потрапили в оточення. РНБО спростовує.

Російські війська між тим обстрілюють Старобешеву, Кутейникову і Новоазовськ. Саме тут готується наступальна операція.

На Хрещатику — військовий парад. У Донецьку — «антипарад». Знущання над полоненими української армії.

Контроль над населеними пунктами:

Зайняті

Людські ресурси терористів:

Місце розташування терористів

Фронт терористів

Позиції українських військових

Ізюмці

Місце сутичок з терористами

Напрями ударів українських військ

Атаки терористів

Кордон

Ділянки кордону під контролем України

Місце збройних сутичок між прикордонними службами України та терористами

Територія, підконтрольна терористам станом на 28 червня

В Кіровоградській області, з метою недопущення проникнення диверсійно-розвідувальних груп на узбережжя Дніпрової та Запорізької областей та охорони рейсів порту Шаульське та Зенденське, продовжується посилення служби сімкою карабельно-катерних загонів.

Місце розташування українських авіапортів

Місце розташування військової підрозділі РВ

Місце катастрофи Boeing 777 17 лютого 2014 року

25 СЕРПНЯ

Напередодні в Україну вторглися частини збройних сил Росії. Таку інформацію підтверджує керівник «Інформаційного спротиву» Дмитро Тимчук і комбат «Донбасу» Семен Семенченко.

Точно відомо про вторгнення з боку Новоазовська і наступ на Маріуполь.

Під російським Псковом похорони місцевих десантників, які загинули в боях на Донбасі. Про це пише видання «Слон.ру».

Поблизу Дзеркального Амвросіївського району Донецької області оперативна група ЗСУ і СБУ затримала 10 військовослужбовців 331-го полку 98-ї Свірської дивізії ПДВ ЗС РФ (в/ч 71211, місце дислокації Іваново).

Також затримано росіян поблизу Дебальцевого.

Інформація про вторгнення російських військ у Суходільськ Луганської області.

26 СЕРПНЯ

Наступ російської армії під Маріуполем заблоковано. Українські силовики скупчили бронетехніку на околицях міста. Політик Юрій Луценко заявляє, що наступ російської армії — це тиск Путіна напередодні переговорів, які пройдуть сьогодні в Мінську.

Між тим стає відомо, що російські війська вторглися в Україну з боку Амвросіївки і зайняли Старобешеве та Кутейникове на південь від Іловайська. Таким чином група українських військ в Іловайську опинилася в оперативному оточенні. Підмога в Іловайську потрібна негайно — починають волати громадські активісти і родичі оточених.

РНБО устами речника А. Лисенка намагається заспокоїти. Мовляв, і стратегічна висота Савур-Могила під контролем українських військових, і в Іловайськ іде підмога, і до ранку поранених вивезуть.

У Мінську пізно ввечері зустріч Президента України Петра Порошенка з Президентом РФ Путіним. Вона завершилася за півгодини до півночі за Києвом.

27 СЕРПНЯ

За підсумками переговорів у Мінську заяву зробив Президент України Петро Порошенко. Ключова теза: країні потрібен мир. Утім, про якісь конкретні домовленості майже не йдеться. Хіба про потребу перекрити кордон між Україною і РФ.

Підтверджена інформація про те, що російські війська зайняли Старобешеве Донецької області. Бійці 51-ї бригади та добровольчих батальйонів продовжують займати позиції в Іловайську.

«На виїзді з Перемоги (Донецька область, на південь від Сніжного) розгорнуто штаб батальйонно-тактичної групи військ РФ», — повідомляють в РНБО. І жартують з приводу коментаря Міноборони Росії, яке заявило про затриманих в Україні десантників, що ті «заблукали».

Бої в Новоазовську в напрямку Маріуполя.

Міністр закордонних справ Швеції Карл Більдт заявив, що на Донбасі воюють армії України і Росії.

Мітинг під Адміністрацією Президента України. Сотні людей вимагають відправити підмогу заблокованим в Іловайську солдатам. Підмога наче вже йде.

28 СЕРПНЯ

Президент України Петро Порошенко констатував, що в Україну введено російські війська. Але закликав не піддаватися паніці.

Крім того, Порошенко прокоментував ситуацію в Іловайську. Сказав, що провина за те, що сталося, в значній мірі лежить на керівниках двох підрозділів, які самовільно залишили лінію оборони.

НАТО опублікувало знімки скупчень російських військ в Україні і на кордоні.

Понад сотню російських солдат загинули на Донбасі в серпні. Про це заявили два члени Ради з прав людини при президенті РФ Елла Полякова і Сергій Кривенко. Посилаються на очевидців.

РНБО вирішило звернутися за допомогою в Раду безпеки ООН, ЄС, ОБСЄ і НАТО.

Президент США Барак Обама звинуватив Росію у війсьній агресії щодо України.

29 СЕРПНЯ

Президент РФ Путін звернувся до членів незаконних військових формувань на Донбасі з закликом створити зелені коридори для відходу українських військових.

Ангела Меркель заявила про готовність ЄС розглянути заходи щодо РФ на засіданні Європейської ради наступного дня.

Стало відомо, що колона українських військ, яка виривалася з Іловайська, була розстріляна російськими військами попри обіцянки пропустити її в обмін на повернення полонених. Окремі групи українських солдат і офіцерів з боями виходять з оточення. Кількість жертв невідома.

Бій прикордонників з військами РФ. Стає відомо про те, як маркують себе і техніку бійці збройних сил Ро-

сії — біла пов'язка на рукаві і білий круг на броні.

Бійці «Айдара» відступають з сіл Хрящувате і Новосвітлівка поблизу Луганська. Стає очевидно, що там теж воює російська армія.

30—31 СЕРПНЯ

Міністри закордонних справ Швеції, Нідерландів та Естонії засудили Росію за вторгнення. ЄС обговорює посилення санкцій щодо РФ.

«Наступ Росії на Маріуполь відбито», — РНБО.

У інформаційне поле закинуто інформацію, що в боях під Іловайськом загинуло понад тисячу українських бійців. РНБО просить не драматизувати події під Іловайськом. Згодом стає відомо, що кількість загиблих — понад 300. Майже 200 зникло безвісті.

Міністр оборони України Валерій Гелетей визнає, що російські війська в Донецьку і Луганську. Продовжують вириватися з оточення невеликі групи бійців.

Під Іловайськом зникли журналіст та оператор «Еспресо ТВ» Єгор Воробйов і Тарас Чкан. Їх захоплено в полон. Подробиці всього, що відбувалося під Іловайськом, — у інтерв'ю з Тарасом Чканом.

Тарас Чкан: Ми поїхали від телеканалу «Еспресо». Тоді якраз був наступ українських військ у серпні. Уже взяли Вуглегірськ. Закріпилися в Іловайську. Наше завдання було поїхати в Іловайськ знімати його визволення і передавати матеріал. Десь їхали на дня три-чотири. Ну не так сталося.

— **Коли ви приїхали туди?**

Т. Чкан: Думали за день туди доїхати. Але в дорозі нас застала ніч, і ми зупинилися в моїх родичів у Запоріжжі. А потім

з самого ранку поїхали на Донецьк. Приїхали ми під вечір — година четверта-шоста.

Двадцять третього числа ми приїхали. Потім день ми прожили в бліндажах. А потім нам сказали: чуваки, ми можемо завтра вас доправити в Іловайськ. Це вже 24 серпня.

А по дорозі познімаємо поле, де купа цих убитих сепаратистів. Ніхто їх не забирає. А вони там бородаті. Може якісь чеченці. Фіг їх знає. Ми кажемо: о, класно, якраз хорошиий матеріальчик. А наступного дня нас вже почали обстрілювати, вже почали приходити зведення, що кордон прорвано, що вже навколо — ми проїжджали Старобешево, — вже в Старобешево вони.

І я пам'ятаю, як старшина цього 39-го батальйону каже: кругова оборона, пішки на 180°. Вони якраз були тоді націлені на Іловайськ, а Іловайськ — 8 км від нас. Тобто ми не доїхали таки до Іловайська, ми в селі Многопілля. І там, якраз у цьому селі, здається, був штаб генерала Хомчака. І Юрій Береза там знаходився — це штаб батальйону «Дніпро-1». Батальйон «Донбас» — там декілька взводів було. А так в основному вони були в Іловайську. Більше в принципі ми ні з ким не контактували. А! Ще, здається, 83-а механізована бригада приїхала, яка вирвалася з кордону. Вони зайняли підвальне приміщення в клубі там, у Многопіллі.

— По факту ви залишалися в селі і були в оточенні?

Т. Чкан: Ну як в оточенні. Там було декілька сіл. Одне з них було Многопілля. Не було суцільної лінії фронту. Були наші, які никалися по селах і тримали зв'язок. Наскільки могли.

— Ви знімали, як наші хлопці відбиваються?

Т. Чкан: Скоріше, як сиділи в оточенні. Відбивалися — не можна сказати. Там більше все проходило без нашої участі. Воздух! — засіли, а нас поливають мінами і «Градами».

Перший день — 24-го, коли ми в бліндажі сиділи. Там в нас спочатку прямою наводкою стріляли. Усі казали, що то танк. Потім він відійшов і години чотири нас обстрілювали з мінометів. Це на 24-е такий салют у нас був. (Сміється.)

— А які дії були з боку наших хлопців? І що вам казали робити? Як було працювати в таких умовах?

Т. Чкан: Я б сказав, що в моїх умовах не дуже. Бо наша машина якраз згоріла 24-го — у неї міна потрапила. І так вийшло, що я взяв з собою камеру, три акумулятори, мікрофон і звукову систему. Це все, що в нас залишилося. Зарядки, штатив і решта — усе згоріло разом з машиною. Тому я в основному беріг акумулятор. Не знаю для чого. Але дуже багато такого, що просто пропустили.

Ми знімали в основному розмови в бліндажах. У всіх такий занепадницький настрій: нас кинули. Та всі в принципі розуміли, що нас кинули. Надія була, що вийдем. Але вийдем не вийдем, боротися не боротися.

Ще знімали наслідки обстрілів, знімали госпіталь бойовий.

— Багато людей було в госпіталі?

Т. Чкан: Чоловік 10.

— А як вони поводитися? Може, передавали привіт родині?

Т. Чкан: Багато хто просив не знімати. Дружини не знали, де чоловіки. Один казав: я типа поїхав у відрядження на два місяці на будівництво. Не знімай, не знімай — жінка мене вб'є.

— **А місце населення було в Многопіллі?**

Т. Чкан: Було! Проходили швидко — так, шмиг. Бабушки всякі. Старались перебігти від будинку до будинку.

— **А як ставилися до вас? До української армії?**

Т. Чкан: Як — нейтрально. Може, хтось підтримував, ну так. Кілька бабусь готували їжу.

Але розказували наші хлопці, що були коректувальники. Був такий випадок: їх обстрілюють. Так добряче, пристрільно. Здогадалися, що коректувальник може працювати. Почали дивитися, а з позицій горіх добре видно. Побігли туди, а там драбина приставлена. Питають чувака, що ти тут робиш? А він — горіхи зриваю. А на вулиці липень. Які горіхи в липні. Залізли на драбину — а там все як на долоні.

Його потім допитали і передали куди треба.

— **А вам розказували, яка його доля спіткала?**

Т. Чкан: Я не знаю. І якщо чесно — мені було по барабану, що з ним зробили. Тому, що це війна. Один коректувальник — це смерть для багатьох наших солдат.

— **Скільки днів вибули в оточенні?**

— Ну, з 24-го по 29-е.

— **Що відбувалося 29-го?**

Т. Чкан: Ми виходили з усіма військами. У нас в принципі ні на чім було. Поїхали ми на машині батальйону «Дніпро-1».

А почалося все 28-го. Ми сиділи, дивилися на все це. До речі, там телевізор працював. Лисенко слухали, як він розказував, що всьо в порядку, під Іловайськом всьо пучком. Ми вже направили солдат. Чуть не освободілі всіх. Кольцо прорвали. Всьо, піздець там. Патерь нема, хоча тільки 24-го в батальйоні 39-му в його розположенні під Многопіллям вбили 13 чоловік. А я дивився потім зведення за це число: написано, що по всьому фронту тільки 13 чоловік померло. Я тепер не вірю.

А от коли виходили 29-го — тоді були дуже великі втрати. І я не думаю, що 100 чоловік тільки.

— **Що відбувалося тоді, коли ви виходили з оточення?**

Т. Чкан: Основне питання в тому, чи був коридор. Бо версії розходяться. Ми постійно слухали рацію бійця батальйону «Дніпро-1». І якраз 28-го по рації передали, що ми вже типа

виходимо. Готуймося. Цілі сутки ми провели в очікуванні — виходимо чи не виходимо. Виїхали ми 29-го після 9-ї ранку. Тепер вже відомо, що росіяни тягнули, щоб підтягнути свої війська. І весь цей час я вже слухав, і рацію цього бійця, і рацію Юрія Берези. Там все було про те, що є домовленість на самому високому рівні (Про коридор. — Прим. укл.).

Спочатку підтягнулися з Іловайська, скажімо так, — це були дальні гарнізони. Вони всі підходили до Многопілля. Я так зрозумів, що в Многопіллі була точка збору. Розділилися потім на дві колони. Була і ще. Я вже не пам'ятаю. Виходили, танків я помітив, може, 2 штуки, ну парочка ще бетеерів, то все були автобуси та грузовики — 90 %. Причому автобуси «Богдани». І ми поїхали. Бачили, як росіяни стояли. Тіпа дивилися на нас. Поїхали, я так зрозумів, самою короткою дорогою. Спочатку по дорозі, потім по полях. І як доїхали, здається, до Катеринівки — почалось. ЖОПА почалася. (Сміється.) Ми їхали, до речі, на штабній машині Берези Юрія. Такий зелений автобус броньований, як в інкасаторів. Їхав я, Шапошніков, Воробйов, два бійця спереду, водій і Береза. Пам'ятаю, заблудилися, не туди поїхали. Почали розвертатися. Усі кричать. По рації передають: «Ходом, ходом. Усім настроїти. Скоро буду! На прорив».

— **Коридор закінчився?**

Т. Чкан: Ніхто не вірив росіянам. Усі казали, що без необхідності не стріляти. Але пам'ятати, що це прорив. Їхати на повному ході.

— **І що було далі?**

Т. Чкан: Почали тупо стрілять. Бетеер тупо розлетівся на куски.

Ми мимо якогось поля їхали. Бачив, як вставляли чи з окопів, чи з трави ці автоматники і нас розстрілювали.

Потім ми стали в якомусь селі, типа хутора. Одна вулиця і хати тільки з однієї сторони. Хат п'ять-шість. Стали там, бо побачили підбитий джип. Ми витащили солдата. У нього перебита рука була. Попереду їхав джип Хомчака. Бачив, як до нього в машину солдати запригували. Кругом стріляють. Жаж у цілому.

Потім наша машина заїхала в посадку. І там, власне, залягли. Коридору ніякого не було.

Ми сиділи в посадці цілий день, потім вечір, потім ніч сиділи. Потім уночі солдати з Березою і Хомчаком — там 13 чоловік було — зробили спробу прорватися, причому вдалу. За звуку-

ми бою було чути: о годині 11—12 вони прорвалися. Спочатку вистріли з автоматів — це прямий наскок. Наскільки я по вистрілах чув. Прямий наскок, стрільба на всі сторони, і вона весь час і удаляється і удаляється. Тобто не було такого, що от якраз ми чули о третій-четвертій годині, що була спроба прориву по тому самому шляху. Там було все значно пічальніше. Тому що там бій був хвилин 15—20, і на одному місці. А потім все стихло.

— **Розкажи про страх, будь ласка! Що ти переживав?**

Т. Чкан: Канешно, страшно. Лежиш так, дивишся в небо чисте-чисте. Там вогнів нема. Зорі. Дивишся, як зорі падають. І чуєш, як міни летять, які лупають наших солдатів. І ще було страшно десь в годині шостій-сьомій. Вечір вже. Бій закінчився. Десь там поодинокі постріли. І ми зрозуміли, що це десь дострілюють наших поранених. Тупо. Одна-дві кулі. Так «тудух-тудух».

— **Потім ви вирішили теж прориватися?**

Т. Чкан: А ми нічого не вирішували. Ми просто почали дзвонити наступного дня. А! З нами остався солдат — у нього була прострелена нога. Діма. Він водієм був.

— **Це яке число було?**

Т. Чкан: Це було вже 30-е. Ми дозвонилися Княжицькому. Він сказав, що нас дістане — всьо таке. Ми четверо сиділи в посадці.

Ми дозвонилися до Княжицького, і він сказав, що є коридор. Він через якихось своїх друзанов у Росії, все таке — єсть коридор до 9 години для нас. А ми: так вже шоста! І ми вирішили їхати на машині. Ключі були, але колесо прострелене. Ми викинули все, що було в машині. А там були і гранатомети, і куча всякого барахла. І поїхали. Застрагли на камені, витащили. Я вже тоді зрозумів, що ми проїжджали село Осикове. А! По джипієсу їхали, щоб в Комсомольськ потрапити. І побачили спалені машини, скоріше за все, це наші були: три грузовики і бетеери. Почали об'їжджати це беємпіє і заїхали в канаву, звернули колеса там. Передній міст накрився. Ми вилазимо, а над нами вже стоять автоматники: «Кто такіє? Шо таке, бля?» Ми ж журналісти, телеканал «Еспрессо». Там тирипири ляляля. Про нас навіть «Лайфньюз» показували. А вони: хто такі «Лайфньюз?» (Сміється.)

І почали нас обшукувати. Всі речі, потім машину, рюкзаки. Знайшли штук п'ять гранат у машині, знайшли прибор для коректування дальності і змеренія польоту снаряда, дальномір, короче. Телевізійна група і дальномір, блін. (Сміється.)

Найголовніше: вони карту знайшли розміщення позицій їхніх. Останні дані розвідки. Кажуть нам: ви знаєте, що може бути за цю карту? ми вам не верім, що ви журналісти!

Нам, слава Богу, повезло, що ми потрапили, скоріше за все, в регулярну армію російську. Вони, правда, без опознавательних знаків.

— А чому ти думаєш, що це була регулярна армія?

Т. Чкан: *По-перше, російський акцент; потім вони не знали, де вони знаходяться. Ми кажемо, що знаходилися в селі Многопіллі. А там один солдат, контрактник по ходу, типу «свой в доску парень», Кіфа його звали. «Многополья», — каже. «Когда я так по-хохляцки начал говорить? Ггг («г»), а не «т»).*

— Вас потім на якусь базу забрали?

Т. Чкан: *Ні, це все на місці. У них розположеніе було десь в цій посадці. Ми по суті провели попередню ніч рядом з ними. Тільки шо через поле. Там пару танків бачили, мінометні батареї.*

Потім вони нам сказали, що ніч ми можемо провести або в машині, або зв'язаними з українськими солдатами.

— Вам ще й дали вибір?

Т. Чкан: *Ну да. Нам ще сухпайок принесли. Класний, кстаті.*

Судя по тому, що ми за це время їли і український, і американський сухпайки, російський самий лучший. Зроблений, кстаті, в маї 2014 р. Нам цього сухпайка вистачило на два прийоми на чотирьох чоловік.

Ніч пройшла тихо, слава Богу. А потім нас вивели, бо помітили десь снайпера. А Кіфа за той час кудись їздив на своїй беємпешиці. Потім розказував своїм: такого колічества трупів я ще в жизни не бачив. Це про наших хлопців.

— А де весь відзнятий матеріал подівся? Сепаратисти забрали і карточки?

Т. Чкан: *На мені берці були. Ми вже зрозуміли в дорозі, що шось пічальне може спіткати.*

У нас була можливість їх або зарить, або унічтожить, або ризикнути. Я не знаю, канешно, якщо б вони знайшли ці карточки. Я їх заховав в підошву. Слава Богу, вони взуття не перевіряли.

А там ми такого поназнімали. Всі так чехвостили наш уряд. Солдати. Що бросив уряд їх. Причому так, що аж піда... сами обзивали. (Сміється.)

— Так як продовжилась ситуація з полоном?

Т. Чкан: *Нас не відпускали. Ми не знали, що з нами буде.*

Потім нас повели в посадку, де палатка їхнього командира була. Дали нам води. Всього-таки регулярні війська нормальніші.

— **А вони ще якось підтвердили, що це регулярна армія?**

Т. Чкан: Ну вони не казали. Ну і ми, собственно, їх не питали. Не в тому положенні були. Кіфа якась зайшов з ручним пулімьотом і каже: знакомтесь, это Матільда, я ёйо очень люблю. (Сміється.)

Пробули ми там десь до обіда. До командира визивали тільки Воробйова. Він там з ним хвилин 15 говорив. А потім нас передали якомусь кенту. Я так поняв, що це внутрішня поліція, чи щось таке. І нас повели в машину якусь. Речі не дозволили забрати. Мордою в землю положили, руки ззаду зв'язали. Потім запили в грузовик «Урал» якийсь. Нас чотирьох і ще кучу солдатів. Зав'язати нам глаза і години дві нас возили по полях. Нам нічого не казали.

— **А які думки були?**

Т. Чкан: Якщо чесно, я думав, що нас куда-небудь под Макєвку рить окопи.

Нам, слава Богу, руки хоть поясами зв'язали, в солдатів пояса позабирали і позв'язували просто бічовками. І там в некоторых були руки вивихнуті і поранені, і во время тріски вони в них набухали. Крики такі були. Хтось там каже, що він водій тролейбуса, що руки його кормлять. А вони його ізбивають прикладами. Таке. Страшне.

Ці крики не способствували. Всі сидять мовчать.

А пов'язка така, як з мішковини зроблена. То єсть свет видно і щось типу відбувається. Таке розмите. Я бачив, що там три чоловіка були з нами — ну цих конвоїрів, куча солдат. Коло 30 їх, напевне, їхало.

Ми проїжджаєм, а то тентовий грузовик. А ззаду за цими конвоїрами видно то посадку, то соняшникове поле. То ше щось.

А потім кудись заїхали і начали називати фамілії. До одного солдата причепились, що він в британському камуфляжі: ти шо, предатель, найомнік. Це для них взагалі капець. Він каже, що він не найомник, я просто купив.

І привезли на це місце, визвали кількох людей, і Воробйова вместе з ними. А потім хвилин через 15 анять загрузили. Ну, зняли чоловіка чотири чи п'ять. І цього в британському камуфляжі забрали. Потім анять загрузили в машину, але кроме Воробйова. Він там остався.

А потім нас як мінімум ще півгодини возили по всяких полях. Послабили верьовки всім солдатам. Але все одно не дуже, бо крики

продолжались. Пічальне все було. Настроєніе. Потім доїхали кудись і нам сказали: «Вилізьте». Поскидували нас звідти. Я тоді ударився і думав, що в мене болять так ребра. Але порівняно з некторороми, то не сильно страшно. І ми бачимо, що там білі флагаи розвиваються, колона, куча маленьких узиків. Куча ранених. Таке от.

Це було під Старобешевим. Ми залізли. Було десь три-чотири грузовики повних людей, таких, як ми. І штук 10—15 цих типу лікарських. То єсть везли ранених. Дуже багато ранених передали. З батальйону «Донбас» випустили тільки ранених і дівчат. Всіх остальных так і не випустили. А ЗСУшників почти всіх пооставляли.

Я заліз в грузовик, де куча людей з 39-го батальйону було. І за нами ще два КамАЗи їхало з двухсотими. А Діма, цей солдат, що поранений з нами був. Ми його в посадці переділи в гражданську одєжу свою і сказали, що ти будеш нашим водітелем типу. Зарили його документи. Ну документи типу згоріли в машині. Короче, прокатіло. І шо саме інтересне: у нього був саме в цей день день народження. Вже 31-го. Кажемо: Діма у тебе сьогодні самий лучший день. (Сміється.) «Да, у мене новий день рожденія», — каже.

Далі ми поїхали, причому наше доблесное командование дало тільки грузовики. Дньом ше нормально, але багато людей, які пооставались без нічого, як я, у мене футболка і штани були. А ночі там просто пиздець які холодні. Я там бронхит підхватив.

В дорозі два рази заблудилися, як всігда. Причому по часу апать коридор дали, щоб нас вивезти.

— Де вас зустрічали? І хто?

Т. Чкан: Та нас ніхто не зустрічав. По суті ніхто. Ми виїхали через тил за лінію фронта. Причому були такі бабушки, які кричали: «Хай вас Бог благословляє», а були такі, шо: «Була б у мене граната, я б вам показала». Це по дорозі нам кричали.

І ще: вивезли нас під Старобешев, якраз на ту точку, де їхала друга колона. Там просто капець був. Там танки розірвані стояли, куча грузовиків просто в хлам. Представ собі: посеред поля лежить мотор один, тупо лежить мотор. Всі кажуть: о, це КрАЗ був, наверное, боекомплект віз.

Під вечір нас привезли під Волноваху. Десь там на трасу Донецьк—Маріуполь. Нас там начали кормить. І тут ми побачили, що начали бомбить Волноваху. Всі такі: чуваки, паехали. Начали пригать куда попало. А ці водітели навіть не знали, як двигаеться колона в военний час. Я не знаю, як зараз, може вже по-другому.

Тоді вони як барани. Одні кричать на Бердянськ, одні — на Маріуполь. Минуло 10 тупили. А Волноваху тим часом бомблять. Солдати кричать, щоб їхати вже куда-небудь. Тут перед нами два грузовики сталкуються друг з другом. Причому не розрулюють, не тікають в різні сторони. А водителі вилазять і починають дивитися, що там за пошкодження. Всі почали кричати: придурки, під..аси. (Сміється.) Потім вони роз'їхались в різні сторони, а ми поїхали за беємпешкою. І ми вирішили їхати через Волноваху. Їхали з виключеними фарами. І знову заблудились. Ми вже часа через три були в Дніпропетровській області біля Межевої. Ми приїхали, і нас викинули в чисте поле. Костри одні.

А звідти ми дійшли до Межевої. Там автобус, і звідти нас довели до Дніпропетровська. Там в одного солдата Жені — класний чувак — помилися і поїли. А потім на машині дорожнього контролю доїхали до Києва. І вже першого числа ввечері я був в Києві.

— **Ти змінився внутрішньо: ставлення до світу, до людей?**

Т. Чкан: Я думаю, я не особо змінився. Як був флегматіком, так і остався. Якщо чесно, я дуже мало був і навіть трупів не бачив. Якщо чесно, я би ще поїхав.

— **Бракує адреналіну?**

Т. Чкан: Да. Там підсаджуєшся на адреналін. Війна — це сплошний адреналін.

Після вторгнення російських військ у серпні 2014-го Україна неодноразово проводила виставки доказів присутності армії РФ в Україні. На всіх цих виставках побувала Ольга Каліновська.

Розділ 9

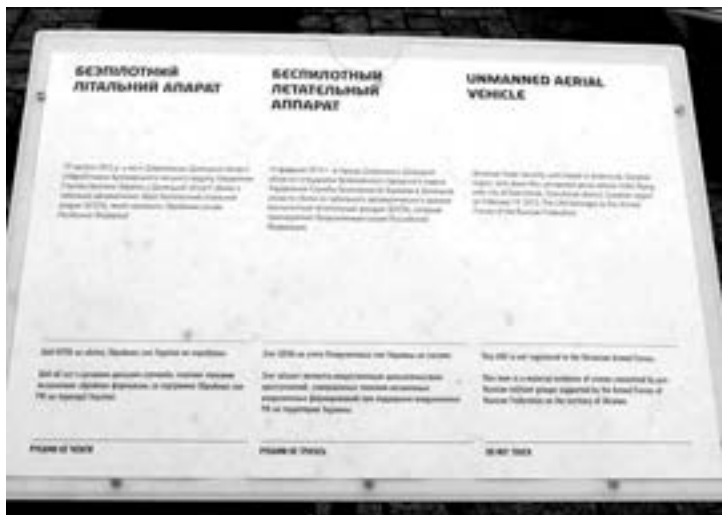
«Присутність»

То дощ, то «Град»

Ольга Каліновська

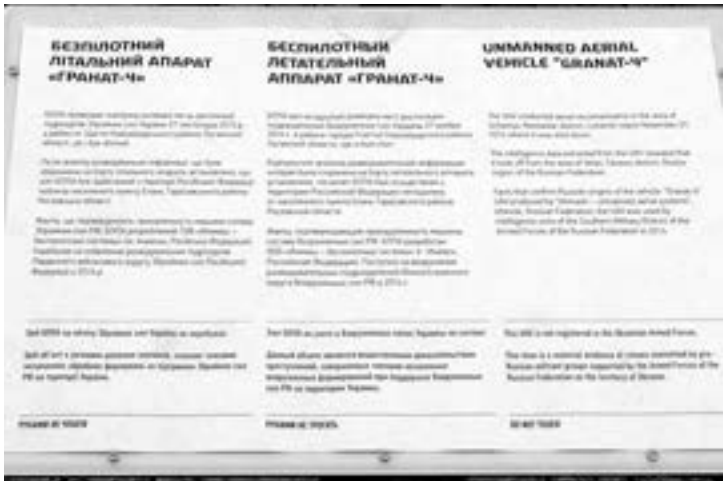
— Вона випускалася в Радянському Союзі з 60-го по 80-й рік. Загалом випущено понад 6,5 тисяч таких систем, і ще 650 експортовано до 50 країн світу. Станом на кілька років тому близько двох тисяч установок перебуває на озброєнні багатьох країн світу. Але переважно це Росія та Україна.

Навпроти реактивної системи залпового вогню «Град», про яку нам детально розповідає військовий експерт Валерій Романенко, — купа народу. Ця страшна та смертельна зброя, яку торік під Добропіллям українські війська відбили в терористів, тепер просто — демонстраційний об'єкт серед інших подібних на Михайлівській площі. Сюди її привезли, щоб вкотре продемонструвати своїм громадя-

нам та іноземцям, що то російська зброя вбиває та калічить українських мешканців Сходу.

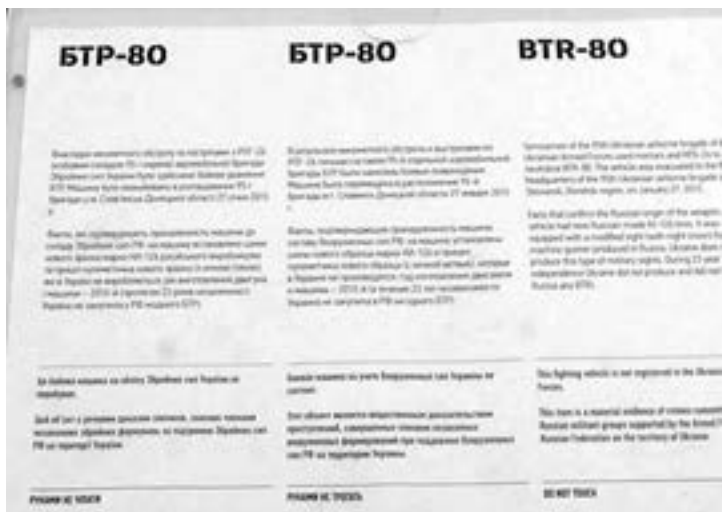
— Вона 40-ствольна, калібр снаряду 122 мм, це як дивізійна гаубиця, дальність стрільби — прицільної — від 1,5 до 40 км. Один снаряд такий важить 60—70 кг. Щоб покрити площу в 14,5 га робить зал в 20 с. Свого часу було виготовлено таких снарядів 3 млн штук. Страшні запаси їх у Придністров'ї, Росії та Україні.

— *Тобто економити Росії на таких снарядах — нічого?*

— *Абсолютно. Їх у неї — стріляти не перестріляти.*

Цей «Град» — із російською пропискою. Як з'ясували згодом спеціалісти, система залпового вогню стояла на озброєнні 18-ї окремої мотострількової бригади Південного військового округу Росії.

Саме з таких реактивних систем свого часу було вбито 43 мешканці Маріуполя та 13 пасажирів маршрутки поблизу Волновахи. Обслуговуючий персонал — три людини: водій, командир машини та навідник. За Радянського Союзу спеціалістів на «Град» готували за півроку. Нині — за два-три місяці. І підготовка проходить не в Україні. З такими

БМ-21 «Град»	БМ-21 «Град»	BM-21 Grad
<p>Об'єктом розслідування було встановлено 13 червня 2014 року поблизу населеного пункту Добружани, Донецької області.</p> <p>Факти, які підтверджують протипанцерну спрямованість Збройних Сил РФ: під час вильоту з літаків було здійснено вогнепальне артилерійське ураження реактивними ракетами для стрільби з БМ-21 з артилерійською частини в с/Ф 211717. Крім того, були використані спеціальні реактивні ракетні комплекси з іншою на даний час ідентифікацією (даний комплекс) для підтвердження спрямованості наведення до 18-й окремої мотопіхотної бригади (18-й армії Східного військового округу Збройних Сил Російської Федерації) (Починає розкриватися).</p>	<p>Об'єктом розслідування було встановлено 13 червня 2014 року поблизу населеного пункту Добружани, Донецької області.</p> <p>Факти, які підтверджують протипанцерну спрямованість Збройних Сил РФ: влітку було здійснено вогнепальне артилерійське ураження реактивними ракетами для стрільби з БМ-21 з артилерійської частини мотопіхотного полку в с/Ф 211717. Крім того, були використані спеціальні реактивні комплекси з іншою на даний час ідентифікацією (даний комплекс), що підтверджує протипанцерну спрямованість наведення до 18-й окремої мотопіхотної бригади (18-й армії Східного військового округу Збройних Сил РФ) (Починає розкриватися).</p>	<p>Ob'ektem rozsliduvannya було встановлено 13 червня 2014 року поблизу населеного пункту Добружани, Донецької області.</p> <p>Fakty, які підтверджують протипанцерну спрямованість Збройних Сил РФ: влітку було здійснено вогнепальне артилерійське ураження реактивними ракетами для стрільби з БМ-21 з артилерійської частини мотопіхотного полку в с/Ф 211717. Крім того, були використані спеціальні реактивні комплекси з іншою на даний час ідентифікацією (даний комплекс), що підтверджує протипанцерну спрямованість наведення до 18-й окремої мотопіхотної бригади (18-й армії Східного військового округу Збройних Сил РФ) (Починає розкриватися).</p>
<p>Висновок: наявне на озброєнні Збройних Сил України не перебуває.</p> <p>Цей об'єкт є унікальним доказом злочинів, скоєних бойовими формуваннями збройних формувань ЗС РФ на території України.</p>	<p>Висновок: наявне на озброєнні Збройних Сил України не перебуває.</p> <p>Цей об'єкт являє собою матеріальне доказування злочинів, скоєних бойовими формуваннями збройних формувань ЗС РФ на території України.</p>	<p>This multiple rocket launcher system is not in armed forces of Ukraine.</p> <p>This item is a material evidence of crimes by Russian military groups supported by the by Russian Federation in the territory of Ukraine.</p>
ПОДАТИ НЕ МОЖЕМО	ПОДАТИ НЕ МОЖЕМО	DO NOT TOUCH

БМ-21 «Град»	БМ-21 «Град»	BM-21 Grad
<p>Об'єктом розслідування було встановлено 13 червня 2014 року поблизу населеного пункту Добружани, Донецької області.</p> <p>Факти, які підтверджують протипанцерну спрямованість Збройних Сил РФ: під час вильоту з літаків було здійснено вогнепальне артилерійське ураження реактивними ракетами для стрільби з БМ-21 з артилерійської частини мотопіхотного полку в с/Ф 211717. Крім того, були використані спеціальні реактивні ракетні комплекси з іншою на даний час ідентифікацією (даний комплекс) для підтвердження спрямованості наведення до 18-й окремої мотопіхотної бригади (18-й армії Східного військового округу Збройних Сил Російської Федерації) (Починає розкриватися).</p>	<p>Об'єктом розслідування було встановлено 13 червня 2014 року поблизу населеного пункту Добружани, Донецької області.</p> <p>Факти, які підтверджують протипанцерну спрямованість Збройних Сил РФ: влітку було здійснено вогнепальне артилерійське ураження реактивними ракетами для стрільби з БМ-21 з артилерійської частини мотопіхотного полку в с/Ф 211717. Крім того, були використані спеціальні реактивні комплекси з іншою на даний час ідентифікацією (даний комплекс), що підтверджує протипанцерну спрямованість наведення до 18-й окремої мотопіхотної бригади (18-й армії Східного військового округу Збройних Сил РФ) (Починає розкриватися).</p>	<p>Ob'ektem rozsliduvannya було встановлено 13 червня 2014 року поблизу населеного пункту Добружани, Донецької області.</p> <p>Fakty, які підтверджують протипанцерну спрямованість Збройних Сил РФ: влітку було здійснено вогнепальне артилерійське ураження реактивними ракетами для стрільби з БМ-21 з артилерійської частини мотопіхотного полку в с/Ф 211717. Крім того, були використані спеціальні реактивні комплекси з іншою на даний час ідентифікацією (даний комплекс), що підтверджує протипанцерну спрямованість наведення до 18-й окремої мотопіхотної бригади (18-й армії Східного військового округу Збройних Сил РФ) (Починає розкриватися).</p>
<p>Висновок: наявне на озброєнні Збройних Сил України не перебуває.</p> <p>Цей об'єкт є унікальним доказом злочинів, скоєних бойовими формуваннями збройних формувань ЗС РФ на території України.</p>	<p>Висновок: наявне на озброєнні Збройних Сил України не перебуває.</p> <p>Цей об'єкт являє собою матеріальне доказування злочинів, скоєних бойовими формуваннями збройних формувань ЗС РФ на території України.</p>	<p>This multiple rocket launcher system is not in armed forces of Ukraine.</p> <p>This item is a material evidence of crimes by Russian military groups supported by the by Russian Federation in the territory of Ukraine.</p>
ПОДАТИ НЕ МОЖЕМО	ПОДАТИ НЕ МОЖЕМО	DO NOT TOUCH

системами, запевняє Романенко, працюють винятково росіяни.

— Звичайно, там відпускники працюють. Знаєте, хто такі — відпускники? — з фахівцем зі зброї ми розмовляємо, щільно оточені гостями виставки, які уважно слухають пояснення та розповіді чоловіка.

— *Не зовсім.*

— *Це ті, хто перед тим, як їхати воювати в Україну, пишуть рапорт на звільнення. Але по-суті це регулярна російська армія, яка без розпізнавальних знаків та документів заїжджає на Донбас через контрольовані Росією ділянки кордону.*

Тришки подалі від «Града» — величезна ракета системи залпового вогню «Смерч». Метрів сім завдовжки, вона майже неушкоджена — при падінні щасливий випадок не дав їй розірватися і зруйнувати все навколо. Сюди, у серце столиці, її привезли з Краматорська. 10 лютого такий «гуманітарний» вантаж з вітанням від Росії прилетів у мирне місто Донбасу.

— Фахівці кажуть, що такий зали може знищити дивізію або невеличкого розміру містечко. Спеціалісти вважають її найпотужнішою неядерною зброєю, — продовжує пан Валерій.

Довкола нас продовжують концентруватися слухачі. Усіх приваблює зовнішній вигляд і видима потужність зброї. Але мало хто знає, наскільки смертельною вона є.

— Вийджає пускова установка, вона геть інша, вона значно більша, ніж у системи «Град». Ця пускова установка розташована на автомобілі МАЗ, має 12 стволів, 12 одноразових герметичних контейнерів. У кожному контейнері — одна ракета. Довжина снаряду — понад 7,5 м. Вага — 800 кг. Більше 100 кг з неї — вибухівка.

- *І які ж воронки вона залишає після себе?*
- *Яму до 7 м глибини, 10 м у радіусі. Невеличкий будиночок можна помістити у воронці від цієї ракети.*

Дивлячись на ракету, пригадую її численні фото, які свого часу облетіли весь світовий інтернет-простір. Відео, яке зняла з вікна багатоповерхівки мешканка Краматорська,

коли на житлові будинки та дитячі площадки падала смерть. Вона знімала і плакала, але не кинула телефон, коли страшні розриви швидко наближалися до її оселі.

— В автоматичному режимі вона вводить GPS-координати, їй 3 хв. потрібно для прив'язки на місцевості. За 40 с вилітають 12 ракет.

З дальністю стрільби від 70 до 90 км, «Смерч» не працює у безпосередній зоні бойових дій. Приміром, обстріл Краматорська, як зясували експерти, вівся з району Горлівки, що в 80 км від міста. Ця система — дуже точна і дуже потужна — снаряди калібру 300 мм накривають площу в 67 га — що вчетверо перевищує зону ураження системи «Град». Станом на 2013 рік на озброєнні російської армії таких установок було більше ста. І саме російські фахівці запускали ракети по мирному Краматорську, наголошує Романенко. Прості «шахтарі» чи трактористи, яких російські ЗМІ люблять показувати як непримиримих та ідейних «апалченцев», що воюють на Сході, до цієї системи б навіть не підступилися.

— До складу групи, яка керує запуском ракет, крім водія, входять фахівці не нижче офіцера.

— **Тобто навчити працювати з цією системою за місяць-два неможливо?**

— Абсолютно. Якщо для роботи з системою «Град» фахівців готують місяцями, то для роботи зі «Смерчем» спеціалістів готувати потрібно роками. Бо тут дуже складні системи.

— **А якими боеголовками заряджають ці ракети?**

— Різними. Може бути касетна боеголовка, вона ж здатна мінувати територію довкола. Запускається — і на ті кілька десятків гектарів, які вона накриває, розкидаються невеличкі

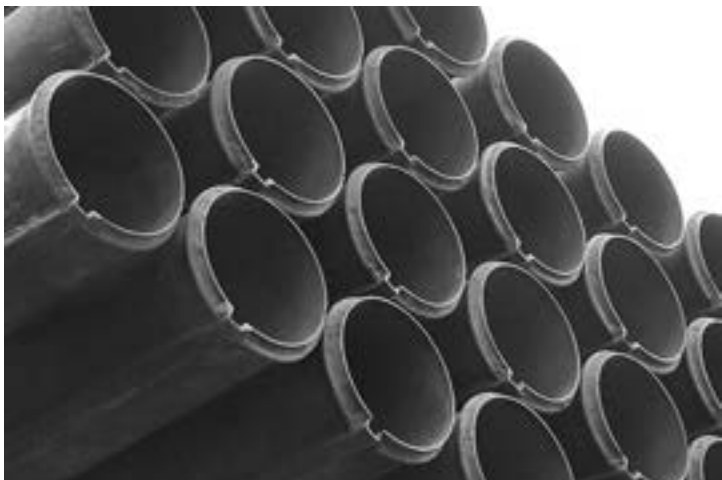
протитанкові міни, які танк не бачить. І підривається на них. Можуть бути фугасні міни, можуть бути уламкові боеголовки. Страшна система.

Полігон для відходів

— Ну а що, вони дуже поважають цих сепаратистів? Ну то нехай, вони фактично, щоб не витратити гроші на утилізацію, віддають з радянських складів стару військову техніку. Бо все одно її доведеться знищити. А так її знищать разом з... не буду казати з чим. Але, думаю, всі все зрозуміли.

Крокуючи виставкою-демонстрацією російської зброї під назвою «Присутність», з військовим експертом доходимо до бронетехніки. Її вишикували в ряд. І вона дико дисонує з красивим Михайлівським собором, що позаду. Поруч із «Градом» старий радянський БТР-80 та бойова машина піхоти. Ці машини сусіди масово доправляють бойовикам. Вони не надто надійні — їхню броню можна пробити великокаліберним кулеметом, а часом — навіть бронебійними кулями. А ще — просто небезпечні, якщо піхота у бронезилетах всередині машини.

— Українські бронетранспортери мають двері назад — апарель, і у разі небезпеки за секунду всі, хто там є, вискакують з машини. А з цих бетеерів та беємпе, якщо ви ще й в бронезилеті, миттєво не вискочите. І якщо в техніку потрапить снаряд, то це просто братська могила.

Щоб випробувати на собі можливості радянської машини, забираюся всередину беемпе. Вилізти звідти дійсно не легко. І це — враховуючи мою вагу в 50 з копійками кілограмів та відсутність на тілі броні.

Зате такої техніки на російських складах — навалом, поясняє Валерій. З часів Союзу — понад шість тисяч одиниць. Тож під улюбленим девізом: «Назад в СРСР!» — Москва активно наводнює Схід радянським військовим спадком, який нині — в умовах нових військових реалій — не більше ніж просто мотлох.

— Вони тому їх і кидають на Схід, що вони — морально застарілі. Для себе Росія вже виробляє нову техніку. Приміром, БМП-3, але я не бачив їх у боях на Сході. А ще вони модернізували БТР-80. Але він все одно гірший за наш бетеер, який виробляє Харківський бронетанковий завод. Бо наш — новий, а Росія все ще модернізує старий БТР-80.

Неподалік беемпе та бетеера — український танк Т-64 розробки Харківського КБ ім. Морозова та виробництва заводу ім. Малишева. Але і ця зброя — родом з Росії. Цей танк українська армія відбила під час звільнення Слов'янська. За відповідним маркуванням вдалося дізнатися, що бронетехніка теж — із «гумконвою» сусідів.

— Військова техніка має номери, які проходять наскрізно. Цей танк старий, йому років 25, у сотнях документів є номери

цього танку. І на озброєнні української армії такого танку з таким маркуванням немає, — **Валерій Романенко навіть намагається показати, де саме знаходяться ці номери, але лізти під танк не хочеться нам обом.** — Цей конкретно зразок привезений з бази збереження в Сибіру.

— **А хіба не можна якимось чином приховати маркування зброї чи знищити його?** — запитую, дивуючись «недалекоглядності» росіян, які вже рік як переконують весь світ, що ані їх, ані їхньої зброї на Донбасі немає.

— **А ви спробуйте збити номер з танка.**

— **Неможливо?**

— **Можливо, але дуже важко. До того ж усім відомі місця, усім відомі маркування. І повірте, ці номери приховати практично неможливо.**

Саме цей тип важкої техніки як наступальну зброю бойовики використовують найчастіше — Т-64, як і БТР-80 та БМП, яких на російських складах ще з часів Союзу так само тисячі. Зустрічаються на Сході і Т-72 — суто російські танки, виготовлені у Нижньому Тагілі. Але їх тут — одиниці. Росії ж потрібно доводити світу, що вона на Донбасі — ні до чого, поясняє спеціаліст, уважно оглядаючи Т-64.

— **Це машина українського виробництва: якщо підняти важкенький захист, можна побачити унікальний двигун — опозитний**

двигун, — тільки українці виробляють такі, бо росіяни робили газотурбінні двигуни. Це не найкращий для танка двигун. Українську техніку, або техніку, яка стоїть на озброєнні обох армій — української та російської, — Федерація відбирає спеціально, — каже фахівець.

Щоб надати цій війні ознаки гібридної і приховати пряму агресію. Та й російським ЗМІ зручніше пояснювати, звідки в «апалченцев» важка техніка та зброя — відбили в українських військових.

«Малюки» вартістю в мільйони доларів

— Ці три зразки безпілотних літальних апаратів — стопроцентний доказ участі РФ в агресії проти України. Бо українська армія, на жаль, цього зразка озброєнь — БПЛА, принаймні такого рівня, не має.

Рухаючись уздовж привезених зі Сходу зразків російської зброї, підходимо до загорожі, за якою маленькі, симпатичні, дуже схожі на дитячі літаки. Насправді це — чи не найефективніша зброя в сучасній війні. Маленькі, маневрені, практично недосяжні для систем протиповітряної оборони над полем бою, такі літаки — що батальйон розвідників в тилу ворога.

— Дуже маленький, дуже маневрений, має електричний двигун, тобто не залишає теплового сліду. І його дуже важко

уразити, — Романенко вказує на найменший зі зразків БПЛА. — Це така гадюча система, що вона весь час передає інформацію. От ви переставили танк, а ворог це вже бачить.

Поряд — безпілотник трішки більшого розміру. Але не менш небезпечний, ніж попередній «малюк».

— Цей уночі може літати з інфрачервоною системою, ти його не бачиш — не можеш збити. І під покровом ночі ти можеш якісь маневри робити, а ця зараза висить і все доповідає. Він передає інформацію на свій командний пункт, з командного пункту передають інформацію на більший безпілотник, який уже працює як артилерійський коригувач.

Робоча висота — від 200 м до 2 км. Швидкість — за 100 км. За кількістю, різноманітністю та спектром виконання завдань такі БПЛА навіть до авіації спеціалісти не відносять. Ці безпілотники не лише сканують техніку та людей на полі бою, окремі з них ще й підслуховують мобільні телефони бійців.

Літає от той безпілотник, оснащений спеціальною апаратурою перехоплення телефонних розмов, і боець каже: мамо, я завтра буду під Волновахою, і за кілька хвилин ця інформація вже відома в російському генштабі.

Але і коштують вони як гарний танк — від 4 до 10 млн доларів. Усі вони — ізраїльської розробки. А ця країна знає,

як ефективно боротися з зовнішнім ворогом. У Росії ці БПЛА збирають «викрутковим» способом. У Єкатеринбурзі та Іжевську. І саме з російської території ці три апарати залетіли на Донбас. Найбільший з представлених — «Гранат-4», запущений з Ростовської області, — українські військові збили в районі Щастя. Трішки менший — під назвою «Застава» — бійці знайшли на Харківщині. Він упав сам.

У сучасній війні ми повинні передусім володіти інформацією. Не так, щоб військовий біг з автоматом і не знав, що його чекає попереду. У американської армії цей процес налагоджений уже до дрібниць. Приміром, військовий іде на штурм або в наступ. У нього у вусі підслухка, а попереду вже летить безпілотник, який передає всю інформацію, яку боєць побачити не може. І військовому в режимі онлайн передають, що його чекає попереду, приміром за рогом, і до чого йому потрібно готуватися.

Навіть неозброєним оком видно, що цими системами наш військовий екскурсовод без перебільшення захоплюється. Їх — ось ці маленькі, шалено дорогі літачки — він вважає зброєю номер один, без якої перемога у війні неможлива. У вік інформаційних технологій, нагадує фахівець, хто володіє інформацією, той володіє світом. Або принаймні є господарем у своїй державі.

Ерзац-снайпери

— Вона має два типи прицілів: відкритий — дальність до 1100 м, закритий — дальність до 1300 м. Але, звичайно, стрільбу з неї ведуть до 800 м. Снайпер не може стріляти як звичайний стрілець, він робить тільки один постріл, інакше його побачать і уразять — мінометами, артилерією. Бо бачите, тут прорізи — з них вилітає полум'я, у нього принцип як у мосинської трьохлінійки, той самий. Його локалізують і накривють мінометами чи артилерією моментально.

Стрілецька зброя, яку бойовики та російські найманці масово використовують на Сході, на виставці «Присутність» розміщена у спеціальних контейнерах. У скляних боксах, із відповідними написами та історією того, де і коли її знайшли чи відібрали.

Зі снайперською гвинтівкою Драгунова, яку серед інших демонструють на Михайлівській площі, на Сході працюють переважно професіонали, каже наш провідник. Російські спеці або найманці з інших держав. Гарного снайпера, підкреслює Валерій Романенко, потрібно готувати роками.

— Там і сербські снайпери працюють, і латвійські, з Прибалтики, й інші, не згадаю точно. Але знаю, що з кількох країн снайпери працюють. Бо снайпер — це кваліфікація вище навіть, ніж оператор протитанкових систем. Його, звичайно, можна

підготувати і за кілька місяців, але це буде такий ерзац-снайпер — навчили, показали, дали гвинтівку в руки.

— А яким найголовнішим умінням повинен володіти справжній снайпер? Професіонал?

— Передусім — це вимірювання відстані. Без приладів. Ще — вміння плавно натиснути спусковий крюк. Тобто все це навички, які виробляються роками. Кажуть, що вони навіть серце зміють зупиняти, коли потрібно. Але все це жарти, звичайно.

Головна ціль снайпера, каже фахівець, кадрові офіцери — командири підрозділів, рот та навідники точної зброї. Їх спеціалісти можуть чекати та відслідковувати годинами. Валерій згадує випадок, коли їм демонстрували навички та вміння американських спеців. Військових завели на поле і запропонували знайти у радіусі 50 м трьох снайперів. Ті, оглядаючись та вдивляючись, не змогли помітити жодного. Як з'ясувалося згодом, маскування спеціалістів абсолютно співпадало з довколишнім рельєфом. І помітити снайперів міг лише той, хто знав, що вони там є.

— Маскування — це ще одне вміння та навички, які потрібно відточувати роками, — резюмує Романенко.

За відсутності офіцерів та коригувальників снайпери стріляють в усіх, хто піднімає голову в зоні їхньої видимості.

Їхній норматив — на відстані в 400 м один-єдиний і зазвичай смертельний постріл у голову. За рівнем загрози та смертоносності снайпери на війні наближаються до кулеметників-мінометників. Ті, що працюють на Сході, зазвичай озброєні саме такими гвинтівками — Драгунова, розробки та виробництва Російської Федерації. Але є вже на Донбасі й інші зразки.

— Це гвинтівка нормального калібру — 7,62. А зараз снайперам дають потужну зброю півдюймового калібру — 12,7. Це важка зброя, але вона на дальності 1,5 км вже влучає напевно. Ця зброя оснащена лазерними далекомірами, там спеціальні пристрої, щоб при такій дальності уражати ціль першим пострілом.

— На Сході є такі гвинтівки?

— Є. Росіяни виготовляють такі гвинтівки у великій кількості.

Шайтан-труби

— Російське тутьське озброєння, здається. Усі знають гранатомет «Муха», усі, хто служив в армії. Цей гранатомет прийшов йому на зміну. Він має більший калібр, більшу дальність стрільби і зручніший у користуванні.

НЕТТУ — гранатомет, який прийшов на заміну усім відомий «Мусі» — демонструють у тих же залізних боксах, що і зви-

нівку Драгунова. Познайомитися зі зброєю, яка нищить українську бронетехніку на Донбасі, можна лише через товсте скло.

— Його граната — це фактично ракета з кумулятивним зарядом, якщо вона влучає в об'єкт, то вона може по нормальному — по прямій пробивати броню до 400-т міліметрів, а під кутом 60° — до 200-т міліметрів, тобто вона пробиває всю броню, що є в нас.

— *І що, нічого проти такого гранатомета зробити не можна? Ніяк не можна захиститися?*

— Чому не можна? Можна. Ви, певне, бачили, що наші танки активно обшивають у так звану реактивну броню. Вона виглядає як цеглинки. Така броня значно зменшує ефективність такої зброї, як НЕТТО.

Щоб користуватися цим гранатометом, розповідає Романенко, ніяких навичок не потрібно — достатньо 15-хвилинного інструктажу. А враховуючи надмірну гучність пострілу, НЕТТою на Сході озброюють переважно прихильників терористичних республік. Росіяни цю зброю до рук не беруть. Бережуть вуха.

— Ви знаєте, звідки пішла назва «беруши»? Це від військових. Ще коли в армії використовували гранатомет «Муха», всі закривали вуха, коли з нього стріляли, — настільки гучним був постріл. І ті маленькі тампончики, які закладали у вуха, і назвали — «беруші», що означає — «берегите уши».

Ще один страшний та смертельний вид зброї, для користування якою особливих навиків не потрібно, — реактивний піхотний вогнемет «Джміль» з того ж таки російського «гумконвою». Цей вид зброї Росія випробувала ще в Афганістані.

— Після пострілу з цього гранатомета всередині танка, бетеера чи беемпе залишається, так би мовити, смажене... ну ви розумієте. Усе випалене, скажімо так. — *Валерію важко підібрати слова, щоб описати те, що коється всередині бойової машини після пострілу з «Джмеля».* — Його в Афганістані називали «шайтан-труба». Бо річ насправді страшна. Його використовують проти укріплень — дотів, дзотів. Ви, напевне, щось чули про термобаричні боеприпаси — коли їх підриваєш, газ опускається в окоп. Після цього іскра — і підрив. Тобто якщо не герметизований простір, то це як газ у квартирі. Площа ураження — до 80 куб. м. Дальність стрільби — до 200 м. Калібр — 93 мм і максимально простий приціл. Це дорога зброя, але Росія ці шайтан-труби виробляє тисячами, — *хитає головою експерт.* — Ви, певне, бачили, що ніхто на бойових машинах не їздить всередині. Усі — зверху. Бо якщо їдеш зверху, можна кулю піймати і вижити. А якщо ти піймаєш у машині такий снаряд — шансів немає. Колись на наш ремонтний завод у Житомирі привозили військову техніку з Карабаху. Лише тим, кому за 18, можна розповідати про те, що там виймали з тих бойових машин.

Але на цю зброю українські умільці знайшли управу. Точніше, виготовили власноруч. Решітки з товстих залізних прутів ефективно рятують українську бронетехніку від російських «Джмелів».

— На бронетранспортери, у яких дуже тонка броня, наважують решітки, відстань між цими полозами має бути 7 см. Принцип такий: у снарядах цих вогнететів є підривач, і якщо він потрапляє між цими полозами і не доходить до броні — а ви спробуйте при такому захисті точно попасти! — підривач не справцює. Снаряд просто не розбивається. І та кумулятивна струя, яка пробиває броню, вона не активується, — ділиться тонкощами захисту Романенко.

Але навіть після всього продемонстрованого, показано, розписаного та сфотографованого і бійцями на Донбасі, і мешканцями у прифронтових містах, і Службою безпеки в столиці — у рамках цієї виставки-демонстрації «Присутність» — в Україні залишається чимало людей, переважно на Сході, які не хочуть вірити, що то російська зброя і російські солдати вбивають українців на Донбасі.

— Тому, хто хоче це розуміти, — він знайде відповідь. Тому, хто не хоче, — хоч кілок на голові теши. Уже стільки було пояснень. Ну запитайте в них: де «апалченці» беруть таку кількість боєприпасів? Ну добре, патрони, — на Сході є Луганський патронний завод. Де беруть ракети до «Градів», де беруть ракети до «Смерчів»? Де беруть важкі артилерійські снаряди? Де вони беруть стільки техніки? — **відчувається, що розмовляти з прихильниками таких теорій Романенку ні про що. Він просто не бачить у цьому сенсу.**

— А в них є пояснення, — згадуючи власні діалоги з мешканцями Станиці Луганської, Миронівського та Троїцького відповідаю я. — **Кажуть, відбивають в українців.**

— Відбивають? Але ж техніку потрібно ремонтувати. А там приціли, а там системи. Де це береться? На рік війни?..

Розділ 10

Псевдомир

1 ВЕРЕСНЯ

Петро Порошенко не буде вводити в Україні військовий стан. Про це стало відомо на його зустрічі з керівниками депутатських фракцій і груп.

У Мінську запрацювала так звана тристороння переговорна група.

Від командування АТО відсторонено шість офіцерів.

РНБО нарахувало в Україні від 10 до 15 тисяч російських військових.

Бої під Маріуполем.

Продовжується вихід військ з-під Іловайська.

Італійські ЗМІ наводять слова президента Єврокомісії Жозе Мануела Баррозу про погрози Путіна: мовляв, якби він хотів, то «взяв би Київ за два тижні».

2 ВЕРЕСНЯ

Франція заявила, що може переглянути рішення про поставку в РФ двох вертольотоносців «Містраль».

По дорозі з Артемівська в Слов'янськ обстріляна колона українських військових.

Наступ військ РФ на Донбасі триває. У Азовському морі біля Маріуполя обстріляно катер Прикордонслужби.

Бої за Донецький аеропорт. Напади бойовиків відбито.

3 ВЕРЕСНЯ

«В Україні кілька тисяч російських військових», — заява представника Пентагону Джона Кірбі.

Українські військові відступили з Луганського аеропорту.

Франція відмовилася надавати Росії «Містраль».

Члени моніторингової місії ОБСЄ вперше підтвердили факт обстрілу України з території РФ.

Між тим головна новина дня — з Монголії, куди відбув Путін.

Труднощі перекладу. У середу вранці з посиланням на прес-службу Президента України з'явилося повідомлення про телефонну роз-

Контроль над населеними пунктами:

Зайняті

Людські ресурси терористів:

Місце розташування терористів

Фронт терористів

Позиції українських військових

Ізолючі

Місце сутичок з терористами

Напрями ударів українських військ

Атаки терористів

Кордон

Ділянки кордону під контролем України

Місце збройних сутичок між Прикордонною службою України та терористами

Територія, підконтрольна терористам станом на 28 червня

В Кавказькому морі, з метою недопущення провезення диверсійно-розвідувальних груп на узбережжя Донецької та Запорізької областей та охорони рейсів порту Маріуполь та Буденівська, продовжується посилення служби силових карабельно-катерних загонів

Місце розташування українських аеропортів

Місце розташування військової підрозділі РФ

Місце катастрофи Boeing 777 17 липня 2014 року

мову Порошенка і Путіна. Наслідком якої начебто стала домовленість про постійне припинення вогню. На сайті президента Росії підтверджувався лише факт телефонної розмови. Ба більше — за якийсь час прес-служба Путіна заявила, що оголошених українською стороною домовленостей бути не могло, позаяк Росія будцімто не є учасником конфлікту. Після цього в українського Президента уточнили — домовилися про режим припинення вогню. Уже по обіді з Монголії від Путіна прийшли уточнення, план із семи пунктів, основні з яких: бойовики припиняють наступ, а Україна відмовляється від використання авіації. І відводить війська від великих міст — на віддаль артилерійського залпу. На практиці це означає відступ мало не до Красноармійська в західному напрямку і до Новоайдара — у північному. Забезпечувати ж спокій начебто мають якісь міжнародні організації. Подорож Путін не уточнив: мовляв, у п'ятницю, на черговому засіданні так званої контактної групи. Саме в п'ятницю, до речі, ЄС збирався оголосити про нові санкції щодо РФ. Президент США Барак Обама, який зараз з візитом в Естонії, у щирість Путіна не повірив: мовляв, перемир'я вже було і нічого не дало.

Не вірять Путіну і в Брюсселі. Єврокомісар з питань енергетики Гюнтер Етингер прямо звинуватив президента РФ в брехні, яка дослівно «поза межами уявлень». Етингер не виключає найгірших сценаріїв — аж до наступу Росії до Криму і Придністров'я. Німеччина вважає, що заяви Путіна не є підставою для відміни нових санкцій.

4 ВЕРЕСНЯ

Заарештований командир батальйону «Прикарпаття», який забрав свій підрозділ з-під Іловайська.

Порошенко прибув на саміт НАТО у Великобританії.

Верховна Рада України створила слідчу комісію щодо Іловайська.

Мова іде про відкриту військову агресію Росії в Україні, — генсек НАТО Расмуссен.

Порошенко заявив, що готовий віддати наказ про припинення вогню, якщо в Мінську розпочнуться мирні переговори.

Під Маріуполем чергова спроба атаки на місто. Її відбито.

Між тим саміт НАТО не приніс очікуваних результатів. Інформація про надання Україні високоточної летальної зброї не підтвердилася.

5 ВЕРЕСНЯ

У Мінську переговори. Щодо миру.

Під розмови про мир — війна. О шостій ранку маріупольці прокинулися від звуків вибухів. Стріляли зі Сходу, з боку села Широкиного. Росіяни знову пішли в наступ на портове місто. Попри вкидання в інформпростір російських повідомлень про те, що диверсійні групи терористів уже в Маріуполі, бійці батальйонів «Азов» та «Шхартарськ» за підтримки артилерії та бронетехніки збройних сил атаку відбили. Ба більше, по полудні надійшла інформація про контрнаступ українських силовиків у бік Новоазовська. Знищено кілька одиниць ворожої бронетехніки. У результаті бойових дій сильно постраждало селище Широкине. За інформацією Донецької ОДА, семеро цивільних людей загинуло, з них двоє діти. Гаряче було і на інших ділянках фронту. Росіяни атакували Дебальцеве. Стріляли з «Градів», «Ураганів» та «Смерчів». Утім українські сили продовжують утримувати місто з вузловою залізничною станцією. Тривали бої поблизу Луганська і Донецька. Ще один район вторгнення російських військ північніше району бойових дій. РНБО повідомило про знищення цілої бази під селищем Веселе. Станом на 18:00 бойові дії мали би припинитися.

Мир? По обіді у п'ятницю в Мінську так звана контактна група заявила про підписання протоколу щодо припинення вогню. Україну

представляв экс-президент Леонід Кучма, Росію — посол в Україні Зурабов, чергові представники терористичних ДНР і ЛНР і ОБСЄ. Останні і повідомили новину.

Після узгодження протоколу Президент України Петро Порошенко з валійського Ньюпорту дав наказ — о 18:00 припинити вогонь.

Що саме передбачають 12 підписаних пунктів, крім власне припинення вогню і обміну полоненими, наразі невідомо. Представник терористичної ЛНР однак уже заявив, що припинення вогню — вимушене і не означає відмови від сепаратизму. У свою чергу Петро Порошенко наполягає — ідеться про імплементацію його мирного плану. Ним передбачалося виведення з Донбасу незаконних воєнізованих формувань, створення на російсько-українському кордоні 10-кілометрової буферної зони та зміни до Конституції з приводу децентралізації влади. Збройний конфлікт на Сході спалахнув у квітні, коли озброєні так звані зелені чоловічки, з-поміж яких були російські офіцери, захопили адмінприміщення та відділки міліції. Українська влада натомість оголосила про проведення антитерористичної операції. Росія підтримувала терористів найманцями та технікою. Орієнтовно 24 серпня на територію України увійшли регулярні війська РФ. За повідомленням місії ООН, щодня внаслідок бойових дій на Сході гине 36 людей. Усього конфлікт забрав життя понад 2500 людей. За час конфлікту загинуло 837 українських військових.

Повний текст заяви Петра Порошенка, зробленої у Ньюпорті англійською мовою: «Панове, як ви знаєте, у Мінську (на засіданні тристоронньої групи з врегулювання конфлікту) було підписано протокол з імплементації мого мирного плану. У цьому протоколі передбачені конкретні кроки зі встановлення миру та стабільності в частині Донецької та Луганської областей. Базуючись на цьому протоколі, я дав вказівку керівнику моєї армії оголосити перемир'я починаючи з 18:00 за київським часом, тобто за півгодини. Дуже важливо, щоби це перемир'я тривало довго. Це дасть нам можливість продовжити політичний діалог, який принесе мир та стабільність у Донбас. Я хочу також надати вам інформацію, що це включає дорожню карту, де мають бути прописані практичні кроки по кожному пункту з протоколу. Ми очікуємо, що найближчим часом будуть звільнені заручники. Найбільш можливо, що це відбудеться завтра. Ми готові забезпечити значні кроки, які включатимуть децентралізацію влади, особливий статус окремих регіонів Донецької та Луганської областей щодо їхньої економічної свободи, гарантію вільного використання будь-яких мов на цій території, а також культурних

традицій. Також це включатиме амністію, тобто все, що є в моєму мирному плані. Я можу сказати, що сьогодні я дуже задоволений результатами саміту і дуже задоволений, що (домовленість про) перемир'я досягнуто саме під час саміту. Я можу також підтвердити, що це перемир'я ґрунтується на домовленостях, які було досягнуто під час моєї телефонної розмови з президентом Путіним, і це є важливим з огляду (гарантій) того, що це перемир'я триватиме довго. Тепер це — наша спільна (з Путіним) відповідальність. Я можу запевнити, що з українського боку ми зробимо все можливе, щоби зберегти мир та стабільність у східній частині України. Також хочу запевнити, що це перемир'я досягнуто на засадах мого мирного плану, тобто на засадах поваги до суверенітету та цілісності України».

Велика політика

Валентин Трохимчук

Оснащене давно застарілою радянською технікою, громадське телебачення Монголії не зуміє повною мірою передати всю чуттєву багатогранність моменту несподіваного розчулення, що звуки радянського гімну викличуть у людини, котра, схоже, досі вважає себе радянським лідером. Путін заплаче.

Свою ніжну душевну організацію мужній та рішучий екс-підполковник КДБ ніколи не вважав потрібним приховувати. Та напевно вперше його чергова публічна слабина буде настільки однозначно протрактованою. Вождь найбільшої країни планети до сліз тужить за втраченою імперією, розвал котрої він вважає головною трагедією минулого століття, а відновлення головним завданням століття нинішнього.

Т. Чорновіл, політик: У нас по той бік кордону абсолютно неадекватна людина плюс абсолютно неадекватний народ. Хворий на імперський синдром.

І все ж прилюдне сльозопускання через ностальгію за минулим, неможливість повернення якого сьогодні зрозуміла всім, крім самого Володимира Володимировича, стане лише емоційним прологом до практичної частини плану з відновлення колишньої величі. Наче як саме дзвінком зі столиці колишньої радянської колонії до столиці колишньої радянської республіки, без повернення якої про відновлення імперії годі і мріяти, президент головної спадкоєми-

ці СРСР погодився на реалізацію схеми, формалізованої, що не менш символічно в столиці третьої з головних держав-учасниць колись великого та могутнього.

Це будуть потрібні і водночас дивні переговори. Двоє формальних лідерів ніким не визнаних неіснуючих утворень, які через вказівки Кремля і за допомогою його ж армії захопили частину одного з вітчизняних регіонів. Представник ОБСЄ — організації, що в ході російсько-українського конфлікту якнайкраще довела свою цілковиту безпорадність. Посол країни агресора в країні, щодо якої агресію було здійснено. Колишній Президент останньої. Тобто жоден із присутніх не наділений мандатом власне на переговори — всі вони мають лише завізувати вже укладені домовленості.

Т. Чорновіл: Перемир'я передбачає припинення бойових дій, фіксацію позицій сторін та визначення способу контролю. Було б добре, аби були виведені війська російські і взято кордон під контроль, але ж ми розуміємо, що не з фашистами такі переговори вести.

К. Волох, громадський діяч: Смішно говорити, що вони мають налагодити контроль над кордоном, якщо постачання зброї йде від російського Міністерства оборони, тобто виконують той же наказ з Кремля, що і прикордонники, які є ефесбешниками.

Суть підписаної угоди, наче як сформованої на основі мирного плану Президента Порошенка і викладеної в 12 пунктах — як і годиться документу, що став наслідком компромісу, — досить рамкових та суперечливих, потребувала б детального аналізу. Якби не одне «але». Ані в Києві, ані в провідних столицях світу не вірять у готовність Москви, а отже, захоплених за допомогою підконтрольних їй бойовиків та утримуваних її кадровими військовими Луганська та Донецька, виконувати взяті на себе зобов'язання. І справа не лише в тому, що в акурат у момент запровадження перемир'я, о 18 годині 5 вересня, прес-служба терористичної ДНР анонсувала на 9 вересня прес-конференцію на тему «Невиконання українськими військами наказу про припинення вогню», і не в тому, що поодинокі обстріли бойовики продовжують досі. А в репутації одного з натхненників мінських переговорів.

Т. Березовець, політолог: Путін не раз порушував дане слово. Тому всі обіцянки Путіна потрібно ділити на десять. Він казатиме: ополченці мене не слухаються. Брутальна гра Путіна, якій ми можемо протиставити лише комбіновані зусилля української дипломатії та Українських Збройних сил.

І все ж попри всі перестороги та зриви Мінські домовленості викликали небачену для великої української політики однакості в оцінках. Правильність президентських ініціатив підтримує не те, що прем'єр — лідер найрадикальнішої партії. А ще командири добровольчих батальйонів, більшість журналістів та експертів.

Головна ідея плану — замість кидати на війну з державою, чий військові ресурси є мало не безмежними, усі сили вітчизняної економіки та суспільства ліпше провести вибори, оновити владу та негайно розпочати потрібні нації реформи.

Т. Березовець: Треба сьогодні пояснити суспільству, що до війни повномасштабної ми сьогодні не готові, тому краще мати передишку. Розуміючи, що ці території ми одначе повернемо, так як і Крим.

Укладені у Мінську домовленості можна вважати замороженням конфлікту — звісно ж, у разі якщо їх буде дотримано, що нині видається малоімовірним. Замороженням, яке навряд чи триватиме довго і яке не варто вважати катастрофою.

В. Фесенко, політолог: Так, є ризик Придністров'я, але ми зберігаємо контроль над значною частиною Донбасу, а отже, маємо шанс повернути контроль.

Найудливіші акули пера жартуватимуть — пояснити перемир'я Петру Олексійовичу буде важче, ніж було його укласти. Надто в частині відновлення понівеченого росіянами Донбасу.

К. Волох: Під чийм контролем і відповідальністю залишається окупована територія? Хто відновлюватиме і хто буде контролювати? Тут є маса питань. Якщо сказати, що ми більше не стріляємо, то я не думаю, що суспільство це сприйме.

Утім, якщо з мотивами, що схилили до союзу з ворогом Банкову, все буде більш менш зрозуміло, то аргументи, якими керувався Кремль, викликатимуть чимало запитань. Укладений документ не вирішує головного завдання ВВП — на-

буття захопленими районами особливого статусу в рамках України. Статусу, що дозволить контрольованій Москвою території вевувати будь-яке як внутрішньо-, так і зовнішньополітичне рішення Києва. І тоді прощавай Євросоюз і до побачення НАТО. Паралельно, припиняючи спроби силою повернути контроль над прикордонними територіями, Україна робить відповідальним за їхню долю Володимира Путіна, котрому серед іншого доведеться виправдовуватися через неприєднання неіснуючої Новоросії.

Частина західних лідерів не сумнівається — до поступок російського президента схилили їхні санкції. Частина вітчизняних політиків впевнена — неабиякі втрати, що вже понесло регулярне військо РФ.

Завдаючи кожного наступного удару по російській економіці, Захід завбачливо дбає про два моменти — можливість будь-якої миті відмінити заборону і її нефатальність для народного господарства Росії. Та перелік м'яких невикористаних санкцій стає щодень меншим.

Т. Березовець: Захід у тому числі з гуманітарних міркувань поки що дає Путіну шанс відступити. Але просвітлення наразі не видно, і тому вбивчий аргумент для Росії — призупинення закупівлі газу і нафти — буде таки задіяно.

Яким воно буде на практиці? Таке довгоочікуване багатьма перемир'я — найнагальніше нині питання. Остання домовленість сторін стосувалася гуманітарного коридору з Іловайська. І закінчилася тим, що колона, у якій, окрім українських вояків, знаходилися і полонені російські солдати, була розстріляна. Перша після Мінська ніч в зоні АТО також минула неспокійно. І гарантій, що наступні будуть іншими, жодних. Радше навпаки.

В. Фесенко, політолог: Будьмо реалістами — стріляти будуть. Не буде ані війни, ані миру. Буде хитке перемир'я.

«Руська весна» Кремля була приреченою ще на початку українського літа. Рішення про введення задля порятунку сепаратистів регулярних федеральних військ стало останнім аргументом, котрий приніс Москві шкоди більше, аніж користі. Із кожним наступним кроком Путін лише погіршує своє становище. Але, схоже, навіть не думає зупинятися.

К. Волох: Ми тут вважаємо — от дивіться, скільки він наробив шкоди. Так, шкоди наробив, але чи багато він здобув? Втрати його сьогодні набагато більші здобутків.

Фраза, що вже встигла стати хрестоматійною, якнайкраще демонструє перспективи російсько-української війни. Путін заїде настільки далеко, наскільки йому дозволить Україна. Залучені до кривавого конфлікту, два колись, вважалося, братніх народи отримали шанс перевести подих, і не більше того.

- *Крім суто військових аргументів, Київ насправді має і не менш дієві цивільні важелі впливу на Москву. Україна — найбільший покупець російського газу, недонадходження за який здатні неабияк вдарити й по без того пошарпаній казні. А ще від України цілковито залежить життєздатність окупованого Криму.*
- *І головний громадянин найбільшої країни світу, і його вірні піддані досі не зрозуміли очевидну річ: після всіх трагічних подій, що пережила держава над Дніпром за останні 10 місяців, українці за жодних умов більше не погодяться повернутися під крило Росії.*

В. Фесенко: Насправді нинішній конфлікт між Україною і Росією не просто військовий, а конфлікт політичний, і це війна не за Донбас, а за прощання з нашим радянським минулим і за припинення залежності від Росії.

Перші ознаки одужання від совкового синдрому — на кожному кроці. У національній символіці, що заповонила балкони та автомобілі, у мужності вояків, готових віддавати життя за Батьківщину, зрештою в нових уявленнях про добро і зло, підступ та вірність, ганьбу та шляхетність.

Вперше за всю історію незалежності країна не веде дискусій щодо геополітичного вибору та необхідності долучення до системи колективної безпеки. Ще рік тому про це було годі і мріяти. Старання Віктора Федоровича та Володимира Володимировича не були марними. Шкода лише, що коштували настільки дорого.

Час сьогодні грає на Україну. Чим довше триватиме вимушене перемир'я, тим ліпше вона зможе підготуватися до вирішального бою, якого в ідеалі може і не відбутися, якщо ворог зрозуміє, що має справу з суперником, котрий йому не по зубах. Саме так мусив би міркувати політик, що керу-

ється здоровим глуздом. Та бувають правителі, для яких одна сльоза може виявитися вагомішою за усі раціональні розрахунки усіх провідних стратегів планети.

Т. Березовець: Путін наразі далекий від Гітлера, але в Гітлера не було ядерної зброї, а в Путіна вона є. І ми не можемо гарантувати, що в якості останнього аргументу він її не задіє. Що поставить світ на межу третьої світової війни.

Адекватність Володимира Путіна, сумніви щодо якої ще на початку березня висловила канцлер Меркель, і справді викликає щодень більше запитань. Чого варта лише остання витівка Кремля — ефесбешники незаконно перетинають естонський кордон і викрадають агента тамтешньої Служби безпеки. І це буквально наступного дня після обіцянки Президента Обама захисти від посягань своїх балтійських партнерів, зробленої в Таллінні! Плаксивий вождь наче навмисне провокує світ. Доводячи, що не спроможний на гнучкість і здатен лише підвищувати ставки. Навіть в умовах, коли настав час здаватися, він є небезпечним та водночас дуже прогнозованим. А ще надзвичайно сентиментальним фігурером великої світової політики.

6 ВЕРЕСНЯ

Порошенко заявляє, що українські війська не будуть відходити від нинішніх позицій.

Росія продовжує концентрацію військ у Криму і на кордоні з Україною.

7 ВЕРЕСНЯ

Опубліковано мінський протокол про перемир'я. Це зробило ОБСЄ.

Протокол за результатами консультацій Тристоронньої контактної групи щодо спільних кроків, спрямованих на імплементацію Мирного плану Президента України Петра Порошенка та ініціатив Президента Росії Володимира Путіна

За результатами розгляду і обговорення пропозицій, внесених учасниками консультацій у Мінську 1 вересня 2014 р., Тристороння

контактна група в складі представників України, Російської Федерації і Організації з безпеки і співпраці в Європі досягла порозуміння щодо необхідності здійснити такі кроки:

Забезпечити негайне двостороннє припинення застосування зброї.

Забезпечити моніторинг і верифікацію з боку ОБСЄ режиму не застосування зброї.

Здійснити децентралізацію влади, у тому числі шляхом ухвалення Закону України «Про тимчасовий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької і Луганської областей» (Закон про особливий статус).

Забезпечити постійний моніторинг на українсько-російському державному кордоні і верифікацію з боку ОБСЄ зі створенням зони безпеки у прикордонних районах України і Російської Федерації.

Негайно звільнити всіх заручників і незаконно утримуваних осіб.

Ухвалити закон про недопущення переслідування і покарання осіб у зв'язку з подіями, що сталися в окремих районах Донецької і Луганської областей України.

Продовжити інклюзивний загальнонаціональний діалог.

Вжити заходів для поліпшення гуманітарної ситуації на Донбасі.

Забезпечити проведення дострокових місцевих виборів відповідно до Закону України «Про тимчасовий порядок місцевого самовря-

дування в окремих районах Донецької і Луганської областей» (Закон про особливий статус).

Вивести незаконні збройні формування, військову техніку, а також бойовиків і найманців із території України.

Ухвалити програму економічного відродження Донбасу і відновлення життєдіяльності регіону.

Надати гарантії особистої безпеки для учасників консультацій.

Учасники Тристоронньої контактної групи:

Посол Гайді Тальявіні (*підпис*)

Другий Президент України Леонід Кучма (*підпис*)

Посол Російської Федерації в Україні Михайло Зурабов (*підпис*)

Олександр Захарченко (*підпис*)

Ігор Плотницький (*підпис*)

Обстріляно околиці Маріуполя.

Арсеній Яценюк допустив введення військового стану в разі провалу перемир'я.

8 ВЕРЕСНЯ

У Щасті працює снайпер. Убито двох людей, один — військовий, інший — цивільний.

Рада ЄС ухвалила нові санкції щодо Росії. Під дію санкцій ЄС підпадають нафтові і оборонні російські компанії. У ЄС, однак, наголошують, що санкції можуть бути зняті в разі деескалації ситуації на Сході України.

Порошенко прибув у Маріуполь.

9 ВЕРЕСНЯ

Мирний план — і далі всього лише план. Мінські домовленості по-різному трактуються сторонами і практично не виконуються, крім хіба обміну полоненими. Перемир'я триває, проте і далі швидше на папері — українських силовиків обстрілюють під Дебальцевим, Ясинуватою та Макіївкою, напружена обстановка біля Маріуполя. Хоча сьогодні — відносно спокійний день, зазначають в РНБО.

Триває обмін полоненими. З українського боку цим займається СБУ. Узгоджують списки. Кажуть про 500 чи 600 українських військових, яких мають звільнити терористи — начебто до кінця тижня.

У той же час малоймовірним у спецслужбі називають звільнення режисера Олега Сенцова та льотчиці Надії Савченко, ув'язнених у Росії: мовляв, з РФ не домовлялися. Із ким саме домовлялися — теж невідомо. Українське МЗС наполягає, що не визнає ДНР і ЛНР.

Очевидно, що незаконні збройні формування та російська армія всупереч угоді не збираються залишати окуповану територію Донбасу. Яка доля очікує цей регіон у найближчому майбутньому — офіційний Київ мовчить. Питання так званого спеціального статусу зависло в повітрі.

Залишається незрозумілою і роль міжнародних спостерігачів з ОБСЄ, зазначають експерти.

«Складним також залишається питання забезпечення моніторингу ОБСЄ щодо незастосування зброї. Згадується сліпота, яка дуже часто настає при обстрілі українських військ вже під час “перемир’я”, постачання російської зброї через кордон чи обстріли з боку Росії. Треба врахувати і те, що в ОБСЄ дуже потужне російське лобі», — зазначає Ігор Семиволос, директор Центру близькосхідних досліджень (*Gazeta.ua*, 9 вересня 2014 р.).

Між тим Росія продовжує нахабно втручатися у внутрішні справи України — вустами міністра закордонних справ Лаврова. Останній вимагає від Києва змін до Конституції. І зазначає — домовленості в Мінську рамкові. Далі, мовляв, буде ще один документ — з поетапним планом виконання.

10 ВЕРЕСНЯ

Голова Європейського парламенту Мартин Шульц заявив, що санкції ЄС проти Росії не можна піддавати сумнівам через економічні інтереси окремих держав.

Захід повинен допомогти Україні зброєю. Про таке в інтерв'ю *Deutsche Welle* заявив американський політолог і радник Барака Обами Збігнев Бжезинський.

Росія висунула свої вимоги до угоди про асоціацію України та ЄС.

Президент України Петро Порошенко підписав Закон про санкції.

Порушення перемир'я зафіксовано мінімум у п'яти випадках.

Батальйон «Черкаси» у повному складі відмовився висуватися на передову без важкого озброєння.

ЄС відклав введення нових санкцій проти РФ.

11 ВЕРЕСНЯ

На в'їзді в Первомайськ Луганської області обстріляно (імовірно, терористами) маршрутний автобус. Загинула 18-річна дівчина і 10-місячна дитина.

Фіксуються випадки обстрілів і порушення перемир'я.

США поки що не отримали підтвердження того, що російські війська дійсно залишають Україну.

12 ВЕРЕСНЯ

Розробляються закони про особливий статус окремих районів Донецької і Луганської областей. Про це заявила народний депутат, вповноважений Президента щодо мирного врегулювання Ірина Геращенко.

Контроль над населеними пунктами:

Зайняті

Людські ресурси терористів:

Місце розташування терористів

Фронт терористів

Позиції українських військових

Ізолючі

Місце сутичок з терористами

Напрями ударів українських військ

Атаки терористів

Кордон

Ділянки кордону під контролем України

Місце збройних сутичок між Прикордонними службами України та терористами

Територія, підконтрольна терористам станом на 11 червня

В Кіровоградській області, з метою недопущення проникнення диверсійно-розвідувальних груп на узбережжя Дніпрової та Запорізької областей та охорони рейсів порту Маріуполь та Закарпаття, продовжується посилення служби сімкою карабельно-катерних загонів.

Місце розташування українських аеропортів

Місце розташування військової підрозділу РФ

Місце катастрофи Boeing 777 17 липня 2014 року

Заяви німецький політиків: є документи про наявність плану наступу російської армії до Криму і навіть до Одеси та Придністров'я.

Офіційно набули чинності нові санкції Євросоюзу проти Росії. Документ опублікували в офіційному журналі Євросоюзу.

Попасна під контролем сил АТО, але постійно обстрілюється бойовиками.

Підтверджена загибель 873 українських військових з початку бойових дій.

Затримано диверсійну групу в Маріуполі.

Порошенко заявив, що льотчиця Савченко і режисер Сенцов, які утримуються в Росії, мають бути звільнені негайно.

Екстрене засідання РНБО. Розмови про можливість атаки з боку РФ на південному напрямку.

Чільниця «Партії зелених» у Європарламенті закликає визнати події на Донбасі війною. Росія прагне силового вирішення конфлікту на Донбасі і близька до своєї мети. Про таке заявив Президент країни. Увечері черговий штурм аеропорту в Донецьку. Велика пожежа на території летовища.

13 ВЕРЕСНЯ

Черговий «гумконвой» Кремля порушив суверенітет України. Українська сторона не знає, що у вантажівках.

Тривають обстріли — всупереч режиму припинення вогню.

14 ВЕРЕСНЯ

Продовжується пошук загиблих під Іловайськом. Це роблять волонтери. За два дні знайдено 26 тіл.

Стрілянина в Донецьку не припиняється. Порошенко провів телефонні переговори з Меркель.

15 ВЕРЕСНЯ

Порошенко заявив, що окремі райони Донбасу отримують спеціальний статус строком на три роки. Особливий статус буде елементом децентралізації.

ЄС не визнає вибори в Криму, які провела російська окупаційна адміністрація.

Росія продовжує наполягати на змінах до Угоди про асоціацію між Україною та ЄС.

ОБСЄ фіксує зростання кількості випадків порушення режиму припинення вогню. Від ОБСЄ стало відомо про те, що проект особливого статусу Донбасу розроблявся лідером проросійського «Українського вибору» кумом Путіна Віктором Медведчуком.

16 ВЕРЕСНЯ

Терористи відкидають ідею Порошенка про особливий статус Донбасу.

У Донецьку снаряд потрапив в автобус. Є жертви. Сторони звинувачують одна одну. Європарламент ратифікував Угоду про асоціацію України та Євросоюзу.

Засідання Верховної Ради України. Ратифіковано Угоду про асоціацію з ЄС.

У закритому режимі проголосовано за Закон про особливий статус окремих районів Донбасу. Звучить багато критики на адресу Президента. З іншого боку міжнародна спільнота вітає цей крок і називає кроком назустріч миру.

Бої під Дебальцевим.

Штефан Фюле розповів, як Росія погрозувала Україні економічною війною в разі підписання Угоди про асоціацію.

17 ВЕРЕСНЯ

Знову бої в аеропорту Донецька.

Дострокові вибори до Верховної Ради на окупованій території не відбудуться.

Моніторингова місія ОБСЄ знову констатує численні випадки порушення режиму припинення вогню.

Міністр юстиції Петро Павленко заявив, що Кабмін не буде виділяти кошти на фінансування окупованих районів Донбасу.

МЗС РФ назвало «правильним кроком» ухвалення парламентом України Закону про особливий статус.

Аеропорт Донецька штурмує спецназ ГРУ РФ. На це вказують їхня амуніція і форма. Про це повідомляє «5 канал» з посиланням на джерело в СБУ.

В Україні залишилося орієнтовно чотири російські батальйони.

18 ВЕРЕСНЯ

Україна може стати членом ЄС — резолюція Європарламенту.

У російському місті Астрахані побили знімальну групу телеканалу Би-би-си, яка збирала матеріал щодо загибелі російських військових біля кордону з Україною.

Російські війська протягом двох днів у Варшаві, Ризі, Вільнюсі чи Бухаресті: лідер Кремля Володимир Путін заявив Президенту України Петру Порошенку, що його армія може досягти столиць Східної Європи швидко. Згідно з документом дипломатичної служби ЄС, який є у розпорядженні Sueddeutsche Zeitung, Порошенко повідомив президента Єврокомісії Жозе Мануеля Баррозу минулої п'ятниці про загрози. Буквально Путін сказав Порошенку: «Якби я хотів, російські війська можуть протягом двох днів бути не тільки в Києві, а й в Ризі, Вільнюсі, Таллінні, Варшаві та Бухаресті».

Путін досі не загрожував членам НАТО та ЄС. Але відомо про телефонну розмову Баррозу з Путіним, у якій він нібито сказав: «Якби я хотів, я міг взяти Київ протягом двох тижнів». Баррозу довелося повідомити про це на саміті ЄС наприкінці серпня.

Порошенко за останні кілька тижнів мав кілька телефонних розмов з Путіним: задля того щоб домовитися про припинення вогню в Східній Україні. У переговорах Путін начебто попередив Порошенка, що не рекомендує необгрунтовано покладатися на ЄС. Можливо, керівник Кремля мав на увазі опір окремих країн в Раді ЄС проти нових санкцій. Адже ці рішення вимагають одностайності, а такі країни, як Словаччина, Болгарія, Угорщина та Кіпр, підтримували політику санкцій з небажанням. У зведенні ЄС також ідеться, що відтермінування на січень 2016 р. імплементації Угоди про вільну торгівлю з ЄС відбулося відповідно до угод Порошенка і Путіна. Україні потрібно припинити війну, яку почала Росія. Путін за всяку ціну хотів запобігти асоціації України з ЄС. Це для нього, можливо, більш важливо, ніж Луганськ та Донецьк. Із ратифікацією Угоди про асоціацію український парламент у вівторок прийняв також особливий статус окремих (окупованих) районів Донбасу.

19 ВЕРЕСНЯ

Обама сказав «ні» особливому статусу України. США не нададуть Україні особливого статусу поза військовим блоком НАТО, оскільки країна вже володіє подібним статусом на рівні співпраці з США.

Польща не втручатиметься в український конфлікт і не постачатиме Києву озброєння. Про це заявила прем'єр-міністр країни Єва Копач.

Останній дзвінок? Дзвінок другу? Путін звернувся за посередництвом до канцлера Австрії Вернера Файманна і запропонував останньому провести у Відні чергову зустріч щодо врегулювання української кризи. Про це повідомляє австрійська газета «Остеррайх» («Східна імперія»). За інформацією видання, Путін бачить поступовий позитивний розвиток подій в Україні. Про дзвінок начебто одразу повідомили канцлера Німеччини Меркель. Усі ці рухи відбулися на фоні візиту Президента України Петра Порошенка до Північної Америки, а також чергової запланованої зустрічі контактної групи в Мінську. Між тим попри очікування наразі інформації про продовження переговорів між Україною, Росією, бойовиками та ОБСЄ нема. Учасники планували обумовити подробиці виконання попередньо узгоджених 12 пунктів так званого мирного плану Порошенка. Україна зі свого боку ухвалила цього тижня Закон про особливий статус окремих регіонів Донбасу. Представники так званих ДНР і ЛНР розпливчато відповіли на розпливчастий закон: мовляв, спочатку почитають. Для цього, правда, потрібно перекласти закон на російську. Зі свого боку, щоправда, не зробили жодного кроку. Росія між тим досягла успіху в питанні тиску на Україну і ЄС з приводу імплементації Угоди про асоціацію. Остання була ратифікована, проте імплементація її, за словами європейців, має розтягнутися на 15 місяців. Буцімто, щоб Росія не застосувала до України торговельної війни. Прем'єр РФ Дмитро Медведев сьогодні заявив про підписання постанови, якою вводяться мита на українську продукцію, передовсім продовольчу, обробну тощо. Постанова чинна лише в тому разі, вніс уточнення російський урядовець, коли Україна таки почне імплементацію Угоди про зону вільної торгівлі з ЄС. Прем'єр України Арсеній Яценюк відповів росіянам: мовляв, нехай шантаж залишать для себе.

20 ВЕРЕСНЯ

Попри конфлікт з Заходом щодо України Росія таки візьме участь у саміті Великої двадцятки. Про це на конференції міністрів фінансів Великої двадцятки заявив головний скарбник Австралії Джо Хокі.

Нові домовленості в Мінську. ОБСЄ опублікувала так званий Мінський меморандум з дев'яти пунктів.

Повний текст Меморандуму

1. Припинення застосування зброї вважається загальним.

2. Зупинка підрозділів і військових формувань сторін на лінії зіткнення станом на 19 вересня 2014 р.

3. Заборона на застосування всіх видів зброї і ведення наступальних дій.

4. Протягом доби з моменту прийняття цього Меморандуму — відвід засобів ураження калібром понад 100 мм від лінії зіткнення на відстань не менше 15 км з кожного боку (за винятком зазначених нижче), у тому числі з населених пунктів, що дасть можливість створити зону припинення застосування зброї шириною не менше 30 км (зону безпеки). При цьому відвести від лінії зіткнення сторін артилерійські системи калібру понад: 100 мм гармати МТ-12 — 9 км; 120 мм міномети — 8 км; 122 мм гаубиця Д-30 (2С1 «Гвоздика») — 16 км; 152 мм 2С5 «Гіацинт-С» (2С3 «Акація», 2С19 «Мста-С», 2А65 «Мста-Б») — 33 км, РСЗВ 9К51 «Град» — 21 км, 9К57 «Ураган» — 36 км, 9К58 «Смерч» — 70 км, РСЗВ «Торнадо-Г» — 40 км, РСЗВ «Торнадо» — 70 км, РСЗВ «Торнадо-С» — 120 км; тактичні ракетні комплекси — 120 км.

5. Заборона на розташування важкого озброєння і військової техніки в районі, який обмежений населеними пунктами Комсомольське, Кумачеве, Новоазовськ, Саханка.

6. Заборона на установку нових мінно-вибухових інженерних загороджень в межах зони безпеки. Зобов'язання на зняття раніше встановлених мінно-вибухових загороджень в зоні безпеки.

7. Заборона з моменту прийняття цього Меморандуму польотів бойової авіації та іноземних безпілотних літальних засобів (БПЛА), за винятком БПЛА ОБСЄ, уздовж всієї лінії зіткнення сторін у зоні припинення застосування зброї на ширину не менше 30 км.

8. Розгортання в зоні припинення застосування зброї моніторингової (наглядової) місії ОБСЄ в складі груп спостерігачів Організації протягом доби з моменту прийняття даного Меморандуму. Вищевказану зону доцільно розділити на сектори, кількість і межі яких погодити в ході підготовки до роботи моніторингової (наглядової) місії ОБСЄ.

9. Виведення всіх іноземних збройних формувань, військової техніки, а також бойовиків і найманців з території України при моніторингу ОБСЄ. Документ підписали посол Гайді Тальявіні (ОБСЄ), другий президент України Леонід Кучма, посол РФ в Україні Михайло Зурабов, а також Олександр Захарченко (ДНР) та Ігор Плотницький (ЛНР).

21 ВЕРЕСНЯ

«Місцеві вибори на Донбасі мають відбутися “не під дулами автоматів”, у такому разі їх ніхто не визнає», — заявив Петро Порошенко в інтерв'ю українським телеканалам.

Сили АТО відступили від Жданівки.

22 ВЕРЕСНЯ

Сили АТО знищили кілька російських танків під Маріуполем. З боку Новоазовська, контрольованого росіянами, продовжує прибувати техніка.

Обстріл сил АТО в Донецькому аеропорту.

23 ВЕРЕСНЯ

Бойовики обстріляли Дебальцеве і Ясинувату.

Новий штурм Донецького аеропорту.

«Міністерство освіти та науки працює над проектом переведення Донецького національного університету в інший регіон», — Сергій Квіт.

24 ВЕРЕСНЯ

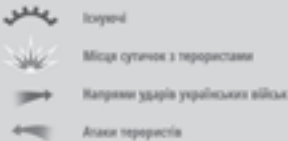
Контроль над населеними пунктами:

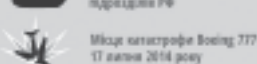
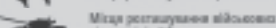
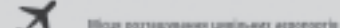
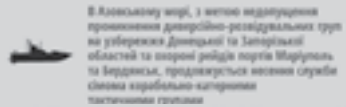
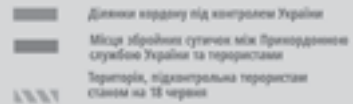
Людські ресурси терористів:

Позиції українських військових

Кордон

Президент США Барак Обама заявив, що Америка може скасувати санкції проти Росії, якщо офіційна Москва змінить свою позицію щодо України.

Атака бойовиків на Щастя — відбито.

ОБСЄ повідомляє про знахідку трьох стихійних захоронень у зоні бойових дій.

Триває обмін полоненими.

Обидві сторони застосовують катування і тортури. Нижче — розповідь очевидця.

«Наряд на сепара»

Євген Назаренко

— *Відкрити ворота!*

На базу знову хтось приїхав. Уваги ніхто не звернув, адже сюди постійно хтось приїжджав, — може, інструктора нового привезли, а може, вже досвідчені бійці «нарили» десь зайвих набойів та хочуть набити ними пісок полігона. Коротше, ніхто від тушонки (а це якраз був обід) не відірвався. До нас прийшов старший інструктор:

— *Всем отойти за казарму! Отвернуться и не смотреть!*

Такого ще не було. Ми, звичайно, виконали наказ, але не повністю. Як можна не дивитись, коли кажуть «не дивись»? Здалека я побачив, як з тентованого пікапа вивантажили людину з мішком на голові. На нього одразу наставили автомати з усіх боків. Штовхаючи в спину та копаючи, його повели в підвал. Я добре запам'ятав, що він був у футболці. Руки, які стирчали з рукавів, були повністю сині. Його били. І били сильно. Ми почали перешиптуватись, намагатися якось дізнатися, хто це і що він робить на базі батальйону. Ніхто нам нічого не казав. За певний час з підвалу почали лунати крики. Слухати їх було важко, адже це були крики людини, яку катують. Тому я вирішив відійти на іншій бік полігона, захопивши тушонку. Але і тут спокою я не знайшов. З підвалу вивели людину з мішком на голові і поставили до стінки гостриміщення. Знову наказали відвернутись і не дивитись. Я дивився. Метрів з 20 по ньому почали лупити з калаша. Точніше, з двох калашів. І не по ньому, а навколо нього. Били з 74, що дуже рикошетить, тому іскри від куль літали в радіусі метрів 10. Могло відрикошетити і в цю людину. Але про заходи безпеки полонених ніхто не дбав. За хвилину цієї процедури я побачив, як по джинсах цього хлопця

почала розходитись волога пляма. Не пам'ятаю точно, що було потім. Його, здається, вивезли. Вже згодом від інструктора ми дізналися, хто це був. А був це військовослужбовець збройних сил України. Десантник 25-ї бригади. Він перейшов на сторону «ДНР». У ході боїв (це був десь кінець червня 2014 р.) наші його взяли в полон. Він нічого не розповідав. Навіть у СБУ не змогли його розколоти, тому і привезли до нас. Наші розкололи. Він зізнався, як здавав координати наших блокпостів, які потім накривали артою сепари, розповів, як гвалтували дівчат. До речі, останнє найбільше обурило одного мого побратима.

— Ладно блокпости — это война. Но я, как отец двух дочек, такого простить не могу!

Це був фактично перший випадок, коли я побачив війну. Не тренування, імітація бою, а реальну війну. Минуло багато часу. Донецька область, Дніпропетровська, блокпости, сепари... Ми знову приїхали на полігон. Підтягнути навчання. Я вже знав, що туди постійно возять полонених, знав, що є замкомбата Ваня, що безпосередньо цим опікується. Цього разу полонених було одразу двоє — один з простріленою дупою (як Захарченко), а другий якийсь псевдоволонтер. Нам доводилось їх охороняти. Насправді, всі любили «наряд на сепара», адже в підвалі було тепло. «Простріленого» швидко забрали на обмін, а от з другим мені довелося пробути добрий тиждень. Його зацькували та залякали настільки, що він боявся ворухнутись. Він був постійно з мішком на голові.

— Можна я перевернусь на другой бок? — спитав він мене.

— Ти шо, дебіл? Нах... таке питати? Лежи як хочеш! — сказав я.

Двічі на день йому приносили їжу. Їв він як собака — рачки. Хоча міг їсти як звичайна людина. Видовище було не дуже. Деякі бійці його інколи били. За це нас карали. Інструктор збирав всіх, пояснюючи, що полонених бити не можна, але особливо гарячі хлопці мотивували свої вчинки ненавистю до сепарів.

— Они наших пацанов не жалеют!

Я не бив ніколи. Вдарити людину, що перейшла вже майже у тваринний стан, я не міг. Розповідали, що цей чувак видавав себе за волонтера, збирав гроші і привласнював. У принципі, схема проста. Думаю, ті люди, що ходять по метро з кошником, — вчиняють так само. Війна є війна. Але наразі переді мною була людина з мішком на голові, що боялась поворухнутись. Тому розуміння правильності було тільки в голові. У серці мені було

його шкода. Особливо неприємно водити його в туалет. Під конвоєм з трьох бійців з мішком на голові він йшов справляти свої потреби. Звичайно, ні про яке закритись мови не йшло. Власне, наш туалет і не закривався. Навіть дверей не мав. Розмовляти з ним було заборонено, хоча він такі спроби робив. Але я присікав одразу.

— Мне не интересно, кто ты и что ты. У меня приказ.

Я вже до нього звик, проте не зовсім розумів кінцеву мету його перебування тут — поміняти його не поміняєш. Просто він згасав психологічно з кожним днем. Я навіть не завжди розумів, що він живий, бо той постійно лежав. За тиждень приїхав Ваня з бійцями. Привезли ще одного. Вже бойового полоненого. Його катували, «розколювали» — все, як завжди. Я до цього звик. Коли сепара повезли, дізнавшись все, що хотіли, зайшли за нашим. Всі надягли балклави. Спочатку Ваня наступив йому на горло і наставив пістолет. Той вибачався, причитав і казав «не надо, пожалуйста».

— У нас бойцы ранены в госпитале! Медикаментов не хватает, а ты, падло, что делал? У бойцов деньги забирал? Люди последнее отдавали. Молись, гнида!

— Не надо, прошу вас.

— Как ты можешь отдать эти деньги?

— У меня ничего нет!

— Квартира есть?

— Есть...

Після цього Ваня попросив мене знайти пластикову пляшку. Навіщо — я не зрозумів, але побіг за пляшкою. Полоненого вивели на вулицю. Дали в руки пістолет і направили його взору.

— Стреляй, сука!

— Я не умею, я боюсь!

— Стреляй!

Той вистрелив. Після цього йому дали в руки пляшку. І тоді все кинули в пакет.

— Смотри, падло, мы только что из этого ПМ завалили сепара. И закопали тут. Если завтра ты, гнида, не придешь в штаб в Днепропетровске — вымытый и выбритый — с документами на квартиру, то мы этому делу дадим ход. Загредишь надолго. В квартире твоей будут жить жены раненых бойцов.

Вночі його вивезли з полігона і викинули посеред траси. Чим закінчилась історія — мені невідомо. Про моральний аспект теж нічого не скажу. Але я ненавидів «наряд на сепара». Навіть хотів через це звільнитися. Катувати людей — не моє. Але все

це на совісті того, хто приніс в мою країну війну. Вся провина — на окупантові.

25 ВЕРЕСНЯ

Президент США Барак Обама дав розпорядження держсекретарю Джону Керрі надати Україні 25 мільйонів на військові витрати.

Рада безпеки ООН у середу одногосно прийняла резолюцію, яка має запобігати поїздам по світу терористам.

Президент США Барак Обама розкритикував ООН на прикладі російсько-українського конфлікту.

«Допоки Україна не поверне собі окупований Крим і частину Донбасу — санкції скасовувати не можна, — наголосив, виступаючи в Нью-Йорку на відкритті Генасамблеї ООН, Арсеній Яценюк і підкреслив: — Санкції діють, економічний тиск — це ефективно і довгостроково, і саме вони примусять Росію вести переговори».

Генеральний секретар ООН Пан Гі Мун пообіцяв Прем'єр-міністрові Арсенію Яценюку сприяння у звільненні незаконно утримуваних у Росії громадян України Надії Савченко та Олега Сенцова.

Українська льотчиця Надія Савченко — знайшлася. Вона перебуває у московському СІЗО № 6 у районі Печатники. Раніше повідомлялося про її зникнення.

Велика сімка попереджає Росію про нові можливі санкції.

26 ВЕРЕСНЯ

Перемир'я на Донбасі — ураган з градом. У ніч на п'ятницю проросійські терористи двічі атакували Донецький аеропорт, який контролюють українські військові.

Неспокійно було і на інших напрямках. У Маріуполь намагалася проникнути диверсійна група — її зупинили прикордонники. Обстрілювали українців і під Дебальцевим. У Щасті під Луганськом під обстріл бойовиків потрапила лікарня. Є загиблий і понад десять поранених — усі, крім одного, цивільні. Між тим у п'ятницю в Донецькій області таки відбулася зустріч контактної групи щодо відведення важкої техніки і створення буферної зони. Перемовини відбулися в режимі Україна—Росія—ОБСЄ, хоча російське МЗС вперто заперечувало присутність своїх офіцерів, видаючи їх за донецьких терористів. Обговорюється зустріч і на вищому рівні. Можливо, протягом найближчих тижнів віч-на-віч зустрінуться Порошенко і Путін.

Очевидно, обидві сторони мають різне бачення мирного плану. Зокрема, прокремлівські терористи відмовляються провести на окупованій частині Донбасу вибори до українського парламенту і навіть заплановані на грудень вибори до місцевих органів влади. У свою чергу хочуть виборів до якогось власного парламенту. Німеччина вже заявила, що це порушення Мінських домовленостей, а донецький журналіст Сергій Гармаш припускає, що так звані вибори можуть бути приводом до початку нових бойових дій у листопаді.

У ЄС між тим заговорили про можливе скасування санкцій щодо РФ — уже 30 вересня. Прем'єр-міністр України Арсеній Яценюк попросив світову спільноту цього не робити.

Між тим Росія пішла в наступ і на газовому фронті. Варто було голові «Газпрому» Міллеру зустрітися з прем'єром Угорщини Орбаном, як потік блакитного палива з Заходу раптово припинився. Перебої з паливом відчула вся Європа — і виглядає, саме через експорт в Україну. У п'ятницю в тристоронніх переговорах щодо газу за участі ЄС з'явився певний прогрес.

Гюнтер Еттингер, Єврокомісар з енергетики: «За підсумками переговорів було ухвалено рішення, що Україна бере на себе зобов'язання оплатити відкриті рахунки на 2 млрд доларів, вони повинні бути внесені до кінця жовтня на рахунки російських партнерів. Після оплати 2 млрд боргу «Газпром» зобов'язується поставити 5 млрд кубів газу».

Нова ціна російського газу начебто 385 доларів за тисячу кубів. Щодо подальших розрахунків чекатимуть рішення Стокгольмського арбітражу. Документ мають підписати наступного тижня. Третя лінія фронту Путіна — проти Угоди про Асоціацію. Кремлівський лідер пише листи в ЄС з погрозами: щойно Україна почне ухвалювати євроінтеграційні закони, РФ застосує торговельні обмеження, а взагалі Угоду треба переписувати. В ЄС Путіну відмовили.

Між тим на російському ТБ нова хвиля антиукраїнської істерії. І слава Путіну.

Розгляд скарги Надії Савченко відклали до 13 жовтня. Вона вимагала скасувати примусову стаціонарну психіатричну експертизу.

Захід змусив Україну погодитись на сепаратний мир з Путіним. Путін знайде так далеко, як йому дозволить Захід. Про це в інтерв'ю виданню «Вашингтон пост» заявила президент Литви Даля Грибаускайте.

Єврокомісія не має наміру змінювати умови асоціації з Україною на вимогу Путіна.

27 ВЕРЕСНЯ

20 танків бойовиків вирушили з Луганська у напрямку Щастя. Зупинилися в районі Металісту.

28 ВЕРЕСНЯ

Міністр закордонних справ РФ Сергій Лавров визнав, що на Донбасі воюють російські військові. Щоправда, назвав їх добровольцями.

Щастя обстрілюють бойовики підрозділів «Зоря» і «Дон». Вони буцімто нікому не підпорядковані.

Під ударами околиці Дебальцеве і Донецький аеропорт.

Порошенко заявив, що ніякої федералізації України не буде.

В Алчевську бойовики оголосили примусову мобілізацію і комендантську годину.

29 ВЕРЕСНЯ

Сили АТО повідомляють, що під Дебальцевим їм вдалося знищити елітний російський підрозділ морської піхоти.

Кілька разів бойовики атакували Донецький аеропорт.

Диверсанти організували вибух на залізниці в Одесі.

Росія збирається й далі відправляти в Україну так звані гуманітарні конвої. Про це заявив заступник міністра закордонних справ РФ Григорій Карасін.

Лефортовський суд Москви продовжив арешт українському режисеру Олегу Сенцову до 11 січня 2015 р.

30 ВЕРЕСНЯ

Переглянути енергетичну співпрацю з Росією може Євросоюз. І зробить це, якщо протистояння на Донбасі не вщухне. Про таке заявила канцлер Німеччини Ангела Меркель.

«Рейтер» надало нові свідчення військового втручання Росії в Україну: «Один із обміняних у неділю 28 вересня українських солдатів, який назвався Олексієм Кошеленком, розповів, що 25 серпня його взяли в полон в Іловайську Донецької області бійці десантно-штурмового батальйону з Костроми, про що вони самі йому й сказали».

Представники країн Євросоюзу, які сьогодні розглядали можливість послаблення санкцій щодо Росії, вирішили залишити все в силі.

Попасна — масований обстріл з «Градів». Харків посилено патрулює «Національна гвардія».

У Ростовській області — нові підрозділи військ РФ.

США вкотре закликали Росію вивести війська з України.

1 ЖОВТНЯ

Ранок у Донецьку. Небо чисте, але падає «Град». Бойовики вкотре обстрілюють український аеропорт з систем реактивного залпового вогню. Падають тони снарядів.

О десятій ранку снаряди прилетіли в школу № 57. Якраз на перший у цьому році урок. Ще один боеприпас розірвався поруч — влучив у маршрутку. Повідомляють про вісьмох загиблих. Російське ТБ та терористи одразу поспішили звинуватити в злочині «фашистську хунту». Проте є одне «але». На відео чітко видно снаряд, який під кутом увійшов в асфальт. Донецький блогер Денис Казанський стверджує, що за нахилом уламків можна чітко встановити, звідки він прилетів — з південного заходу, тобто з території, контрольованої бойовиками. У бік того самого аеропорту. Між тим вранці в ЗМІ з'явилися повідомлення начебто від імені голови Донецької ОДА Сергія Тарути про те, що Донецьке летовище збираються обміняти на інший шматок території. Згодом цю інформацію спростували і в Донецькій ОДА, і в РНБО.

Попри початок роботи моніторингової місії ОБСЄ гаряче в середу і в інших вузлових точках. Зокрема, вранці Дмитро Тимчук з «Ін-

формаційного спротиву» заявив про російські танки і десант під Дебальцевим. У РНБО з цього приводу не панікують.

На Луганщині найбільші проблеми в Щасті та Попасній. Через безперервні обстріли міста на межі комунальної катастрофи.

Голова Луганської ОДА також заявив про 200 диверсантів із РФ, які в середу перетнули кордон поблизу Гуково. Напередодні він звинуватив місію ОБСЄ в самоусуненні від контролю за режимом перемир'я на Луганщині.

2 ЖОВТНЯ

Тривають бої за Донецький аеропорт. У четвер терористи почали обстріл летовища з шостої ранку. Влучили в нафтобазу — у результаті все місто накрили пасма чорного диму. Попри заяви терористів про контроль над стратегічним об'єктом станом на вечір над диспетчерською вежею — український прапор.

Обстріл аеропорту терористи ведуть переважно з житлових будинків — це демонструє російський Перший канал. Перш ніж у відповідь запрацює українська артилерія — тікають на нову точку, залишаючи віддуватись за себе цивільне населення.

У четвер інформації про жертви не надходило, натомість у вівторок внаслідок влучання снарядів, які прилетіли з території, контролюваної терористами, загинуло як мінімум вісім цивільних.

Між тим слідчий комітет Росії, створений особисто президентом Путіним, порушив кримінальну справу проти міністра оборони України Гелетея, керівника Генштабу Муженка та окремих невідновлених бійців щодо «геноциду російськомовного населення» та військових злочинів. Гелетей у боргу не залишився, заявивши, що саме російська армія використовує на Донбасі заборонені міжнародними конвенціями боеприпаси.

Також Міністр оборони України підтвердив факт переговорів у Горлівці між терористами, російськими військовими, ОБСЄ та українцями, але не уточнив їх предмету.

Попри продовження військових дій на Донбасі, президент РФ і надалі називає українців своїми братами.

3 ЖОВТНЯ

Як кістка в горлі. У п'ятницю з використанням газів невідомого походження терористам вдалося увірватися до старого терміналу

Донецького аеропорту. Прес-центр АТО однак звітує, що наступ вдалося зупинити і цього разу. Попри так званий режим перемир'я майже місяць бойовики кілька разів денно штурмують летовище, українські військовики успішно відбиваються. Зокрема, «Новості Донбаса» з посиланням на інтернет-форум повідомляють, що в четвер бойовикам за допомогою російського десанту також вдалося проникнути в старий термінал і навіть дійти до нового, проте під вечір зі значними втратами довелося відступити.

Обидві сторони звинувачують супротивників у вбивствах мирного населення. Зокрема, цього тижня в середу снаряди влучили в школу та автобусну зупинку, у результаті чого як мінімум восьмеро осіб загинуло. Залишки боеприпасу вказують на те, що він летів з контрольованої бойовиками території у бік аеропорту. У четвер ввечері стало відомо про загибель у результаті обстрілів представника місії Червоного Хреста в Донецьку.

Між тим СБУ повідомляє про те, що на окупованих територіях діють справжні концентраційні табори.

Президент України Петро Порошенко, перебуваючи у Львові, озвучив інформацію про загиблих у конфлікті військовослужбовців. А також закликав суспільство не сприймати перебільшені цифри полеглих в іловайському котлі.

ЄС у свою чергу в понеділок відмовилось скасовувати санкції щодо Росії і вкотре заявило про глибоку стурбованість з приводу продовження бойових дій на Донбасі — всупереч умовам перемир'я.

4 ЖОВТНЯ

Ніч в Донецьку минула спокійно, зранку знову вибухи. У районі аеропорту.

Через обстріли пожежа на Луганській ТЕС.

Чергова провокація в морі — обстріляні катери прикордонників біля Маріуполя.

Снаряди в Попасній.

Червоний Хрест припиняє роботу в Україні через вбивство співробітника організації в Донецьку.

5 ЖОВТНЯ

3 «Градів» бойовики стріляють у Щастя. Поранені дев'ятеро цивільних. Вибухи в Донецьку і поблизу Маріуполя.

6 ЖОВТНЯ

Європейський союз повинен надавати різні форми підтримки Україні та глибоко переосмислити свою стратегію відносин із Росією. Про це заявила новий «міжнародник» ЄС Федерика Могеріні. Верховний представник ЄС також висловилася за недопущення прокладання «сухопутного коридору в Крим» з боку Росії.

7 ЖОВТНЯ

За час перемир'я загинуло 64, поранено — 346 українських військових.

Нова спроба штурмувати аеропорт Донецька. ДАП під українським прапором.

8 ЖОВТНЯ

Президент США Барак Обама затвердив рішення про надання додаткової допомоги Україні в галузі оборони та безпеки на суму понад 46 млн доларів.

Спостережну місію ОБСЄ в Україні продовжено на шість місяців.

Президент Білорусі Олександр Лукашенко заявив, що не підтримує визнання «Новоросії».

9 ЖОВТНЯ

Нова колона військової техніки з Росії в Україну — через пункт пропуску Изварине. Це сталося одразу після того, як напередодні кілька колон техніки рушили в зворотному напрямку. Чи мова іде про звичайну ротацію, чи про замилювання очей Європі — невідомо.

У Щасті на Луганській ТЕС знову пожежа.

Київрада зобов'язала продавців маркувати товари, вироблені в РФ.

10 ЖОВТНЯ

Американський «Форбс» пише, що падіння цін на нафту для Путіна гірше за всі санкції.

У Донецьку не стихають обстріли. Загибло двоє цивільних.

11 ЖОВТНЯ

Бойовики вкотре намагалися захопити Донецький аеропорт. І знову невдало.

Голова Донецької ОДА Олександр Кіхтенко заявив, що Україна повинна виплачувати пенсії на окупованих територіях.

У заручниках у бойовиків залишається 500 громадян України. Про це заявив Президент України Петро Порошенко.

Спікер АТО Владислав Селезньов підтвердив факт підписання лінії розмежування.

Сербія вирішила карати своїх громадян, котрі найманцями воюють на Донбасі.

12 ЖОВТНЯ

Російські вояки Південного військового округу повертаються до місць постійної дислокації. Про це заявляють у Міністерстві оборони Федерації. Мовляв, на кордоні з Україною — у Ростовській області — уже зроблено підсумкову перевірку за літній період їхніх тренувань.

Попри виключення Росії з Великої вісімки на саміт Великої двадцятки Володимир Путін поїде. Президент Росії візьме участь у саміті Великої двадцятки, що відбуватиметься 15—16 листопада в австралійському місті Брисбені.

13 ЖОВТНЯ

Кілька сотень нацгвардійців зібралися під Адміністрацією Президента. Вимагають демобілізації. Влада говорить про провокацію.

Прем'єр-міністр Австралії Тоні Ебботт завив, що президентові Росії Володимиру Путіну під час саміту країн Великої двадцятки, який відбудеться в листопаді в Брисбені, доведеться відповісти на складні питання з приводу катастрофи малазійського «боїнга».

Міністерство оборони Росії розробляє проект створення декількох резервних армій, які сформуєть у найближчому майбутньому.

Канцлер Німеччини Ангела Меркель відмовилася від зустрічі з російським президентом Володимиром Путіним.

14 ЖОВТНЯ

Традиційний вже штурм бойовиками Донецького аеропорту. Невдалий.

Терористи обстріляли з важкого озброєння селище Сартана під Маріуполем Донецької області. Загинуло семеро цивільних.

15 ЖОВТНЯ

Атаку проросійських бойовиків у районі Дебальцевого відбито.

Прем'єр-міністр РФ Дмитро Медведєв заявив, що відведення російських військ від кордону з Україною не варто сприймати як якийсь сигнал.

У НАТО не зафіксували суттєвого зменшення угруповання російських військ на кордоні з Україною.

Політику залякування сусідніх країн провадить Росія. Так охарактеризував зовнішньополітичний курс Кремля прем'єр-міністр Фінляндії Олександр Стубб у інтерв'ю виданню Bloomberg.

На Московській біржі третій день підряд долар та євро оновлюють свої рекорди щодо російського рубля.

У Євросоюзі можливість швидкого скасування санкцій щодо Росії назвали «вигадкою».

16 ЖОВТНЯ

Штаб АТО зафіксував 40 випадків порушення режиму припинення вогню.

До санкцій Євросоюзу проти Росії приєдналися ще кілька нових держав, у тому числі Україна. І це не анекдот.

Оборонців Донецького аеропорту все частіше називають кіборгами.

17 ЖОВТНЯ

Руїни Донецького аеропорту все ще під контролем українських військових. Переговори в Мілані. Порошенко і європейські лідери проти Путіна.

Після переговорів президент РФ назвав зустріч «хорошою».

Деталі — у...

Велика політика

Валентин Трохимчук

До початку розмови, за якою затамувавши подих стежитиме весь континент, і навіть деякі знані особи по той бік Атлантики, залишатимуться лічені секунди. Для декого нагода перекинутися кількома словами з сусідом, для інших —

можливість змочити горло, для третіх — взяти необхідні папери. І лише він перейматиметься проблемою, що для решти учасників поважного зібрання за круглим столом давно втратила актуальність. Путін одягає навушки.

Той міланський сніданок за своєю символічністю потраплятиме до категорії — ліпше не вигадаєш. Володимир Володимирович Путін налаштовує новітній гаджет. Для спілкування з керівниками ЄС та Президентом України, що давно говорить із Брюсселем спільною мовою, Президенту Росії потрібен синхронний переклад.

В. Шлінчак, експерт-міжнародник: Треба розуміти, що якраз «міланський формат» передбачає, що з однієї сторони сидить весь цивілізований світ, у тому числі і український Президент, а з іншого — один Путін і пробує дати звіт, як він виконує Мінські домовленості.

Його «особливий статус» відчуватиметься на кожному кроці. В час коли президент Європейської ради прийде до готелю, де проходять переговори, пішки, а керманічі провідних країн Європи приїдуть на звичайних седанах бізнес-класу, господаря землі Руської туди доставить броньований лімузин із купою озброєної охорони.

На царські замашки східного гостя старосвітські політики дадуть симетричну відповідь. Відсутність радості від вимушеного спілкування з людиною, що вперше після поразки фіурера зазіхнула на недоторканність кордонів та кинула виклик нормам міжнародного права, навіть не намагатимуться приховувати. Один з найпоказовіших моментів за усі два дні дійства. Господар саміту зустрічає українського лідера теплим поцілунком. А так холодно італійський прем'єр вітає російського вождя.

Не менш показова історія із зустріччю — чи радше незустріччю — Володимира Путіна та Ангели Меркель. Чоловік попередив, що запізниться на рандеву. Жінка — скасувала побачення. Чітко вказавши візаві його місце і межу його амбіцій.

В. Васютинський, експерт з психології мас: Меркель поставила трохи на місце ситуацію, що не можна з канцлером Німеччини так поводитися. Путін хотів продемонструвати якусь незалежність від Заходу, а Меркель продемонструвала йому свою незалежність від Путіна.

На тлі холодного ставлення до Володимира Путіна прийом Петра Порошенка виглядає особливо теплим. Купа двосторонніх зустрічей. Але найголовніше — під час переговорів з господарем Кремля вітчизняний гарант та західні лідери виступають спільним фронтом. За що останні отримують закиди у «небажання розуміти реальний стан справ в Україні».

І все ж вже самим фактом своєї участі в обговоренні шляхів виходу з донбаської кризи Володимир Путін остаточно підтверджує безпосередню причетність до конфлікту. Однією зі сторін якого є Росія. Цю тезу більше не потрібно доводити.

Вони проведуть разом мало не цілий день. Снідатимуть в компанії європейських колег, по обіді спілкуватимуться в «нормандському форматі», а перед вечерею вестимуть бесіду тет-а-тет. Усе марно. В актив зустрічі можна віднести хіба «певні домовленості» із газового питання. Сторони наче як узгодили умови постачання на зимовий період. Радше за все, через тиск Євросоюзу, що зовсім не хоче опинитися головною жертвою чергової енергетичної війни колись братніх держав. Щодо решти пунктів порядку денного, у тому числі головних — про припинення вогню та відновлення контролю над кордоном, — лише правильні декларації про наміри та констатація очевидного. У цьому випадку Росія далека від об'єктивності.

Демонстративно зухвала риторика під час брифінгу, що його Володимир Володимирович проведе одразу по звершенні приватної зустрічі з Петром Олексійовичем, — чого вартий лише пасаж «від здешевлення нафти світ втратить куди більше, ніж Росія», — для багатьох стане черговим доказом хиткості путінських позицій. Вдаючи, що міцності його режиму не загрожують ані скорочення головної статті бюджетних надходжень, ані зростання курсу долара, ані тисячі похоронок на російських солдат, господар Кремля щодень дужче скидатиметься на гравця, який банально блефує. І головне завдання якого продовжувати блеф, аби не втратити все.

Свою оцінку результатам дводенного міланського турне український лідер дасть вже на батьківщині. Досвідчений дипломат, він навряд чи розраховував на тріумфальну перемогу.

На цей саміт покладали великі сподівання, і вони очікувано не виправдалися. Дива не сталося. Сторони домовилися продовжувати домовлятися. Прогнозований фінал.

Надто після того, як Києву вдалося втримати ситуацію в країні напередодні зустрічі.

В. Портніков, політолог: Путін поїхав до Мілана з вірою, що він всіх обдурить, що вони всі ідіоти. Він так діє весь час.

До Мілана Володимир Путін прибуде позбавлений козирів, без яких про досягнення вигідного саме Білокам'яний компромісу годі було й мріяти. Передбачені мінським планом закони Петро Порошенко демонстративно підпише у переддень від'їзду до Італії, Донецький аеропорт кіборги продовжать утримувати попри шалений тиск окупантів, спроби відкрити внутрішній фронт із тріском проваляться.

Із пікетом до цих стін за понад два десятиліття державності приходили різні соціальні верстви. Студенти і шахтарі, науковці і журналісти. Військові на Банковій з'явилися вперше.

Російський слід у внутрішньоукраїнському солдатському бунті — хай і досить маргінальному — буде визнано на офіційному рівні. І справа тут не лише в абсурдних вимогах, народжених на сторінках контрольованої ФСБ соціальної мережі. Занадто вже «вчасно» спалахнуло повстання, що більше скидалося на фарс.

Напад на парламент стане цілком логічним продовженням тренду, що, напевно, мусив би показати цілому світові неспроможність України виконувати базові функції держави.

Російське телебачення, що на певний період наче як викинуло зі свого ефіру фантазії на тему «фашисткуючих в центрі Києва молодчиків», знову згадає і про націоналістів сучасних і, звісно ж, про Бандеру.

До слова, націонал-патріоти — чи то навмисне, чи то випадково — створять всі необхідні умови для народження цієї ганебної картинки.

Достатньо ефективні дії силовиків, хоча головним чином радше жорстке несприйняття суспільством подібних форматів протесту, не залишать Кремлю вибору, крім як посилювати тиск на східному плацдармі, паралельного готуючись до розширення географії бойових дій.

В. Шлінчак: Наступальні акції і бої за Донецький аеропорт свідчить, що гра Путіна у ДНР та ЛНР продовжується. Можливо, лише ціна на нафту і санкції змусять його переглянути свої погляди.

Р. Безсмертний, український політик: Останні заяви керівництва Росії свідчать про те, що навесні розпочнуться чи

продовжаться воєнні дії. Причому не лише в цьому секторі. З'явилися дані про навчання на Балтиці, Кавказі. Згадайте рішення про об'єднання збройних сил Росії та Абхазії. Тобто агресивність Росії зростатиме.

Після того як Євро в московських обмінниках став коштувати 52 рублі, вартість бареля нафти на світових біржах опустилася до позначки у 80 доларів, а Путін віддав наказ повернути війська з Ростовської області до місць постійної дислокації, багато оптимістів Печерських пагорбів припустили: проект «Новоросія» закривається. Реальність виявилася не настільки райдужною.

В. Портніков: У Росії ніхто не збирається відмовлятися від проекту «Новоросія». У Росії зараз йде конкуренція між двома підходами. Перший — Владислава Суркова — заморожений конфлікт, другий — Володіна і інших яструбів, які вважають, що треба завойовувати інший простір.

Час грає проти Путіна. Якою б бравурною не була його риторика, економічні показники свідчать про протилежне. Падіння ціни на чорне золото на один долар коштує російській казні два мільярди зелених. Утримання курсу рубля обходиться майже в мільярд щодня.

В. Портніков: Ситуація з цінами на нафту і втратами серед військових змушує Путіна прислухатися до концепції Суркова. Але ця ситуація може змінитися в неділю чи понеділок. І тоді підходи визначатимуть більш войовничо налаштовані люди з путінського оточення.

В. Шлінчак: Путін загнаний в куток, і від нього можна очікувати необдуманих кроків. Які можуть принести іще більше жертв, аніж було зроблено до цього.

Утім, навіть якщо Путін буде змушений відчепитися від Донбасу, це аж ніяк не означатиме, що він визнає поразку і залишить Україну в спокої, дозволивши їй рухатися в бік Європи. Кремль програє битву, але навряд чи відмовиться від війни за державу, без контролю над якою неможливе відновлення імперії. Просто стратегію буде змінено. Країну почнуть розвалювати зсередини.

С. Гайдай, політтехнолог: Ми ще побачимо не один бунт і не одну спробу захоплення влади. І лише час покаже, наскільки вони будуть успішними.

Як би парадоксально це не прозвучало, та саме згортанням бойових дій на Сході Росія може збільшити вірогідність антивладних виступів на берегах Дніпра.

Р. Безсмертний: Те, що народилося на Донбасі, коли людина, взявши в руки зброю, зрозуміла, що це дає їй гроші, житло та їжу, переноситься в центр. Коли людина розуміє, що, взявши зброю, вона може пройти в політику. Цим скористаються ті, хто хоче знищити українську державу.

В. Шлінчак: А враховуючи кількість зброї, що гуляє зараз країною, це може призвести до заколотів із використанням військових та зброї.

Найкращий рецепт профілактики смертельної для суверенітету хвороби — ефективна діяльність державних інститутів. Правоохоронних насамперед.

Влада, схоже, добре розуміючи всю небезпеку ситуації, навіть не намагається ризикувати. Хіба лише трохи запізнюючись з ухваленням потрібних рішень.

В. Шлінчак: Ну власне і підписання закону про люстрацію і відставка Гелетея відбулися на вимогу громадськості. Добре, що влада чує громадськість. Інша річ — коли влада не чутиме.

Незмінним натомість залишається протиприродній взаємозв'язок між слугами народу та суспільством. Помінявшись ролями майже рік тому, сторони ніяк не відновлять логічний ланцюжок, без дотримання якого неможлива еволюція.

Рух України до європейських стандартів та цінностей дошкулятиме Кремлю особливо сильно, якщо відбуватиметься на тлі посилення Заходом тиску на Росію.

В. Портніков: З пацієнтом із ядерною зброєю потрібно розмовляти і тримати його за руки аж до моменту краху палати. Західні лідери це і роблять. Пуїтна треба тримати за руки, допоки він не капітулює або не рухне.

Міланський саміт дав старт черговому відтинку російсько-української війни. Перший хід у якому знову має зробити Володимир Путін. А черговою реперною точкою стане проведення або ж не проведення призначених бойовиками на початок листопада виборів. За графіком та правилами, що суперечать розкладу великої української політики.

18 ЖОВТНЯ

Бої під Маріуполем і за Донецький аеропорт. Усе це на фоні обіцянок Путіна в Мілані вплинути на бойовиків.

У Пентагоні заявили, що Європі потрібно готуватися до захисту від Росії.

Псевдовибори на Донбасі викличуть ескалацію конфлікту. Про це заявила Ірина Герашенко.

Кредитний рейтинг Росії падає через події в Україні. Про це повідомили в Міжнародному рейтинговому агентстві Moody's.

19 ЖОВТНЯ

Оборона Донецького аеропорту — принципова позиція для української влади. Про це заявив Петро Порошенко.

Лідер донецьких бойовиків Захарченко каже про наміри атакувати Ізюм, Бердянськ і Маріуполь.

У Донецьку знову вибухи. Загинуло четверо цивільних.

У Щасті Луганської області загинув фотокореспондент, боєць «Айдару» Віктор Гурняк.

20 ЖОВТНЯ

Європейський союз готовий збільшити фінансову допомогу вимушеним переселенцям в Україні додатково до вже виділених раніше 63 млн євро. Про це йдеться у висновках Ради глав МЗС країн ЄС за підсумками засідання 20 жовтня.

У одній з публікацій повідомляється, що спікер сейму Польщі, колишній міністр закордонних справ Радослав Сікорський розповів журналісту, як президент РФ Володимир Путін пропонував польському прем'єру Дональду Туску розділити Україну.

ГПУ повідомляє, що за бунтом нацгвардійців стоять спецслужби РФ.

До трагедії під Іловайськом призвели дії колишнього міністра оборони Гелетея, начальника Генштабу Віктора Муженка, а також його заступника Віктора Назарова. Про це йдеться у висновках проміжного звіту Тимчасової слідчої комісії ВРУ, які опублікував народний депутат Андрій Сенченко.

21 ЖОВТНЯ

Новий міністр оборони Степан Полторак заявляє, що сили АТО не збираються залишати Донецький аеропорт.

Протягом цілого дня в Донецьку вибухи в районі аеропорту.

Бойовики намагаються взяти під контроль території вздовж річки Сіверський Донець.

22 ЖОВТНЯ

Росія заблокувала рішення про виконання пункту мінських домовленостей щодо контролю спостерігачів ОБСЄ над всією ділянкою українсько-російського кордону в зоні АТО.

Результати опитування — 70 % українців визнають, що між Україною і Росією війна.

23 ЖОВТНЯ

Поновилися обстріли українських позицій на Півдні поблизу Маріуполя.

«Росія не перестала відправляти своїх солдатів в Україну після оголошення перемир'я, їм просто віддають інші накази», — пише «Файненшл таймс».

24 ЖОВТНЯ

За даними ООН, 800 тисяч людей покинули свої домівки через воєнні дії на Донбасі.

Путін заявив, що вважає неминучою «нормалізацію» українсько-російських стосунків. Водночас він каже, що Росія не збирається змінювати свою політику через санкції.

Україна заявила в ООН, що бойовики порушили перемир'я уже дві тисячі разів.

25 ЖОВТНЯ

Визначилися місця, де найчастіше порушується режим перемир'я. Це Донецький аеропорт, який терористи намагаються штурмувати ледь не кожен день, і Дебальцеве.

26 ЖОВТНЯ

В Україні вибори до парламенту. На окупованих територіях вони не проводяться. Порошенко виїздить у Краматорськ.

Вибухи під Волновахою.

27 ЖОВТНЯ

У зоні конфлікту відносно спокійно. Вибухи в Талаківці під Маріуполем.

28 ЖОВТНЯ

Москва устами міністра закордонних справ Лаврова заявляє, що визнає псевдовибори ЛНР і ДНР.

Знов обстріл із «Градів» сил АТО біля Маріуполя.

Відведено 32-й блокпост, який потрапив в оточення.

Москва заявила, що направляє в Україну нову колону з «гуманітарною допомогою».

29 ЖОВТНЯ

Про загрозу потрапити в оточення заявляють бійці 31-го блокпосту.

Зафіксовано нову бронегрупу російських військ з боку Савур-Могили у напрямку Тельманове.

Українська льотчиці Надія Савченко, яка перебуває під арештом у Росії, впізнала одного з викрадачів, які перевезли її на територію РФ. Про це у «Твіттері» повідомив адвокат українки Микола Полозов.

За його словами, викрадачем виявився нинішній глава угруповання ЛНР Ігор Плотницький, який «керував групою осіб, які вивозили Савченко з Луганська для передачі її співробітникам ФСБ РФ на кордоні України та Росії».

30 ЖОВТНЯ

За минулу добу загинуло сім українських військових, поранено 11 — сумна статистика від РНБО.

У Інтернеті з'явилося відео, як російський актор Пореченков стріляє в бік Донецького аеропорту з кулемета. Згодом в Україні проти нього порушать справу, а сам Пореченков буде казати: мовляв, стріляв холостими.

Сили НАТО зафіксували і простежили за чотирма групами військових літаків РФ у небі над Балтійським, Північним, Чорним морями, а також над Атлантичним океаном.

31 ЖОВТНЯ

Надію Савченко етапують із клініки імені Сербського, де вона проходила примусову психіатричну експертизу, до СІЗО.

37 обстрілів за добу з боку бойовиків зафіксували сили АТО.

1 ЛИСТОПАДА

Бійці відбили в окупантів стратегічну висоту біля містечка Щастя.

Під Донецьк підійшла колона військової техніки.

Із полону звільнено ще 25 українців.

2 ЛИСТОПАДА

Бойовики проводять на підконтрольній їм території «вибори». Чергова атака на термінал Донецького аеропорту. Українські військові відбили напад.

На своїй сторінці у «Фейсбуці» Міністерство закордонних справ РФ заявляє, що визнає результати «волеизъявлення жителів Юго-Востока». ЄС вкотре наголошує, що не визнає голосування.

3 ЛИСТОПАДА

США засуджує незаконні вибори в окупованих районах Донбасу.

Міністр закордонних справ Німеччини Франк-Вальтер Штайнмайер застерігає Росію від «заохочення» терористів на Сході України.

Обидва термінали Донецького аеропорту під контролем українських військ.

Україна збирається скасувати Закон про особливий статус окремих районів Донецької і Луганської областей.

4 ЛИСТОПАДА

Засідання РНБО. Рада Нацбезпеки підтримала ініціативу Президента Петра Порошенка скасувати Закон «Про особливий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької і Луганської областей».

Крім того, за наслідками засідання ухвалено рішення не фінансувати окуповані території.

5 ЛИСТОПАДА

Кабмін заявляє, що не буде відключати окуповані території від газу і електропостачання, оскільки це може призвести до гуманітарної катастрофи.

Утім без електропостачання через бойові дії залишаються 37 населених пунктів Донецької області.

Надходять відомості про те, що Росія продовжує перекидати під український кордон техніку і особовий склад збройних сил.

У Донецьку снаряд потрапив на спортмайданчик школи. Загинули діти.

Путін в Москві вчить істориків історії.

Його картина світу викликає у журналістів видання «Телеграф» доволі прямі асоціації.

6 ЛИСТОПАДА

ЄС офіційно назвав нелегітимними «вибори» на Донбасі.

Зафіксовано перекидання нового угруповання військ в район Донецького аеропорту. Бойові зіткнення у Пісках неподалік від Донецького аеропорту.

«Санкції щодо Росії можуть бути пом'якшені», — заявив Держсекретар США Джон Керрі. Умова — виконання Росією Мінських угод.

7 ЛИСТОПАДА

За даними інформаційного спротиву, сформовано кілька ударно-тактичних груп бойовиків та російської армії, і вони готові до бойових дій. Через захоплений ПП Ізварине пройшла чергова колона російської техніки.

Польська «Газета виборча» прогнозує, що атаки РФ слід чекати вже найближчими вихідними.

Україна поскаржилася в ЄС на нову інтервенцію російських танків. США висловили стурбованість.

У Москві на Червоній площі — парад.

Велика політика

Валентин Трохимчук

Як і годиться державі, чії імперські амбіції віднедавна неприховано виходять далеко за межі її територій, чії бомбардувальники раз по раз доводиться стримувати натовським перехоплювачам, чий президент відкрито бряцкає ядерною скринькою і, головню, чий народ схвалює саме таку політику, — це буде масштабна постанова.

Парад на Червоній площі: шість тисяч курсантів, купа військової техніки, пряма трансляція по центральному телебаченні. Попит на ностальгію за радянськими цінностями влада, яка вважає крах СРСР головною трагедією минулого століття, задовольнятиме на повні. І мало хто з присутніх біля Мавзолею замислюватиметься: показушна війнушка в центрі Москви відбуватиметься саме в той час, як реальна російська армія вестиме реальні бойові дії проти нації, чий внесок у подолання Рейху складно переоцінити.

Російсько-українська війна за український Донбас, незалежно від термінів та підсумків її завершення, назавжди ділитиметься на до 2 листопада та після. Гучно названа виборами пародія на волевиявлення, здається, остаточно зруйнує криккі надії на розв'язання кризи в близькій перспективі і малою кров'ю.

В. Горбач, політичний аналітик: Це створюється інструмент для експансії російських інтересів і тепер нав'язуєть-

ся це як суб'єкт для переговорів за російського посередництва. От такий задум всіх цих подій.

Операція «голосування» до останнього видавалася суперечливим рішенням. Утім усі її вади для Росії перекриє необхідність зробити черговий крок, який вкотре призведе до ескалації та зруйнує домовленості, що їх Кремль і не збирався виконувати.

О. Солонтай, громадський діяч: Елемент міжнародного торгу. Росія наступає, і кожен такий її захід це елемент наступу. Вони там просто легітимізували своїх керівників аби було. А далі вони їх замінять, як замінили Безлерів і Гіркиних. Це просто елемент наступу.

Крім непереконливої легітимації сепаратистських ватажків у ролі офіційних керманічів окупованих територій, псевдовибори наче як вирішують і ще одну проблему Москви, що давно її непокоїть.

О. Сушко, політичний аналітик: Та отаманщина, що розгулялася в сепаратистських регіонах, коли немає не те що управління — визнання один одного, — вона призвела до хаосу. Москва ж потребує хаосу контрольованого. Дано сигнал, що всі ці командири і отамани мають визнати поставлених Москвою керівників — Захарченка і Плотницького, — аби це не було бодай рис організованого процесу.

Найкраще підтвердження факту, що свято демократії під дулами автоматів було не більше ніж спрямованою на загострення конфлікту на Сході України технологією, — реакція на шоу офіційної Білокам'яної. Ще до закриття дільниць тамтешнє МЗС поспішає повідомити: Російська Федерація поважає вибір учасників сепаратистського голосування. Згодом з'ясується, що поважає не означає визнає, зустрічатися з коронованими лідерами бойовиків ВВІР не буде. Він навіть не коментуватиме цю тему.

Т. Чорновіл, український політик: Пацани показали, значить, нужно как-то с етим считаться. Оце і грало основну роль. Те, що світ цього не визнав, для Путіна значення не має. Він не перейшов межу.

Визнати офіційно, значать, взяти на себе відповідальність за життєзабезпечення кількох мільйонів людей, що завдяки російській армії та проросійським терористам перебувають

сьогодні у жахливих умовах. Після приєднання Криму збільшення видатків на армію та падіння цін на нафту — утримання Донбасу видається нереальним. Тим паче що такий крок неодмінно призведе до чергового покарання з боку Заходу.

Реакція Києва, що ціною сотень життів впродовж двох останніх місяців намагався схилити підконтрольні Москві Донецьк та Луганськ до мирного розв'язання конфлікту, буде прогнозованою. І скасування прийнятого в рамках Мінського меморандуму Закону «Про особливості місцевого самоврядування в окремих районах гірничого краю» — що передбачав вибори до місцевих органів влади за вітчизняними правилами 9 грудня — виглядатиме цілком логічним.

Т. Чорновіл: Ми їм дали план, який відповідає цивілізаційним нормам — те, що запропонувала українська влада у цих законопроектах, — повністю європейська норма. Це абсолютно правильно. Такі закони треба приймати. Ми їх прийняли. Зустрічного кроку не було ніякого. Далі обстріли, далі війна. Тобто далі постає питання про нові санкції, про надходження вже летального озброєння, плюс додаткових пресинг.

Українська влада береться до реалізації, можливо, найменш приємного для бойовиків та їх покровителів сценарію. Позбавляє окуповані території фінансування та наказує евакуювати до 1 грудня звідти всі бюджетні установи.

В. Філіпчук, український дипломат: Це таке рішення від безвиході. Очевидно, що були проаналізовані різні варіанти. Не може бути ситуації, коли ми робимо перерахування терористам. Це певний крок до того, що відбудеться не лише територіальне, а й фінансове і адміністративне розмежування між всією країною і тією її частиною, що сьогодні під контролем терористів.

Найрадикальніші противники «Руського миру» ратують ще й за припинення електро- та газопостачання окремих районів Донбасу. Та напередодні холодів подібне рішення ризикує обернутися гуманітарною катастрофою, і від нього з гуманних міркувань вирішують відмовитися. Поки що.

О. Солонтай: Допоки ми звідти не виведемо українських громадян. Допоки ми називаємо ці території нашими і боремося за них — ми не можемо позбавити їх енергоносіїв. Але

ми не можемо постачати туди газ і електрику вічно, бо за них ніхто не платить. Нам потрібна евакуація населення з територій, які є окупованими.

Після проведення так ніким і не визнаних виборів і фактичного розриву фінансових відносин зі столицею питання статусу окупованих територій набуває особливого значення. А пострадянська історія, прямі паралелі з жодною зі сторінок якої були б некоректними, не дає чіткої відповіді на перспективи чергової сірої зони тепер вже мало не в серці Європи.

О. Палій, політолог: І не Придністров'я, і не Абхазія. Бо в Абхазії є етнос. У Придністров'ї є державний механізм — хай і бандитський. Тому там немає явних злочинів, на відміну від Донбасу. Тобто до Придністров'я їм ще дуже далеко.

Допоки політики та правники намагаються підібрати терміни для правильного визначення нинішніх відносин між Україною та двома її захопленими регіонами, прикордонники зводять на межі з так званими ДНР та ЛНР стаціонарні пропускні пункти, військові відбудовують кілька ліній фортифікаційних укріплень.

О. Сушко: Зрозуміло, що поки немає, з одного боку, чіткої демаркаційної лінії, а з іншого — немає чіткої управлінської системи, то Придністров'я там не відбулося. Але це найбільш вірогідний сценарій. Ні вони, ні ми не можемо досягнути мети. Тому зафіксується певний компроміс, який нагадуватиме нам Придністров'я.

Та ж таки хронологія розпаду великого і могутнього свідчить — схожі протистояння можуть тривати десятиліттями. Але випадок Донбасу навряд чи стане черговим, ініційованим Росією замороженим конфліктом. Занадто вже нинішній стан справ однаково не влаштовує обидві сторони, останні вчинки кожної з яких нагадують і запрошення до діалогу. Київ, схоже, остаточно переконався, що результативними переговори можуть бути лише за присутності на них представників США. Москва «женевському формату» пручається всіма можливими способами.

В. Горбач: Тільки за столом переговорів, де є США, Росія може фільтрувати свої меседжі і робити обіцянки, які змушена буде виконувати. Звісно, Путін хотів сидіти вдвох з Обамою

і ділити світ. Але цього не буде. І Росія змушена буде повертати США за стіл переговорів.

Не сприяє порозумінню і суттєве погіршення відносин між чільниками Москви та Вашингтона. Підготовка до Пекінського та Брисбенського самітів найкраще тому підтвердження. Кремль натякає, що готовий до неформальної зустрічі з Обамою. Білий дім відповідає, що переговори з Путіним в порядку денному Президента США не значаться. І допоки сильні світу цього підвищують ставки у власній геополітичній грі, число російських військ та техніки на Донбасі та поблизу українського кордону невпинно зростає.

О. Палій: Ми бачимо величезну концентрацію техніки. Навіщо? Версія «а» — наступати на Україну, загарбати ще більше територій. Версія «б» — Росія розуміє, що їй доведеться перекрити кордони, вона до цього має намір наситити максимально зброєю. Можливий і той, і той варіант.

Статистика обстрілів, що після 2 листопада неабияк активувалися, та скупчення військ в окремих районах свідчать про намір бойовиків розпочати наступ. Радше за все, може йтися про бажання до холодів ліквідувати урядове угруповання в районі Дебальцевого та спробувати взяти Маріуполь. Тактичні плани Путіна стануть зрозумілі найближчими днями. Якщо невдовзі масштабна провокація з боку бойовиків — на кшталт обстрілу донецької школи лише з на порядок більшим числом жертв — відбудеться, варто чекати спроб прориву.

О. Сушко: На даному етапі з російського боку немає волі до деескалації конфлікту, але з іншого — немає впевненості, що потрібно продовжувати суто військове протистояння. Тому обраний шлях, де війна доповнюється діями, спрямованими бодай на часткову делегітимацію так званих ЛНР та ДНР хоча б в очах самої Росії та сепаратистів.

В. Філіпчук: Скоріше за все, відбудуватиметься позиційна боротьба щодо вирівнювання кордону ДНР і ЛНР аж до спроб захопити Маріуполь. І я не знаю, чи існують дипломатичні способи зупинити цю агресію. Чи агресію на інші частини Донбасу.

Сепаратисти не можуть припинити вогонь і з банальної причини — вони не спроможні утримувати регіон, і всі проблеми наразі списують на свої ж обстріли, звинувачуючи в них урядові війська.

Близькі до Банкової запевняють: саме забезпеченню надійної лінії оборони від ДНР та ЛНР верховний головнокомандувач приділяє нині левову частку своєї уваги. Усі розуміють, що час грає на Україну. Звісно у випадку, якщо її оборона справді виявиться надійною.

Водночас слабкість Росії, яку щодень очевидніше фіксують ситилайти обмінників та біржові табло, може викликати й зворотню від очікуваної всім світом реакцію. Сьогодні Володимиру Володимировичу ще є що втрачати. І це яка не яка — пересторога. За рік ситуація може кардинально змінитися.

Станом на осінь 2014 р. підсумки «Руської весни» для Путіна є більш аніж невтішними. До активів можна віднести хіба захмарний рейтинг, котрий між тим як швидко злетів, так і впаде. Решта позицій — винятково втрати. Хоча, можливо, визнання саме цього змушує найвпливовішу людину планети надалі підвищувати ставки. Вкотре кладучи раціональні аргументи та добробут власних громадян на догоду хворобливим амбіціям та імперським комплексам. Як рушійним силам великої російської і проросійської політики.

8 ЛИСТОПАДА

У полоні терористів залишається від чотирьох до п'яти сотень українців. Їх кількість збільшилася, оскільки напередодні бойовики захопили в полон військових-переговорників.

9 ЛИСТОПАДА

ОБСЄ зафіксувало пересування танків бойовиків поблизу Донецька і Макіївки.

Глава Європарламенту Мартин Шульц виключає військове вирішення конфлікту на Донбасі.

10 ЛИСТОПАДА

Вибух у пабі в центрі Харкова. Не виключена версія теракту.

ОБСЄ другий день поспіль фіксує пересування великих колон техніки бойовиків. Про погіршення ситуації заявляють в ЄС і США.

Прем'єр Великобританії Девід Кемерон заявив, що Лондон готовий посилити санкції щодо Росії.

11 ЛИСТОПАДА

80 % місії ОБСЄ, які працюють в районі Маріуполя, є громадянами РФ. Про це повідомив радник Міністра оборони України.

Міністр внутрішніх справ Арсен Аваков підписав наказ про перехід в склад Національної гвардії полку особливого призначення «Азов».

«Стратегічна пауза в українсько-російському конфлікті, але Москва може “розморозити” конфлікт, якщо їй це буде вигідно», — заявив президент Польщі Броніслав Коморовський.

12 ЛИСТОПАДА

Інформаційний спротив повідомляє, що в район Новоазовська прибула ротна тактична група Північного флоту ВМФ РФ.

Україна завдала превентивного артудару по скупченню бойовиків в районі Докучаєвська.

Бої за трасу Бахмутка.

13 ЛИСТОПАДА

День народження на лікарняному ліжку відзначає доброволець 79-ї окремої аеромобільної бригади Олександр Терещенко. У Дніпропетровський шпиталь його привезли з Донецького аеропорту — з відірваними руками. Привітати героя попри заборону медиків впродовж дня приходили друзі, побратими й волонтери.

14 ЛИСТОПАДА

У районі траси Бахмутка ситуація напружується. «Градом» посипало на позиції українських військ в Трьохізбенці, Кримському, Кряківці і Донецькому. Артобстріли і на дебальцівському напрямі.

У районі Донецького аеропорту російські сили спільно з бойовиками змінили такту. Від лобового штурму відмовилися і взялися за відрізання Донецького аеропорту від комунікацій. Для цього бойовики послали свої позиції в районі Спартака.

15 ЛИСТОПАДА

Найважча ситуація в районі Дебальцевого. Атака колони ЗСУ.

Українські банки перестали обслуговувати Донбас.

Порошенко підписав жорсткий указ щодо Донбасу.

16 ЛИСТОПАДА

Путін назвав «великою помилкою» указ українського Президента про припинення держфінансування окремих регіонів.

Завершення зустрічі в форматі Великої двадцятки. Ізоляція і втеча Путіна. Президент США Обама заявив, що Росія залишатиметься в ізоляції, поки Путін порушує принципи міжнародного права в Україні.

Про події в Брисбені та навколо.

Велика політика

Валентин Трохимчук

Ботанічний сад, планетарій, океанаріум. За своєю заштатністю цей райський куточок на найзеленішому материк планети швидко загубиться серед тисяч інших благополучних міст-мільйонників на різних її континентах. Він сформується як колонія для зсильних в'язнів, заживе слави першого

в Австралії за темпами розвитку і вестиме спокійне життя мекки для вибагливих драйверів. А потім настане 15 листопада. Після якого слово «Брисбен» — цілком можливо назавжди — вживатиметься головню як синонім нечуваного політичного приниження, аналогів якого в новітній історії складно пригадати.

Путін піднімається на трап літака.

За півтора десятиліття політичної кар'єри господар Кремля не раз давав приклад засумніватися у своїй демонстративній хоробрості. У переламні моменти найбільших трагедій своєї епохи лідер російської нації міг запросто зникнути на декілька днів. Та, напевно, вперше за весь період царювання в Першопрестольній президент Путін банально тікав. Що виглядало особливо ганебно на тлі обіцянок його свити, що залізний Володимир до дна вип'є келих відповідальності за спроби змінити геополітичні традиції ХХІ ст.

В. Портніков, політичний оглядач: У людей, які вільно мислять, і ця людина, і те, що він робить, можуть викликати лише почуття огиди. Він сподівався зустрітися з жахом, а зустрівся з огидою, і це було передбачувано.

Ця зустріч апріорі не могла бути простою. Після збиття малайзійського лайнера сама участь Володимира Путіна в засіданні Великої двадцятки взагалі опиняється під питанням. Час, відведений экс-полковнику КДБ, що волею долі став володарем одного з найбільших ядерних арсеналів світу, на замолювання гріхів ВВП використовує з точністю до навпаки. Замість виконувати сумнозвісні Мінські мирні домовленості щодень зухваліше їх порушує. Псевдовибори на окупованій частині Донбаса дають провідним політикам ще один привід скасувати запрошення московського гостя. Однак світові лідери вирішують піти більш складним шляхом чи радше провести цим шляхом Путіна.

Колеги обіцяли йому зробити вимушене спілкування максимально для нього неприємним, але мало хто припускав, що демонстрація зневаги до володаря найбільшої території буде настільки неприкритою, а перші особи планети настільки не приховуватимуть огиду.

Цькування Володимира Володимировича на привітній австралійській землі починається ще до приземлення його

літака. Напередодні саміту провідне місцеве видання виходить із більш аніж красномовною карикатурою та закликком вибачитися за загиблих у небі над Торезом пасажирів *Ем Ейч 37*. Не найкраща атмосфера для початку діалогу.

В. Портніков: Це ж відбувалося, якщо хочете, на території великої англо-саксонської цивілізації. Австралійці спадкоємці у відразі до рабства і покори.

Особисто відчуті всю глибину неприязні до власної особи людині, що головною трагедією століття минулого вважає розпад СРСР, доводиться буквально з перших кроків брисбенським летовищем.

Вітати високого гостя відряджають місцевого чиновника, а частина зустрічальників просто відвертається від трапу, щойно ним починає спускатися Володимир Путін. Натомість вже за кілька хвилин радо приймає інших учасників поважного форуму.

Холодна зустріч між тим лише прелюдія до справжньої моральної екзекуції. Російського Президента, чий кортежі, звісно ж, і тут виявляються найдовшими, а число охоронців найбільшим, селять у другосортному готелі. У перервах між офіційними заходами з ним ніхто не спілкується, під час вимушених розмов не надто добирають слів. Канадський прем'єр, приміром, потискаючи руку, наказує ВВП забиратися геть з України. А Барак Обама порівнює агресію Росії в Україні з лихоманкою Ебола та чітко артикулює в промові: «США як єдина наддержжава». Кінець цитати.

С. Амурзаєв, журналіст: Цей саміт показав, що лідери ігнорували його як особистість. Такий головний висновок австралійського саміту. Що з Путіним ніхто не розмовляв. Путін їв наодинці, Путін на фотографуванні стояв сам. Йому вирішили показати його місце.

Найкраще місце Володимира Путіна видно на офіційному фото, яке ним так і не буде зрештою завізоване. Крайній, подалік від решти лідерів. Самотній та опущений.

Р. Безсмертний, український політик: У дипломатичному світі не прийнято використовувати слова некрасиві. Тому все робиться через такі речі, починаючи з того, що ваш прапор ставлять на дранку і він волочиться по землі. Закінчуючи тим, що шукають алфавіт, за яким вас поставлять біля кочерги.

І все ж вершина зневаги — офіційний обід, на якому сидати поруч із фюрером провідні політики не наважуються. Терпіти далі стало не сила.

О. Покальчук, соціальний психолог: Він не став дочікуватися фіналу, бо в цій драматургії найцікавіше був сам фінал. Путіну про це доповіли, і він, щоб цього уникнути, втік.

Втеча лише підсилить й без того нечувану ситуацію. Замість піти по-англійськи головний росіянин спробує зробити хорошу міну за нехорошої гри, натомість вкотре продемонструє, що актор з нього нікудишній. Путін: «Довго летіти, а завтра на роботу».

Фінал дійства під стать прологу. І наостанок Володимир Володимирович робить собі ще одну ведмежу послугу. Тисне руку поліцейському, що на мотоциклі супроводжував його лімузин. Більше банально ні з ким прощатися.

О. Покальчук: Це для своїх виборів. Для Сиктивкара. Один з нас. Треба спати, бо завтра вранці на завод. Нормальний парняга.

Допоки емоційні ненависники товариша Путіна щиро зловтішаються з його сорому, більш раціональні вороги всього радянського намагаються зрозуміти істинні емоції, що привіз з Брисбена до Москви нині головний її мешканець.

С. Амурзаєв: Він взагалі дуже чуттєвий до того роду демонстрації неприязні. Для Росії це болісно. Країна закривається від Європи. Хоча і вона, і сам Путін намагалися бути частиною цього цивілізованого світу.

Цивілізований світ демонструє нечувану однотайність та рішучість — подібного дипломатичного цькування найвищого рівня не можуть пригадати навіть досвідчені міжнародники. Інше питання, наскільки дієвим буде подібна політика.

О. Покальчук: Якщо західні лідери вважають, що це його дуже вразить, то вони помиляються. Це йому неприємно і образливо, але він сприймає це як певне спортивне змагання. Взяв таку вагу, що не сила підняти. Але нічого — я потренуюся, і ви ще всі стоятимете в мене по кутках. Оце тип його мислення.

Р. Безсмертний: Це все ніяк не відобразиться на поведінці такої особи, як Путін. Це вишколений кадебешник, у якого рівень приниження відсутній в принципі. Тут працює лише

наполеонівський комплекс, присутній в усіх людях такого зросту. Тисне на нього, і тиснутиме все життя.

Засумніватися в тому, що російський лідер залишився байдужим до публічного прочухана, змушує... кремлівська пропаганда, котра натхненно намагається піднести провал шефа як його тріумф.

Можливо, самі того не розуміючи, придворні агітатори розкривають сакральні мотиви, що рухають сьогодні лідерами найбільшої країни на Землі.

В. Портніков: Соловійов вважає, що головним є слово імператор, але насправді головним є слово Путін. Вони хочуть, аби їхній Президент був імператором, вони хочуть повернутися до середньовіччя. І не мати відповідальності за власну державу.

Більшість аналітиків сходяться на думці, що брисбенської ганьби Володимир Путін світу не подарує. Щоправда, удар у відповідь не обов'язково буде нанесено одразу, і не обов'язково в очікуване місце.

С. Амурзаєв: Він злопам'ятна людина. Йому 25 раз показують, що його місце за окремим дитячим столом. І він цього не подарує. Це не означає, що він виспить і пустить балістичні ракети. Це означає, що він ще більше переконається у власній правоті. А з цього може вийти що завгодно.

Масштабний наступ на Донбасі як найочікуваніша відповідь на австралійську взбучку виявляється хибним прогнозом. Світ вперше продемонстрував хулігану, що готовий покласти частину хороших манер на догоду справедливості. Хуліган зробив висновки і не став квапитися з реалізацією їх в життя.

В. Портніков: Путін мав переконатися, що його дії в Україні не призводять до того, що Захід його боїться, і тоді він має вдарити в якомусь іншому напрямку, наприклад Балтійському, щоб показати, що НАТО і США недієздатні. Донецьком чи навіть Маріуполем тут вже не обійдешся, бо це просто нові санкції і ніякого жаху. Австралія показала, що Захід не боїться Путіна.

Замість атакувати Росія наче як навпаки — вмикає задню. Заяви офіційних представників Кремля та тамтешнього МЗС щодо гарантій України про невходження до НАТО виглядають як запрошення до переговорів.

В. Портніков: Це вже пошук збереження обличчя, що ми готові виходити, ну скажімо, із Донбасу. Але Україна ніколи не буде мати в Харкові бази НАТО. Це значить, що вони починають шукати компроміс, якого ніколи не знайдуть, бо Захід ніколи не погодиться з відокремленням Криму від України.

З іншого боку Кремль так часто використовував компромісну риторику задля прикриття підступних планів і так нахабно порушував ним же завізовані домовленості, що в такий простий вихід з нинішньої непростой ситуації геть не віриться. Тим паче ситуація на фронті свідчить про зворотне.

С. Амурзаєв: Перемир'я не дотримується, Росія збільшує тиск, і збільшується прірва між Росією та всім світом. Якщо всі ці парамленти досягнуть критичної точки зимою — відкрита війна. Якщо ні — нинішній стан можливо закінчиться миром. А може, й ні. Може закінчитися і внутрішніми проблемами в Росії, а може — і черговою кризою в Україні.

На непристойну політичну пропозицію Україна в особі новоспеченого парламенту відповідає більш аніж гідно — шлях на вступ до Північноатлантичного альянсу записують до коаліційної угоди. Для когось це означає тверде «ні», для інших — готовність домовлятися.

С. Амурзаєв: От якщо вони зараз вкотре говорять про свої страхи, нас до НАТО поки ніхто не кличе, можна торгуватися на цьому шляху. Виграти час для України вигідніше, аніж для Росії. Якщо є така пропозиція, чому б її не спробувати?

Найуїдливіші завсідники Печерських пагорбів, врахувавши всю багатогранність російсько-українських відносин у їхній історичній перспективі, пропонують свій варіант — зобов'язання залишатися позаблоковою державою Київ мусить написати на звороті Будапештського меморандуму. І одразу, збагнувши свої ресурси та території, взяти за роботу.

Цілком можливо, невдовзі вакантне місце з'явиться і в найповажнішому клубі великої геополітики.

17 ЛИСТОПАДА

Україна готова до найгіршого сценарію, у тому числі війни з Росією. Про це заявив Порошенко в інтерв'ю німецькому «Більд».

Путін сказав, що не дозволить Києву знищити бойовиків Донбасу, назвавши їх «політичними опонентами Києва».

Путін нарешті зізнався, що захопленням влади в Криму займалися російські військові, вони ж блокували українців на їхніх базах.

18 ЛИСТОПАДА

Зустріч Порошенка з міністром закордонних справ Німеччини Франком-Вальтером Штайнмайером. Крім «жєневського» і «нормандського», обговорюється «веймарський формат» за участі Польщі.

У окупованих районах Донбасу «голодні» бунти.

МЗС заявило, що Росія перекинула в Україну ще 100 одиниць бронетехніки.

«Сили АТО не планують наступальних операцій на Донбасі», — заявив спікер МЗС Перебийніс.

«Росії потрібна стопроцентна гарантія, що Україна не вступить до НАТО», — повідомив прес-секретар Путіна Песков.

19—20 ЛИСТОПАДА

Обстріли не припиняються в районі Горлівки, Докучаєвська, Станиці-Луганської і Щастя. У Станиці від осколкових поранень загинула медсестра.

21 ЛИСТОПАДА

Удари довкола Донецького аеропорту. Бойовики наступають на Славне, Спартак, Піски, Новотроїцьке.

Попри це в Донецький аеропорт прорвався конвой, який доставив боєкомплект і провіант.

Теракт в Маріуполі — вибух.

22—30 ЛИСТОПАДА

Обстріл житлових кварталів Дебальцевого.

Бої за Донецький аеропорт і навколо нього. Бойовики спільно з російською армією намагаються оточити аеропорт.

Через Ізварине майже щодня в Україну заходять колони військової техніки з РФ.

Новий вибух у Харкові.

Меркель погрожує Росії новими санкціями.

Обстріли ТЕС у Щасті.

Потрапляння снарядів «Град» у волонтерський центр у Дебальцевому. Є загиблі і поранені.

СБУ встановило 1776 вбивств цивільного населення бойовиками ДНР і ЛНР.

Зміна тактики — бойовики зменшують інтенсивність обстрілів, атаки проводять невеликі вогневі групи.

ЮНІСЕФ повідомляє, що війна позбавила житла 127 тисяч дітей.

Про дітей війни — у наступному розділі авторства Ольги Каліновської.

Розділ 11

Діти війни

Ольга Каліновська

Янгол з очима, повними сліз

— *Тяжело, очень тяжело, меньшая пугается иногда, страшная как-то больше держится, 17 лет все-таки, а так. Если они это увидят...*

— *А вони ще не знають?*

— *Нет, они еще в школе...*

До оселі Олени, що в селищі Ленінське — за кілька кілометрів від Дзержинського, — ми приїхали в компанії зі слідчими з місцевого відділку міліції. Останні прибули, щоб зафіксувати факт руйнування будинку. Один зі снарядів вночі потрапив у вікно. Осколки іншого вбили одну з двох корів, яка за місяць повинна була привести теля. Ще одну худобину — поранило.

Олена, мешканка Ленінського, приємна, миловидна блондинка років сорока, до нас виходить втомлена і заплакана. А коли

згадує про нічну втрату, ледь вгамовує плач, щоб сказати нам кілька слів.

— Я не могу. Мы жили за счет этих коров, а сейчас как? Как детей поднимают? Я не знаю, как дальше жить. Не знаю...

По щоках Олени течуть сльози, які вона навіть не зупиняє. Жінка з розпачем дивиться на розбиту оселю. У цю саму мить

десь геть недалеко розривається міна. Її чути дуже добре, але ні Олена, ні я вже навіть не здригаємося. По звуках визначаємо: наш квадрат поки що не обстрілюють.

— Слышите? Опять началось. И вот так вот каждый день. Уже и ребенок, младшая, знает, какая техника едет, с чего стреляют, понимает, научилась. Тоже как-то ехали,

ехала техника, я не понимаю, а она говорит: о, это на гусеницах, это бээмиэ, а на колесах — это бэтээр. Да вот они вам сейчас все сами расскажут — как приедут. Вот спросите.

— А вони повинні зараз приїхати сюди? — запитую, прислухаючись до звуків навколо. Сусідство з Горлівкою, яка бу-

квально в чотирьох кілометрах звідси і яку видно неозброєним оком, нічого доброго для мешканців та гостей Ленінського не віщує.

— Да, сейчас муж их со школы привезет.

Сергій, чоловік Олени та шахтар з 20-річним стажем роботи, хоч і не плаче, але з не меншим розпачем і боєм оглядає

сарай, де стоїть поранена корова. Худоба довірливо повертає до господаря голову, коли він заходить у хлів. По ногах і боках її цівками тече кров, а на шкірі неозброєним оком видно глибокі ранки від осколків.

— С кем они воюют, с кем? С моей коровой, с собаками, курами? Что я им сделал, что им сделали мои дети?

Він безпомічно розводить руками і рвучко виходить з хліва. Веде нас до іншого, де лежить мертва тварина. Дорога до сараю всяна осколками від скла, шиферу, дерев'яними друзками.

— Я всю жизнь работал на этот дом, чтобы мои девочки жить нормально могли. Чтобы семье хорошо было. А что я сейчас имею?

Нижні повіки його очей наче підведені чорним олівцем — стопроцентна ознака шахтаря, який роками працював у шахті. Так, що вугільна пилюка назавжди в'їлася в його повіки.

— Нас как-то все эти месяцы пронесило. Уже и дом соседа разбомбило, и его ранило, и вокруг в дома попадали снаряды, а наш как-то держался. Ну вот и его очередь пришла.

Про трагедію, що трапилася в їхньому будинку та з їхніми тваринами, Олена та Сергій дізналися вранці, коли приїхали годувати та доїти корів. У цій ще недавно рідній для них оселі вони вже не живуть, а лише ночують час від часу. Їхній нинішній прихисток — безпечні квартали Дзержинська. Там батьки знімають для дітей квартиру. Там і самі мешкають, коли

*Ленінське посилено обстрілюють. Але рідний будинок навіду-
ють щодня — доглядають тварин та працюють на городі,
який попри все потрібно обробляти. Часом робота на землі
завершується лежанням на підлозі в будинку. Коли з Горлівки
летять міни та снаряди. Ховатися від обстрілів доводиться
як дорослим, так і дітям.*

— Дети ложились в основном на пол, искали безопасное место, где нету окон, а только стены, которые могут защитить. Меньшая уже знала, хватала одеяло, подушку, ложилась в углу на полу, спала, сидела. Если это днем, то сидела, если ночью, то ложилась спать там. Мы ложились рядышком как-то так, чтобы успокоить и согреть. Спали все вместе.

Олена все це розповідає спокійно, вочевидь, до таких картинок вона звикла. І ці спогади вже не викликають у неї стресу.

Дев'ятирічну Олю та 17-річну Наталку ми зустрічаємо дорогою в Дзержинськ. Вони йдуть до матері, у Ленінське. Дівчатка ще не знають, що трапилося там цієї ночі — ані про корову,

яка загинула, ані про снаряд, який влучив в одну з кімнат. Але усміхнена та привітна молодшенька одразу замикається, коли чує запитання про війну.

— У вас тут стріляють. Як ти це переживаєш? Мама казала, що ти ховаєшся? — у відповідь на це запитання дівчинка сама ховає обличчя в жилет сестри. Дивитися, як вона плаче —

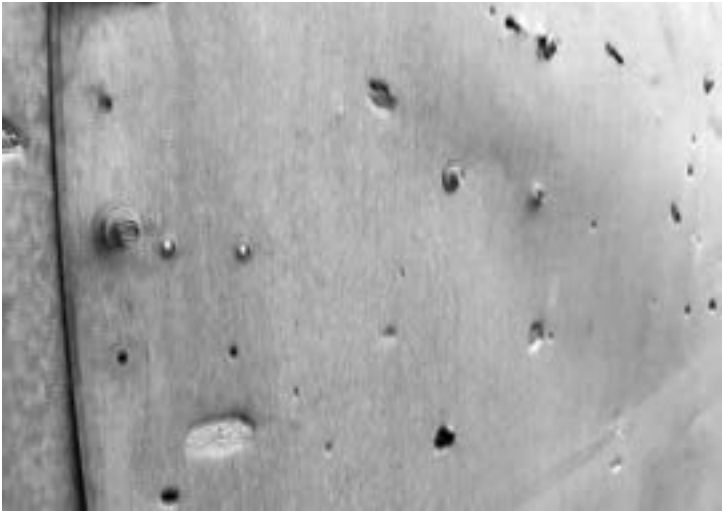
тихо, беззвучно, коли лише сльози течуть по ляльковому обличчю, — дуже боляче.

*— **Не плач. Ну все, Оля, успокойся,** — старша Наталя ніжно і заспокійливо гладить молодшу по голові.*

— А ви як все це переживаєте? — це вже я звертаюся до старшої — миловидної брюнетки з карими очима.

— *Та как? Уехали, как здесь можно находиться? Когда тут каждый день такое. Если бы не переехали, то и мы могли бы там остаться. Это же не в первый раз в наш дом попадает.* — Відчувається, що внутрішньо Наталка вже пережила стреси і страхи. Але, як зясовується згодом, не всі. І не повністю.

— А психологічно як почуваетесь?

— Оля начала больше заикаться. Ну и, естественно, постоянный страх. Когда сюда приезжаем иногда на огород, нужно ж заниматься этим всем, здесь у нас очень страшно. Потому что, когда эти все взрывы слышно, постоянно прислушиваешься — это от нас или к нам прилетает? Если снаряды к нам летели,

находили комнату, где больше всего стен окружает, и там сидели. В подвал тоже прятаться не вариант, потому что много снарядов попадает именно в подвал. Потому в подвал мы не прятались. Не думали, что мы будем так жить. Если честно, сейчас колени трясутся, когда едем туда. Потому что неизвестно, может, сейчас там будут стрелять.

Присідаю, щоб поспілкуватися з маленькою Олею, яка трішки заспокоїлася в ході нашої розмови. Зовнішньо дівчинка дуже схожа на маленьке янголятко — кругленьке гарне обличчя, біле волосся і блакитні очі. Але погляд — сумний. А очі — повні сліз.

— *Оленько, не плач, все буде добре, так?*

Дівчатко ствердно махає головою у відповідь.

— *Мама-папа живі-здорові, це ж головне, правда?*

Знову кивок.

— *Чого ти зараз хочеш найбільше?*

— **Чтoбы все жили хорошо**, — дівча ледь помітно чи то заїкається, чи то її голос зривається від стресу та сліз. І від того стає ще більш боляче.

— **И чтоб война закончилась, да?** — схиляється до маленької сестри Наталя, міцніше притуливши її до себе.

— **Да.**

Дивлячись у повні сліз невинні, чисті, дитячі очі, я і сама вже не витираю сліз, які біжать по щоках. І ще довго дивлюся вслід автомобілю, який везе дівчаток туди, де вони пережили найбільший жах і найбільші страждання у своєму зовсім недитячому житті...

Дитина з поглядом 40-річного чоловіка

— **Да, тут і були. Нікуди не виїжджали, ми ж тут на електростанції працюємо. І на роботу ходили. Канєшно,**

було дуже, дуже страшно було. І міни взривалися, було страшно.

Валентина Олексіївна — мешканка Луганського, одна з небагатьох, хто цієї погожої, сонячної днини вийшов на вулицю — прибирати біля оселі. Інших жителів цього невеличкого села біля Дебальцевого ми на вулицях не побачили, хоча сьогодні тут відносно тихо — наскільки може бути тихо за десяток кілометрів від ворожих позицій. Біля жінки — хлопчик, на вигляд років 10. Активно допомагає бабусі підмітати.

— А це ваш син? — вказую на підлітка.

— **Онук.**

— А він тут теж був, коли село обстрілювали?

— **Да, да, був. І в погріб з ним ховалися, і от там сиділи в хаті, і кругом, де можна було рятуватися чи заховатися.**

У ході розмови дізнаюся, що родина Валентини Олексіївни покинула оселю ще рік тому — у перші дні війни. Її дочка з двома маленькими синами виїхала в Росію. Богдан — так звали хлопчика, який допомагає бабусі з прибиранням, — залишився в Луганському добровільно.

— А чому ти не поїхав в Росію?

— **Я сказав, що хочу с бабушкой остаться**

— Як тут було, коли стріляли?

— *Страшно було, скажу я вам. Ми, коли пішли в Світлодарськ жити с бабушкой, обстріляли ж Світлодарськ, да так стріляли, что собака вон до сих пор труситься, із будки не может вилізти. А у моеї подружки окна даже пластіковіє повилітали. Орех вирвало, страшно стреляли, очень страшно, я вам скажу.*

У нього великі сірі очі. Але в них немає сліз. Лише сум і біль. Недитячий. За п'ять хвилин спілкування з Богданом, якому лише 11, перестаю сприймати його як дитину. У нього погляд — як у 40-річного чоловіка. А від того, ЩО і ЯК розповідає ця дитина, холоне в середині.

— *Мы такое тут пережили, что совсем не желательно, чтобы они там хоть чуть-чуть это испытали.*

Коли він вимовляє «они там», невизначено махає головою кудись вдалечінь. Про кого саме каже — розумію після більш предметного спілкування з його бабусею. У Валентини Олексіївни настрої геть не патріотичний. Слово «захисники» жінка промовляє майже зневажливо, хоча на запитання, чи спілкувалася вона з ними, хитає головою — «ні». Попри мої намагання з'ясувати, звідки таке ставлення, натикаюся на відчутну прохолоду з боку мешканки Луганського. Але тут враз згадую, що вся її родина наразі мешкає в Росії. І спілкується Валентина Олексіївна саме з ними, а не з солдатами, що стоять на захисті села.

— **Але ж у цей бік, на Луганське, українські військові не стріляють?**

— *Та хто його знає, хто і куди стріляє? Ми ж не бачимо, ми ж по підвалах сидимо.*

— **А який сенс їм сюди стріляти, коли тут свої стоять?**

— *Ну то я вже не знаю. — Валентина Олексіївна роздратовано бере в руки граблі, що мусить означати, що розмова закінчена. Поруч із нею за віник береться 11-річний Богдан. Допомогати бабусі по господарству — то єдина його робота. У школу він давно не ходить — вона тут не працює, як і дитсадок. А щоб хоч якось вижити серед війни, потрібно носити воду з колодязя, діставати дрова, прибирати оселю. Тут, у Луганському, світла та тепла немає з лютого — відколи бойовики почали наступати на Дебальцеве.*

— **Дэнээрвоцы, конечно, тоже стреляют, и по нам стреляют, стреляют. Все стреляют, — втручається в розмову Богдан, який весь час прислухався до нашої непростой дискусії.**

— *Чого тобі найбільше хочеться? — запитую, дивлячись у великі і такі недитячі очі Богдана.*

— **Хочется, чтобы все отсюда ушли. И те, и те, чтоб никого не было. Чтоб бабушка смогла нормально на работу добираться. Мама с младшими братьями вернулась...**

Дружба з користю

— Як вам солдати?

— **Отлично, хорошие ребята.**

— Допомагають?

— **Ага.**

— А скажіть, вся Авдіївка так ставиться до військових?

— **Половину людей не очень, половину нормально, каждый сам по себе. Сейчас люди злые стали.**

— Чому?

— **Из-за обстрелов, потому что у многих дома пострадали...**

Владислава, 16-річного студента місцевого профтехучилища, ми зустріли дорогою до крайнього блокпосту в місті Авдіївці. Юнак ішов нам назустріч із пакетом в руці. П'ять хвилин тому цей пакунок йому передали солдати, що охороняють в'їзд-виїзд з міста. Як з'ясується у ході розмови, там — продуктивний набір: крупи, тушонка, хліб. Владислав сам попросив бійців про допомогу. Продуктове НЗ у його родині наближається до критичного.

— Що, геть нічого вдома немає?

— **Какие-то крупы остались, закупорка — и все.**

— А поновити запас — немає грошей?

— **Да.**

— Ні мама, ні батько не працюють?

— *Мама в магазині працює, а тато не працює — немає роботи зараз.*

— *А в магазині хоч гроші якісь платять?*

— *Да, по-моєму, півтори або дві тисячі в місяць платять....*

Він худий. І достатньо привітний як для мешканця Авдіївки, де не надто люблять українські канали та розмови про українських бійців. Його дружба — хоч і не без користі — з місцевими захисниками теж швидше виключення з правил. Тут, як і в Луганському, українську армію швидше бояться та сторожать, ніж підтримують та поважають.

— *А на навчання ви ходите всі ці місяці?*

— *Иногда ходим, когда не стреляют. Ну техникум тоже по-разному работает, в зависимости от ситуации.*

— *А ви весь цей час були в Авдіївці? — запитую, згадуючи, що цей населений пункт у зведеннях штабу АТО фігурує чи не щодня. Час від часу звідси долітає інформація про жертви серед мирного населення.*

— *А некуда было выехать. У нас никого нету. Мы тут одни.*

— *А ви в родині один?*

— *Да.*

— *А ви не боїтеся? Ви ж знаєте, що тут, в Авдіївці, вже не одну людину вбило?*

— **Не боюсь — а какая сейчас разница?**

Дивлюся услід худенькій фігурі, що віддаляється у напрямку міста. І думаю, що дуже страшно, коли підліток, який по-суті все ще дитина, вже майже привычався жити серед війни.

Дитинство під кулями

— **Ну как — стекол нету, окон нету и тепла нету. Обмыться ж надо.**

— *Так ви туди жити чи просто в гості?*

— **Нет, нет, мы переночевать, как жить? У меня тут больница, мне тут надо оставаться.**

До Тетяни Петрівни, яка чекає на когось поблизу крайнього українського блокпоста в Станиці Луганській, ми підійшли, щоб пригостити двох її маленьких онуків цукерками. Ці гостинці зазвичай отримують військові вкупі з цигарками. Цим презентам, як показав досвід, бійці на блокпостах найбільше раді.

— **Мы вот там вот шли.**

— *Де йшли?*

— **Вот по той улице, а потом заворачивали...**

Маленький Руслан, якому на вигляд років п'ять, з усіх сил намагається розповісти нам про свою мандрівку, яка сьогодні закінчилася тут, на крайньому блопості. Перепусток у мешканців Станиці немає. А їм потрібно в Луганськ — до знайомої. Помити

дітей та випрати їхні речі. Принаймні так вони стверджують. У них вдома, за словами Тетяни Петрівни, вже кілька місяців — ані тепла, ані світла. Вода була. Але вчора — зникла.

— А як ви там живете, ще й з маленькими дітьми?

— Ну пленкой забили окна так чуть-чуть. Сейчас хоть не дует уже.

— А як тут зараз, тихо?

— Не знаю, вроде бы тихо, но иногда все-равно стреляют.

— А як дітки реагують на обстріли?

— Прыгают, боятся. А что им? Они ж маленькие...

Доки ми спілкуємося з Тетяною Петрівною, малюки безтурботно годують цукерками бродячих псів. Вони сміються та аплодують, коли собаки підхоплюють кинуті ласоці. Хлопчики надто маленькі, щоб розуміти, що таке війна. І чому вони, щоб зігрітися та помитися, мусять іти за 15 кілометрів від дому.

— Ну что здесь, не пропускают, нет? — в середині нашої розмови до малюків підходить молода вагітна жінка — їхня мати.

— А у вас є перепустка? — встрягаю у розмову я.

— Та ее делают три месяца, а что мне за это время с детьми делать? Пускай замерзают?

— А що, у Луганську, куди ви намагаєтеся потрапити, краще?

— Так же печально, как и здесь, — жінка з відчаєм махає рукою і безнадійно дивиться у бік Сіверського Донця. Туди, де за

500 метрів звідси вже стоять бойовики. З прапорами, зброєю та під захистом бетонних блоків, які якимось дивом перетягли на цей бік підірваного мосту.

— **Не надо Руся, все угостил собачку, не надо в нее бросать конфетами,** — це вже Тетяна Петрівна звертається до молодшого, який з веселими криками бігає з цукерками за собаками. І повернувшись до нас, абсолютно несподівано, з нервовими нотками в голосі запитує: — **А скажите, это еще долго будет эта война?**

У перші секунди я навіть не знаю, що на це відповісти. А коли оговтуюсь, єдине, що можу сказати:

— Якби ж ми знали...

Янголи-охоронці

— **Ми в Миронівське приїжджаємо, і нам весь час телефонувала одна жіночка, яка казала, що в неї неподалік від Миронівського, але не в Миронівському — це 5—6 кілометрів звідти — є троє дітей. «Будь ласка, допоможіть виїхати».**

У ті лютневі дні, коли на Сході розгоралася битва за Дебальцеве, вони вивозили цілі сім'ї з навколишніх сіл та міст. Але те, як жінкам довелося рятувати на прохання їхньої матері трьох маленьких дітей, Наталя, певне, не забуде ніколи. Привезти малюків у Миронівське, де на переселенців чекали автобуси, повин-

ні були військові. Волонтерам у селище Красний Пахар їхати заборонили — надто багато диверсійних груп кружляло в околицях.

— Ми приїжджаємо в Миронівське, і от наш автобус вивозять, і ми от бачимо жіночку, яка навзрид плаче. Ми кажемо: «Таня?» — «Таня. А діти де?» — «А діти там. Військові ще не встигли приїхати, вивезти їх». І вона розуміє, що оце зараз їхній останній шанс. І вона стоїть і так дивиться на нас. А ми знаємо, що нам не можна їхати туди. Але... Ми подивилися з Діаною одна на одну — і в поглядах у нас наче таке порозуміння. І до неї: «Таня, дорогу покажеш?» — «Покажу». — «Сідай».

Вони все-таки поїхали, на власній автівці. Три молодих жінки — дві волонтерки та одна матір, туди, куди їхати було не можна. Але, на щастя, дорогою до селища жінки зустріли армійців, які зголосилися їх супроводжувати. А коли нарешті — без пригод та наслідків — дісталися до оселі, збирати та вивозити дітей довелося саме волонтерам, а не матері.

— Там було два хлопчики — чотири і два рочки і дівчинка п'яти місяців. А жіночка настільки рознервувалася, їхня мама, що її ноги навіть не тримали. Вона навіть на руки дітей взяти не могла. Ми їх з дивану брали, переодягали, передавали в автомобіль. І ось цю, п'ятимісячну, я везла на руках.

Коли ж волонтери виїхали у зворотному напрямку, на Миронівське прямо над ними в небі полетіли «Гради».

— *І ми розуміємо, що там зараз буде відповідь, і нам покаже військовий — швидко, швидко, бо в цю мить ми повинні були проїжджати по найпоганішій ділянці дороги, де якраз могли і приземлитися снаряди у відповідь, тоді в мене тремтіли руки. І тремтіли руки не за себе. Я не знала, як врятувати цих дітей, якщо піде обстріл. Оце було дуже страшно.*

Життя у підвалах

— *Діти теж в підвалах сиділи?*

— **Конечно.**

— *Коли?*

— **Ну как стреляли. Да, мы все в подвалах были.**

— *Скільки, довго?*

— **С неделю.**

Мешканця Миронівського Сергія ми зустрічаємо в центрі міста, де з одного боку чорніє вщент розбитий та згорілий житловий будинок. З іншого — Будинок культури, підлатаний після потужних обстрілів міста. Доки тут спокійно і бойовики з Дебальцевого, яке зовсім поруч, не тривожать, Сергій гуляє містом з двома маленькими доньками. Між ними — на око — різниця в рік-два. Старшенькій років чотири-п'ять, меншій — рочоків три. Обоє — у рожевому вбранні. Зовнішньо нічого не видає в них дітей, які цю зиму — коли бомбили Де-

бальцеве — пережили тут, у Миронівському. І на рівні з батьками ховалися від обстрілів у підвалах.

— *Привіт.*

— *Привет!*

— *Як тебе звати?*

— *Снежана.*

— *Папа каже, що ти в підвалі спала-ночувала, правда?*

— *Да.*

— *Як там було?*

— *Плохо, плохо!* — на цих словах маленька тупає ніжками, насуплює брови і щосили тягне батька додому.

Молодша сестричка ж лише мило посміхається і, соромлячись, ховається за батька. У її пам'яті, схоже, війна ще не закарбувалася. І темні та холодні підвали, дасть Бог, їй ніколи не згадаються в дорослому житті.

Коли до бабусі — не можна

— *Да, мы тут остались на этом краю — больше никого нету. Ой, мира мы хотим, чтобы все уже успокоилось, договорились как-то, потому что мы не видим ни детей, ни внуков, ничего. И людей не видим. Все ж было. Тут и поселок был, и ферма, все ж работали. А сейчас все разъехались. Ни работы, ничего.*

Пані Ольгу ми знаходимо випадково — після півгодинного бродіння порожніми вулицями села Водяне, що неподалік Донецька. Що тут усе ще мешкають люди, нам підказують корови, які мирно пасуться неподалік розбомблених та порожніх осель. Коли прямуємо до тварин, до нас виходить симпатична жіночка років за п'ятдесят. Із пов'язаною на голові хустиною, у чоботях та робочих рукавицях, вона створює враження абсолютно мирної господині в абсолютно мирному селі, яка щойно поралася на городі. Ольга дійсно тільки від землі. Але миру, каже, тут не чули давно.

— Не боїтеся так от на городі працювати? Що, сьогодні так тихо, що можна і городиною займатися?

— **Сьогодні тихо. А раніше так бомбили, що окна поразбивали, і кухню разнесли, ні стекол не було, нічого, это сейчас поделали. И угольник понакрывали. Это все ж было разбито.**

Доки у Водяному тихо і є можливість поговорити, розпитуємо Ольгу про родину. З'ясуємо, що раніше в цьому домі, який поки що оминули снаряди, мешкала ціла велика родина — двоє дітей і троє внуків. З початком у селі бойових дій дітей жінка відправила спершу в Орлівку, що неподалік. А згодом — у Селідове. Але до того, як виїхати, і їм, і їхнім дітям довелося відчувати, що таке війна.

— **Внуки маленькіє, по полтора годика, куда их? Они здесь были тем летом, как раз когда бомбили. Они в подвале сидели.**

— Діти маленькі?

— **Ну да, а куда деваться? У нас тут на улице и женщину убило. Когда начался обстрел, она как раз на велосипеде ехала. Не успела спрятаться, ее и накрыло осколками.**

Водяне і досі ледь не щодня накривають вогнем — надто близько селище знаходиться від окупованого Донецька. Але за себе та чоловіка, який залишився з нею, Ольга не боїться. Плаче вона, лише коли згадує, як переховувала у підвалі маленьких внуків, коли на вулиці лютувала війна.

— **И бежим, если где-то начинается. И в подвал их прячем. А они с того подвала рвутся. Они ж не понимают, маленькие еще... Уже так все надоело...**

Ольга важко зітхає. Бо, як і ми, не бачить тому, що відбувається, ні кінця, ні краю. А їй так хочеться побачити дітей. І потримати на руках маленьких онуків. Їх вона не бачила вже майже рік...

Розділ 12

Псевдомир. Оборона аеропорту

1—3 ГРУДНЯ

У Донецькому аеропорту після напружених боїв кількадемна тиша. Працює Спільний центр з контролю і координації питань припинення вогню та стабілізації лінії розмежування сторін. За цією складною назвою — українські і російські генерали, які сперечаються за кожний квадратний метр при нанесенні на карту тієї самої лінії розмежування. Донецький аеропорт для росіян питання принципове. Генерал-лейтенанти Володимир Аскарів (Україна) та Олександр Ленцов (РФ) їдуть в бік аеропорту. Потім короткий спільний брифінг.

Зі сторінки «Фейсбуку» прес-центру АТО читаємо:

«Зі слів генерал-лейтенанта Володимира Аскарова, за наслідками сьогоденської роботи ними було опрацьовано конкретні пропозиції щодо деескалації напруження в даному районі. Російський колега, генерал-лейтенант Олександр Ленцов зазначив, що заходи, вжиті сьогодні для розв'язання проблеми, є черговим кроком на шляху до припинення вогню з обох сторін. Над цим зараз активно працює весь персонал Спільного центру. На завтра заплановано проведення робочої зустрічі на рівні представників Спільного центру та адміністрації окремих районів Донецької області. О 12:30 2 грудня зустріч має відбутися в Донецьку. Основні питання — якнайшвидше припинення вогню та відведення важкого озброєння. Особливу увагу буде приділено питанню аеропорту “Донецьк”, оскільки цей об'єкт є важливою ділянкою як для Збройних сил України, так й для підрозділів окремих районів Донецької області. “Маємо надію, що найближчим часом всі ці проблемні питання будуть вичерпані”, — підкреслили співкерівники Спільного центру з контролю і координації питань припинення вогню та стабілізації лінії розмежування сторін».

За цими скупими чиновницькими кліше криється ціла геополітична історія. Росія намагалася провести лінію розмежування так,

щоб Донецький аеропорт залишився без української армії. Про провал української сторони в проведенні лінії розмежування стане відомо значно пізніше — у січні.

Ще одна причина затишшя — великі втрати російської армії при штурмі аеропорту. Про це трохи згодом.

У грудні власне наносилися на карту координати.

Поки тихо в районі аеропорту, гучно в мирних регіонах. Протягом кількох днів лунають вибухи в центрі Одеси та Харкова.

4—6 ГРУДНЯ

Скандал в середовищі бойовиків. Вони звинувачують экс-депутата ВРУ Олега Царьова в розкраданні російської допомоги.

Чергові спроби бойовиків взяти штурмом Донецький аеропорт провалилися.

Генштаб ЗСУ повідомляє про перехоплені звіти командирів частин російської армії, у яких вони підтверджують великі втрати ЗС РФ при штурмі аеропорту.

Барак Обама заявив, що менш оптимістично оцінює шанси «нормалізації» стосунків з Росією при Президенті Путіні.

Відновилися бої на Бахмутській трасі.

Бойовики знов грабують інкасаторські авто. Вкрадено гроші з 20 авто, які призначалися для соціальних виплат.

Глава МЗС Росії С. Лавров заявляє, що розширити моніторинг українсько-російського кордону неможливо.

З 5 вересня — початку режиму припинення вогню — внаслідок обстрілів загинуло 93 цивільні особи. І це лише на територіях, які контролює Україна.

Знову російська техніка перетинає кордон. 6 грудня зафіксовано дві колони загальною чисельністю 120 одиниць.

Зустріч Олланда і Путіна в аеропорту Внуково. Путін вимагає від Києва фінансувати Донбас.

За час від початку АТО загинуло 1252 військових. Про це заявив Петро Порошенко.

7—9 ГРУДНЯ

Російська правозахисниця Єлена Васильєва у своїй сторінці у «Фейсбукці» цитує звіт Міноборони РФ про втрати своїх військових у Донецькому аеропорту.

«Район Донецького аеропорта. Боевые действия прекращены. Части отведены из зоны прямого боеконтакта. Общие потери состоянием на 6:00 мск частей, задействованных в боестолкновениях: частей 16-й бригады специального назначения ГРУ ГенШ РФ, частей 200-й бригады особого назначения ЮВО (Ростов), мотострелкового батальона и танковой роты 4-й отдельной гвардейской кантемировской танковой бригады, батальона 22-й отдельной бригады ГРУ ГенШ РФ, штурмовой роты 106-й гвардейской дивизии ВДВ — двухсотых — 299, трехсотых — 190 (из них 96 — тяжело). ТМН — 171».

Правозахисники ведуть свою статистику всіх загиблих військових РФ у війні проти України. На їхню думку, загальне число вбитих становить 4672, 970 — поранені. Ще 2560 зникли безвісти.

За словами очевидців, бойові дії поновлено під Горлівкою. Після зустрічі з Путіним у Внуково президент Франції Франсуа Олланд подзвонив Меркель — поділитися новинами. Меркель знову звинувачує Росію в посяганні на український суверенітет.

У Ростові (РФ) — бунт солдатських матерів.

Стає відомо про ротацію в складі окупаційних військ Росії. За даними РНБО України, Москва перекинула на Донбас Внутрішні війська МВС РФ.

Чергові інциденти з російськими літаками над Балтійським морем. НАТО повідомляє про надзвичайну активність ВПС РФ.

Сутички в Донецькому аеропорту тривають по кілька разів на день. Усі штурми відбиваються. Допомагає українська артилерія з Пісків і Опитного.

10—12 ГРУДНЯ

Кадрівці, які воюють у складі незаконних військових формувань на Донбасі, влаштували тренувальний табір під Донецьком. Відео викладено в Інтернеті.

Москва наполягає — російських військових в Україні наче нема.

Верховна палата Конгресу США прийняла Закон «Про підтримку свободи України 2014». Законопроект передбачає надання Україні фінансової допомоги, летальної зброї і визначає Україну як особливого партнера США поза НАТО.

Чисельність Збройних сил України планується збільшити до 250 тисяч осіб.

Спеціальна моніторингова місія ОБСЄ не підтверджує відводу кожного озброєння від лінії зіткнення з боку бойовиків.

Глава СБУ Валентин Наливайченко заявляє, що знайдено і знешкоджено зрадників у штабі АТО.

13—16 ГРУДНЯ

Парк бронетехніки бойовиків суттєво збільшився — 700 танків і бронемашин.

Порошенко виключив можливість повернення ядерного статусу України. Також Президент України заявив, що у Нідерландської сторони є фото моменту запуску ракети, яка збила «Боїнг-777» з 298 пасажирами та членами екіпажу на борту.

Порошенко вимагає звільнити всіх полонених до Різдва.

Керівник терористів так званої ЛНР І. Плотницький назвав перемир'я тимчасовим і пообіцяв продовження бойових дій.

Бійці батальйону «Донбас» блокують постачання вантажів до окупованих районів регіону.

Підрозділи бойовиків з Єнакієвого і Макіївки перекидаються під Дебальцеве, на фланги української армії.

За час військових дій Донбас покинуло вже понад мільйон осіб. Про це заявив помічник Генсека ООН з прав людини І. Шимунович.

Путін доручив вченим переписати історію Криму.

Путін і історія — взагалі окрема теми розмови.

Розділ 13

Вперед у минуле: історія від В. Путіна

Олег Криштопа

5 листопада 2014 р., Москва. Володимир Путін зустрічається з істориками. У «найкращих» традиціях СРСР вождь повчав актив, що історія — найважливіша з наук. Говорив про кодування суспільства і правильну історію. Об'єктивну і водночас в інтересах Росії. Путін без зайвої скромності назвав себе також істориком: **«Позволю себе назвати себе вашим колегой... Наше задание — убедить подавляющее большинство в нашей правильности...»**

Щоб оволодіти майбутнім, люди змінюють минуле. Фраза чеського письменника-емігранта Мілана Кундери перегакується з антиутопією Оруела 1984. Путін вирішив піти саме цим шляхом.

Одна з постійних мантр Путіна — Крим. Виправдовуючи анексію півострова, він то посилається на міфічний кримський народ (зовсім не маючи на увазі кримських татар), то згадує світовому співтовариству Косово, а частіше просто вправляється у словоблудстві: **«Меня очень всегда радует, и в этом случае. И я вспоминаю, что говорили по этому поводу древние. То, что позволено Юпитеру, не позволено быку. Мы не можем согласиться с такими формулировками. Может, быку и не позволено, но медведь ни у кого разрешения спрашивать не будет...»**

Остання заява Путіна з приводу Криму — пошук історичного виправдання анексії. Вражає навіть російських істориків. Про духовні скрепи, купель і Херсонес.

Нікіта Петров, російський історик, в ефірі «Радіо Свобода»: **«Я скажу убийственную речь. Князь Владимир был князем Киевской Руси. И это Киевская Русь была тогда в Крыму. И крепление на Днепре было Киевской Руси».**

Утім це для російського вождя, здається, не проблема. Уряд Москви вирішив перенести київського князя до себе. Встановити йому пам'ятник у Білокамінній. З видом на стадіон «Лужники».

Святий Володимир, який приречено спостерігає за футбольними матчами збірної Росії, уже став героєм народних анекдотів. Наприклад, про те, що на московському пам'ятнику мусить бути герб Володимира — тризуб.

Риторика Путіна не залишає сумнівів — історію Київської Русі він сприймає як російську. Тобто навіть не як міф про «колыску трьох братніх народів», а виключно як російську.

Нікіта Соколов, російський історик: «Он историю как науку и историю России представляет себе так, как в середине XIX в. Все, что прошло в науке дальше и позже, ему неизвестно. Последнее и единственное, что он читал, — это Акунина, сказки середины XIX в. Когда он говорит, что раздробленность наступила, он не знает, что историки установили, что Русь не была монархическим государством и там не существовало престолонаследия. Но у Путина в голове монархический образ государства. Поэтому для него прочное престолонаследие. Это же очевидно — это не разговор про историю, это разговор про оправдание современной власти».

З інших висловлювань Путіна стає зрозуміло: він не просто повторює російський міф про походження російської держави з Київської Русі. Путін іде далі — він взагалі не вважає українців окремою нацією.

6 листопада 2014 р. В ефірі Радіо Свобода російська інтелігенція обговорює зустріч Путіна з молодими істориками. Звучить думка про формування нової ідеології — путінізму.

Ніколай Сванідзе, російський історик і телеведучий: «Я бы назвал ее — имперски-православной. С очевидной апелляцией к отдельным страницам нашего прошлого. Победным или таким, что считается победным... Победным или псевдопобедным».

Ігор Долуцький, історик, Росія: «Я вижу ситуацию маленькой психиатрической больницы с одной стороны, главный персонаж которой традиционизирующий тоталитаратор. Вот кто. Это не авторитаризм, это перерастает авторитарные рамки. Это уже поползновения на тоталитарную систему. За всем этим стоит имперскость, уходящая во времена Николая Павловича теория народности... Вся та мусть, которая накопилась в России за XVIII, XIX, XX века — все всплыло...»

Група агресивних божевільних на зразок Дугіна і Бородая замість гамівних сорочок та дози галопередоду отримують дозупи до державного управління. Вражає втім навіть не це. А те, як набір маячні, де поєднується Іван Грозний, православіє і «деди воевалі», оволодіває головами десятків мільйонів людей.

Вадим Нахманович, історик: *«Той світ, який створив Гітлер, проіснував 12 років всього. Скільки проіснує той світ, який Путін створив, побачимо. А далі теж не довго. Бо насправді вони ж не пропонують ніякої нової ідеї. В принципі, можна захопити людей ну практично будь-якою ідеєю. Якщо вона логічна, якщо вона струнка, якщо вона пояснює все, що відбувається. Але якщо це нова ідея. А зібрати всі старі ідеї. Вони ж зібрали третій Рим — раз, панславізм — добре, комунізм, євразійство. Но не можна просто робити компот з ідей. Не можна бути водночас комуністом і православним. Бог або є, або немає».*

27 жовтня 2014 р., Сочі. Путін ділиться своїми думками щодо геополітичної кризи на так званому дискусійному клубі «Валдай». Редактор «Файненшл таймс» Ніл Баклі запитує вождя про російські війська в Україні і чи правда, що Путін не вважає Україну реальною державою. Проігнорувавши частину запитання і відбувшись порожньою фразою про повагу до суверенітету України, Путін видає своє справжнє ставлення: **«Історія формування України в сьогоднішніх границях — это сложный процес. А вы что, не знаете? До 22-го года эти земли, Новороссия, входили в состав Российской Федерации. С центром в Новороссийске».**

Набридло, але доведеться знову заперечити — чи то брехню, чи просто невігластво. Новоросією, чи то Новоросійською губернією, частина українських земель називалася протягом XVIII—XIX ст.ст. З центром то у Кременчуці, то у Катеринославі (нині — Дніпропетровськ), який аж два роки називався Новоросійськом. У складі РФ ці області, а тим паче Харківщина і Луганщина, звісно, ніколи не були.

*Утім псевдоісторія від Путіна на вигаданій Новоросії і Новоросійську не завершується. Путін іде далі на Захід: **«Что касается Запада Украины. А вы что, не знаете, что после Второй мировой войны часть польской территории была прирезана к Украине, как результат Второй мировой войны. Часть отрезали от Польши, от Венгрии, по-моему, да? А Львов каким***

был городом, если не польским, вы что, не знаете? Зачем вы мне вопрос такой задаете?!»

Після цього практично не залишається сумнівів, що маршалок польського сейму Радослав Сікорський таки говорив правду в одному зі своїх інтерв'ю.

«Путін хоче, щоб Польща направила війська в Україну, — сказав Сікорський. — Це були сигнали, які вони нам надсилали. Ми знали, що це те, про що вони думають протягом багатьох років...

Це була одна з перших речей, яку Путін сказав прем'єр-міністру Дональду Туску, коли він відвідав Москву. Він продовжував говорити, що Україна штучна країна і що Львів — це польське місто і чому б нам просто не розібратися разом...» (**«Політико магазин», 19 жовтня 2014 р.**)

Після цієї публікації в Польщі та Європі вибухнув скандал. Дональд Туск, який 1 грудня 2014 р. очолив Європейську раду, заперечив існування такої розмови; забрав свої слова назад і Сікорський. Однак, як видно, у Путіна вже нема жодних внутрішніх гальм.

Російські історики, коментуючи заяви Путіна з приводу історичної науки, не помітили однієї важливої деталі. Путін готовий говорити не тільки про героїчні сторінки історії. Навпаки, він акцентує увагу і на поразках, майже прямо натякаючи на потребу їх виправити, зокрема щодо Першої світової війни: **«Нас ніхто на фронті не победил... Развалил изнутри. Россия объявила себя проигравшей. Кому? Стране, которая проиграла войну...»**

Проте «дипломатичні» висловлювання Путіна у контексті війни Другої світової шокували весь світ. Наприклад, з приводу розчленування Польщі гітлерівською Німеччиною і сталінським СРСР Путін підло похіківав, нагадавши, що напередодні Польща взяла участь в поділі Чехословаччини. **«От і отримали шайбу у відповідь»**, — ухмиляється російський вождь.

Нікіта Соколов: «Очевидный посыл в этой реплике: кто смел, тот и съел. Что мир не изменился. Но мир изменился. И действовать по шаблону 30-х годов — это самоубийство».

3 травня 1939 р., Москва. За участі представників урядів Англії, Франції, Польщі та СРСР тривають переговори щодо створення антигітлерівської коаліції. Просто із залу засідань наркома закордонних справ Союзу Литвинова викликають до Сталіна. Вождь народів повідомляє комісару про звільнення. Замість нього дипломатію доручають голові Раднаркому В'ячеславу Молотову. Переговори щодо антинімецької коаліції

тривають аж до 21 серпня. У цей день голова французької військової місії Думенк радісно телеграфує в Париж з повідомленням, що СРСР готовий підписати військовий пакт. Уже за два дні стає відомо про підписання пакту, але іншого — відомого в історії як Молотова—Риббентропа. За тиждень Гітлер і Сталін як союзники починають Другу світову війну.

Паралельні переговори з британцями, французами та поляками з одного боку і Гітлером — з іншого Сталін вів ще з весни. І вже тоді зробив свій вибір. Ключ до розуміння цього — звільнення Литвинова. Справжнє ім'я колишнього наркома — Мейер-Генох Валлах. Міністр-єврей, звісно, не зміг би підписати договір з нацистами.

31 серпня 1939 р. Верховна Рада СРСР ратифікує договір з гітлерівською Німеччиною. А вже за кілька годин, на світанку, 1 вересня 1939 р. бомбардувальники Люфтваффе починають бомбити польські міста. Їх коригують радянські радисти з Мінська. Трохи більш як за два тижні відповідно до таємної частини пакту Молотова—Риббентропа Червона армія нападає на Польщу з Заходу. Засуджена практично всіма, таємна угода сьогодні знайшла собі адвоката. Звісно ж, Путіна. Який мало не плачучи питає: «Що поганого, що СРСР не хотів воювати, що поганого?!»

«Насправді Сталін хотів воювати. У Польщі 17 вересня 1939 р. Сталін приєднався до свого союзника Гітлера у військовому нападі, відправивши Червону армію захопити країну зі сходу. Вона зустріла союзний Вермахт всередині країни і організувала спільний парад перемоги. Радянська і німецька таємна поліція пообіцяли один одному протидіяти будь-якому польському опору. У тилу радянський НКВС організував масову депортацію приблизно півмільйона польських громадян в ГУЛАГ. Він також стратив тисячі польських офіцерів, багато з яких тільки завершили бої з Вермахтом. Десять місяців по тому країни Балтії були також окуповані Червоною армією і анексовані Радянським Союзом. Ці три маленьких країни втратили десятки тисяч громадян у депортаціях, включаючи велику частину своїх еліт. Балтійські держави були оголошені радянським законом такими, що ніколи не існували, щоб сама служба цим державам стала злочином. Радянська ідея, що держави можуть оголошуватися існуючими чи ні, яка віддається зараз в російських висловлюваннях про Україну, глибоко в'їлася

в історичну пам'ять Польщі та Балтії» (Тимоті Снайдер. «Нью-Йоркер рев'ю оф букс»).

Заява Путіна викликала черговий шок. У окупованих за пактом Молотова—Риббенторпа Литві, Латвії та Естонії. У Польщі, Британії та США. «Гардіан» пише, що словами російського вождя була вражена канцлер Німеччини Ангела Меркель.

Цікаво, що ще п'ять років тому Путін підписав статтю, у якій засуджував пакт Молотова—Риббенторпа. Змінив думку чи просто брехав тоді? Як вірно помітив російський історик Нікіта Соколов, це не просто слова. За ними — намагання змінити картину світу.

Якось навесні один із божевільних прихильників «Руського миру» радив Путіну вдавати з себе шизофреніка. Юродивого з ядерною зброєю: мовляв, усі будуть боятися. Що ж, наприклад, журнал «Форбс» визнав Путіна найвпливовішою людиною року. Можливо, вони мали на увазі — найвпливовішим юродивим?

20 лютого 2014 р., Київ. «Беркут» і снайпери відстрілюють протестувальників на Майдані Незалежності. Понад 80 убитих. Тодішній президент Янукович пакує манатки. Ще за день він втікає — спочатку з Києва, а згодом і з країни. 23 лютого в Сочі помпезна церемонія закриття Зимової олімпіади. За чотири дні російські військові захоплюють приміщення Верховної Ради Кримської автономії та Ради міністрів півострову. Починається вторгнення, російсько-українська війна.

Якось на Майдані друг сказав мені, що важливо перемогти Януковича до 23 лютого. Інакше Путін, скинувши олімпійську маску, прийде на допомогу своєму васалу. Якраз встигли. Але це не зупинило ведмедя.

«Зелені чоловічки» без опізнавальних шевронів захоплюють аеропорти, об'єкти влади та інфраструктури, українські військові частини. Під дулами автоматів відбувається псевдореферендум про анексію. Увесь світ шоковано спостерігає за тим, як Путін, наплювавши на всі норми міжнародного права, самовдоволено міняє загальновизнані кордони і кричить про те, що Крим не буде «бендеровським».

Над Путіним кепкують, вказуючи на місто Бендери в Молдові. Між тим маховик російської пропаганди розкручується на повну. І росіянам, і всьому світові намагаються довести: у Києві військовий переворот, профінансований Заходом. У результаті до влади прийшли неонацисти. Які загрожують про-

російському населенню Півдня і Сходу. Мовляв, у всьому винен Майдан.

«Трудно не согласиться с тем, что планы аннексии Крыма были разработаны в Москве задолго до мартовских событий 2014 г. Только очень наивный человек может поверить, будто крымская операция была экспромтом, состряпанным на коленке по случаю победы Майдана.

Для всего этого Кремль созрел давно: вероятно, точка невозврата была пройдена еще в 2008-м, во время победоносной российско-грузинской войны. Очевидно, без Майдана это случилось бы в том же 2015 г.: если президент Янукович не мог уйти спокойно, то президент Путин не мог не воспользоваться беспокойным уходом Януковича» (Михайло Дубинянський. «Чи є життя без Януковича?». «Українська правда»).

Світ усього лише глибоко стурбований. Оплачені на мільярди «Газпрому» «друзі Путіна» в Європі виправдовують його агресію.

Причому один із головних акцентів робиться на історію. Перекручену. Мовляв, Росія — це Русь, а Україна — штучне утворення. Країна, якої ніколи не було. Путін: «Украина — сложносочиненное государство. Так сложилось. Мы исходим из исторической данности. Но это не значит, что если народ Крыма...»

Що найцікавіше, головне проросійське лобі в ЄС — якраз праворадикали і неонацисти. Угорський «Йоббік» або ж Французький національний фронт. Останні навіть не приховують, що взяли багатомільйонний кредит у Кремля. У самій Росії піп дивиться по зобмобоязику казки про хунту і карателів, які розпинають дітей.

Результат — 85 % підтримки Путіна в його агресії. І лише 15 % розуміють, з чим мають справу.

Ігор Долуцький: «Государь наш в Москве на саммите сказал, что плохо учился в университете, пиво пил... У меня такое ощущение, что он и в школе плохо учился...»

Між тим, ще не перетравивши «Кримнаш», Кремль приступає до здійснення наступного пункту плану з дестабілізації України — «Руська весна» повинна охопити Харків, Луганськ, Донецьк, Дніпропетровськ, Запоріжжя, Херсон, Миколаїв і Одесу. Можливо, навіть Кіровоград. Через відсутність серйозної підтримки серед населення Кремль відправляє в Донецьку область диверсійні групи, які захоплюють відділення міліції

зі складами зброї. Починаються бойові дії. «Чого хоче Путін?» — розгублено запитують себе світові інтелектуали, пошепки говорячи про неминучість третьої світової війни.

24 серпня 2014 р., Київ. На Майдані Незалежності — військовий парад. Зі Східного фронту надходять оптимістичні повідомлення про чергові звільнені від бойовиків населені пункти. Взяття Іловайська повинне зробити корінний перелом у війні з проросійськими бойовиками і остаточно перерізати сполучення між так званими ДНР і ЛНР та відрізати їх від постачання зброї і живої сили з Росії.

Між тим кореспонденти повідомляють: щоб не допустити цього, в Україну вторглися елітні частини російської армії.

Навіть після безглуздої трагедії з малайзійським «боїнгом», якого збили над Донецькою областю проросійські терористи з російського зенітного комплексу «Бук», багато хто в маніакальних діях Кремля дошукувався якоїсь логіки і відповіді на запитання: чого ж хоче Путін? Відповідь — у його хворобливій ностальгії за СРСР: **«Крушение СССР оказалось крупнейшей геополитической катастрофой века...»** — Путін. І знову він: **«Когда мы были вместе — мы представляли более мощную силу. Именно поэтому здравомыслящие деятели страны не допускали мысли о разделе таких составляющих, как Россия, Украина, Белоруссия. Мы в советские времена любили поругивать белых. Один из лидеров Деникин не допускал мысли о развале российского государства в разговорах с союзниками, даже когда нужна была помощь в борьбе с Красной армией... И подчеркнул, что это внутренне дело единого российского народа...»**

Якось на помпезному телеєфірі екзальтована жіночка почала заламувати руки і битися в істериці через розпад СРСР: мовляв, знищили Російську імперію, геополітичного конкурента, і одразу взялися за Сирію та інші демократії. Що б Путін зробив на місці Горбачова, питає жіночка. Той бере театральну паузу і: **«Нужно было, не пряча голову в песок и задницу вверх, бороться за целостность государства...»**

Навіть з цих фрагментів різних років стає зрозуміло — мрією Путіна було відтворення великого «Руського миру» — чи то в єдиних кордонах, чи за допомогою підлеглих маріонеткових режимів. І за рахунок цього повернення Росії у велику світову політику.

Так званий біполярний світ виник наприкінці Другої світової війни. Навесні 1945 р. британський прем'єр Вінстон Черчилль

спрогнозував, що після неминучої поразки Гітлера сталінський імперіалізм стане основною загрозою для Європи. Найгірші прогнози справдилися. Крім України і Білорусі, СРСР захопив Польщу, Словаччину, Чехію, Румунію, Болгарію та частину Німеччини і фактично керував ними через маріонеткові уряди.

У травні 1945-го Черчиллем був розроблений план «Немислиме» — на випадок, як здавалося чоловіку з сигарою, неминучої війни між англо-саксами і СРСР. Однак улітку Черчилль програв вибори. Аж через рік відставний прем'єр у Фултоні (США) проголосив відому промову, яка ознаменувала собою початок «холодної війни».

Створення в СРСР ядерної зброї зробило його фактично невразливим до війни. США та створене згодом ЄС змушені були рахуватися з так званими зонами геополітичних інтересів. Тобто практично вся Східна Європа була віддана на поталу нелюдській диктатурі. Аж поки за рахунок зниження цін на нафту колоса на глиняних ногах було без пострілів знищено.

Саме цей жахливий оруелівський світ, очевидно, намагається відтворити Путін.

21 грудня 1988 р., Локербі, Шотландія. У результаті вибуху на землю падає літак «Боїнг-747» компанії «Панамерикан». Загибло 259 пасажирів і членів екіпажу та ще 11 мешканців міста. Розслідування доволі швидко встановило винних у теракті — агентів лівійської розвідки. Міжнародна спільнота наклала на Лівію санкції, аж доки та не видала злочинців і не заплатила компенсацію родинам загиблих. Через 23 роки лівійський диктатор-анархіст Муаммар Каддафі спробував силою приборкати протести на батьківщині, однак у результаті боїв був схоплений повстанцями і жорстоко убитий — після двох днів катувань. Тиран і вбивця Каддафі був одним з останніх союзників путінської Росії на так званому Близькому Сході.

Глобалізація, вільне пересування інформації, капіталів та людей — найбільший ворог закритих диктаторських режимів, які один за одним падають. Конституційна монархія Путіна вирішила вступити в суперечку з часом — і позмагатися з майбутнім за рахунок вигаданого минулого.

За міжнародним правом кожний народ має право на самовизначення і власну державу. Суверенну, здатну укладати економічні та політичні угоди з будь-ким. В уявленні Путіна світ все ще поділений на зони впливу. Його друзі — переважно диктатори з бідних країн. Наприклад, Путін до останнього захищав Каддафі.

Ще один друг російського президента — сирійський тиран Башар Асад. Який, щоб не повторити долю Каддафі, готовий на все, навіть на використання хімічної зброї. Для Путіна ж, якщо в країні нема води...

Нарешті — ні, не друг, а геополітичний васал Путіна — Янукович, каже, що готовий підписати Угоду про асоціацію з ЄС. Путін не вірить. У нього в руках надто багато тузів — газова удавка, торгова блокада, компромат і, нарешті, армія. 9 листопада, за три тижні до планованого підписання угоди, Путін викликає Януковича у підмосковний аеропорт і розкриває козири. Політика батога і пряника спрацьовує — Янукович в обмін на дешевий газ розвертається від Європи на 180°.

У сценарій Путіна відтворення СРСП у вигляді чи то Митного союзу, чи ЄврАзЕс раптом вклинюється український народ. У Києві революція. У свідомості кремлівського вождя таке неможливо без грошей і злого умислу підступного Заходу. Це — вторгнення в його зону вливу.

Олімпійське кільце в Сочі не розкривається. Замість міжнародного тріумфу — провал.

27 лютого Путін іде ва-банк. Починається анексія Криму. Паралельно мільярди «Газпрому», що вкладені у экс-канцлерів, працюють на виправдання цього кроку в Європі. І у вбивання клину між США та ЄС — варто згадати інспірований Росією скандал із прослуховуванням ЦРУ німецьких політиків.

План Путіна — якщо він у нього взагалі був — полягав, очевидно, у тому, що наглість друге щастя. Захід розсвариться і буде деморалізований. Одні боятимуться війни, інші зрозуміють, що Україна — таки зона вливу Росії і не варто туди навіть потикатися. І нарешті, найголовніше — з карликом з Кремля почнуть всерйоз рахуватися. Хай через страх.

Ніч на 4 грудня 2014 р. Грозний, Ічкерія. Прихильники незалежності Чечні захоплюють Будинок друку. Російська влада оголошує контртерористичну операцію. «Карателі» з гармат обстрілюють приміщення, де переховуються «ополченці», «борці за незалежність».

Під звуки артилерійської канонади на Кавказі у Москві Володимир Путін звертається до Федеральних зборів РФ. Один з центральних російських каналів описує цю подію не інакше як ПОСЛАННЯ ЗГОРИ. І хоча через низький зріст вождь змушений говорити знизу вгору, цього разу він вдається до сакральної тер-

мінології, вкотре намагаючись виправдати анексію Криму: «Ведь именно здесь, в Крыму, в древнем Херсонесе, или, как называли его русские летописцы, Корсуни, принял крещение князь Владимир, а затем и крестил всю Русь. <...> И это дает нам все основания сказать, что для России Крым, древняя Корсунь, Херсонес, Севастополь имеют огромное цивилизационное и сакральное значение. Так же как Храмовая гора в Иерусалиме для тех, кто исповедует ислам или иудаизм. Именно так мы и будем к этому относиться отныне и навсегда».

Присутні радісно плескають у долоні. Російський рубль протягом промови стрімко втрачає позиції.

Промова Путіна вкотре довела — свою далеку від істини інтерпретацію історії він використовує для виправдання війни. Справа не лише в брехні — Русь князя Володимира ніякого відношення до Московії, яка зародилася як васальна держава Золотої Орди, немає. Справа у способі мислення — з таким же успіхом завтра в Криму може висадитися, скажімо, італійський десант — там же були генуезькі фортеці, або грецький. Я вже не кажу про відновлення христових походів і, звісно, великий наступ Монголії на Росію.

Путін, прямо не оголошуючи війни, утім не приховує: вторгнення російських військ в Україну не лише боротьба за Україну як за так звану сферу впливу Росії, але й намагання продемонструвати світовим лідерам, що з ним потрібно рахуватися.

Західні демократії, особливо у Старому світі, до такого розвитку подій виявилися однозначно не готовими.

Мільярди нафтогазових доларів, які Кремль, використовуючи ще сталінський досвід, вкладав у пропаганду на Заході і підкуп еліт, почав давати свої результати. Частина урядів ЄС — у Словаччині, Угорщині, Чехії, Болгарії — крізь пальці дивилися на поведінку Росії.

А європейські лідери: Німеччина, Франція та Італія на початку конфлікту вдавалися до так званої тактики стримування агресора — за посередництвом дипломатії і переговорів, напрошуючись на аналогії з 1939 р.

Найжорсткішою була позиція США. Однак виступ президента Обама на початку анексії Криму викликав критику навіть у американців — через невпевненість лідера.

На початку здавалося, що ціна за Крим для Путіна буде мізерною. Міжнародні безпекові організації виявилися безсилями. Санкції ЄС та США у безрезні полягали в забороні на в'їзд кількох десятків людей.

Станом на початок літа виглядало, що план Путіна спрацьовує. Утім постачання на Донбас бойовиків та важкого озброєння врешті переповнило чашу терпіння більшості європейських лідерів. 16 липня секторальні санкції щодо російської економіки вводить США. У ніч на 17 липня Рада ЄС схвалює так званий другий рівень санкцій. Не минає й доби, як над Донецькою областю стається трагедія. Випущена терористами російська ракета умить обриває життя майже 300 людей — пасажирів та екіпажу малайзійського «боїнга».

22 червня 2014 р. Ціна бареля марки «Брент» на біржі досягає піку — майже 115 доларів. 25 липня Єврокомісія вводить у дію санкції щодо РФ. Вони стосуються енергетичного та фінансового секторів, продукції військового та подвійного призначення.

Ціна на нафту, яка приносила Росії десятки мільярдів доларів, починає різке падати. Після відвертого вторгнення частин російської армії на Донбас наприкінці серпня у вересні барель марки «Брент» опускається нижче психологічної позначки в 100 доларів. Намагання Росії через своїх друзів зупинити падіння зазнали поразки. Ціна в грудні впала нижче 70 доларів за барель, і це ще не межа. Основне джерело доходів Росії вичерпано.

Рубль падає, нафта дешевшає. Саме це у 80-х рр. XX ст. стало причиною жакливої економічної кризи в СРСР. Найбільшої катастрофи Путіна. Утім списувати все на нафту було б занадто просто. Уже наприкінці 89-го вона почала зростати в ціні. СРСР це не врятувало. Бо не ковбасою єдиною... Путін теж вирішив, що не ковбасою, і пропонує натомість вищу математику: мовляв, падіння рубля відносно долара вигідне Росії. Адже коли раніше, виробивши товару на один долар, «ми», каже Путін, отримували 30 рублів, то зараз, виробивши на рубль, отримуємо 40 рублів. Така от вища математика.

Як не парадоксально, російське суспільство наразі ковтає такі нісенітниці. Пропаганда, на яку перетворилися російські ЗМІ понад 10 років тому, зробила свою справу. Крім того, образ ворога, здається, неминучий елемент російського менталітету.

Юрій Макаров, журналіст: «Російський міф (я не хочу образити всіх росіян), у тому числі як у етнічного росіянина до всіх росіян є велика претензія. У мене більша, можливо... Для російської свідомості є цілком органічно шукати і знаходити собі ворога. Особливо коли він може бути уособлений в одній історичній постаті. Тому оце мазепинство стало в російській

традиції водночас визначенням і культурно-політичної орієнтації, і лайки. Було ж кілька фобій. Інша фобія була — антисемітизм. Вони так само боялися поляків, як і боялися жидів».

Ніколай Сванідзе, російський історик: «Я боюсь, що по-явиться некая линия, которая ценники в магазинах и ксенофобию сведет воедино».

Незначний прошарок російської інтелігенції бідкається — нове покоління виховується на псевдоісторії і пропаганді.

Ігор Долуцький: «С самого начала правления государя началось с оболванивания, переписывания учебников. Ученые книжки не все читают, а учебники — все».

Напаковане псевдознаннями російське суспільство стає дедалі агресивнішим. Розігрівши народ ненависницькою пропагандою і в результаті опинившись між партіями великої війни і війни малої, Путін між тим на рішучі кроки не наважується, випробовуючи терпіння світу маленькими сценаріями.

«Кремль від 2010 р. готував для України сирійський сценарій із повною залежністю всього, що є в Україні, від Москви. Коли цей сценарій наклався нашою революцією, у хід пішов корейський сценарій — розполовинити Україну на власне Україну та підмосковську Новоросію з супутньою анексією Криму. Не вийшло. Одеса з Харковом і Запоріжжям кепсько горять. Потім увімкнувся боснійський сценарій — російський анклав Донбас, який визначатиме політику України і матиме право вето на все — від питань безпеки до зовнішньої політики. І це не виходить. Які ще там сценарії історія має? Чого вони ще тут не спробували?» (Андрій Бондар, «Фейсбук»).

Не спробували — повномасштабної війни. Із застосуванням усіх ресурсів армії — сотень тисяч призовників, авіації та ракет малої і середньої дальності. Зупиняють Путіна від цього два міркування. Перше — страх поразки. На початку грудня в бою за Донецький аеропорт був кинутий спецпідрозділ російського ГРУ «Витязь» — еліта з еліт. Усі атаки відбито. Втрати росіян вимірююся сотнями вбитих.

У аеропорт спеціально приїздили російські генерали — домовитися з українцями про перемир'я, — з тим щоб забрати тіла убитих. І тихо, без зайвого розголосу, поховати.

Пункт другий — до листопада 2014 р. Путін все ще мав надію бути почутим і зрозумілим західними лідерами. Мовляв, давайте домовлятися про нові сфери інтересів у світі.

Понад 50 тисяч озброєних чоловіків плюс 10 тисяч відбірних російських солдатів і офіцерів. Плюс десятки, сотні танків, бетеерів, «Градів», «Ураганів», «Смерчів» та іншої артилерії і мінометів, куплених, звісно, у найближчому воєнторзі, — за словами лідера антиукраїнської агресії. Так український Генштаб оцінює сили ворога в окупованій частині Донбасу.

Між тим перекинуті на Західний фронт сили оголили внутрішні проблеми агресора. 5 грудня 2014 р. вкотре спалахнув Північний Кавказ — історично анексовані російською імперією території. У її загально визначених кордонах.

Швидше за все, Путін таки пропонував полякам «розібратися» з Україною і поділити її. Йому — з мисленням навіть не ХХ і навіть не ХІХ, а якогось ХVІІІ ст., — мабуть, важко зрозуміти, чому ті не хочуть забрати польське м'ясто Львів. У російській імперській свідомості не вкладається, що кордони у ХХІ інтерактивному столітті — річ умовна, проте стала. І більшість поляків можуть легко приїхати у деполонізований Сталіним Львів. Так само, як німці у колишній Бреслау, нині польський Вроцлав. Українцям навідати Перемишль, Холм чи Ярослав, мабуть, трохи важче, зате на козацьку Кубань ще вчора потрапити було завиграшки.

Сьогодні упорядник цієї книги — персонна нон грата в Росії. Чи то за журналістику, чи то за участь в Автомайдані — не пояснили. Так само поза законом у Росії — тисячі інших українців. Ще тисячі вбиті — російською зброєю або російськими солдатами. Історичний міф про братні народи, вигаданий Російською імперією, помер. Нафтогазові надприбутки, вкладені РФ за Сталіним у пропаганду на Заході, теж наказали довго жити.

«Газпром» інвестував у політиків та їхніх прихильників, у футбол та хокей. Один лише «Бук» перекреслив усі їхні старання сподобатися своєю шизофренічністю. Тепер, коли нафта коштує все ще більше, ніж вартує, але мало більше, вкладати нічого. Та й вкладати треба в зміст — а зміст тепер — сама агресія.

«Путин четко для себя все решил. Для него, если Украина продолжит существовать, — это конец власти... Но он не будет наступать на Киев на этом этапе на танках. Он будет на Киев наступать новой пятой колонной. Он создаст новые медийные ресурсы, новые финансовые потоки, будет устраивать провокации. Может быть, даже теракты. У нас он все это делал, и исхожу из своего опыта. Но для этого ему нужно время, Пути-

ну понадобитися декількох місяців. Но он этим активно занимается. Для того чтобы выбить почву из-под ног новой пятой колонны, нужно заканчивать с коррупцией» (Михайл Саакашвілі, экс-президент Грузії, «Українська правда»).

План Кремля після Майдану полягав у раптовості та демонструванні сили. Мовляв, я ваші правила не визнаю, якщо ви не визнаєте мої, — ок, давайте домовлятися. Поділимо зони впливу, як це було колись.

Мабуть, саме з наміром озвучити свій варіант примирення государь російський і вирушав у австралійський Брисбен на зустріч глав держав Великої двадцятки.

Світові лідери незалежно від того, чи були вони з Заходу, чи зі Сходу, у ставленні до агресора зайняли чітку позицію. Ізоляція. На церемонії фотографування. Навіть за обідом. Не підійшли не лише західні вороги, але й ті, кого він бажав бачити в друзях — з Азії і Тихоокеанського регіону.

Невисокий вождь з імперськими амбіціями не витримав припинення й втік.

«Путин в истерике, его цель — не допустить новые цветные революции. Но цветную революцию он представляет не так, что какой-то российский оппозиционер войдет, размахивая розой в парламент. Он видит себя где-то в подвале под Рублевкой, оттуда его будет доставать толпа разъяренных российских людей с палками. И это судьба Каддафи. И он считает, чтобы этого не произошло, он должен решить украинский вопрос. Поэтому он будет здесь сражаться до конца. Это вопрос жизни и смерти для него. Но это не значит, что он победит. Я думаю, чем больше он будет в истерике, тем меньше шансов здесь победить, если украинцы сами себе не нанесут вред. А вред нанести — это продолжать старую, гнилую коррумпированную систему» (Михайл Саакашвілі, экс-президент Грузії, «Українська правда»).

Один чиновник з США сказав мені: Путін хороший тактик, поганий стратег. Виявилося, що Гоголь — українець за походженням, росіянин за способом писання, виявив, що це — здатність кидатися в авантюри, не передбачивши фіналу, — ментальна російська риса. Інша людина порівняла Путіна з Вієм, якого злякався Гоголь, але не злякався його сучасник Тарас Шевченко. «Не бійтеся», — сказав інший історичний персонаж, Папа Римський Іван Павло Другий.

Розділ 14

Зимове загострення. Донецький аеропорт

17—25 ГРУДНЯ

Генсек ООН Пан Гі Мун заявив, що спроби заморозити конфлікт на Донбасі матимуть серйозні наслідки на регіональному і глобальному рівнях.

США готують нові санкції щодо Росії через анексію Криму.

Прем'єр Польщі Ева Копач заявила, що Путін намагається розсварити країни ЄС з українського питання.

Росія знову заблокувала розширення місії ОБСЄ щодо контролю українсько-російського кордону.

Президент Порошенко вніс в Раду проект закону про відмову від позаблокового статусу.

Президент Європарламенту Мартин Шульц допускає введення нового рівня санкцій щодо РФ.

Обама підписав раніше ухвалений Закон про антиросійські санкції, але заявив, що поки не буде використовувати нові важелі впливу на Кремль.

Добровольчі батальйони після тривалих переговорів вирішили пропустити на окуповану територію декілька гуманітарних вантажів від Фонду Ріната Ахметова. Раніше конфлікт виник через те, що в одній з вантажівок під виглядом гуманітарки начебто було виявлено алкоголь та сигарети. Вперше заговорили про контрабанду в зоні проведення АТО.

Обстріл Горлівки — загинула дитина.

Путін подякував військовим збройних сил РФ за дії під час анексії Криму.

МЗС РФ пообіцяло відповідь на нові санкції з боку США та Канади.

Черговий «гумконвой» Путіна знову зайшов в Україну без огляду.

У Севастополі вимикають електроенергію — щодня на 8 годин.

У Амвросіївці (Донецька область) розгорнуто комендатуру військ РФ.

У Донецьку запрацювало українське радіо.

У район Донецького аеропорту перекинута нова група російського десанту.

Псевдовибори на Донбасі пройшли у відповідності до Мінських домовленостей. Про це заявив глава МЗС РФ Лавров.

26—31 ГРУДНЯ

Обмін полоненими біля Ясинуватої. Число звільнених — 154. Правозахисники кажуть, що в полоні і надалі перебуває від 800 до 900 українців.

Призупинено транспортне сполучення з Кримом.

МЗС РФ незадоволено підтримкою, яку США надають Україні.

Бойовики здійснили танкову атаку на Піски поблизу Донецького аеропорту.

Президент Австрії Ханц Фішер заявив, що підстав для посилення санкції щодо Росії немає. У президента Австрії доволі церемоніальна роль — він не має повноважень для ухвалення рішень.

Диверсійна група напала на блокпост батальйону «Азов» біля Маріуполя. У результаті перестрілки загинув борець Національної гвардії в тому ж районі.

Теракт у Старобільську Луганської області. Обмежено в'їзд у Маріуполь зі східного напрямку.

У підконтрольному Україні місті Добропіллі (далеко на захід від лінії розмежування) з'явилася банда бойовиків, яка розстріляла сімейну пару. Одного з убивць затримано. Ним виявився член угруповання «Оплот». Інші підозрювані втекли.

Чергова атака на аеропорт Донецька. Загинуло троє військово-службовців.

Кількість офіційно зареєстрованих вимушених переселенців з Криму та Донбасу зросла до 823 тисяч.

Казахстан висловлює готовність влаштувати на своїй території переговори щодо мирного врегулювання конфлікту в січні 2015-го.

У Шахтарську, Красному Лучі і Сніжному дошки оголошень заклеєні оголошеннями про зниклих людей з фото і копіями документів. Про це повідомив Дмитро Тимчук.

Ускладнюється підвіз боєприпасів і вивезення поранених з Донецького аеропорту. Виникла реальна загроза оточення і блокади.

2015

1 СІЧНЯ

Замість феєрверка «Град». Бойовики у новорічну ніч обстріляли Донецький аеропорт і Піски.

2 СІЧНЯ

«Інформаційний спротив» повідомляє про прибуття в Горлівку нового ударного підрозділу армії РФ — до 300 осіб, яке взяло місто під свій контроль.

У районі Донецького аеропорту і Трьохізбенки російські танки.

Гризня серед терористів. У Луганській області одні бойовики знищують інших. Ліквідовано Бетмена — групою керівника так званої АНР Плотницького. За повідомленням сайта терористів.

3 СІЧНЯ

У районі Тельманове російські війська як мінімум двічі намагалися прорвати позиції полку «Азов».

У Одесі черговий теракт на залізниці. Вирішено, що вулиці міста буде патрулювати Національна гвардія.

4 СІЧНЯ

Триває внутрішня війна між бойовиками. Після вбивства Беднова (Бетмена) угруповання Плотницького та російський спецназ вирушив «наводити порядок» у райони, підконтрольні «козачкам» та іншим НВУ, які не бажають коритися так званій ЛНР.

Перестрілки в Станиці Луганській, куди прорвалися російські бойовики.

Моніторингова місія ОБСЄ на Донбасі фіксує погіршення ситуації.

Активні бойові дії біля Донецького аеропорту.

5 СІЧНЯ

США заявили, що не будуть брати участь у переговорах щодо України, які проходять у «нормандському форматі» (Україна—Німеччина—Франція—Росія).

Між Артемівськом і Слов'янськом ДТП з військовим авто. Загинули 12 бійців.

6 СІЧНЯ

У центрі Донецька зникли шість волонтерів. Їх викрали бойовики.

Голодування Надії Савченко.

Кількість військових, які загинули в ДТП, зросла до 13.

Бойовики відпустили затриманих волонтерів.

Протягом четвертої, п'ятої та шостої хвиль мобілізації планується призвати до війська 200 тисяч українців. Про це повідомив військовий прокурор.

Україна отримала від Росії «ноту» з наміром відправити черговий «гумконвой». Який за ліком — уже ніхто не пам'ятає. Здається, 11-й.

7 СІЧНЯ

Підстав для пом'якшення санкцій щодо Росії нема. Про це заявила президент Литви Даля Грибаускайте.

У Харківській області звільнено з лав МВС 500 правоохоронців, які відмовилися їхати в АТО. Про це повідомив голова ОДА І. Балута.

8 СІЧНЯ

Зустріч Яценюка з Меркель у Берліні.

У Луганській області бойовики нарешті «порозумілися» і продовжили обстріли української території. У Світличному снаряд потрапив у багатоквартирний будинок.

На окупованій території Донецької і Луганської областей розташовано сім з половиною тисяч військових РФ. Про це повідомив Міністр оборони України Степан Полторак.

Обстріл Донецького аеропорту.

9 СІЧНЯ

Держдеп США засудив переведення Надії Савченко в одиночну камеру. Тридцять чотири обстріли з боку бойовиків за ніч і понад 20 протягом дня. Засідка на бійців Нацгвардії на околиці Станиці Луганської. Двоє загинули, 14 поранені.

10 СІЧНЯ

За даними РНБО, за останню добу кількість обстрілів зменшилась. Проте бойовики продовжують використовувати важку зброю і один раз здійснили вогонь з РСЗВ БМ-21 «Град». Як повідомив на брифінгу речник Антитерористичної операції Андрій Лисенко, ці агресивні дії співпадають з нещодавнім надходженням на територію, тимчасово підконтрольну терористам, вантажу зі складу чергового, 11-го «гуманітарного конвою» з РФ. Неспокійною залишається ситуація на Донецькому, Маріупольському та Луганському напрямках.

Результати одного з журналістських розслідувань катастрофи «Боїнга-777» над Донецькою областю свідчать: літак було збито з ракетно-зенітного комплексу «Бук», який привезли з Курської області.

11 СІЧНЯ

У Парижі марш єдності проти терору. Участь у ньому взяв Президент України Петро Порошенко. Після — зустріч з Олландом і Меркель. Уранці Меркель по телефону розмовляла з Путіним. Зазначила, що зустріч у «нормандському форматі» в Астані має сенс, лише коли почнуть виконуватися Мінські угоди.

Увечері з Донецького аеропорту евакуйовано шість поранених бійців.

Кількість обстрілів зростає. Протягом дня перемир'я порушувалося сорок разів.

12 СІЧНЯ

Міністри закордонних справ України, Франції, Німеччини та Росії зібралися в Берліні для обговорення ситуації в Україні.

Зустріч в Астані у «нормандському форматі», яка була запланована на 15 січня, швидше за все, не відбудеться. Її перенесуть. Без попередніх контактів тристоронньої групи вона не має сенсу.

Луганська ОДА повідомляє про посилення обстрілів.

13 СІЧНЯ

«Інформаційний спротив» повідомляє про прибуття нової великої партії військовослужбовців РФ в зону конфлікту.

Обстріли Щастя, загинув цивільний.

У результаті обстрілів знищено диспетчерську вишку Донецького аеропорту.

Ультиматум оборонцям Донецького аеропорту від проросійських бойовиків: якщо до 17:00 вони не залишать приміщення, його зрівняють з землею. Один з нардепів вимагає вище військове керівництво втрутитися в ситуацію. Спікер ВРУ Володимир Гройсман обіцяє зв'язатися з міністром оборони Степаном Полтораком з приводу ситуації в Донецькому аеропорту.

Теракт у Волновасі. З «Градів» обстріляно автобус. Загинуло 10 цивільних людей. З заявою виступив Президент Петро Порошенко: «Сьогоднішня страшна трагедія під Волновахою належить до таких подій, які навіть за суворими мірками теперішніх часів вирізняються своєю жорстокістю. Нелюди, для яких, крім знецінених рублів, нема більше нічого святого, навмисне вбили десятьох мирних громадян, серед них — і чотирнадцятирічну дівчинку. Ще 16 жінок та чоловіків — поранені, всі вони — цивільні особи. Ці смерті — на совісті об'єднаної денеерівсько-еленерівської банди та тих, хто за нею стоїть, з чіих рук вона годується; хто її озброює, муштрує та надихає на криваві злочини... Закликаю весь світ до солідарності з Україною, а всіх українців — до єдності перед загрозою, якою є агресія проти нашої країни та терористичні атаки. У нас Батьківщина — Україна, і ми її захистимо!»

Петро Порошенко також висловив співчуття родинам загиблих.

13 січня о 14:15 з боку Докучаєвська з реактивних систем залпового вогню «Град» був проведений обстріл блокпоста № 5 та прилеглої ділянки траси Маріуполь—Волноваха—Донецьк. У результаті обстрілу один із снарядів терористів влучив у рейсовий автобус. Прямо на місці (у салоні автобуса) загинули 10 мирних жителів: шість жінок та чотири чоловіки. Шістнадцятеро людей отримали поранення різного ступеня тяжкості. Кількість жертв згодом зросте.

Відбито нову атаку на Донецький аеропорт.

14 СІЧНЯ

Секретар Ради національної безпеки і оборони України Олександр Турчинов заявив: «Активізація обстрілів постійно збігається з проходженням через неконтрольовану частину кордону так званих російських гумконвоїв, які під виглядом надання гуманітарної допомоги поповнюють вогневі потужності російсько-терористичних угруповань».

Він наголосив, що саме подібні дії РФ призвели і до трагедії, коли цивільний автобус потрапив під обстріл системи залпового вогню з окупованої території, «що призвело до загибелі ні в чому не винних цивільних людей».

Контрудар української армії в районі Донецького аеропорту.

Траса Маріуполь—Донецьк кілька разів закривається і відкривається. Обстріли в Донецьку, Авдіївці, Горлівці.

«Відповідальність за жертви серед цивільного населення несе Росія, яка підтримує тероризм», — заява МЗС України.

Нова атака терористів на Донецький аеропорт.

15 СІЧНЯ

Верховна Рада затвердила напередодні підписаний Указ Президента про часткову мобілізацію.

Продовжується інтенсивний обстріл населених пунктів, які перебувають під контролем сил АТО.

Тривають інтенсивні бої за Донецький аеропорт.

16 СІЧНЯ

Звіт РНБО: «Упродовж останніх днів спостерігається накопичення бронетанкової техніки бойовиків поблизу лінії розмежування. Зокрема, у м. Горлівці виявлено колону танків, що розтягнулася на 3 км у напрямі позицій українських підрозділів».

Цілий день жорстокі бої в аеропорту Донецька.

У Києві під Адміністрацією Президента мітинг з вимогою вивезти поранених з Донецького аеропорту. До демонстрантів вийшов заступник керівника Департаменту безпеки і оборони Олексій Покотило. Заявив, що в центрі АТО готовий план порятунку.

Вибухи в Одесі і на залізниці в Харківській області. Останній МВС оцінює як теракт.

17 СІЧНЯ

Бойовики обстріляли Попасну з «Градів». Є жертви серед цивільних.

Під Маріуполем обстріляно три села.

З Донецького аеропорту вивезли поранених і загиблих.

18 СІЧНЯ

Російське МЗС розповсюдило звернення, у якому звинувачує Київ у зриві Мінських домовленостей. Також у російському зовнішньополітичному відомстві заявили, що Донецький аеропорт повинен перебувати під контролем бойовиків.

Атака бойовиків у маріпольському напрямку заблокована українським вогнем. Знищено танк.

Міністр закордонних справ Павло Клімкін заявив, що зустріч міністрів у «нормандському форматі», яка запланована на 21 січня

у Берліні, не відбудеться, поки на Донбасі не станеться «помітний прогрес».

Українці вийшли на марш єдності «Я — Волноваха».

Детальніше про трагедію у Волновасі і потенціне майбутнє світу у...

Велика політика*Валентин Трохимчук*

Із понад півсотні випущених по українському блокпості реактивних ракет системи залпового вогню смертельною виявиться лише одна. Вона розірветься в кількох десятків метрів від рейсового автобуса Волноваха—Златовустівка, що саме минатиме зону контролю. Забере 13 життів, 15 покалічить.

Жертв підступної атаки мирного населення могло бути набагато більше. У момент обстрілу в черзі стоять півтора десятки авто та ще один автобус. Але їхнім пасажиром таланиць куди більше.

Свідчення очевидців вкупі з кількома відеозаписами страшної події і без проведення спеціальних експертиз воронки та залишків боєприпасів не залишають сумнівів стосовно її винуватців. Проросійські бойовики до того ж, як і випадку з малайзійським «боїнгом», встигнуть навіть похвалитися своїм подвигом у соціальних мережах, бравурно звітуючи про знищення укропівського КПП. А зрозумівши, що накоїли, аналогічно до історії з авіалайнером, візьмуться вигадувати фантастичні версії з метою перекласти відповідальність на українських силовиків.

Волноваська трагедія не лише забере життя ні в чому не винних людей — вона зафіксує завершення тривалого етапу відносного затишшя. І початку нового — не виключено, вирішального — відтинка російсько-української війни. Тепер і для невинуватих оптимістів зрозуміло — найскладнішої всепланетарної кризи останнього півстоліття.

Ю. Щербак, міжнародний експерт: Цей рік — 2015-й — буде визначальним для долі світу, Європи, України та Росії.

Активізація російсько-сепаратистських сил не стала несподіваною. Занадто вже сильно ситуація в гірничому краї не влаштувала Кремль — Київ відновлює сили та військово зміцнюється, тоді як Москва, щодень дужче потерпаючи від санкцій, фактично виявляється відповідальною за життя мільйонів осіб на загарбаних територіях.

В. Філіпчук, український дипломат: Росія слабка, вразлива держава з купою проблем. Росія має непрацюючу економіку, старіюче населення, яке співаєється, ісламська загроза.

Росія — це дряхлий ведмідь. І слова Путіна, що шкуру з мішки можуть повісти на стінку, не є вже такими й безглуздими.

Цілком переконливою виглядає нині версія щодо сподівання ВВП схилити Президента Порошенка до миру на «взаємовигідних», себто в реальності вигідних лише для Росії, умовах. Україна відновлює фінансування окупованих територій і визнає обрану та тамтешніх псевдовиборах псевдовладу. В ідеалі — надаючи регіону особливого статусу, який вкупі з наявністю поміж териконів російської армії гарантовано на довгі роки перетворює Донбас на пухлину, що виснажуватиме весь державний організм, не дозволяючи йому думати ані про реформи, ані про європейські цінності. Чільники Печерських пагорбів знаходять можливість проігнорувати пропозицію, що від неї, здавалося, неможливо відмовитися. А Захід не шукає приводів налагодження стосунків з Білокам'яною. План «А» провалюється. Настає час плану «Б». І вибір Володимира Володимировича очікувано виявляється далеким від на перший погляд логічного у подібній ситуації.

Ю. Щербак: Це не та людина, яка йде на поступки. Він уявив себе великим завойовником і відновлювачем Російської імперії, це у нього ідея фікс. І тому він не піде на поступки.

Замість вмикати задню підполковник КДБ вирішує не зраджувати репутації. Він знову підвищує ставки. Спочатку відмовляється від переговорів у Астані, а потім розпочинає атаки по всьому фронту, найбільшу увагу прогнозовано приділяючи головному українському форпосту на Донбасі — Донецькому аеропорту.

Наказ взяти місце слави українського війська за будь-яку ціну наштовхнеться на нечуваний героїзм кіборгів.

Неспроможність озброєних кращими зразками російського воєнпрому бойовиків взяти вщент зруйновану повітряну гавань не залишає їхнім господарям нічого, як перенести свою переможну ходу у віртуальний світ російських новин. Де мирне населення обстрілюють київські карателі, «Гради» та «Буратіни» з'являються самі собою, а над Донецьким летовищем майорить прапор Новоросії.

Зрештою після кількох днів розповідей про чергове остаточне взяття аеропорту, на підтвердження якого російська

пропаганда не в змозі навести жодного реального відеодоказу, незручні запитання починають ставити навіть частина ура-патріотів. Реакція невхожих до «Руського миру» на спробу вкотре пошити весь світ у дурнів доводить марність цього процесу. ОБСЄ вже офіційно звинувачує сепаратистів в обстрілах сил АТО з житлових кварталів та переміщенні караванів техніки, Великобританія та США обіцяють посилити тиск на Москву, канцлер Німеччини відмовляє Президенту Росії у запрошенні на саміт Великої сімки, а Європарламент закликає ЄС запровадити нові санкції та нагадує про дозвіл постачати Києву зброю.

Не вдається Кремлю, що паралельно організовує низку терактів у містах Півдня та Сходу, і створити паніку на старті чергової хвилі мобілізації.

Найактуальнішим питанням наразі залишається подальша стратегія Москви. У тому, що вона працюватиме на загострення, нема жодних сумнівів. Інтрига — ітиметься про локальні провокації за участі найманців чи про повномасштабну операцію регулярних військ. Здається, що Путін традиційно блефує: для повноцінної кампанії проти найбільшої країни Європи, яку до того ж підтримують провідні держави планети, РФ банально бракує сил. Але раціональні розрахунки часто стають жертвами специфічної логіки ображених на весь світ диктаторів.

В. Щербак: Найстрашніший варіант — початок широкомасштабного наступу на Україну, що означатиме початок третьої світової війни. Це можливо, і Путін цим всіх лякає. І коли він зрозуміє, що економічних перспектив ніяких, то розпочне війну для консолідації країни.

Вірогідність розгортання реальної війни як єдиного варіанту порятунку від економічної кризи, що неминуче накриє одну шосту частини суші вже у найближчій перспективі, вкотре актуалізує дискусію на тему — «А чи не стане нинішній конфлікт на Донбасі, надто якщо Росія наважиться відкрито у нього втрутитися, початком її кінця?»

Г. Перепелиця, експерт-міжнародник: Якщо ми подивимося, коли розпадалися імперії, то вони розпадалися під час війни. Австро-Угорська, Османська, Російська. Та й радянський Союз, який програв афганську війну, після чого розпочався процес ерозії свідомості радянського народу.

Історія Росії справді має приклади, коли всенародне піднесення та викликана наявністю зовнішнього ворога любов до влади, швидко змінювалися настроями геть протилежними. Надто на тлі відчутного погіршення соціальних стандартів, яке вже зараз є очевидним.

В. Огризко, дипломат: Чим довше Росія вестиме війну проти України, тим швидше вона дійде свого фіналу. Вона, як «Титанік», летить на зустріч своєму айсбергу. Це їхній вибір.

Водночас — той таки досвід свідчить — маленькі переможні війни найкраща профілактика революцій. Інша річ, що влаштувати їх — маленькі переможці війни — великій державі вдавалося доволі нечасто. А от відчутно потерпати від зіткнень із на перший погляд куди слабшим супротивником доводилося безліч разів.

Г. Перепелиця: Сьогодні дуже вразливим чинником для Росії можуть бути та агресія, яку вона розв'язала проти України. Але це буде залежати від того, чим закінчиться ця війна. Чи поразкою Росії, чи поразкою України. Якщо поразкою України, то, навпаки, Росія стабілізується. Якщо ж Росія програє цю війну — це буде каталізатором розпаду Росії.

Демонстрацією готовності Москви переступити останню — перед застосування ядерної зброї — червону лінію світового порядку може стати посилення тиску на людей, що їх Кремль вважає ворогами внутрішніми, націонал-зрадниками, які у часи війни можуть бути страшнішими за бандерівців та правосеків. Тим паче що для боротьби із поборниками чужих західних порядків завжди знайдуться свої рідні активісти у ватниках. Усе, як і сто років тому, з іконами та ликами царя. Готові зруйнувати, що накажуть.

В. Щербак: Один російський аналітик дуже добре сказав: мовчання правлячої еліти чимось закінчиться. Або війною, або винищенням інакодумців. Хоча, можливо, це будуть і паралельні процеси. Бо для того, аби почати війну, Путіну треба остаточно придушити спротив всередині Росії.

І все ж попри кардинальну різницю у військових потугах України та Росії апріорі визначати переможця ймовірної війни між двома колись братніми народами означало б банально не розуміти поточної геополітичної кон'юнктури.

Нинішня криза на Донбасі давно вийшла за межі пострадянського простору.

С. Дацюк, філософ: Будь-яка країна, навіть сильна, а Росія все ще сильна, не може вистояти проти всього світу. Тому протиставлення режиму Путіна всьому світові може привести до розпаду. Тобто розпад Росії — реальна небезпека, яка сьогодні над нею нависла.

З іншого боку, саме Захід у момент реальної загрози розвалу Російської Федерації може забезпечити її збереження. Звісно ж, винятково із власних меркантильних інтересів.

В. Філіпчук: Росія має ядерну зброю, яка літає і вибухає. Уявимо, що там створиться п'ять нових держав, ядерних держав. Є гарантія, що імам однієї з них не натисне чорну кнопку у відповідь на заяву якогось американського політика? Не можна дати гарантію, що такого не трапиться.

Навчені досвідним кінця 80-х, ядерні держави навряд чи вдруге повторять свою ж помилку чвертьстолітньої давнини. Коли ідея знищення Імперії зла була настільки сильною, що мало не завадила потурбуватися про всі виклики, які несли в собі реалізації задуму.

В. Філіпчук: В інтересах усіх ключових геополітичних гравців не допустити розвалу Росії. Пригадайте, як було з СРСР. Буш-старший у Києві напряму закликав Україну не виходити. Він розумів, що безпекові виклики з ядерною Україною будуть вищими, аніж з одним слабким РС.

Світовим лідерам було б найкраще просто змінити Володимира Путіна, хрест на якому, схоже, поставили навіть його найзавзятіші союзники, на лідера, з яким можна домовлятися. Але умови, що склалися сьогодні на територіях від Балтійського моря до Тихого океану, не дозволяють сподіватися на блиц-криг подібної операції.

С. Дацюк: Так сталося, що Росія сама завела себе в глухий кут, і вихід з нього не бачиться у найближчій перспективі. Там немає опозиції і незалежних олігархів, тому ані кремлівський переворот, ані революція в Росії поки що не проглядається.

Для мешканців берегів Дніпра тим часом перспективи самознищення ворога, перемогти якого можна лише ціною

величезних втрат — людських насамперед, — особливо актуальні. Як і проблеми, що неодмінно принесе з собою крах колоса із триколомом.

В. Філіпчук: У той час, коли в нас є велетенські загрози для виживання України як держави, радіти можливим відцентровим тенденціям у Росії було б безвідповідально. У нас загроз цілісності на декілька порядків більше, ніж у Росії.

Одноставної відповіді — чого ж більше варто боятися Києву — розпаду пострадянської імперії чи її збереження — наразі не існує.

С. Дацюк: Для України розпад Росії не є найкращим сценарієм, але він є кращим, ніж підпорядкування імперії, чи довга війна, чи ядерна війна у світовому масштабі.

Абсолютна більшість інтелектуалів одноставна в єдиному — найстрашнішою помилкою, що її може припуститися Україна, — було б вичікування краху путінської Росії. Останній є неминучим, але чи вистачить запасу міцності героям Майдану його дочекатися?

Сьогодні режим Володимира Путіна видається більш ніж міцним. З іншого боку, ще якийсь рік тому непоборною видавалася і диктатура Віктора Януковича. А переможна Революція гідності також починалася з пісенного перфоменсу кількох сотень романтиків великої української політики.

19 СІЧНЯ

Тривають активні бойові дії в районі Донецького аеропорту.

Увечері бойовики підірвали перекриття другого поверху залишків нового терміналу.

Вибух у Харкові.

Прем'єр-міністр Арсеній Яценюк заявив, що в Україну перекинуто війська РФ.

20 СІЧНЯ

Бойові дії в Донецьку в районі аеропорту не припиняються. Кількість обстрілів по всій лінії розмежування зростає в сто два рази. Ідуть повноцінні бойові дії по всьому фронту. Народний депутат Семен Семенченко заявляє про критичну ситуацію на 31-му і 29-му блокпостах

в Луганській області. Речник РНБО А. Лисенко повідомляє, що на допомогу підійшли бійці 24-ї механізованої бригади і російський наступ там зупинено.

Пізніше стає відомо, що 31-й блокпост таки залишено українськими силами і над ним встановлено контроль бойовиків.

МЗС заявляє, що в Мінських домовленостях немає пункту про Донецький аеропорт. Бої там тривають.

21 СІЧНЯ

Обама поговорив по телефону з Олландом відносно України. Домовилися про збереження санкцій щодо Росії.

Президент України Петро Порошенко вирішив повернутися з Швейцарського Давоса через загострення ситуації на Донбасі.

У районі колишнього блокпосту № 31 жорстокі бої. Велика кількість артилерії.

Тяжкопоранені бойовики вивозяться на лікування в Росію, у Ростов. Обстріляно Дебальцеве. Загинули мирні мешканці.

Кілька разів обстріляно околиці Маріуполя. Вибухи чути в місті.

У цей момент звучить заява Міністра закордонних справ РФ С. Лаврова про те, що вдалося домовитися з бойовиками ДНР і ЛНР про відведення важкого озброєння в рамках виконання Мінських угод.

Поранений лідер «Правого сектора» Дмитро Ярош.

Кордон з Україною сьогодні перетнуло ще понад 2000 російських військових, а також 200 танків і бетеєрів. Про це повідомив Петро Порошенко.

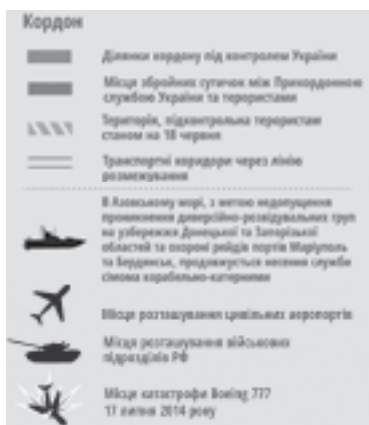
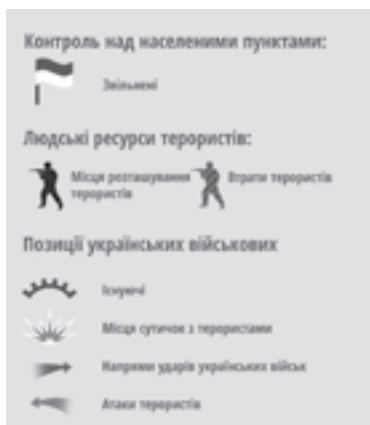
Прем'єр-міністр КНР Лі Кецянь під час зустрічі з Президентом України П. Порошенком підтвердив, що Китай поважає суверенітет і територіальну цілісність України.

22 СІЧНЯ

Секретар РНБО Олександр Турчинов потрапив під обстріл в Пісках біля Донецького аеропорту.

Захисники Донецького аеропорту покинули об'єкт у зв'язку з його повним знищенням. Під завалами залишилося багато загиблих. Операція з розблокування аеропорту провалилася. У полон потрапило багато військових ЗСУ.

Бойовики пішли в атаку у напрямку Пісків — намагаються відтіснити сили АТО за кільцеву дорогу Донецька.

Бої в районі Маріуполя.

Між тим прес-служба Міноборони повідомляє про бої в уже залишеному приміщенні Донецького аеропорту.

«Вашингтон пост» повідомляє про велику кількість російської техніки, яка щодоби перетинає російсько-український кордон.

Глави МЗС «нормандської четвірки» у цей час говорили в Берліні. «Досягнуто прогресу, але прориву не було», — заявив міністр закордонних справ Німеччини Франк-Вальтер Штайнмайер.

Обстріляна тролейбусна зупинка в Донецьку. Повідомляється про десятки поранених. Кількість загиблих — не менше семи. Дані уточнюються. Сторони звинувачують в теракті одна одну. Для російських телеканалів бойовики влаштовують шоу: виводять на зупинку, де вже зібрався розлючений натовп, кількох українських полонених і звинувачують їх у вбивствах мирного населення. Потім полонених ведуть вулицями міста. Місія ОБСЄ з'являється на місці трагедії і заявляє, що стріляли з північного заходу. Сили АТО наполягають на тому, що їхні підрозділи розташовані на відстані 15 км від зупинки і в цей район жодних боєприпасів не випускали.

Зростає інтенсивність обстрілів під Маріуполем і на дебальцівському плацдармі.

Піски після обстрілів практично зрівняно з землею.

23 СІЧНЯ

Атаки російських військ і терористів по всій ширині фронту. Утім наступ захлинувся. Вдалося відбити 31-й блокпост на Луганщині. Про це повідомляють у штабі АТО. Між тим бойовики підійшли до 29-го блокпосту і стягують туди озброєння.

У штабі АТО також підтверджують ввезення з Росії в Україну реактивних систем залпового вогню «Смерч».

Лідер терористів так званої ДНР заявив, що ні про яке перемир'я з Києвом говорити не збирається. Лідер зовнішньополітичного відомства Німеччини назвав ці заяви розпалюванням війни.

Видання «Дзеркало тижня» між тим публікує раніше не відомі документи. Зокрема, лист Путіна до Порошенка від 15 січня, у якому той наче пропонує свій «мирний план». Зокрема, спільне з бойовиками відведення важкої зброї від лінії розмежування. Тут же додається лінія розмежування. Порошенко пропозицію Путіна відкинув, чим, як повідомляє «ДТ», «розгнівав» Кремль. Одна цікава деталь: у додатку до листа є карта з так званою лінією розмежування.

За нею Донецький аеропорт поза межами української зони контролю. Про зміст пропозиції знали в США. Це видно з виступу на Раді безпеки ООН постійного представника Сполучених Штатів Саманти Пауер: «Нещодавно президент Путін запропонував президентові Порошенку обговорити російський мирний план, щоб звільнити Росію від зобов'язань за Мінськими угодами». За оцінкою американського дипломата, цей план передбачає легітимізацію територіальних захоплень сепаратистів з вересня, а також перебування російського персоналу та військової техніки на території України. «Ми бачили такі “мирні плани” і раніше. Це було в Абхазії, Південній Осетії та Придністров'ї. Давайте цей “мирний план” Путіна називати його іменем — це російський план окупації України».

24 СІЧНЯ

Трагедія на Півдні Донеччини: обстріл Маріуполя з «Градів». Число жертв — понад 20. По обіді — повторний обстріл міста бойовиками. Спецмісія ОБСЄ підтвердила, що обстріли з території скупчення російських військ та НВУ так званої ДНР.

Маріуполь шокований. Про настрої міста — у наступному матеріалі.

Моя війна. Страх як зброя

Дарина Феденко

Свою війну, за думки подружки, я програла. А от війну за мій рідний Маріуполь, вважаю, виграла! Не я одна. Серед волонтерів, які закупували продукти бійцям добровольчих батальйонів «Азов», «Дніпро», військовослужбовцям, багато моїх знайомих. Дмитро Чичера — фотограф. Мав власну фотостудію, фотошколу. Успішний бізнесмен 9 травня 2014 р. під час сутичок в центрі Маріуполя (у місто ввійшли підрозділи МВС та ЗСУ), коли поплічники терористів влаштували провокацію, а зомбовані російськими телеканалами місцеві мешканці кидалися на українську військову техніку, вивозив поранених. Пам'ятаю його дзвінок: «Відбувається щось незрозуміле. Люди вийшли на мітинг до Дня Перемоги. Були підігріті алкоголем і російською пропагандою. Чомусь були впевнені, що їм не дозволяють проводити мітинг. Голосно кричали, що фашисти з Києва їм наказали сидіти вдома, а вони, мовляв, хочуть шанувати пам'ять дідів. Тоді як НИХТО НИКОМУ не забороняв ходити центром міста навіть із георгіївськими стрічками». Дмитро вивозив трьох чоловіків із центра міста до найближчої лікарні. У одного було вогнепальне поранення. «Навіщо ти пішов на мітинг?» — спитав Дмитро свого пасажира, коли той вже заливав кров'ю шкiряний салон європейського авто. Відповідь шокувала і рятівника пораненого і мене: — «Знайомі сказали, що можна буде зброю, захоплену у військових, забрати». Хлопець вижив. Йому зробили кілька операцій. Поранення, отримане 9 травня 2014 р. в центрі Маріуполя, призвело до інвалідності. Хто були ті казкарі, які так вмiло підбурили громаду до розбою, у СБУ нині вже дізналися. До річниці трагічних подій Служба Безпеки опублікувала схему бойовиків Маріуполя. Це були місцеві мешканці. Частково — ідейні. За Новоросію. Частково — бажачі заробити. Вони відкривали вогонь у натовп, щоби люди почали кидатися на військових та армійську техніку. Подіяло. Натовп кричав, перешкоджав проїзд БРДМу. Так що його водієві, українському військовому, довелося перестрибувати через саморобні барикади.

Потім Дмитро Чичера розповість мені: «Дев'яте травня змінило моє життя. Я зрозумів, що треба діяти». Він не був прихильником Євромайдану під час революції в Києві. Та і не їздив на Антимайдан. Але чітко знав, що живе в Україні і хоче,

аби так і було в майбутньому. Фотографував та знімав на відео акції активних проукраїнських маріупольців. Переживав, коли бойовики захопили міськраду. Обурювався, коли місцева влада не робила нічого, аби вигнати озброєних людей зі свого ж приміщення. Скаржився на правоохоронців, які просто відсиджувалися у райвідділках, поки по місту розгулювали терористи.

Одна з ночей травня. Близько опівночі. Дмитро подзвонив мені, аби повідомити, що міськрада звільнена. Тоді самі ж активісти та футбольні фанати з бейсбольними битками зайшли до приміщення. Побачили, що ополченці частково п'яні, а озброєних мало. Налякали їх, натовкли боки і викликали міліцію. Люди в погонах прихильників Новоросії не забрали до СІЗО, а дозволили їм перебувати в міськраді і навіть стали їх охороняти. Обурення, відчай, безпорадність. Що ще могли відчувати патріоти, розуміючи, що охоронцями права міліція в Маріуполі точно вже не є!?

«Інженер, який налагодив оборону Маріуполя». Назвали статтю про Дмитра Чичеру журналісти газети «Фокус». Нині він один із найвідоміших в Україні волонтерів. Йому люди довіряють свої гроші. Він одягає і годує військових. Мало спить. Не має часу хворіти. Іноді засмучується. Але не виїжджає з Маріуполя. Не вивозить родину. І поліпшує оборону рідного міста. Дмитро має підшефну 79-у бригаду збройних сил. Йому довіряють! Гроші Дмитрові перераховують не тільки українці, але й мешканці Росії, Латвії, Канади. Знаю точно, бо саме його рекламу колегам з цих країн. Зазначаючи, що цій людині точно можна довіряти свої пожертви.

У Маріуполі мешкає близько 500 тисяч людей. Однак, ви не побачите такого велелюдного мітингу ані проукраїнського, ані проросійського. Активних містян мало. Я хоч і не проводила соціопитування, кажу з досвіду роботи журналістом у місті. Найбільший відгук людей на події в місті був у 2012-му. Тоді п'ять тисяч вийшло на мітинг «За чисте повітря». Три заводи сильно забруднювали повітря, і люди, хоч і працювали на підприємствах, вимагали, аби ті виконували закон. Поставили очисні фільтри на труби. Маріупольці самі малювали плакати, одягали медичні маски та протигази як знак підтримки своїх вимог. Бажання дихати вільно об'єднало людей. Про ці події навіть згадали в щорічному звіті правозахисної організації «Українська Гельсінська спілка» у 2012 р. «Лише після низки радикальних вуличних акцій, як, наприклад, короткочасне перекриття

руху автотранспорту в центральній частині міста під час мітингу 13 жовтня, протестувальникам вдалося привернути увагу влади та власників підприємств до багаторічної невирішеності екологічних проблем та розпочати переговорний процес», — ідеться у звіті організації в розділі «Екологічне право». Рушійною силою тоді став Максим Бородін. Маріупольський програміст, який цікавився екологією, створив громадську організацію, вивчав документацію і листувався з місцевою владою та керівництвом заводів. Зміг домогтися, аби ті звітували перед громадою щодо кількості викидів та екологічних програм, які запровадили. Минуло два роки, і Максим вже робив іншу, не менш важливу за чисте повітря справу. Після трагічного обстрілу терористами 24 січня 2015 р. мікрорайону Східний у Маріуполі він ходив від будинку до будинку і пояснював людям, хто відкривав вогонь. Озброївшись компасом, картою, обійшов десяток місць влучання снарядів від установок РСЗВ БМ-21 «Град» та 9К57 «Ураган». Зафіксував місце влучання. Напрямок, звідки прилетів снаряд. Довів, що вогонь вівся з північного сходу (про це написали у звіті і експерти спостережної місії ОБСЄ, зазначивши, що вогонь вівся і підконтрольній бойовикам території населеного пункту Октябрь). Ані правоохоронці, ані члени місії ОБСЄ, ані місцева влада, ані чисельні народні депутати України, які приїжджали в Маріуполь висловити співчуття родинам десятків загиблих та сотень поранених, не пішли «в люди» аби донести стратегічно важливу правду. Пішов звичайний програміст, власник невеличкого магазину з продажу комп'ютерів. І його слухали. Вечорами Максим з другом (до речі, переселенцем з Горлівки) допомагали пенсіонерам. Закривали плівкою та деревом вибиті вибуховою хвилею вікна. Лагодили дахи в приватних оселях. Вислуховували маріупольців, яким конче потрібна була допомога після пережитого. Адже найбільший удар терористів прийшовся на велелюдне місце — суботній ранковий базар у спальному районі міста. На прилавках після серії влучань лежали поранені, авто навколо палали. «Я би хотів побачити мера чи начальника управління з надзвичайних ситуацій поряд. Ми би разом змогли обійти більше помешкань, більший кількості людей відкрити очі на правду», — з боєм у голосі сказав мені якимось Максим Бородін.

Маріупольці, які першими прийшли на допомогу жертвам терористів у мікрорайоні Східний, назвали себе ініціативна група «Разом». Усі разом закупували будівельну плівку (у січні

2014 р. в Маріуполі температура повітря вночі сягала – 20°), готували гарячі обіди, розвозили їх постраждалим, залучали військових і самі приймали участь у патрулюванні району, аби не допустити мародерства в розбомблених будинках. У січні 2015 р. терористи здійснили найбільшу за час війни атаку на місто. Мало хто знає, що за один день на Маріуполь впало більше 200 снарядів! Атаки було дві. О 9:25 та близько 13:00. Аби показати, що місто не залякати, по полудні на центральну площу міста в 10 км від епіцентру вибуху зібралось близько ста людей. Без оголошення люди вийшли на мітинг-реквієм. Перелякани, але рішучі. Тоді на мітингу були переважно жінки. Директорка школи, журналістки, лікарка, політолог — це ті, кого знаю особисто. «Було страшно. Адже “Град” б’є на 20 км, “Ураган” ще більше. Дітей не взяла. Але сама пішла», — переповідала моя викладачка політології Марія Подибайло. Вона все частіше останнім часом носить не ділові костюми, а захисного кольору сорочки та брюки. Приміряє балаклави, які шийють маріупольчанки для військових. Організувала виступ Піано-екстреміста в місті (піаніст, учасник Революції гідності, який у балаклаві грав для мітингувальників на Майдані Незалежності). Жодне засідання міської ради не обходиться без її присутності або когось з інших активістів-волонтерів. Вони нагадують чиновникам та депутатам, обраним і призначеним ще старою владою Віктора Януковича, про війну, яка стоїть у снігах. Уже навіть не на порозі, а безпосередньо в будинку. Марія разом з колегами домоглася того, щоб міські депутати підтримали резолюцію Верховної Ради з визнання Росії — країною агресором в Україні (щоправда, з другої спроби). «У Тернополі я народилася, але Маріуполь — моє рідне місто», — щоразу повторює волонтерка. «Новий Маріуполь» — назвали вони з одностумцями громадську організацію і запустили громадське телебачення «Приазов’я» в Інтернеті. Щоденне подзвонювання військових, як рядових, так і керівників сектора «М», зони проведення антитерористичної операції, залучення міжнародних благодійних фондів та громадських організацій, спонсорів — щоденні обов’язки волонтерки.

Вона стала радницею голови Донецької обласної військово-цивільної адміністрації. Якщо треба дізнатися, що відбувається в місті, спитайте в неї. Марія знає точно, чи варто хвилюватися і чого Маріуполю не вистачає для захисту околиць від терористів. Вона якось обмовилась, що завдяки війні схудла. А як інакше,

якщо має тепер близько ста названих дітей. Це молодь, яка записалася в лави «Маріупольської дружини». Своєрідний аналог «Пласту». Вони допомагають правоохоронцям патрулювати місто. Навчаються поводитися зі зброєю, стріляти, захищатися.

Члени «Дружини», як і ще сотні людей, літо 2014 р. провели не на пляжах Азовського моря, а в окопах. Буквально руками копали укріплення для військових. Комунальна техніка зробила основу — півтораметровий завелишки рів. Люди ж власноруч лопатами шліфували земельні коридори. Набирали землю в мішки, складали їх стіною. Дівчата в коротких шортах із будівельними рукавичками, чоловік у спецодязі місцевого металургійного підприємства. Була і пані в елегантному капелюсі. Вона не боялася забруднити руки. І коли за кілька днів на місце створення оборонних укріплень прийшли люди на патріотичний мітинг, я побачила цю ж пенсіонерку. Вона виявилася вчителькою початкових класів на пенсії. Це, до речі, відбувалося саме там, де за півроку станеться жаклива трагедія — обстріл міста з «Градів». «Оглядаючись на пережите, мені здається, що нас хотіли провчити за таку зухвалу витівку», — поділилася якимось думками за чашкою чаю моя колега, журналістка «5 каналу» Тетяна Ігнатченко. Вона живе в Маріуполі і теж копала окопи. І не полишала місто навіть в часи окупації, попри впізнаність. «Я знаю, якщо не ми, то ніхто не захистить наше місто!» — повторює постійно Тетянка, виїжджаючи в касці та бронжилеті на передову в селища Широкине, Гранітне, Павлоліль. Відкидаючи землю, люди майже не спілкувалися одне з одним. У повітрі попри натхненну атмосферу, зависло напруження. Ворог стояв лише в 15 км від міста. Достатньо було лише одного влучання, аби налякати синьо-жовтий натовп.

Натомість налякати маріупольських ватників — стояло завдання перед патріотами. Збираючись літніми, душними вечорами в підвалі однієї з багатоповерхівок (там був штаб громадської організації «Новий Маріуполь»), патріоти зрозуміли, що переломити ситуацію можуть страхом. Це також зброя у сучасній неоголошеній війні. Акцій з державними стягами ставало все більше, на біл-бордах розвісили нагадування «Маріуполь — це Україна», мера Юрія Хотлубея навчили виголошувати «Слава Україні!».

Щоправда, міська рада в Маріуполі і досі стоїть пустою. Руїни, залишені денерівцями ніхто не відновлює. Може, і не варто?!

Прихисток маріупольських чиновників, серед яких чи не більшість прихильники «Партії регіонів» та комуністів, спалили поборники «Руського миру».

Я чула від кількох людей в Києві, що мешканці Сходу самі здали свої міста ворогові. Про це писали всі кому не лінь. Блогер VDMr на порталі Texty.org.ua в статті під назвою «Ображеним мешканцям Донбасу» пише (дослівно): «Дорогие мои, Доннетчане и Луганчане! Когда еще можно было избежать большой крови. Многие из Вас с радостью встречали казаков. Кадыровцев, нацистов. Уголовников. “добровольцев”, и прочую шваль, видя в них защиту от..Украины, ну и от всех нас. Вы помогли им захватывать административные здания и воинские части. Вы кричали “Ура ДНР!, Да здравствует ЛНР!, Новороссия!, Россия!”, маршировали под российскими триколорами. То есть, Вы сами активно помогали черт знает кому захватывать свою землю! И таки отбились от нас, от “фошыздов” хунты и карателей. Поздравляю.

Спрашиваете, разве мне не жаль тех из Вас, кто сегодня страдает и гибнет в Донбассе от голода, холода и обстрелов? Жаль, конечно. А вот Вам не жаль наших парней и девушек, которые отдали свои жизни за то, чтобы Ваши бандиты не захватили всю Украину и не устроили такой же “рай” везде? ... Лично мне куда больше жаль их, чем Ваших пенсионеров и люмпенов, которые сами натворили “чудес”. И которым сегодня действительно несладко. Считаю, что это расплата за подлость и предательство, хотя, конечно, страдают и невинные люди. Уверен, если бы правительство Украины решило им помочь, отвоевав Донецк ценой огромных потерь, многие из Вас. Стреляли бы нам в спину».

Мовляв, кияни Майдан відстояли, а активна частина Донецька, Луганська, Горлівки, Слов'янська не змогли вийти. Роками спостерігали за бандитами донецькими, терпіли, приймали подачки і проковтнули війну. Напевне, це й так. Проте в Києві, якщо з тітушкою у темному провулку зустрінешся, завжди знав, що можна добігти хоча б до першої барикади на Інститутській — і будеш у безпеці. У Маріуполі такої безпечної зони не було. Попри це були люди, які весь час окупації не знімали синьо-жовті прапорці з балконів. Серед них і моя матуся. Вона стримувалася, але виконувала мої прохання, не ходити до міськради і не сваритися з навіженими. Вона плакала надію, що таки зможе на День Незалежності 24 серпня 2014 р. одягти

вишиванку. Нині цю енергію вкладає в здоров'я військових. Пече для них «бандерівські пиріжки». Так ми їх називаємо. Щочетверга 200—300 пиріжків із м'ясом, яблуками, ще ароматні, готові до відправки. Ніч роботи — хвилина домашнього затишку для охоронців Маріуполя. Між запашиними смаколиками вкладає записки з написом: «Пирожки от тети Вали». Підгодовує «Маріупольська бандерівка» морських піхотинців, азовців, прикордонників. Це я точно знаю, бо особисто в руки бійцям пиріжки відвозить мій кум. Перемога, як і щасливе подружнє життя, щоденна праця. Але вона трошки легша, коли її розділяєш із близькими. «А який відсоток Маріупольців справді українці?» — спитав мене український письменник Василь Шкляр. Ми якраз спілкувались щодо патріотичного виховання молоді на Сході. Мені важко сказати точну цифру. Але я точно знаю, що якісна більшість.

Про важкий тиждень січня 2015 р.

Велика політика

Валентин Трохимчук

Радше за все, саме таким — зруйнованим до фундаменту, але не скореним — його зображуватимуть на прикладних ілюстраціях розповідей про незламність козацького духу українського війська.

Ацей нарис відомого художника з хрестоматійним вже — кіборг вистояв, не витримав бетон — назавжди залишиться найкращою епітафією і головному форпосту українського Сходу, і його полеглим захисникам.

Після 242 днів героїчної оборони, що забрала життя не однієї сотні ворогів та не раз ставала сильним козирем на геополітичних торгах найвищого рівня — і за кілька діб після невдалої спроби зруйнувати облогу, — українські кіборги залишають новий термінал Донецького аеропорту чи радше його уламки.

О. Гарань, політолог: Та частина, з якої відступили наші бійці, цілковито зруйнована, її немає сенсу тримати. Зараз утримують іншу частину, зокрема метеостанцію, де я був.

Вцілілі від російських танків та «Градів» і врятовані від полону бойовиків, воїни відійдуть на якихось кілька сотень

метрів. Закріпляться на більш вигідних позиціях. І приготуються до нового, апріорі зрозуміло, ще більш запеклого бою. За українську державність та цінності цивілізованого світу.

В. Фесенко, політолог: У нас багато в соцмережах нервових дописувачів — за що загинули наші хлопці? За Україну вони загинули. Щоб ворог не пішов далі. Треба було відвести. Переконалий, якби наказ був тиждень тому, сказали б — зрада, віддають росіянам. Не потрібно піддаватися емоціям. Витримка і системні дії потрібні.

Перелам в обороні Донецького летовища фіксує завершення цілого етапу російсько-української війни, який із перемінним успіхом тривав від кінця літа. Як і рік тому, на Водохреще будуть скинуті всі маски — Володимир Путін вустами лідерів бойовиків офіційно заявляє, він остаточно відмовляється від підписаних на початку вересня в Мінську мирних домовленостей і переходить у наступ.

Більшість експертів чекали від Кремля подібного кроку лише навесні. Сьогодні вже зрозуміло: погоджуючись п'ять місяців тому на тайм-аут в активних бойових діях, Володимир Володимирович сподівався використати його задля укладення з чільниками Заходу великого пакту про розподіл сфер впливу на пострадянському просторі. Але сильні світу цього не те що домовлятися — розмовляти з московським диктатором на стали.

О. Рибачук, український політик: Він втратив можливість спілкуватися з лідерами світу в будь-якому форматі. Після коали в Австралії ніхто зі світових лідерів з ним не зустрічався. Він пролетів мимо Астани, з ним не спілкується Меркель і інші впливові гравці, і тому він про себе нагадав.

Геополітичний розрахунок колишнього підполковника КДБ виявився хибним. Він бо ж, затіваючи, напевно, найнебезпечнішу за останні 70 років партію, планував отримати за її наслідками статус діяча рівня глави Сполучених Штатів, на практиці ж втратив навіть наявні політичні активи. Президента країни, що перемогла нацизм, не запрошують на урочистості з нагоди звільнення одного з символів його краху. Занадто вже Володимир Путін зразка 2014-го нагадує Адольфа Гітлера зразка 1939-го. Президенту, котрий

більше не може шантажувати світ вуглеводнями, не залишається нічого, крім як брязкати зброєю.

В. Портніков, політолог: Російське керівництво останні місяці займається експортом смерті. Коли починалося авантюра в Криму, він займався експортом нафти, газу і смерті. Зараз нафта і газ не такі цінні, і він може заробляти лише на смерті. Він намагається довести Заходу, що без нього не буде миру ані в Україні, ані на пострадянському просторі.

Для багатьох це стане справжньою несподіванкою, та керманічам провідних держав таки вдасться зберегти спільну жорстку позицію щодо дій російського керівництва. Відмова від переговорів у Казахстані стане першим після нового року публічним ляпасом маленькому фіюеру з великою ядерною валізою. І не єдиним. Він сподівався, що створив умови, за яких ворожа йому країна розвалиться сама. Потрібно просто почекати. Але час, як виявилось, грав проти нього самого.

На користь ескалації конфлікту в гірничому краї спрацювали і суто внутрішньо українські чинники. Замість повернутися під протекторат старшого брата Київ, що вже заплатив за свій суверенітет сотнями життів кращих своїх громадян, вперто демонструє готовність боротися. Проводить вибори, на яких перемагають антиросійські сили, створює проєвропейську коаліцію з конституційною більшістю голосів, скасовує позаблоковий статус і декларує курс на НАТО, запрошує до уряду реформаторів з-за кордону, відновлює військову техніку та оголошує нову хвилю мобілізації.

В. Фесенко, політолог: Це дуже популярна російська стратегія. Вони її використовували в Грузії, минулого серпня в нас. Через активізацію бойових дій вони намагаються примусити нас до переговорів на своїх умовах.

Умови замирення Кремль давно вже не соромиться озвучувати на публіку. Байдуже, що 80 % мешканців берегів Дніпра вважає, що їх країна має бути унітарною, міністр Лавров впевнений, що Україні більше підходить федералізм. Не важливо, що весь світ вважає псевдокерівників псевдореспублік ДНР та ЛНР небезпечними терористами, які збивають із російської зброї пасажирські лайнери, Пре-

зидент Путін переконаний, що з ними потрібно сідати за стіл переговорів.

В. Фесенко: Росія хоче нав'язати нові домовленості, які фактично передбачають визнання цих двох республік. По-друге — аби ми взяли їх на утримання. Вони вбивають наших військових та мирних мешканців, а ми маємо їх фінансувати. Абсурд, і ми не можемо на це погодитися.

Близнірство Кремля сягає масштабів, здавалося, неможливих у XXI ст. Про намагання ВВП та його придворних чуркіних пошити в дурні цілий світ уголос говорять із найвищої політичної трибуни планети.

О. Рибачук, політичний і громадський діяч: Світ читає наміри Путіна, розуміє їх і український Президент. Тому фраза Порошенка «дамо по зубах» — це адекватна зараз відповідь від українського Президента.

Захід виявиться поряднішим, аніж здавалося сибірському ведмедю. Росія не може досягти своїх цілей за столом переговорів — Росія змушена спробувати зробити це на полі бою. Себто розпочати війну як привід для чергових мирних домовленостей. Зрештою, не визнавати ж свою помилку. У Володимира Путіна не залишається іншого вибору, крім як спробувати зіграти ва-банк. Певно, востаннє. Ще одного подібного експерименту народне господарство країни-бензоколонки, за умов нинішньої кон'юнктури нафтового ринку та санаційного тиску, точно не витримає.

В. Фесенко: Його мета відновити більш-менш нормальні стосунки з Заходом і скасувати санкції. Так він хоче, аби Захід погодився, що Крим буде російським. Він хоче, аби його поважали як одного з наймогутніших світових лідерів. Для нас найважливіше — і це потрібно використовувати, — що Путін хоче домовлятися з Заходом.

На користь версії, вкотре рухаючи солдатиків та знищуючи Донбас, Путін банально блефує — свідчить і кривава історія, яку Кремль вигадує для прологу до свого віртуального наступу.

О. Гарань: Мені здається, що це спланована спецоперація, так само як були підірвані будинку в Москві, які забезпечили прихід Путіна до влади. Для мене принаймні очевидно, що це не українські війська.

За 40 хвилин після завершення комендантської години — у час найбільшого скупчення людей на вулицях — в зупинку громадського транспорту, що знаходиться у півтора десятках кілометрів від позицій українських військ, влучає снаряд від міномета, що може пролетіти максимум вдвічі меншу відстань. Усі розуміють, що влаштувати подібну провокацію вітчизняним силовикам немає жодного сенсу, а потрапити до заповненого терористами та російськими військовими Донецька — жодної можливості. Але хто ж як не підлі укри влаштували це звірство? Невже самі бойовики, що без розбору гатять по житлових кварталах, школах, маршрутних автобусах та ринках мирних українських міст по всій лінії фронту з «Градів» останній тиждень?

На відміну від тієї ж таки мариупольської трагедії, що або стала ексцесом виконавця, або ж була покликана створити паніку в стратегічному населеному пункті, кривава провокація в Донецьку — історія іншого ґатунку. Із іншою — куди масштабнішою метою.

М. Саваневський, блогер: Інформація про цей тролейбус, як би цинічно це не звучало, є красивішим для телебачення, аніж маршрутка під Волновахою. Тут купа жертв, одразу приїхало телебачення. Трупи лежать. Тобто картинка, яка переб'є інформацію про автобус у Волновасі.

І все ж розвиток сюжету виявиться навіть показовішим за його фабулу. Спочатку на місці — за лічені хвилини після обстрілу — з'являться знімальні групи всіх російських каналів, а потім туди провезуть полоненого кіборга, що останні дві доби просидів за ґратами.

В. Фесенко: Усе буде швидко відбуватися. Це не була імпровізація Захарченка. Одразу привезли полонених. Коли з трагедії організують шоу — це ознака того, що це шоу готувалося, стиль Гебельса, який росіяни і сепаратисти використовують.

Блогери швидко з'ясують — гнів на українських військових на камеру виливають штатні актори кремлівської пропаганди, ті самі, що ще вчора розповідали про розп'ятого малюка. Ось ведуть колону полонених. Площа навколо них порожня. Цей парад вкотре доведе: світ має справу з цинічними терористами. І створить потрібну атмосферу ненависті.

М. Саваневський: Коли виводять українських військових на коридори ганьби або б'ють їх — у людей з'являється відчуття того, що вони ніяк не можуть вплинути на цей процес. І в цій ситуації вони перекидають свій негатив не на Путіна чи російські війська чи сепаратистів, а на українську владу. І це працює.

У спроможних холоднокровно оцінити дійство не залишається сумнівів — головні бойові дії Володимир Путін веде на інформаційно-емоційному фронті. Десятки тисяч військ по той бік кордону, тисячі солдат та сотні танків по цей, а також нескінченні обстріли ні в чому не винних російськомовних мешканців Сходу, не більше аніж антураж.

В. Портніков: Для нас це війна нервів. Якщо ми не усвідомимо, що кожен день цієї війни — дорога до краху Путіна, — ми програємо. Якщо усвідомимо, дочекаємося краху Путіна, так як дочекалися краху Януковича.

Непохитність Заходу в українському питанні — головний аргумент, що дужче за інші стримує Володимира Володимировича від помилки, чію фатальність, як свідчать обізнані, сьогодні визнає навіть значна частина його оточення. США та ЄС не втомлюються нагадувати: покарання буде більш аніж відчутним.

О. Рибачук: Він чудово розуміє: навіть така загроза, як відключення російської банківської системи від СвіФТу, буде ядерним ударом для Росії. А там самим лише відключення не минеться. Путін не може собі дозволити повноцінної агресії. Чому він так поводиться? Це він так, як старуха Шапокляк, нагадує про себе світу.

В. Фесенко: Гадаю, були дзвінки Путіну і від Меркель, і від інших із попередженням, якщо буде використання авіації, якщо буде потужна агресія, яка була в серпні минулого року, буде нова хвиля санкцій. Зараз складна ситуація, і Президент у цьому намагався переконати — ми на межі великої війни.

Примітно, що останнім часом саме Німеччина стає чи не найжорсткішим критиком путінського режиму. Фрау Риббентроп раптом забуває про одвічну особливу дружбу Берліна та Москви і перетворюється на головного в Старому світі поборника дотримання повоєнних правил співіснування та непорушності кордонів.

О. Гарань: Позиція Меркель за останній рік радикально змінилася. Зараз вона один із тих лідерів, які займають позицію дуже і дуже чітку. Також не варто забувати про надзвичайно чітку резолюцію Європарламенту щодо України. Очевидно, що на даному етапі ні про яке пом'якшення санкцій не йдеться.

О. Рибачук: Якби півроку тому мені сказали, що таке говорить канцлер Меркель на формулі в Давосі, я б сказав, перестаньте, це Олег Тягнибок виступив. Це не натяки, а прямі звинувачення по всіх болючих точках. У агресії, анексії, паплюженні міжнародних угод. Що не звично в дипломатії і незвично для німців.

Українським воякам, з одного боку, і західним лідерам — з іншого наразі вдається стримувати Володимира Путіна від вчинків, що можуть мати наслідком десятки тисяч смертей — російських громадян у тому числі. Але нікому не під силу змусити його облишити свої хворобливі амбіції.

В. Портніков: Путін хоче, аби його визнали імператором, і поводить він відповідно. Не розуміючи, що програв цю партію.

Окремі аналітики з Печерських пагорбів проводять паралелі між минулорічними подіями на Майдані та нинішньою війною. Після перших вбивств на Грушевського стало очевидним: режим Януковича приречений. Так само очевидним для багатьох нині видається майбутнє режиму Володимира Путіна. Який, схоже, також скоріше зруйнує свою державу, аніж поступиться владою, втрата якою є лише питанням найближчої перспективи.

В. Портніков: Ми не знаємо, які часи очікують на РФ, але можемо сказати, що вони будуть складними настільки, що їх росіяни не бачили з часів 17-го року. І ті, хто думає, що наступають 90-ті чи криза 2008-го, дуже і дуже помиляються. Таких випробувань, які росіяни накликали на себе тим, що не зупинили кримінальну владу після окупації Криму, вони ще не бачили. Зараз настає переламний момент існування РФ.

Не менш переламним нині є і становище України. Заціклена на війні, вона ризикує втратити шанс на пере-

родження. На трансформацію, що її Кремль боїться най-дужче.

О. Рибачук: От є усталена фраза: цю війну не можна виграти зброєю. Я можу додати — цю війну не можна виграти переговорами. Її можна виграти успішною реалізацією проекту «Європейська Україна». Так ми зруйнуємо всі плани Путіна. Зробимо безпечною Європу і трансформуємо Росію, бо путінському режиму там нічого буде робити.

Нація, яка на колінах проводить на цвинтар своїх полеглих захисників і вишиковується у багатогодинні черги, аби здати кров для поранених, але нескорених боронителів національних святинь, заслуговує на життя по-новому. Життя, багатьом провідникам у яке вітчизняна війна аж ніяк не заважає й надалі керуватися головно старими традиціями та цінностями великої політики.

25 СІЧНЯ

Європейська кіноакадемія закликає владу РФ звільнити українського кінорежисера Олега Сенцова.

Україна ініціювала скликання екстреного засідання комісії НАТО у зв'язку з діями терористів на Сході країни.

Наступ на Попасну. Очолює його генерал-майор ЗС РФ. Про це повідомили в штабі АТО.

У Одесі та Харкові мітинги проти воєнної політики Путіна.

Порошенко по телефону поговорив з Меркель і Олландом про трагедію в Маріуполі.

Меркель закликала Путіна зупинити бойовиків.

26 СІЧНЯ

В Українських містах пройшли акції у пам'ять жертв обстрілу Маріуполя.

Під Авдіївкою українські бійці знищили кілька танків терористів. Артилерія з обох сторін працює під Дебальцевим.

Кабінет Міністрів ухвалив рішення про введення режиму надзвичайної ситуації в Донецькій і Луганській областях.

Президент Польщі Коморовський висловився за те, що ЄС повинно посилити санкції щодо РФ через трагедію в Маріуполі.

Президент РФ Володимир Путін заявив, що українська армія — це натовський легіон. Генсек Альянсу одразу спростував цю маячню. «Єдині не українські війська в Україні — це російські війська», — заявив Столтенберг.

27 СІЧНЯ

Нова найгарячіша точка в зоні конфлікту — Дебальцеве, батьківщина українського письменника Володимира Сосюри. Масовані штурми бойовиками позицій АТО, однак, відбиті.

Парламентська асамблея Ради Європи вимагає від РФ звільнити Надію Савченко і не визнає «гумконвої» Путіна гуманітарною допомогою.

Порошенко написав листа Путіну з проханням звільнити Савченко.

28 СІЧНЯ

Обстріл ТЕС у Щасті. Повністю зникла електроенергія в значній частині Луганської області.

Бої під Волновахою.

Більше 10 разів бойовики обстріляли з «Градів» Попасну. Загинуло двоє цивільних мешканців міста, обоє жінки.

ПАРЕ вимагає негайно звільнити Савченко, російські депутати залишають асамблею і погрожують взагалі вийти з Ради Європи. Виконувати рішення відносно Савченко Росія відмовляється.

ПАРЕ продовжила санкції щодо російської делегації.

29 СІЧНЯ

Сили АТО відійшли від Донецького аеропорту на 1,5 км. Про це повідомив начальник Генштабу ЗСУ Віктор Муженко. Журналіст Юрій Бутусов називає Муженка винним у провалі операції з деблокування Донецького аеропорту.

Атака терористів на Вуглегірськ, поруч з Дебальцевим.

Російські стратегічні бомбардувальники Ту-95 на Туманному Альбіоні, порушено авіасполучення Британії.

США попереджає Кремль про розгляд нових санкцій.

Представники так званих ДНР і ЛНР зривають переговори — вимагають, щоб з ними зустрічався офіційний представник Києва. Екс-президент Леонід Кучма їх уже не влаштовує.

30 СІЧНЯ

Майже 90 обстрілів за добу з боку терористів. По всьому периметру дебальцівського плацдарму активні бойові дії. Терористи ідуть в атаку, не жалюючи живої сили.

Терористи повідомляють про захоплення Вуглегірська. Штаб АТО це спростовує.

Під вечір стає відомо, що бойовики таки зайшли в місто.

Порошенко подзвонив Ангелі Меркель і домовився про зустріч у Мюнхені 6—8 лютого.

У результаті обстрілу житлових кварталів Дебальцевого загинуло семеро мирних жителів.

Відбито напади на Фащівку, поруч з Дебальцевим. Про це повідомили в штабі АТО.

31 СІЧНЯ

Між 31 і 29 блокпостами сил АТО стоять російські танки, раніше були «Гради». Про це повідомляє голова Луганської ОДА Геннадій Москаль. Він також зазначив, що екіпаж танків — не з центральних областей РФ, це удмурти і буряти.

Тривають бої за Вуглегірськ.

Главари терористів ДНР і ЛНР не прибули на переговори до Мінська. Переговори зірвано.

1 ЛЮТОГО

Радник Міністра внутрішніх справ Антон Геращенко повідомляє, що 95 % техніки терористів кинута на захоплення Дебальцевого. Українські бійці кажуть про неймовірні втрати з боку росіян і бойовиків. Штурми не припиняються.

«Град» влучає в приміщення Дебальцівської міськради.

Обама виключив варіант військового конфлікту США і РФ, але сказав, що тиск на Росію продовжуватиметься.

По дорозі з Дебальцевого в Артемівськ обстріляно автобуси з переселенцями. Четверо поранених.

2 ЛЮТОГО

Серед нових можливих санкцій обговорюється відключення російських банків від міжнародної платіжної системи СВІФТ. Проте, як заявив перший заступник глави уряду РФ Ігор Шувалов, це не змусить російську владу змінити свою зовнішню політику.

ОБСЄ повідомило, що терористи обстріляли їх штаб у Дебальцевому.

У Вуглегірську російсько-терористичні війська, хоч РНБО продовжує запевняти, що місто контролюють сили АТО.

3 ЛЮТОГО

Канцлер Німеччини критикує можливість надання Україні військової допомоги і твердить, що вирішення проблеми на Донбасі можливе лише дипломатичним шляхом. Порошенко заявив, що Україна готова до припинення вогню на Донбасі в рамках Мінських домовленостей.

Росія пропонує Україні відновити переговори з терористами, як з «учасниками переговорного процесу».

4 ЛЮТОГО

Українські військові знову відбили майже всі напади бойовиків. Ті несуть величезні втрати.

Один із учасників боїв під Дебальцевим згадує: «Страшно було не від постійних артобстрілів і не від того, що наступали звідусіль. Страшно стало, коли чергову їхню атаку накрила наша арта. Просто в натовп піхоти попали. Порвало. І ти бачиш — як він встає на одній нозі, бо іншої нема, тримається за автомат і кричить: “Аллах Акбар!” Це страшно було. Не знаю, що вони вживали, але не алкоголь — точно».

Верховний представник ЄС з питань зовнішньої політики Федерика Могеріні закликає встановити триденне перемир'я в Дебальцевому, щоб евакуювати цивільне населення. До цієї вимоги приєднується ОБСЄ. Українське МЗС приєднується. У відповідь — «Град».

5 ЛЮТОГО

США не відкидає можливості надання Україні летальної зброї. Про це заявив представник Сполучених Штатів у НАТО Дуглас Лют.

Обстріляно Авдіївський коксохімічний завод.

Обстріляно селище Сартана на околиці Маріуполя.

Петро Порошенко заявив, що готовий оголосити військовий стан у всій країні, якщо конфлікт наростатиме.

Ангела Меркель і Франсуа Олланд терміново збираються в Москву.

По дорозі вони прилетіли в Київ.

Держсекретар США Джон Керрі заявив, що питання надання Україні озброєнь буде розглянуто найближчим часом. Але відповідь, скоріше за все, буде негативна.

Яценюк: «Лише Росія не бачить своїх військ в Україні».

6 ЛЮТОГО

Переговори з Меркель і Олландом «дають надію на припинення вогню». Про це заявив Петро Порошенко.

Терористи намагаються взяти українське угруповання в Дебальцевому в оперативне оточення.

Чергова хвиля евакуації мешканців міста.

Дональд Туск: «ЄС не піде на компроміси щодо питання суверенітету і територіальної цілісності України».

Переговори Меркель, Олланда і Путіна в Москві. Речник Президента РФ Песков каже, що триває підготовка можливого спільного документа.

7 ЛЮТОГО

Бойовики обстріляли Гнутово поблизу Маріуполя.

Міністр закордонних справ України Павло Клімкін заявив, що розрив дипломатичних стосунків з Росією не вирішить ситуації на Донбасі.

Ангела Меркель не впевнена, що переговори, які вона провела з Путіним, результативні.

Порошенко натомість висловлює стриманий оптимізм. Він вважає, що план з врегулювання кризи, запропонований Меркель, може дати результати.

Олланд заявив, що переговори були одним з останніх шансів зупинити бої на Сході України.

Перемир'я по годинах для евакуації людей. З 8:00 до 10:00 і з 14:00 до 17:00 на трасах Дебальцеве—Вуглегірськ і Дебальцеве—Артемівськ. Місцевим дають вибір: чи їхати в глиб України, чи на окуповані території. Майже всі поїхали на Артемівськ, Україна.

Порошенко не згоден на перегляд Мінських угод.

Детальніше про велику напругу далі...

Велика політика

В. Трохимчук

Відповідно до невблаганних законів великої політики найцікавіша частина дійства і цього разу залишиться секре-

том. Меню таємної вечері та подробиці пропозицій господарю Кремля, від яких той, схоже, знайшов можливим відмовитися. Історична зустріч, від результатів якої, цілком можливо, залежатиме подальша доля усього людства, виявиться очікувано тривалою та прогнозовано безрезультатною.

Франсуа Олланд, президент Франції: Це один з останніх шансів. Думаю, якщо ми не досягнемо прогресу в знаходженні тривалого мирного врегулювання, усі прекрасно знають, що буде. Ім'я цьому сценарію «війна».

Нічне московське рандеву неповного складу «нормандської четвірки» — лише один з актів заплутаного політичного реаліті-шоу. Гра, ставкою в якій є глобальна безпека. Українська криза вкотре за останні 15 місяців виходить на перші позиції світового порядку денного, а чергова спроба розв'язати протистояння, яке забирає щодень більше життів і дедалі дужче наближає провідні держави планети до третьої світової війни, за напруженістю сюжету змагається хіба з зірковістю залучених до нього героїв.

Сьогодні вже зрозуміло: три головні фігуранти — США, ЄС та Росія — розіграли на берегах Дніпра чергову партію. Небезпечну і водночас важливу настільки, що вносити корективи до неї учасникам доводилося просто по ходу процесу.

Взагалі-то, топ-темою поточного тижня мала стати американська історія. До Києва їде держсекретар Керрі. Офіційно — продемонструвати підтримку українській владі у непростий час. Реально — з'ясувати на місці ситуацію в країні, заради якої, можливо, невдовзі доведеться ризикнути — безповоротно зіпсувати відносини з однією з найбільших ядерних держав.

Федерика Могеріні, італійський політик: Якщо ж ми шукаємо політичне рішення на вищому рівні, то забезпечення зброєю однієї з сторін мені не здається дуже послідовною дією.

Настрої Нового світу щодо доцільності озброєння України змінювалися синхронно ескалації на Донбасі. Теза «зупинити силу можна лише силою» ставала все популярнішою. І зрештою голос табору прихильників допуску Києва до летальних арсеналів Пентагону зазвучав переконливіше за хор їхніх опонентів.

Чи то навмисне, чи то випадково, та підконтрольні Москві бойовики зробили все від них залежне, аби бачення здатних впливати на позицію офіційного Вашингтона склалося саме так. Кремль фактично не залишив Білому дому вибору. Цинічні обстріли з «Градів» мирних кварталів на тлі зухвалого ігнорування Мінських домовленостей, неприкриті перекидання сотень одиниць техніки на тлі пропагандистської істерії. Дехто з оптимістів Печерських пагорбів навіть передбачав, що 5 лютого в Києві будуть укладені конкретні домовленості щодо воєнної допомоги США. Однак подібні припущення виявилися передчасними. Через цілу низку причин. Як зовнішніх, так і суто внутрішньоукраїнських.

Є. Магда, політолог: Візит Керрі — свідчення того, що ситуація небайдужа для США, вони готові підтримувати Київ, але лише в обмін на реформи. Про що Керрі на брифінгу з Яценюком і сказав.

Американський держсекретар під час публічного виступу в українській столиці чітко артикулює: на допомогу найпотужнішої країни планети варто розраховувати лише в разі ефективних змін, швидкість та якість яких Америку наразі не влаштовує. Про що в переддень візиту Керрі відкрито сповіщає амбасадор США.

Між тим замість перейматися меседжами держсекретаря і обговорювати критерії, до яких мусить прагнути Київ, усі вітчизняні аналітики заклопотані куди тривожнішими розмірковуваннями. Навіщо до української столиці з терміновим — несподіваним навіть для тутешньої влади — візитом поспішають французький Президент та німецький канцлер.

А. Гриценко, політик: Якщо мирний план німців та французів завершиться тим, що Донбас залишиться під окупацією, буде фінансування терористів чи особливий статус, тоді це буде Придністров'я на десятиріччя. От цього допустити не можна.

Перед прибуттям високих гостей інформації обмаль. Відомо лише головне — і саме воно непокоїть найдужче. Напередодні Володимир Путін надіслав Ангелі Меркель та Франсуа Олланду свій план розв'язання кризи на Донбасі. План, який змусив двох перших осіб Європейського союзу, кинувши всі справи, поспішити до Києва.

С. Таран, політолог: З українцями легше домовитися, і українці тримають слово. Тому спочатку треба було погодити план з українцями, а потім з Путіним. Якби Росія і Захід між собою домовилися, а потім приїхали сюди з рішенням, то це було б дуже недипломатично. Виходило б, що наша доля вирішується без нас. Тому спочатку треба було поговорити з Україною, а потім їхати до Путіна.

Усі причетні до процесу — чи радше втаємничені в подробиці пропозицій — домовляються не коментувати його, однак журналістам таки вдається дізнатися деталі мирного документу ВВП, що один із дипломатів назвав «занадто цинічним», ані трохи не погрішивши проти істини.

У своїх імперських забаганках экс-підполковник КДБ вирішив ні в чому себе не обмежувати. Для припинення війни Путін зажадав не багато не мало — поновлення фінансування окупованих територій, надання автономного статусу Донецькій та Луганській областям, виведення за їхні межі українських збройних формувань та створення там на основі бойовиків народної міліції, що контролюватиме в тому числі кордон із Росією, визнання та непереслідування призначених на незаконних виборах терористичних ватажків, ну і, звісно ж, конституційне закріплення федералізації. Саме так, на думку Володимира Володимировича, і має виглядати «Комплекс мер по реализации Минского протокола по урегулированию конфликта на Юго-Востоке Украины». Ідеальний варіант для цілковитого контролю.

С. Таран: Росія не зацікавлена в цій дірці. Їй не потрібен Донбас. Їй потрібна Україна. Вона намагатиметься розхитувати ситуацію в усій Україні. Самі окуповані території для України — суцільні збитки. Вони використовуватимуться як плацдарм для дестабілізації в Україні.

Напруги й без того непростої ситуації додає російський МЗС, який починає розмірковувати про доцільність введення в зону конфлікту миротворців.

А. Гриценко: Темою миротворців спекулюють. Миротворці вводяться, коли припинено вогонь і коли є згода обох сторін. Зараз не припинено вогонь і позиції сторін протилежні.

Напередодні старту роботи світового безпекового саміту найбільших патріотів непокоїть, а чи не повторять лідери

провідних держав континенту помилки своїх попередників, допущеної в тому ж таки Мюнхені в 1938 р. Помилки, що багато в чому і забезпечила, як вважають нині історики, розв'язання Другої світової. Але, до честі Ангели Меркель та Франсуа Олланда, вони роблять все, аби зняти підозри в намаганні вирішити проблеми України за рахунок самої України.

Є. Магда: Якби вони одразу поїхали до Москви, то це означало б, що вони за спиною Києва домовилися про все. Вони цього не зробили. І це плюс.

В. Трохимчук: За наслідками кількохгодинних переговорів за зачиненими дверима їхні українські учасники виглядають більш аніж задоволеними. Партнери наче як відкидають запропонований Путіним проект і вирішують відвезти йому власне, спільне для України, Німеччини та Франції — бачення розв'язання кризи. Документ, який визначає часові рамки реалізації Мінських домовленостей. І в якому немає згадок ані про перенесення визначеної у вересні лінії розмежування, ані про автономію східних регіонів, ані про позаблоковість України. Документ, який апіорі не може бути прийнятий Кремлем.

Є. Таран: Я не думаю, що європейським лідерам буде просто домовитися із Путіним. Це будуть складні торги після яких Україна таки отримає військову допомогу.

В. Трохимчук: Узгодивши всі деталі на Банковій, європейські гості прямують до Москви. Показовим підсумком франко-німецько-російської зустрічі є, головно, два моменти — вирази облич на її початку та комюніке по завершенні — сторони домовилися здзвонитися. І можливо, укласти спільну заяву. Радше за все, це варто розуміти як: пропозицію Києва, Парижа та Берліна Путін не прийняв. Йому дали час передумати. До моменту відльоту Ангели Меркель на переговори з Бараком Обамою. Після консультацій з якою американський Президент і має оголосити рішення — озброюватиме США Україну чи ні.

Є. Таран: Спочатку європейці повинні вичерпати весь дипломатичний потенціал, аби переконатися, що іншого варіанта, крім як надавати зброю, немає. І після цього вони зможуть погодитися з думкою амеркиаців про надання зброї. Не даремно, Мекрель і Олланд, відлітаючи до Києва, казали: тепер ніхто не скаже, що ми не зробили все, аби мир і дипломатія перемогли у цьому конфлікті. Тому зараз треба

дати можливість спробувати, а далі доведеться це вирішувати іншим чином.

А. Гриценко: Сам факт надання нам зброї символічний, незалежно від того, яка це зброя. Для Путіна це означатиме, що напад на Україну — це і напад на наших союзників. Це буде психологічно важливо.

Європа, звісно ж, виступає проти озброєння Києва. Не існує єдиної позиції і по той бік Атлантики. Хоча обізнані переконують: наразі Барак Обама знаходиться до історичного рішення ближче, аніж будь-коли. І небажання Володимира Путіна приймати компромісні умови, привезені йому Меркель та Олландом, черговий аргумент на користь правильності саме такого вчинку. Так само як і нескінченні атаки бойовиків по всій лінії фронту і нескінченні ж каравани зі зброєю та солдатами, що їх чітко бачить американська розвідка.

Є. Магда: Шальки терезів коливаються постійно. Якщо не буде нового витка ескалації на Сході, то шанси зменшаться. Українські військові довели, що навіть із нинішньою зброєю спроможні давати відсіч агресорові. Якщо буде ескалація, шанси на зброю зростуть. Лише на оборонну. Наступальні вертольоти і таке інше нам ніколи не дадуть.

З іншого боку, Сполучені Штати вже мають невдалий досвід постачання зброї, яка мало чим змінила розстановку сил у воєнних конфліктах. Іран та Сирія найкращі тому підтвердження. Тим паче що Пентагон має купу питань як до української армії, так і до української влади загалом. Аж до відсутності гарантій, що поставлена техніка завтра не опиниться по той бік фронту. А перелік допомоги, що його воліли б отримати українські військові, доволі немалий.

У будь-якому разі, навіть якщо станеться диво і Володимир Путін раптом зрозуміє, якими втратами обернеться для його країни перехід війни на інший рівень, та вирішить піти на певні поступки, це зніме проблему лише на короткий проміжок часу. Сьогодні Москва знаходиться у скрутному становищі. Провал дебальцівської операції позбавив Кремль головних козирів. Створи бойовики котел навколо головного нині українського форпосту, тональність розмови була б геть іншою. Та які б обіцянки не давала Росія, вона не стане їх виконувати.

Навчені гірким досвідом укладення з Кремлем мирних угод застерігають від повторення власних помилок. Путін бореться за статус лідера рівного президенту США. І єдиним інструментом впливу в нього залишається ядерна зброя та армія. Кожне використання якої лише посилює ізоляцію.

Провідні світові лідери більше не приховують своєї зневаги до російського колеги. Під час зустрічі в Білокамінній Меркель та Олланд не подали Путіну руки. Щоправда не забувають вони і про суттєві претензії до українського істеблїшменту, що занадто часто використовує війну як виправдання.

Є. Таран: Тактично Захід хоче припинити війну будь-яким чином, бо стратегічно Україна від цього виграє. Зможе провести реформи, посилити армію та економіку. Це не значить, що ми маємо йти на будь-які поступки. Це значить, що шлях для реформ буде короткий. Ми маємо використовувати паузу, яку ми можемо отримати внаслідок перемовин, за призначенням.

Скрутність нинішнього становища Києва складно переоцінити. Україні вдалося перебратися з геополітичної периферії до епіцентру, у якому перетинаються інтереси провідних гравців планети. Саме час позмагатися за право стати повноцінним суб'єктом тієї таки великої геополітики.

8 ЛЮТОГО

На 11 лютого в Мінську запланована зустріч у форматі «нормандської четвірки»: Порошенко, Меркель, Олланд і Путін.

Могеріні висловила сумнів у тому, що спроби Меркель і Олланда розв'язати конфлікт увінчаються успіхом.

Терористи обстріляли станцію «швидкої допомоги» біля Попасної.

Одна з німецьких газет припускає, що загальна кількість жертв війни може досягати 50 тисяч осіб.

Тринадцятий «конвой» з Росії перетнув кордон з Україною.

9 ЛЮТОГО

Уночі величезний вибух у Донецьку і пожежа. Припускають, що це українська артилерія влучила в склад боєприпасів терористів.

У результаті обстрілів бойовиками Дебальцевого продовжують гинути цивільні. Повідомляється про сімох нових жертв за останню добу.

Бійці 92-ї бригади повідомляють про удар російської авіації. Проте ця інформація не підтверджується.

ДСНС повідомляє, що евакуювало з місць активних бойових дій у районі Дебальцевого п'ять тисяч мирних жителів.

Тривожні повідомлення — диверсійні групи російської армії опинилися в тилу українських військ на трасі Артемівськ—Дебальцеве. Можливе оперативне оточення.

Експерти прогнозують — Путіну до переговорів потрібен котел у Дебальцевому до переговорів 11 лютого.

Президент США поки не ухвалив рішення щодо поставок в Україну летальної зброї. Про це він заявив за підсумками розмови з Ангелою Меркель.

ЄС відклав рішення щодо нових санкцій проти Росії до 16 лютого.

10 ЛЮТОГО

Українські війська відійшли від Чорнухиного — це за кілька кілометрів від Дебальцевого. Тривають бої в тилу основних сил АТО на дебальцівському плацдармі. Українські військові намагаються відбити трасу, яка сполучає Дебальцеве з Артемівськом.

З південного (маріупольського) напрямку новини про наступ. Бійці «Азову» вибили бойовиків з Павлополя і штурмують Широкине.

Увечері новий шок — з РСЗВ обстріляно Краматорськ. Загинуло п'ять цивільних, 16 поранено.

Уточнена кількість жертв обстрілу «Градом» — 11 осіб.

РСЗВ терористів обстріляли Попасну.

11 ЛЮТОГО

Порошенко в Краматорську. Каже, що готовий оголосити військовий стан, якщо ситуація буде загострюватися.

Міністр оборони Степан Полторак повідомляє, що Маріуполь під надійною охороною і місту вже нічого не загрожує.

Порошенко, Меркель і Олланд відбули в Мінськ.

Прем'єр Великобританії Кемерон проти «політики умиротворення» Росії.

Лавров назвав відновлення Україною контролю над кордоном нереалістичним.

Тривають бої за дебальцівський плацдарм.

Почалися переговори в Мінську.

Вони триватимуть до ранку. На полях засідання буде і кусючий журналіст-собака з російського «Лайф ньюс», і розмова Порошенка та Лукашенка про те, як важко говорити з Путіним.

Нарешті рішення.

Про переговори

Велика політика

Валентин Трохимчук

Виконання гімну Росії під час візиту Путіна до Каїру було трохи дивним.

Носії тонкого музичного смаку, підкріпленого початковою музичною освітою, відчують фальш із перших же нот. Виявляється, при певному аранжуванні національний гімн Росії, свідомо успадкований нею від попередньої знищеної Заходом Імперії зла, вперто нагадуватиме Шопену Сонату для фортепіано №2. Один із найвідоміших творів людства, під який ось уже не одне століття в останню путь проводжають і колгоспників із генеральними секретарями, і робітників із президентами.

Сповідувачі теорії знаків, звісно ж, розгледять у конфузі міждержавного рівня сигнал долі. Єгипетський військовий оркестр, радше за все, банально прагнув догодити поважному гостю, додавши до композиції, що часто розчулювала не останнього диктатора Євразії, східний колорит. Викликати емоції вдалося. Щоправда децю іншого стибу. На обличчі гостя читався гнів.

Церемоніально-музичне непорозуміння, що не залишиться непоміченим небайдужими до імперських амбіцій Кремля на різних континентах, відволіче увагу від іншого, куди показовішого моменту каїрського візиту президента Російської Федерації. Моменту, що якнайкраще засвідчить розуміння вождями, які тужать за СРСР, ролі та місця їхньої країни у великій геополітиці.

У подарунок своєму єгипетському колезі Володимир Володимирович привозить стовідсотково національний продукт. Один із небагатьох російських товарів, до якості якого не виникає запитань, — автомат Калашникова.

Б. Яременко, український дипломат: Це дуже символічний крок — а що ще може подарувати російська зовнішня політика, крім смерті? Нічого.

Не менш символічним є і час демонстрації всьому світові найдієвішого, на думку російського лідера, інструменту схиляння до поваги. У Білорусі в акурат у цей час готують зустріч чільників «нормандської четвірки». Формату, покликаного зупинити кровопролиття в самому центрі Європи. Вирішити кризу, розв'язану бажанням Москви перекроїти повоєнні кордони Старого світу. За допомогою тієї ж таки зброї.

В. Фесенко: Це свідчення свідомості Путіна: для нього головний інструмент дипломатів — автомат Калашникова. Це не був натяк перед Мінськом, це був просто натяк, на що зараз покладається Росія. Що для неї є головною цінністю — зброя.

Ці два процеси справді відбуватимуться практично паралельно. Допоки господар Кремля формулюватиме свої «хотелки» та брязкатиме зброєю, німецький канцлер та французький Президент ламатимуть графіки заради мінського саміту. Усі розумітимуть — ці переговори, як, власне, і будь-які інші переговори із Володимиром Путіним — главою ядерної держави, який знає адреси воєнторгів, що відпускають системи «Торнадо-С», і наказує своїм солдатам ховатися за жінками та дітьми, будуть марними. І всі вперто віритимуть в диво.

О. Палій, політолог: Метою Росії було зняти загрозу запровадження санкцій, а також відтермінувати передачу американської зброї Україні.

Завдяки розвитку технологій — події в Мінському палаці незалежності перетворюються на прямоефірне політичне реаліті-шоу. Вся свідома частина земної кулі затамувавши подих стежить, як пара провідних європейських лідерів та Президент України намагаються напоумити головного фюрера сучасності, що вирішив кинути виклик повоєнним порядкам та цінностям. Не маючи для цього ані найменших підстав.

Атмосфера зустрічі продиктована її вимушеністю для головного винуватця. Володимира Володимировича фактично зтягли до Мінська. Він і поводиться відповідно. Нервово.

Володимир Путін — політик, впевнений, що сідає за стіл переговорів бажано, лише коли тримаєш у заручниках родину свого візаві, — опиняється в програшному становищі ще до початку розмови. Йому так і не вдалося похитнути єдність опонентів. А отже, не уникнути розмови по суті.

Розклад, від якого не витримують нерви навіть у перевіре-них придворних пропагандистів.

Історія назавжди зафіксує і самотню прогулянку гостя з Білокам'яної холоди, і його боротьбу за стілець, який «бацька» вперто не бажав віддавати своєму старшому братові, і, звісно ж, поламаний канцтовар у руках покровителя біглих українських корупціонерів.

В. Фесенко: Першим це зробив Янукович, тепер Путін — це психологічна ознака нервового ставлення. Путін почувався некомфортно, бо розумів: він має протистояти не лише Порошенку, але й Меркель та Олланду. Він намагався використовувати європейських лідерів проти України, але це не спрацювало.

Т. Чорновіл, політичний діяч: Він опинився один проти всіх, і ламання олівців найкраща демонстрація того стану, у якому він був. Це були важкі переговори, і ми на них не здали жодної позиції.

16 годин торгів, і Мінськ-2 майже в точності повторює Мінськ-1. Після безсонної ночі учасники наради найвищого рівня звітують: вони фактично підтвердили у вересні укладені домовленості.

Проект передбачає перемир'я, відведення важкої техніки, обмін заручниками. І звісно ж, більш концептуальні і ще менш реалістичні речі — вибори на окупованих територіях за українським законодавством, відновлення їхнього фінансування, амністію бойовикам, встановлення контролю над кордоном, виведення російських військ, внесення змін до Конституції України задля визначення особливого статусу Донбасу.

В. Фесенко: Росія наполягала на перегляді Мінських угод, а що записано: комплекс заходів із виконання Мінських угод. Те, на чому наполягала українська сторона.

О. Палій: Росія намагалася виторгувати максимум, але Україна стояла твердо, і ключових позицій ми не здали.

Результат вимушеного компромісу ділить вітчизняний політикум, ба навіть вітчизняне суспільство, навіть. Одні вважають визначені у документах формулювання безумовною перемогою Києва, інші — дотримуються протилежної думки.

Б. Яременко: Україна погодилася прийняти території на невідгідних умовах. Ми фактично погоджуємося фінансувати тих, хто будь-якої секунди може стати нашими ворогами. Росія погодилася чітко і надійно прив'язати себе до війни на Сході України. Це і є, напевно, головне дипломатичне досягнення.

В. Фесенко: З дипломатичної точки зору це була перемога української сторони. Є критика, що погодилися на неприйнятні речі, по кордону, що аж із 2015 р., на амністію, але можна порівняти з попередніми угодами. Критикують за те ж, за що і попередні. Але якби ми не погодилися на певні компроміси — і тоді і зараз, — не було б угод.

Аргументи оптимістів Печерських пагорбів цілком раціональні: Кремль, мовляв, так і не змусив Київ взяти на себе жодне геополітичне зобов'язання. А саме зупинка євроатлантичної інтеграції Країни над Дніпром є головним нині завданням Москви.

В. Фесенко: Жодної федералізації, жодної автономії Донбасу, немає згадок ДНР та ЛНР, позаблокового статусу ані в тексті угод, ані в декларації лідерів немає. Оце конкретні приклади нашої дипломатичної перемоги. І коли кажуть, що ми погодилися на неприйнятні речі, треба розуміти, що ця угода не працюватиме в повному обсязі.

Заради справедливості варто визнати: у 13 пунктах Комплексу заходів з виконання Мінського меморандуму та поясненнях до нього є чимало формулювань, які складно занести до активів України. Це і амністія бойовикам, і легалізація збройних формувань, і необхідність узгоджувати з сепаратистами виборче законодавство та майбутні зміни до Конституції, і, звісно ж, перспектива контролю над кордоном не раніше кінця 2015-го, та й те лише у випадку виконання цілої низки передумов. Заспокоювати може хіба єдине: весь цей механізм взаємопов'язаних політичних поступок ніколи не запрацює.

Ю. Бутусов, журналіст: Насправді там така величезна є кількість умов виконання наших зобов'язань, тому про апокаліптичні сценарії не йдеться. Натомість ми вирішуємо головне питання — припинення вогню.

Радше за все, рацію мають представники малочисельної групи, які вважають мінський результат бойовою нічиєю.

А її своєю чергою підставою того, що і цей — тепер вже освячений безсонням лідерів «нормандської четвірки» — меморандум не виконуватиметься. Припущення швидко знаходять підтвердження. Українська влада пояснює, що відновить фінансування окупованих територій лише після повернення туди жовто-блакитних прапорів та виведення російських найманців, бойовики заявляють, що не допустять до участі у виборах проукраїнські сили. Речник Володимира Путіна повідомляє, що Росія взагалі, виявляється, не брала у Мінську на себе жодних зобов'язань. А долю Надії Савченко вирішить справедливий Федеральний суд. Єдине, на що ще залишаються примарні сподівання, — перші пункти. Про режим тиші, відведення «Градів», звільнення бранців.

Ю. Бутусов: Головне, що цими Мінськими угодами ми купуємо мир, ми купуємо життя. Якщо ми цього доб'ємось і якщо будуть звільнені наші полонені і припиниться наступальна операція РФ — для нас це буде досягнення.

Перша доба по завершенні Мінських переговорів повертає мрійників на землю. Всебічне і негайне припинення вогню на практиці обертається кривавою ескалацією конфлікту, жертвами якої стають не лише українські солдати, а й мирні жителі.

Б. Яременко: Хотілося б, аби це перемир'я було тривалим і люди перестали гинути, але давайте скажемо чесно: політичний конфлікт не врегульовано. Тому сподівань, що це перемир'я назавжди, немає. Тобто взагалі немає.

Бойовики виторговують три дні, призначаючи дату початку негайного перемир'я аж на 15 лютого, і використовують цей час для масованих атак по всьому фронту. Головна ціль прогнозована — Дебальцеве. Замкнути котел Путін прагнув ще до Мінська. Зробити це після для нього питання настільки принципове, що в бій, за даними американської розвідки, кидають регулярні російські війська.

В. Фесенко: Передбачалося, що переговори у Мінську мали відбутися в неділю, а відбулися лише в середу. І Росія, і сепаратисти хотіли вийти на ці переговори з позицій сили, хотіли захопити Дебальцеве, а зараз вони хочуть реалізувати це до початку перемир'я. І зараз це головний ризик для

початку роботи цих угод. Якщо бої навколо Дебальцевого продовжаться і в неділю, не почне працювати перемир'я.

Б. Яременко: Зрозуміло, що і дні потрібні були РФ для того, щоб створити цей котел і знищити там все, що можна було знищити. Не варто недооцінювати Путіна. Це дуже цинічний тип, який дуже добре прораховує кожен свій крок.

Сьогоднішня пауза в бойових діях Москві більш аніж не вигідна з цілого комплексу причин, як і мирні переговори, на які вона змушена була погодитися. Однак білоруська зустріч, попри прогнозовану провальність, не минула даремно. Її безрезультатність — воліють вірити вітчизняні майстри можливого — нарешті змусить Захід усвідомити безальтернативність силового варіанту протистояння Путіну.

В. Фесенко: Меркель і Олланд перед переговорами казали, що Мінськ — це останній шанс. Я скажу інакше: для них Мінськ може стати останньою ілюзією. І тоді в Берліні і Парижі зрозуміють, що суто дипломатичним шляхом цей конфлікт розв'язати неможливо. Меркель вже близька до цього. Але потрібно пройти через новий шлях цих домовленостей і спроби їх виконання.

Під спільною декларацією чотирьох чільників так і не було поставлено підписів, звісно ж, через позицію президента Росії. Але для світу це анітрохи не знімає з нього відповідальності. Домовленості Мінська-2 схвалені главами держав. І в цьому, можливо, головна їх відмінність від першого дубля.

В. Фесенко: Хай опосередковано, але під цим документом підписався Путін. І там є визнання територіальної цілісності України. І підтримка комплексу заходів. Путін взяв на себе зобов'язання, порушення яких і призведе до втрати ілюзій представниками Заходу.

О. Палій: Всім все зрозуміло: Росія — сторона конфлікту, яка повинна виконувати взяті на себе зобов'язання. І ні у кого ілюзій вже немає.

Розуміючи тенденції, причетні до «нормандського формату» вже говорять про вірогідність скликання чергової зустрічі. Країни Великої сімки попереджають Володимира Путіна про наслідки невиконання Мінських угод. А Кремль — силами своєї пропаганди — продовжує розповідати своєму народові, як швидко російські танки можуть дістатися Парижа чи Берліна.

Саме враховуючи сусідство з хворою на манію величі країною, має вибудовувати свою національну ідею і Україна. Нині в цьому жодних сумнівів. Ціна за провал найдорожча для держави — втрата суверенітету.

Б. Яременко: Україні потрібно озброюватися і готуватися не до цієї війни, яку ми фактично програли, оскільки не змогли захистити свою територію. Нам потрібно готуватися до наступної війни, яку ми виграємо. Росія завжди буде ворогом. Ми матимемо ворожу армію на кордоні. І нам потрібні збройні сили, які б дозволили Росії зрозуміти, що напад на нас не вартий того.

За чверть століття після розвалу Радянського Союзу одна з провідних його республік веде справжню війну за незалежність. Проти охочих відродити вже один раз знищену Імперію зла. Донбаський конфлікт напевно знатиме ще не одні мирні переговори, у тому числі і на найвищому рівні. Але наряд чи вони принеситимуть Києву щось більше за тимчасовий перепочинок. І саме від того, наскільки ефективно будуть використані ці тайм-аути, і залежатиме, де зазвучить найвідоміша жалобна композиція великої світової політики.

12 ЛЮТОГО

Порошенко заявляє, що досягнута домовленість про припинення вогню з 15 лютого.

Бої в Дебальцевому в розпалі. Війна за трасу Артемівськ—Дебальцеве проходить з перемінним успіхом. Однак виглядає, що через прорахунки командування контроль над нею втрачено. Уся надія для великого угруповання українських військ на бічні дороги, завдяки яким можливе сполучення.

США вітають Мінськ-2. США готові розглянути пом'якшення санкцій щодо РФ у разі повного виконання Мінських домовленостей. Про це заявив держсекретар США Джон Керрі. Важко зрозуміти, чи він це говорить серйозно, чи то такий тонкий гумор, адже в це ніхто не вірить.

13 ЛЮТОГО

Масовані обстріли на лінії розмежування. Контрнаступ бойовиків в районі Широкиного біля Маріуполя.

Обстріл Щастя на Луганщині з боку Веселої Гори, зайнятої терористами. Снаряд потрапив у кафе, де було багато відвідувачів.

З «Града» терористи обстріляли Артемівськ. Загинув семирічний хлопчик.

НАТО підтверджує наявність російських військ на Донбасі.

Порошенко назвав атакою на Мінські домовленості обстріли Артемівська.

14 ЛЮТОГО

Путін затягував переговори, очікуючи взяття Дебальцевого.

У Новоазовськ увійшла чергова група російських військових і одразу вирушила в бік Широкиного. У Широкиному і далі бої. Знов обстріляно селище Сартану на схід від Маріуполя.

Бої в самому Дебальцевому.

США заявляють, що в них є докази, що Дебальцеве штурмує російська армія.

Порошенко поговорив по телефону з Обамою.

15 ЛЮТОГО

Головнокомандувач ЗСУ Петро Порошенко віддав наказ припинити вогонь. Терористи однак не дотримуються режиму тиші. Бої в Дебальцевому і Широкиному. ОБСЄ зафіксувало 10 випадків стрільби.

МЗС Франції погрожує Росії новими санкціями.

16 ЛЮТОГО

За добу бойовики 129 разів обстріляли українські позиції і житлові квартали. Про це повідомили в штабі АТО.

У Дебальцевому повноцінні бойові дії. Бійці батальйону «Кривбас» повідомляють, що потрапили в оточення і просять підмоги.

ЄС взяв паузу в оцінці ситуації на Донбасі.

17 ЛЮТОГО

Розмова Президента України Петра Порошенка з Держсекретарем США Джоном Керрі. «Глибока занепокоєність» з приводу невиконання угод про припинення вогню. Згідно з протоколом саме 17 лютого мало початися взаємне відведення важкого озброєння.

У Генштабі нарешті визнали, що бойовики зайшли в Дебальцеве і утримують частину міста.

Порошенко проводить переговори з Меркель і Олландом щодо ситуації на Донбасі.

Путін побачив зниження військової активності на Донбасі. Він звинувачує українську сторону в дестабілізації ситуації в Дебальцевому: «Я очень рассчитываю на то, что ответственные лица в украинском руководстве не будут мешать военным служащим украинской армии складывать оружие».

Рада безпеки ООН ухвалила нейтральну резолюцію щодо Донбасу.

18 ЛЮТОГО

Сили АТО почали відхід з Дебальцевого. Серед донецьких «ополченців» у Дебальцевому вплив генерал російської армії Ленцов, учасник групи з виконання Мінська-1.

По-військовому коротка розповідь про вихід одного з легкопоранених бійців, Олександра Чекмаза:

— Єдине, що хочу сказати: Дебальцеве слили — це однозначно. Виходили останні, дев'ять днів сиділи в двойном кільці. Дякуючи нашому комбату і нашому артрозвідці Зеленому, ми вийшли. Виходило нас 26 чоловік, всі вийшли живими, техніку втратили — була розбита після артобстрілів. По дорозі по виходу забрали ще двох бійців поранених, вивели 28 чоловік. Саме місто Дебальцеве. На опорном пункті, який займає відстань 3 км, було нас 20 чоловік, 21. Сімнадцятого вступили в ближній бій і тримали оборону — противотанковий прорив в напрямку Вуглегорська. О шостій ранку 17 числа нас почали накривати мінами з самого міста Дебальцевого і о шостій ранку, трошки пізніше, вступили в ближній бій із чеченською гвардією. До вечора тримали оборону. Протримали можливість отходу цих хлопців, які були на других позиціях за нами, і 18 лютого о п'ятій ранку покинули позиції, почали виводити своїх хлопців. Що кається штаба секції — ніякої координації нас із штабом сектора не було, допомоги від штаба сектора ми взагалі ніякої не отримували, спілкувалися тільки з батальйонами рацією і мобільним зв'язком. Все прослуховувалось, всі наші дії. До того часу, пока ми не вимкнули телефони

і не вимкнули рації, нас постійно супроводжували тяжкими артобстрілами.

Тридцять з чим-то кілометрів з хлопцями ми пройшли, але, дякувати Богу, вийшли. На теперішній час находимося на до-комплектовці, на лікуванні, в отпусках, уже з'їжджаємося, сформуємося і підемо далі обороняти нашу державу...

Заява Президента Порошенка з приводу ситуації в Дебальцевому:

«Вже можу повідомити, що сьогодні вранці Збройні сили України разом з Національною гвардією завершили операцію з планового та організованого виводу частини підрозділів з Дебальцевого. Ми можемо сказати, що вже станом на зараз вийшло 80 % частин. Ми чекаємо ще дві колони. Вийшли бійці 128-ї бригади, частини підрозділів 30-ї бригади, решта 25-го та 40-го батальйону, спецназ, Нацгвардія, міліція.

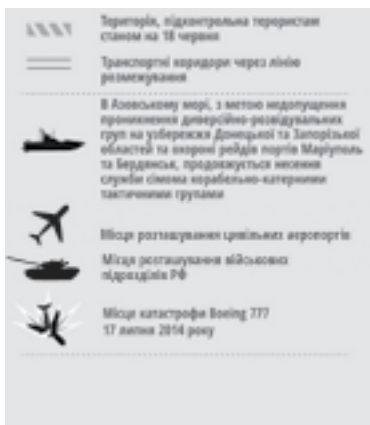
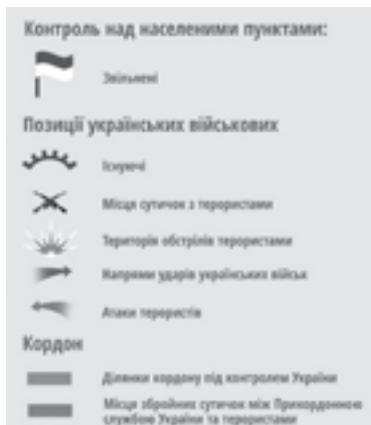
Ми можемо стверджувати, що поставлені завдання Збройні сили України виконали повністю. Ця позиція та успіхи нам були конче потрібні в Мінську під час переговорів та після Мінську. Ми змогли продемонструвати всьому світові справжнє обличчя бандитів-сепаратистів, які підтримувані Росією, що виступала гарантом та безпосереднім учасником Мінських переговорів.

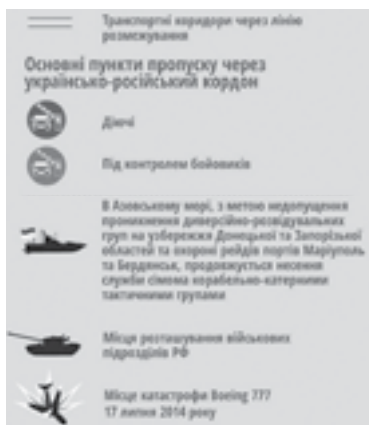
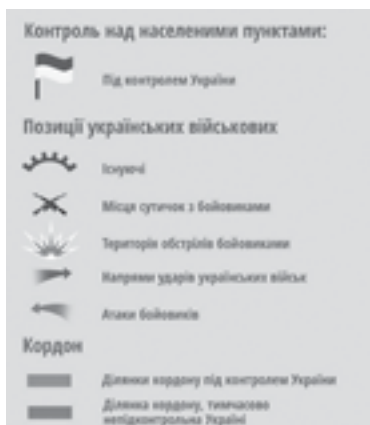
Ми стверджували та довели: Дебальцеве перебувало під нашим контролем, жодного оточення не було, наші частини та підрозділи вийшли планово та організовано. Вийшли повністю з бойовою технікою: танками, бойовими машинами піхоти, самохідними артилерійськими установками, з автомобільною технікою.

Командири проводять роботу з особовим складом. Ми чекаємо ще одну колону, одну роту. Залишивши бойові дозорні пости і відвівши їх на нову лінію оборони, залишили собі плацдарм для оборони держави.

Це переконливий доказ боєздатності збройних сил та ефективності військового командування. Можу сказати, що, незважаючи на жорсткі артилерійські обстріли, обстріли з систем залпового вогню, поки що ми маємо дані загалом, що на більш ніж двотисячне українське угруповання ми маємо 30 поранених. Нині збирається інформація, можуть бути уточнення, але станом на зараз я володію такою інформацією.

Я хочу сказати, що цими діями була посоромлена Росія, яка ще вчора вимагала від українських військових скласти зброю, підняти білий прапор і здатися в полон. Українські військові з честю підтримали високе звання українського захисника Вітчизни, і, як я обіцяв, дали по зубах тим, хто намагався їх оточити, і вийшли з Дебальцевого

за наказом Верховного головнокомандувача, який я віддав вчора після того, як російські військовослужбовці заборонили представникам ОБСЄ рухатися в Дебальцеве для того, щоб засвідчити нашу готовність почати відведення важкої артилерії, важкої техніки і продемонструвати відсутність оточення. Вони знали, що це неправда, вони цього боялися, і ми сьогодні це продемонстрували і довели своєю операцією.

Ми сьогодні зайняли нові рубежі оборони. І ми вимагали під час моїх переговорів з лідерами Сполучених Штатів Америки та Європейського Союзу жорсткої реакції світу на брутальне порушення Росією Мінських домовленостей, режиму припинення вогню, початку відведення важкої техніки. І ми будемо готувати організовані, скоординовані дії.

Сьогодні ввечері я скликав засідання Ради національної безпеки і оборони. Зараз я вирушаю на фронт для зустрічі з тими, хто вийшов з Дебальцевого, і я матиму високу честь потиснути руку і подякувати українським героям.

Також сьогодні буде проголошено мій Указ про присвоєння високого звання Героя України командирі 128-ї Мукачівської горнопіхотної бригади Сергію Шапталу. Країна пишається такими героями. І в країні не вдасться розхитати внутрішню стабільність батальйонами «все пропало», батальйонами «все кінець», брехнею про 200 і більше загиблих учора, брехнею про оточені блокпости, про українських військових, які нібито перебувають там без боеприпасів, їжі і води. Це сценарій не український. І впевнений, що ті, хто його розповсюджував, чекали абсолютно іншого результату. Ні, на щастя, сьогодні ми маємо вдало завершено операцію. Будемо мати можливість і далі боронити державу».

Розділ 15

Життя на лінії фронту

Ольга Каліновська

Життя у пісках

Якут

— *Воїн повинен бути ситим, — такими словами, помішуючи та куштуючи красивий темно-червоний наваристий борщ, коментує приготування їжі Якут — веселий та говіркий чоло-*

вік, якого ми зустрічаємо на вході в один з опорних пунктів «Правого сектора».

— То це ви обід побратимам готуєте?

— Кому — обід, а кому — сніданок. Вони тут по змінах несуть варту. Хтось прийшов з чергування, когось зараз відправимо, — ділиться тонкощами несення служби в Пісках доброволець.

— А ви постійно тут готуєте? — запитую, бо запах борщу свідчить про те, що страву готувала людина, яка на кухні явно не чужак.

— Я сам підричник. А готую, тому що треба так. Не всі ж вміють готувати. А я в тайзі років десять працював підричником, на Півночі, то приходилось мати з цим

справу. Готувати їсти ми вміємо, — злегка посміхаючись, пояснює чоловік.

— А псевдо Якут взяли як спогад з Півночі? — вдивляюсь у відкрите, порізане зморшками обличчя чоловіка, риси якого і справді нагадують риси людей з країни вічного холоду, риби та оленів.

— А звідки ж іще?

За п'ять хвилин розмови з'ясовую, що далекій тайзі пан Олександр, він же Якут, віддав 14 років свого життя. Професійний підрильник, він керував цілою бригадою і був, за його словами, одним з кращих фахівців на Півночі.

— Розвідкою геологічної сировини займалися. Підривали, брали проби, золото мили. Все було. І спробувати все

довелося — і ліс валили, і паяли, і рибу ловили, — на останніх словах розповідь чоловіка переростає у сміх.

— А тут що робите?

— Групи підучаю. Хто його знає, як воно тут повернеться — чи відступати будемо, чи наступати, може, щось підірвати доведеться. А ще треба окопи копати, земля ж дуже

тверда, а є такі окопні міни, якими підривають землю. Можна іншою вибухівкою. Що є, те і застосовуємо. Способів багато.

Він, відкритий і щирий, охоче розповідає про себе. І, згадуючи минуле, постійно посміхається. Певне, не найгірші були дні тоді в Росії.

— А як сюди потрапили? — це запитання я ставлю кожному з бійців «Правого сектора», бо раніше спілкувалася

з їхнім керівництвом. І знаю, що до батальйону беруть лише тих, хто пройшов відбір, а за ним — і тренування на базі під Києвом.

— Сюди потрапив не одразу. Спершу пішов у військкомат — проситися на фронт. Але там мене не взяли. Сказали — старий уже, — з посмішкою розповідає чоловік.

— А скільки вам?

— **Буде 69. Мене записали в батальйон територіальної оборони. Може вони чепухою займалися, але на перших заняттях нас вчили намети ставити. А які намети під час війни? Можете собі уявити? Це ж так не робиться. Це ж не туристи. Це при тому, що на тому полігоні, де ми ставили**

намети, є і покинуті оселі, де можна проживати. І ГОК поруч — 35 кілометрів.

От у мене до воєнкома запитання було — чому він не організував курси проведення підривних робіт? Батальйон територіальної оборони — це партизанська війна. Це підривна робота перш за все. А решта — розвідка і прикриття.

Там, якщо зайде ворог, буде комендантська година — це все не так просто, як комусь здається.

Це потрібно організувати людей у невеликі групи диверсійні, 4—5 чоловік. Вони повинні дуже добре знати місцевість, щоб розуміти, де які міни чи фугаси закладати. Я б хоч зараз міг би їм пояснити, де — у разі якщо ворог прорве оборону — його зу-

стрічати і яким чином. — Після такого детального екскурсу в теорію ведення партизанської війни, я подумала, що з таким дідусем у розвідку пішла б. І в партизани та підричники — теж.

Філя

— Ви бачите — людина вже в пенсійному віці приїхала і допомагає. А інший у 20—30 років сидить вдома в матері

або в дружини під спідницею, — на вході в опорний пункт, яким тут, у Пісках, у більшості випадків є величезні підвали колись елітних, дорогих будинків, у кріслі-гойдалці сидить приемний юнак з великими блакитними очима. Він надто спокійний як для війни. І надто мирний для такої гарячої точки, як Піски, де постріли стихають лише тоді, коли приїжджає ОБСЄ. Хоча останнім часом і їх тут не жалують.

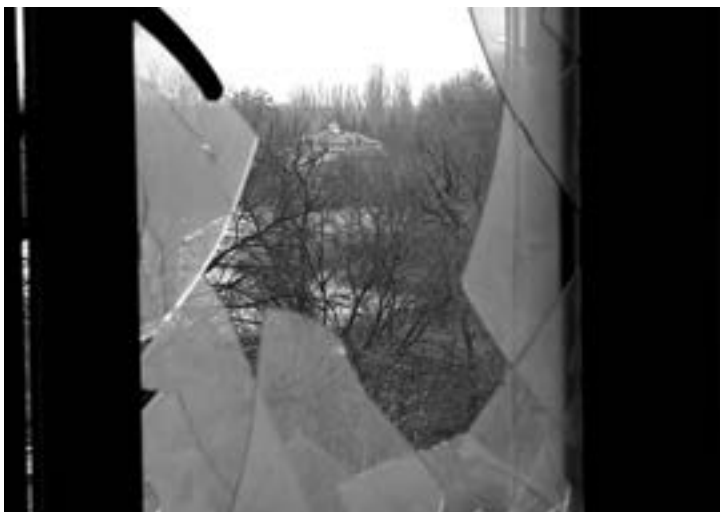

— А ви тут скільки?

— *Вже третю ротацію. Мама не знає, що я тут. Ото, може, через вас і дізнається.*

— А що мама думає, де ви?

— *Я сказав, що на базі, так як ми ще не підготовлені, то не відправляють на передову. Мама не знає, тільки*

рідна сестра знає. Ну ще декілька друзів знають, більше ніхто.

Його псевдо — Філя. У минулому він — будівельник. Сам — із Волині, з міста Люблін. Сюди, як і всі, прийшов добровільно. І як всі тут — до останнього. У них, «Правому секторі», до останнього — це до перемоги. Інакшого варіанту тут просто не допускають.

— Ось так ми і живемо. Це наша буржуйка, якщо змерзли — грійтеся, — широким жестом вказує на вогник праворуч від входу Філя.

Але я помічаю те, що мене приваблює більше за тепло — красивого чорного кота, який ліниво потягується на одному з ліжок.

— Місцевий?

— *Ага. Сепаратист,* — відповідає боєць з позивним *Кіт*, погладжуючи тезку.

— *А чому сепаратист?* — сміючись, запитує я.

— *Бо йде лише до того, хто м'ясо дає або тушонку.*

— *Тоді посібник сепаратиста,* — поправляю я, згадуючи історію про те, як місцеві мешканці, яких підгодовують добровольці,

здають їхні позиції та точки ворогам. Бо ті для них «рідніші». Прямо як колись Янукович: хоч і бандюк, але ж свій!

— Надійне укриття? — піднявши голову і розглядаючи капітальні бетонні плити, запитую у Філі.

— Як упіймали «Град», то майже не відчули, — посміхаючись, відповідає той.

— Як уніймали? Коли?

— **А хочете покажу?**

— Ага, — на цих словах ми вже піднімаємося красивими, хоч і розбитими дерев'яними сходами нагору. Усе на шляху говорять про мільйони, вкладені у цей будинок. — А знаєте, чия оселя? — розглядаючи дорогу плитку в розбитій ванній, запитую дорогою я.

— **Знаємо, але сказати не можемо, — відповідають провжати.**

Утім і без зізнань добровольців зрозуміло — когось із близьких до влади донецьких. Подейкують, Піски були улюбленим місцем силовиків — тут будувалися прокурори, судді, верхи місцевої міліції.

— **Отака цяцька нам прилетіла. Вони прострільювали, прострільювали будинок, і ось нарешті він влетів,** — Філя показує на залишки снаряда від «Града», який досі валяється в руїнах однієї з кімнат. Над нею немає даху. А довкола все — поламане, побите та закидане дерев'яними дошками.

— **Але ми всі живі-здорові. І навіть не поранені.**

— А звідки прилетіло? — з кімнати зі зруйнованим дахом Піски проглядаються на кілометри вперед.

— **Десь звідти, з району аеропорту.**

Наступний етап екскурсії — невеличка кімнатка з залізними стелажми. Колись на цих полицях зберігалися продукти. Нині ці конструкції служать ліжками, де відпочивають бійці, які повернулися на базу з нічної зміни.

— **А можна передати привіт? У мене нещодавно народилася донечка. Хочу їй привіт передати і її мамі, моїй дружині,** — хлопець з верхньої полицки трішки спантеличений присутністю камери. Але йому так хочеться бодай так — через телебачення — передати далеким нині рідним привіт.

— **Вибачте, що я сонний, тільки встав,** — він ніяковіє і якимось майже по-дитячому зворушливо посміхається. Тут уже приходить наша черга ніяковіти. Записавши привітання, ми швиденько покидаємо імпровізовану спальню, щоб не заважати бійцям відсипатися після важкої зміни.

— **Ідеш, ідеш, і прилетіла. І — до побачення. А найгірше, що звикаєш до того всього,** — це вже Філя, завершивши невеличку екскурсію там, де і почав, — біля входу у плетену крихітку, — розповідає нам про реалії життя в Пісках.

— **А хіба до такого можна звикнути?**

— *Звикаєш і не боїшся того всього. Ідеш, ідеш — і все. От такі от смерті бувають,* — він невесело посміхається, вочевидь згадавши щось чи когось за ці місяці на війні.

— *Але ми знаємо, чого сюди приїхали, і не збираємося відступати. Ми — до кінця. Геть всі. Можете будь-кого тут запитати,* — ці слова він каже, дивлячись мені прямо у вічі. І від його глибокого, забарвленого у блакитне погляду стає моторошно і надійно одночасно. Моторошно, бо розумієш, що саме ці, найкращі, найпатріотичніші, найсильніші хай не тілом, так духом чоловіки можуть звідси і не повернутися. А надійно від того, що в Україні, якій давно і вже навіть не жартома, приписують матриархат, ще є такі чоловіки.

Єжи

— *Сірко на дворі, Катетор десь бігає.*

— *А хто такий катетор?*

— *Котик. Ну і ще Йожик. Це я.*

— *А чому «йожик»? Це позивний?*

— *Ага. Раніше був Єжи — це польське імя, але з часом почали називати Йожиком.*

— *Ви явно з Західної України.*

— *Звісно.*

— *Звідки?*

— *Волиняка.*

Слово «волиняка» він говорить із задоволеною посмішкою, розтягуючи та наче смакуючи. Він геть молодий, цей юнак з позивним Єжи. На вигляд — років 18. Але говорити про свій вік він — не хоче. На запитання: «Скільки років?», трішки помовчавши і лукаво посміхаючись, відповідає:

— **Достатньо, щоб воювати.**

Для нього воювати — це виконувати все, що наказе керівництво. У «Правому секторі» з цим — суворо. Накази тут не обговорюють, а відмова їх виконувати карається вигнанням. Щоправда, про це бійці знають лише в теорії. На практиці такі добровольці тут ще не зустрічалися.

Із розмови з Єжи дізнаємося, що він у батьків — один. Ані брата, ані сестри. На запитання про те, як мати відпустила на війну, чесно зізнається — важко.

— **Але ж відпустила. Благословили. Нічого, проблем немає. Батьки підтримують по можливості.**

— А що мама каже, коли дзвонить?

— **Бережи себе.**

Тут його березуть інші. Приміром Кіт — досвідчений боєць, колишній доброволець батальйону «Донбас», а нині — сапер-підрильник «Правого сектора». Єжи він взяв у помічники — навчати саперній справі. Каже, для роботи по мінуванню та розмінуванню території довкола Пісків буде потрібен не один спеціаліст.

Сам Єжи — веселий і безтурботний. Такий, яким лише може бути юнак у 18—20 років. З його обличчя не сходить посмішка. І від того стає наче як спокійніше. Наче і не в Пісках знаходишся. І не під кулями, які дури і в будь-яку мить можуть влучити саме в твоє плече, ногу чи живіт.

— Як тут? — мимоволі посміхаюся сама, вдивляючись у його світле, майже дитяче обличчя.

— **Тут весело.**

— Як може бути весело на війні?

— **А тут без гумору ніяк. Тому що якщо постійно себе грузити — стріляють, стріляють, то недалеко від того, щоб з розуму зійти. А так — віджартовуємось постійно. Так і тримаємося.**

Р. С. За місяць після нашого спілкування Єжи поранять. Він саме чергуватиме на одній з позицій в Пісках, як туди потрапить снаряд із танка. Позицію вороги рознесуть, а його і ще одного бійця «Правого сектора» заберуть як трьохсотих.

У Єжи — посічені осколками ноги, опіки шкіри та рвані рани. Але і в лікарні, як розкажуть потім його побратими, він жартуватиме з медсестрами.

Шварц і кіт

— *Ти крок за кроком суворо за мною. Відстань — три метри. Якщо кричу — «падай» — тут же падаєте і накриваєте голову руками. Шварц, ти — замикаєш. Усім усе зрозуміло?*

Наш поводитир по нічних Пісках, який згодився відвести нас на одну з нічних позицій, — той самий Кіт, у кого в помічниках — юний Іжачок. Його побратим — Шварц — невисокий усміхнений чоловік з добрим обличчям та автоматом через плече. Він теж супроводжує знімальну групу на точку.

Виходимо о годині десятій ночі. Надворі нас зустрічає тиша і суцільна темінь — небо закладене хмарами. Ані місяця, ані зірок.

— *Це добре. Навіть якщо нас і помітять у тепловізор, потрапити у ціль буде дуже складно, — Кіт, певне, думає, що ця інформація має звучати для нас як заспокійлива.*

Йдемо швидко і на напіввігнутих ногах. Щойно дістаємося місточка через місцеву річечку, тишу розривають постріли і за метрів 50 вгору летять трасери від снайперських куль. У темному нічному небі вони наче яскраво-рожеві феєрверки. Кіт щось кричить і різко падає на місток. Ми робимо те ж саме.

А за хвилину вже біжимо, не зважаючи на воду та болото під ногами. Постріли з гвинтівки змінюються на щось гучніше і потужніше.

— *Сіли. Лягли, — всі чітко і без секундної паузи виконують команди поводири.*

— *Коліна підбери під себе. Так, щоб колінні чашечки закривали грудну клітку, — каже мені Кіт. Зараз з ним чомусь не хочеться сперечатися. Хоча його накази і важко виконати — на напіввігнутих ногах не надто просто підтягнути до голови коліна.*

— *Голову опустити. Якщо осколок потрапить у лобову кістку, він її не проб'є. Так само і в колінні чашки. Зате середина ціла буде.*

Під бетонним забором, де ми перечікуємо обстріли мінами та гранатами, голос Кота діє заспокійливо. Дивно, але страху немає, швидше адреналін, який гонить вперед.

— *А ви казали — сьогодні спокійно, — згадую розмову з бійцями перед нічним походом. Їхні запевнення, що сьогодні бойовики не активізуються: мовляв, ранішні події — чи то випадковий, чи то ні обстріл ОБСЄ — притишили їх запал.*

— *Це ще спокійно, — майже в один голос, щоправда Кіт дивуючись, а Шварц сміючись, відповідають добровольці.*

— *Ми так щонаочі на позиції дістаємося. Ні, не так. По дві години туди, куди йти не більше 15 хвилин, — Кіт наче ображається на моє нерозуміння ситуації.*

Після 15-хвилинної паузи, коли обстріли з боку ворога потроху стихають, рухаємося далі.

— *Де бетонні стіни або хоч якісь загорожі — розбиті будинки, ворота чи щось на кшталт цього, можна йти спокійно — АГС стіну не пробиває. А кулями вони не дістануть, — все це Кіт розповідає на ходу, коли ми йдемо якраз прикриті залишками стін будинків.*

— *А де відкрита місцевість, там потрібно бігти — швидко і бажано до якогось укриття. Усі такі позиції постійно проглядаються і прострілюються, — на цих словах ми якраз доходимо до відкритої дороги.*

Усі зупиняємося, аби по черзі перебігти її зі всією можливою швидкістю та маневреністю, на яку тільки кожен здатен. Десь геть недалеко чути серію пострілів — то бойовики взялися за улюблену зброю — АГС. Але нам уже все одно — ми дісталися цілі. І тут нас прикривають цегляні стіни та кулемети в руках бійців «Правого сектора». Ми — на «Туристі». Сюди дістаємося з мокрими ногами, подряпаними гілками обличчями та брудними джинсами — результат лежання під бетонними стінами. Звідси вдень добре видно Жаб'яче — населений пункт у кілометрі від Пісків, де окопалися терористи. Вночі Жаб'яче чути — звідти бойовики обстрілюють добровольців.

— *АГС — он работает на расстоянии 1000—1200 метров. И когда ты идешь — если вы заметили, мы носим шапки так, что в любой мороз уши должны быть открыты, — когда АГС работает, ты слышишь хлопки, ты останавливаешься и слушаешь, куда прилетает граната. Если она упала в секторе твоего прохождение, сразу падаешь за любое здание. Здание АГС не пробивает, это обыкновенный ВОГ, — все це Кіт, який легко та невимушено переходить з української на російську, розповідає нам уже в теплій*

і затишній кімнаті, стіни якої прикрашають автомати, тактичні окуляри та військова форма.

Буржуйка гріє та забезпечує хлопців кий'ятком. А на столі горить каганець — яке не яке світло у бійців є.

— Хорошо обученный агээсчик, его минималка — несколько раненых, если он стреляет в толпу. Почему мы ходим сем метров между людьми, минимум — четыре. Разлет АГСа — семь метров. Если он попадает в одного, у остальных шанс выжить — 90 процентов. Ночью расстояние между идущими — два-три метра, чтобы видимость была. Если идут профессионалы — метров пять, — продовжує розповідь Кіт. Хто-хто, а він з АГСом знайомий. Він щодня чує і бачить його роботу, коли обходить позиції побратимів.

— Когда я приехал после первой ротации домой и поехал с волонтерами кое-что покупать, где-то у кого-то то ли колесо стрельнуло, то ли выхлоп какой-то произошел. А со мной еще два пацана было — один с 95-й бригады, другой — с 93-й, то у нас у всех рефлекс одинаковый сработал — мы все одновременно присели. Вот такие вот рефлексы здесь вырабатываются, — це вже Шварц приєднується до спогадів. Він на війні — з грудня. І в Піски прибув в той час, коли село руйнували під фундамент — закидали будинки та поля «Градами». Особливо спекотним тут був січень. Перші дні нового року Шварц запам'ятав, певне, на все життя.

— Когда я был на своей позиции, на Пушке, в метрах трехсот я видел взрывы «Градов». Я скажу так — красиво. Но страшно, — на цих словах вони обоє — разом з Котом — вибухають сміхом.

— Не, взрывается красиво. Он, как фейерверк, мелкими-мелкими искрами летит, когда осколки разлетаются. И когда ночью стреляет, тоже красиво — как ракеты в ночном небе летят, — Шварц замріяно жестикулює, показуючи, як саме летять ракети по нічному небі Пісків.

— Нет, это мы сейчас так красиво и даже весело все это рассказываем. Тогда, когда все это уже в прошлом, — вочевидь, Кіт помічає мою спантеличену реакцію на їхній веселий сміх.

— Но факт в том, что мы живы только благодаря тому, что мы подготовлены. Если бы на моем месте был бы новенький, у которого не было бы ни опыта, ни реакции такой — он бы погиб. И товарищи его погибли бы. Все, на что мы

можем положиться здесь, — на свою просто бешеную реакцию, которую на гражданке не понимают. На гражданке мы просто белые вороны. На любые непонятные нам звуки мы реагируем резко и сразу — мы падаем. Потому что мы хотим жить. Здесь нас еще спасает зрение и слух. Все.

Цей монолог Кіт говорить із серйозним виразом обличчя. Він не сміється і не жартує. І за цією реакцією відчувається біль і не розуміння ним тих, кого він називає «гражданкою». Тих, хто такого ж віку, статури, здоров'я, але не такої сили духу, патріотизму, любові до рідних, тих, хто п'є на вулиці пиво в той час, коли він зі Шварцом бігає між кулями та гранатами, дістаючись до позицій, які потрібно захищати, щоб ворог не пішов далі — у мирні міста і села, мешканці яких живуть мирним, безтурботним життям.

Дедушка

— Мы приедем, мы их поддержим, мы своих не забудем, но мы пока здесь, а они уже там. И там они никому не нужны.

Цей старший в окулярах чоловік з жорстким поглядом та чорними від землі руками говорить про те, що тут болить усім. Але не всі можуть сказати це вголос.

«Правий сектор» — добровольці. Не підзвітні жодному міністерству та відомству. Зброя в них або трофейна, або виміняна в армії на щось потрібне військовим. Одяг та їжа — винятково від рідних, близьких та волонтерів. Соцзахисту — жодного. Ані зарплат, ані допомоги.

— Люди пришли воевать добровольно. Ну ранили, ну убили. У нас журналист погиб, а с ним погиб еще парень — очень хороший, Танчик. У него осталось трое детей. Что дальше? Государство подумает о детях? Нет. Потому что он доброволец. У нас боец уехал домой. Прежде успешный бизнесмен, занимался строительством. Приехал добровольно сюда. Все деньги, естественно, вложил сюда. Повоевал, контузило, поехал домой — денег на лечение не хватает. Что дальше?

Про себе цей боєць з позивним Дедушка говорити не хоче. Лише мимохідь згадає про Афганістан та Карабах і невимушено кидає, що він у Росії в розшуку. Але детальніше розповідати про власне минуле він не хоче. Для нього важливіша інша тема.

— Я просто хочу через телевидение обратиться к головам райдержадминистраций, обладминистраций. Ребята, вклю-

чите совесть, позаботьтесь о добровольцах, об их семьях позаботьтесь, люди добровольно вас защищают. Добровольцы должны получить точно такой же статус. Хотя бы раненые. Которые пришли домой. Им он нужен, потому что пациенты в 19 лет приехали домой раненые. Это инвалидность. И что? И в то же время Мурзик, а иначе я их не называю, который стоял полторы недели на блокпосту, он уже участник АТО?

Він ще довго розповідає нам, як несправедливо повелися з добровольцями. Та скільки лише в них було випадків, коли поранені бійці не могли знайти грошей навіть на елементарні ліки. Це ті, хто приїхав додому з самісінької передової. Ті, хто не пустив терористів далі Донецького аеропорту.

У нього над головою напис червоним: «Смерть москалям», а поруч намальована зла бджола. Але злими вони тут не здаються. Навпаки — намагаються бути веселими. Хоча приводів для радощів не так вже й багато. Хіба те, що в них вірять люди. Принаймні ті, хто передає їм сюди все, що може.

На столі щось кричить рація. Прислухаючись, чуємо: «Ребята, не стреляйте, по Песках гуляет ОБСЕ».

Священна місія

— **І Волноваха наша, і Маріуполь, і Гранітне, бо отримується як: у нас в Черкаській єпархії багато хлопців служить, тельнівське благочиння має тільки 150 хлопців на передовій. З кожного села у когось брат, у когось сестричка йдуть по-любому і кажуть: батюшка, ви ж ідете, то привезіть. От так і їздимо.**

Отця Андрія з Черкаської єпархії УПЦ КП ми зустрічаємо рано вранці, біля «хати Барса». Так тут називають опорний пункт командира 5-ї роти ДУКу. Добровольцям він привіз свіжий хліб, питну воду, дещо з харчів. І улюбені гостинці всіх бійців — дитячі листи з оберегами.

— **Матінко Божа, захисти, збережи моїх вояків, родину, хату, країну. Настя, — побажання від школярки виведені великими літерами в лівому краї листа. Посередині — зворушливе сонечко, голуб та намальована дівчинка, — певне, сама Настя. У лист загорнутий оберіг — зроблене з бісеру синьо-жовте серце. — Це звідки? Теж із Черкащини? — запитую крізь сльози, які ще стоять після прочитаного вголос побажання.**

— **Так. Це все Черкащина. Це дітки з різних шкіл намагаються щотижня писати солдатам листи. І плетуть**

сітки, — посміхаючись, святий отець відчиняє двері невеличкого мікроавтобуса. В середині — маскувальні сітки кольору хакі.

— Ціла школа плете практично, там немає якоїсь кваліфікації. Всі — від малого до великого. Хто має хоч якийсь поняття — допомагають. І вчителі, і техніки. Взимку білі плели, тепер зелененькі, будуть чорні поля — будуть чорними і сітки, — усе це він говорить з теплою та гордістю. Це його Черкащина підставляє плече добровольцям.

Розговорившись, дізнаємося, що тут, на Сході, отець Андрій — з перших днів війни. Та що там тут, у лютому він їздив у Крим. Возив бійцям їжу та молитвою підтримував деморалізовану армію. Там, згадує, було нелегко.

— Тут уже всі розуміють, чому стоять. А там, коли перші рази ми приїжджали, армія наша військова не розуміла, за що стоїть. І зарплати тоді там хлопцям не платили, і голодні вони були, і холодні. Важко було, дуже важко. І багато було не наших. — «Не наші» він говорить з паузою, наче відбирає правильні терміни.

— А коли війна перекинулася сюди, то одразу сюди поїхали. Бо Господь сказав: там, де овці, там и пастор.

У отця Андрія Грищенка відкрите і добре обличчя. Таке, як мусить бути у божої людини. Йому віриш. До нього дослухаєшся. І коли він нагадує історію, так хочеться, щоб його слова були почуті десь там, зверху.

— Господь з нами. Є історія. Скільки нас не намагалися завоювати — і росіяни, і поляки, — а ми є, були і будемо. Просто прийшов час такий подумати: хто ми і що ми? Щоб ми згуртувалися, щоб ми дійсно любили Бога, любили свою країну. Любили тих людей, які тут от поруч з нами. І тоді все буде гаразд.

У нього самого в родині офіцер. Але хто він, де він і ким служить — отець Андрій говорити не хоче. Певне, боїться за його долю. За місяці на війні він бачив і чув не про одну смерть. Але досі дуже болісно реагує на ці спогади. Коли мимохідь мова заходить про Танчика, якого, як з'ясовується, отець Андрій знав особисто, він замовкає. А коли продовжує розмову, його голос тремтить, а в очах стоять сльози.

— Ти бачиш хлопця, приїжджаєш, ти знаєш його родину, він простить молитися за нього, а потім приїжджаєш наступного разу — а його немає. — На цих словах він переривається

і швидко вдихає повітря. Він плаче. Так, як тільки може плакати чоловік. Сильний, бо їздити сюди щодва тижні слабкий би не зміг. Але надто добрий, чуйний, щиросердний, щоб так просто — без емоцій — пережити смерть ближнього.

— *Як ваше серце витримує? — бачу, що його серце хоч і велике та повне любові, але там чимало місця займає біль.*

— ***З Божою допомогою, — трішки помовчавши та вгамувавши емоції, відповідає отець Андрій.***

Мені не хочеться з ним прощатися. Біля таких світлих та добрих людей ти сам набираєшся того тепла, яке допомагає вірити в краще, робити щось краще, творити щось зовсім не для себе, а для того ближнього, який, можливо, тебе і не знає.

Кльовий

— ***Вони, швидше за все, прослуховують рації, і, як тільки зміна міняється, вже чують, дороги вже прострілені, і так стараються пострілювати в ті місця, де ми зазвичай ідемо. — О шостій ранку на танку «хати Барса» спілкуємося з молодим симпатичним бійцем, який у повному військовому обмундируванні готується до походу на позицію — міняти з нічної зміни побратимів.***

— *А що, невже не можна хвилю в рації поміняти? — дивуюсь я.*

— ***Міняли. Але вони рано чи пізно все одно її ловлять. Так само ми чуємо їх інколи.***

— *Чуєте? А що вони говорять?*

— ***Вони? Вони мало говорять. За них говорить зброя. От зараз почувте — щойно ми вийдемо на дорогу, як вони закидають нас гранатами, — про перспективи бути підстреленим він говорить спокійно. Так, під обстрілами, тут ходять усі. У цьому ми встигли переконатися і вдень, і вночі.***

— *І вам не страшно от так йти, коли біля ніг може розірватися граната чи впасти міна? — запитуючи, згадую розповідь Кота про підступність роботи АГСів, постріли з яких чути, а от приземлення гранат — ніяк.*

— ***Страшно, як і всім. Але війна є війна, — він говорить це наче досвідчений боєць — щонайменше миротворець, а то й найманець одного з іноземних легіонів.***

Але ж ні — Кльовий — такий позивний у цього добровольця — приватний підприємець. Родом з Тернопільщини. І про те, що таке війна і бойові дії, дізнався лише кілька місяців тому — на полігоні під Києвом, — коли його тренували, щоб

потім закинути сюди. У Піски Кльовий прийшов, аби змінити Україну зсередини.

— **А як жити в такій країні? Якщо бардак такий... Щось потрібно робити, щось потрібно міняти.**

— *От ви відчуваєте тут, у Пісках, що ви щось міняєте?*

— **Поки що дуже мало. Сподіваємося, що далі, з часом, буде краще.**

— *А ви надовго тут? — ставлячи це питання, я вже наперед знаю відповідь. Вона тут одна — на всіх.*

— **До кінця, до перемоги,** — він наче дивується моему запитанню. — **Зараз десь поїдемо на неділку додому — відпочинемо і назад.**

Гідна відповідь

— **По взлетке, по аеропорту стрелять будем.**

— *Кажуть, там коригувальники засіли?*

— **Да, там и корректировщики, и техника ихняя.**

— *Яка техніка?*

— **Тяжелая — танки, бэтээры, все это присутствует,** — проглядаючи карти, пояснює мені Каспер — синьоокий художавий боєць «Правого сектора» родом із Маріуполя. Про нього кажуть — досвідчений та умілий артилерист.

У відповіді на раниші обстріли Пісків Залізник та Каспер витягують СПГ — станковий протитанковий гранатомет. Він повинен притушити запал бойовиків і дати побратимам у цей час безпечно дістатися до позицій. Готуючись до «відповіді», вони все роблять спокійно і навіть буденно. Встановлюють гранатомет, проглядають карти, уважно вдивляються у бінокль, у який видно злітні полоси розбитого Донецького аеропорту.

— **А тепер, как в детстве, закрываем ушки, открываем ротик,** — сміючись, радить Апостол — геть юний, але вже відомий серед бійців та журналістів коригувальник. Відомий своїм оптимізмом, відчайдушністю, юною «безбашенністю» і вдачею, яка не раз рятувала його в складних ситуаціях.

— **Внимание. Приготовились. Огонь.**

І хоча всі команди надходять чітко і вчасно, я таки не встигаю закрити вуха. А рот уже відкриваю після пострілу, коли розумію, що одне вухо в мене вже не чує. Добровольці ж ритмічно змінюють набої та стріляють ще кілька разів. У районі аеропорту стрілянина стихає, хоча ще кілька хвилин тому звідти серйозно гупало.

Підозріла тиша насторожує і лякає. Можливо, тому, що я вже знаю — така «відповідь» від бійців «Правого сектора», то передусім виклик вогню на себе. І коли сюди у свою чергу будуть відповідати, краще в цей час знаходитися десь геть далеко звідси...

**Прифронтові села. Уроки виживання
У стражданнях за рідними**

Цього худого високого дідуса з обвітреним обличчям ми зустріли поблизу триповерхівки, яка, як і більшість осель у Пісках, розбита артснарядями. Якби не наш провідник, ми б ніколи не здогадалися, що тут можуть мешкати люди.

Петро Архипович, якому цьогоріч виповнюється 72, виходить на вулицю порубати дрова. Внизу, у підвалі, на нього чекає

буржуйка і борці, який потрібно підігріти на обід. А ще — син-інвалід, з яким старенький тут, у Пісках, переживає війну.

— Чому ви не виїхали звідси? — запитую, прислухаючись до розривів снарядів десь неподалік. Одночасно кошуся на провідника — саме на його реакцію сподіваюся, якщо ситуація перейде в стадію критичної.

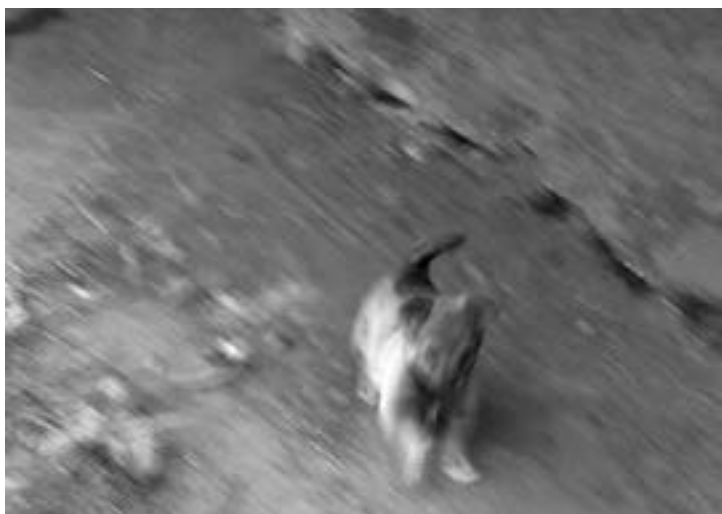

— *А хто і за що нас повезе? І що ми там будемо робити? Хто буде нас кормить?* — запитання-відповіді він ставить швидко. І... гірко.

— *А є у вас якісь рідні-близькі?*

— *Є. Далеко, в Кременчуці. А як туди доїхати?*

— *А що, не можуть приїхати сюди, забрати вас?*

— Вони самі живуть на тяжку, — на цих словах Петро Архипович натягнуто і майже винувато посміхається.

Як з'ясовується у ході розмови, у чоловіка — чимало умінь та професій. Він і тракторист, і водій, і навіть механік з електрообладнання літаків. Одинадцять років на пенсії. Але зароблених грошей не бачить вже майже рік.

— *Востаннє пенсію отримував у червні 14-го.*

— *А на що ж живете?*

— *Допомогу благодійну дають. І солдати допомагають, і церква сюди їздить — привозять все, що потрібно.*

— *А не боїтеся, що в один день вас просто привалить у цьому підвалі? — дивлюся на напівзруйновану триповерхівку і ро-*

зумію, що такий розвиток подій тут, у Пісках, не такий вже й фантастичний.

— Ну, значить, се ля ві. Такова жизнь, как говорят французы, — він говорить це аж надто легко і просто.

— А на вулицю не боїтеся виходити? Тут же постійно стріляють? — згадую наші мандрі Пісками і бабуцю з окривавленими

руками — одну з тих, хто, як і Петро Архипович, залишився тут — попри активні бойові дії. Перед нашим приходом на її подвір'ї розірвалася граната. Осколками бабці посікло руки і ноги.

— А ви не боїтеся тут ходити? — відповідати запитанням на запитання у Петра Архиповича, вочевидь, уже ввійшло у звичку.

— Та я хоч в бронезилеті та касці, — посміхаюсь у відповідь.

— А що, він pomoже, цей бронезилет? — іронічно запитує чоловік.

— Не знаю. Думая, навряд чи. То швидше психологічно, — я і справді такої думки. Тому каску одягаю вкрай рідко — вона

важка і незручна. Та й бігати в ній геть некомфортно. А ще після неї в мене півдня шия болить. — А що ви про тих, що луплять з того боку, можете сказати? — показую рукою в бік Донецького аеропорту.

— О господи, що про них сказати? Бог їх покарає. Більше нічого не скажу. Хай Бог їх покарає за те, що вони луплять.

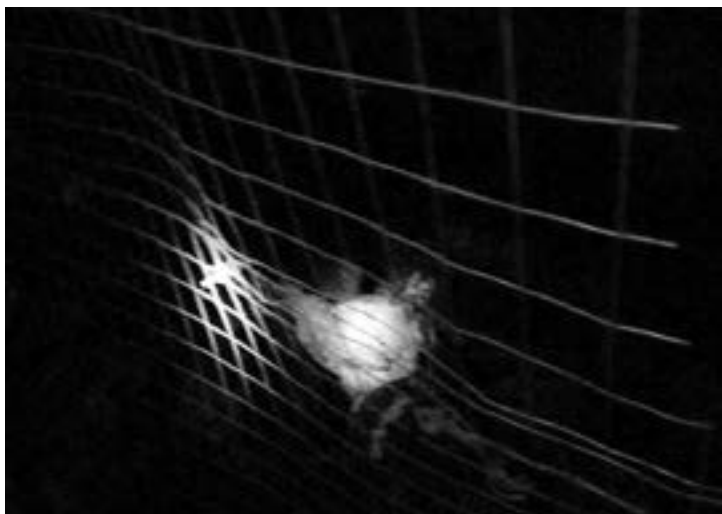
Куда вони луплять, по кому вони луплять? Я вже нічого не боюсь. Мені шкода внучок. Що вони десь там без діда. Погано їм, — на останніх словах очі Петра Архиповича наповнюються слізьми. Кілька уточнюючих запитань, і я вже знаю, що онучок у нього двоє — чотирьох та двадцяти років. Чотирирічною Поліною він особливо пишається. Раніше, до літа 14-го, вони

жили поряд — у цій самій розбомбленій триповерхівці, на останньому поверсі. Скоро буде рік, як Петро Архипович їх не бачив.

— А ви хоч зідзвонюєтеся?

— Ну дзвоним іноді. Вони дзвонять. Сусідам. У них телефон.

- Сумують за дідусем?
- **О, господи, то дід за ними дуже сумує,** — Петро Архипович жалібно схлипує.
- Любите своїх онучок?
- **О, ще й як! Показати фотографії?** — на цих словах старенький прямує в бік підвалу.

Спускаємося вузькими сходицями на мінус перший поверх. Коридори у підвалі вузькі, повітря — важке. Уздовж — стелажі з їжею, матрацами, ганчір'ям. На столі — продукти, книги, чийсь речі. Важко уявити, що тут можна жити. Причому не ночувати кілька днів, а саме жити — тижнями, місяцями.

— Полинка. Вот она с мамой Новый год встречает, ей тогда еще и года не было. Десять месяцев. Как можно без

слез смотреть на такое? — він і справді, не криючись, плаче. І навіть не витирає сльози, які біжать по щоках. — Вот она сама сидит. Ну как можно не любить таких внучек? Видите, какая маленькая. Это старшая. Двадцать ей, — з фотографії на нас дивиться красива юна дівчина.

На цих словах нас переривають. До підвалу заходять ще двоє. Молода пара — чоловік і жінка.

— Ви теж тут живете?

— **Не тут, рядом. В такому же подвале,** — голос у жінки геть тихий. Доводиться прислухатися, аби зрозуміти, що вона каже.

— А ви чому не виїжджаєте?

— **А некуда.**

— Рідних немає ніде?

— **Есть, но очень далеко. В России, аж на Сахалине. Так что некуда выехать,** — жінка говорить це майже без емоцій. Відчувається, що вона вже змирилася з думкою, що звідси, з Пісків, їй дороги немає. Може, тому швидко додає: — **Здесь нас никто не обижает. Помогают. Спасибо. Всем помогают — и продуктами, и всем.**

— А де ж ви житимете після того, як закінчиться війна?

— **Не знаю. Не знаю,** — на цих словах Наталя опускає голову і ховає погляд. Вона уже не плаче. Просто смертельно втомилася. Від обстрілів, підвалу, запитань, думок про майбутнє та цю війну, яка так несподівано ввірвалася в її дім. І відібрала в неї все...

Швидка жіноча допомога

— Отримали дзвінок із Водяного — це наше таке невеличке підопічне село. Люди плакали в трубку і просили їх звідти вивезти, бо їх тоді дуже сильно обстрілювали. А там ще залишилися діти маленькі. Ну звичайно, ми все покинули і поїхали в те село, бо розуміли, що ніхто їм не допоможе.

Що вони звернулися саме до нас і ми не можемо їх покинути. Так ми опинилися у Водяному. А наступного дня ми поїхали в Дебальцеве.

Що особисто мене дуже вразило — це те, коли я побачила бабусю, яка лежала в коробці з-під холодильника. Це ліжко її таке було. Вона піднялася і каже: «Дитинко, ти мені можеш

сердечні препарати привезти, тому що в мене вже ноги не ходять». У неї ноги відмовляли. І саме з цього почалася наша історія з Дебальцевим.

Дивлячись на цю молоду, гарно одягнену привабливу жінку, нині відому волонтерку Наталю Воронкову, важко повірити, що нещодавно, взимку 15-го, вона під обстрілами, у смертельній

небезпеці, незважаючи на погоду і час, разом із колегою по волонтерству Діанною Макаровою вивезла з Дебальцевого більше тисячі мешканців. Її мужності, сміливості та безстрашності часом дивувалися навіть силовики.

— Міліція, військові казали: ви смертники, якщо ви туди поїдете... Але звіти лунали дзвінки. І коли ти чуєш

по телефону: «Я батько трьох дітей, не вивозьте мене, не вивозьте жінку мою, вивезіть хоча б моїх малюків...», це не може не рвати серце і душу.

Ці спогади Наталі про вулицю 8 Березня в Дебальцевому. Куди ніхто — без ризику для життя — не міг дістатися. Цей сектор постійно обстрілювали. А на вулицях працювали диверсійно-розвідувальні групи ворога. Щоб хоч якось туди пробратися, Наталя написала в соціальних мережах звернення — до ОБСЄ, бойовиків, їхніх кураторів — з проханням забезпечити волонтерам та тим, кого вони вивозять, зелений коридор. І, не чекаючи відповіді, рушила з Діаною в дорогу.

— 1 лютого, коли вже були в Дебальцевому, ми отримали відповідь від бойовиків — нас обстріляли. Я і Діана отримали там контузію, один автобус був розбитий, один легковий автомобіль повністю вивели з ладу — ми там його і залишили. Ми дякуємо Господу, що залишилися живі. Навпевне, у Нього на нас великі плани, бо ми ще багато чого хочемо зробити. Навіть водії поруч були поранені, а мені тільки скло на руки висипалося. А закінчилося це тим, що я тільки-но зайшла в квартиру, як подзвонили від ОБСЄ і сказали: «Все, на завтра готується зелений коридор». Я знову подзвонила в КМДА і сказала: «Дайте, будь ласочка, ще автобуси». На що вони відповіли: «Ти маєш совість? Ти повернула

вже не три, а два з половиною автобуси». Але «Київпастранс», якому ми дуже вдячні, знову дав нам автобуси, і ввечері ми виїхали назад, на Дебальцеве. Вночі.

Розповідаючи про пережите, Наталя щира, емоційна, схвильована. Наче вона знову там, у Дебальцевому, під обстрілами і серед натовпу, який потрібно не просто вивезти, а ще й вмовити покинути рідний дім.

Декого вони вмовити не змогли... І це те, що болить їй досі.

— Я завжди казала МНС: якщо б ви зробили базу, якщо б я змогла так от на телефоні показати людям: от дивіться, ви поїдете в такий-то санаторій, там будуть такі-то умови, то мені було б легше їх вмовити. На жаль, у мене не було такої бази. І хоча ми пропонували МНС: ми вам дамо людей, які допоможуть усе зробити, вони не погодилися.

На ту страшну вулицю 8 Березня вони таки доїхали. Але при постійні обстріли, під якими місцевим доводилося жити, далеко не всі погодилися покинути свої оселі. Наталі надовго, якщо не на все життя, запам'ятається гуртожиток, де більшість мешканців просто відмовилися їхати з волонтерами.

— І дуже боляче було почути, що якраз у цей гуртожиток, який ми пам'ятаємо, звідки ми не змогли вивезти людей, було пряме попадання. І десь біля двадцяти загиблих

лежали навколо нього. Ось це болить. Те, що не змогли, не допомогли, не встигли.

На лінії фронту

— *А я от кабачки збираю. Ось такі кабачки ростуть.*

— *Ой, які гарні.*

— *А нате вам, беріть.*

— *Та ні, ні, дякую. Нехай вам залишаються. Так не боїтеся в городі працювати? Тут же стріляють?*

— *Та стріляють. У мене вже двох козликів убило — козлика і козочку.*

Невеличкого, худого, але щирого та усміхненого Віктора Івановича, який саме порається на городі біля кабачків, зустрічаємо в самому центрі Старої Авдіївки, яка знаходиться за основною частиною промислового міста і де концентруються переважно приватні оселі. Тут Віктор Іванович мешкає з дружиною та донькою. На самісінькій передовій.

— *Ой, оце лежишся спати і думаєш: «Чи не накроет снаряд мене?» Літає наді мною. В том году літали над хатою — і звідтіля, і звідтіля. Ми ж на лінії фронту. Оце через нас і пуляють. Так що скучати не приходиться.*

Чоловік живописно демонструє, як над ним літають снаряди. У руках у нього — великий гарний кабачок, який він зірвав

для єдиної кози, що залишилася живою після обстрілів. Він годує її, а вона — всю його родину.

— **Одна коза живая — мама-коза. От я так ось поріжу цей кабачок — і на день їй вистачить. А вона любить кабачки — оце для неї я їх посадив.**

Його старенька садиба якраз навпроти відкритої місцини, яку постійно прострілюють терористи. На пагорбах неподалік, у зоні прямої видимості, вони і концентруються, відслідковуючи пересування військовослужбовців, що охороняють стару частину міста. Бетонний забор, що тягнеться уздовж дороги, якою вже давно ніхто не їздить, весь у вибоїнах від осколків та куль.

— **Ось тут рвонуло, от бачите — там, де вода, там яма, туди снаряд упав. А другий — он яма друга. А я з козами он там біля стовпа був, і осколками ранило мого козлика, і в козочку потрапило. Осколок всередині був. А я не знав. Да, було. Я обстріляний вже.**

Він, на диво, веселий та оптимістичний. Можливо, тому, що втрачати Віктору Івановичу особливо нічого. Цей город, коза, а ще старі запаси — все, що є в 75-річного чоловіка. Що таке гроші — він, сміється, уже і не пам'ятає. Пенсії не отримував з літа 14-го. Але виїжджати звідси ніколи нікуди не думав.

— **Ну вб'є так вб'є. Не вб'є — і слава Богу. Якби був мир, воно краще було б, звісно. І якби ще пенсію платили. А то жін-**

ка хвора, ну не може вона 100 кілометрів до Червоноармійська їздити. А чому б в Авдіївці не зробити, щоб платили?

— *А чим харчуєтеся, як живете, без грошей?*

— *Ну як — молоко коза дає, з города щось трішки маємо.*

Ну і запас у мене був — макарони, жири.

— *І нікуди звідси не виїжджаєте?*

— *Ой, а куди їхати і за що їхати? Воно ото якби були гроші, як у других, — мільйони, то було б гарно. А так що — копійки. Куди на них поїдеш?*

Де все ще жевріє життя

До розбитої чотириповерхівки, яка дивиться на нас чорними величезними дірками замість балконів та вікон і де все ще мешкають люди, нас проводять військові. Одного з аборигенів застаємо за абсолютно мирним заняттям — читанням книги. Коли підходимо ближче, в очі впадає назва — «Антикілер».

— *Кажіть голосніше, я глухуват маленько, — одразу попереджає чоловік, який, залишивши книгу на стільці, іде нам назустріч.*

— *Я питаю, ви в цьому будинку живете? — вказую на чотириповерхівку, біля якої відпочивав старий.*

— *Нет. Я сейчас живу в подвале. В подвале живу. Идемте, я вас проведу.*

У супроводі чоловіка, а ще з десятка собак, які ніяк не вгамуються, захищаючи господаря, прямуємо до підвалу. Біля входу під ноги кидається щось маленьке і пухнасте.

— **Осторожно,** — попереджає чоловік, вказуючи на кудлатого песика, який весело скаче перед нами.

За крок натикаємося на маленьку тарілку.

— **Это я котят кормлю,** — пояснює на ходу мешканець Пісків.

— *Ой, а у вас ще і кошенята є?*

— **Да, маленькіє. Вот, видите?** — по сходах наверх скаче маленьке пухнасте створіння брудно-сірого кольору. Воно лагідне і довірливе — одразу йде на руки. У купі з малям спускаємося в підвал.

— **Идемте посмотрите, где мы живем. Я ж не один здесь.**

— *А хто у вас тут ще?*

— **Еще есть люди у нас. Проходите. Света нету,** — попереджає чоловік, коли ми вже заходимо у темряву.

— *А свічка у вас є?*

— **Свечку сейчас зажгу.**

У самому підвалі просторо, темно і душно. Зате — безпечно. Це приміщення під чотириповерхівкою будувалося як бомбосховище. З літа 14-го тут жили і ночували ледь не з усіх куточків Пісків. Тих, хто не міг сюди дійти, благодійники везли на автівках. Бо лише тут, під землею, у людей був шанс вижити під обстрілами.

— Нас 18 июля как начали бомбить. Пески, именно Пески. Вот мы как спустились в подвал, так его и не покидали. Мы не живем, мы выживаем в это настоящее время. Не знаю, кому это надо было. Тут такие Пески были, а сейчас что? Скоро с землей все сравняют.

Григорій Анатолійович — високий, статний сивий чоловік у темних окулярах — зустрічає нас у темному підвалі. Йому світло не потрібне — він не бачить вже двадцять третій рік. Через травму на виробництві. Це підземелля він ділить із сином та чоловіком, який провів нас сюди. Донедавна в підземеллі мешкала і дружина Григорія. Але рік такого існування підкосив її здоров'я — нещодавно військові завезли жінку в лікарню, де їй довелося робити операцію на печінці.

— А здесь только одни военные и помогают. Больше никому. Если выехать куда-то, тут же ни у одного гражданского нет машины. И так, если что-то надо помочь, пойдешь обратишься, если что. Сейчас солдаты водичку подвозят каждый день. И помогают — и тушенкой, и хлеб привозят, и булочки. Так что мы пока еще живем.

Як з'ясується у розмові з Григорієм Анатолійовичем, чоловіки теж не сидять склавши руки. І лише на гуманітарку та допомогу військових не сподіваються. Попри постійні обстріли Пісків вони зуміли посадити поблизу городину. А через стінку —

в іншій частині підвалу — тримають курей. Які вже рік не бачили сонця.

— А як же вони живуть та несуться? — запитую дорогою до імпровізованого курника, який власноруч обладнали ці останні з мешканців Пісків.

— **Каганець подпаливаем два раза на день. Вот они и несутся.**

— А чим годуєте?

— **А пшеница, кукуруза, семечка.**

— А берете де? — з темряви у світлі потужного променя ліхтаря виринають різнокольорові кури та великий красивий півень. Птиці тут — десятка зо два.

— **Ну мы все это заготовили еще в прошлом году. Кукурузу я сидел в подвале луцил, жена с сыном носила, семечку тоже, где смогли, на огородах собирали.**

— А ви якось прибираєте біля них? — запитую, бо жодного запаху, характерного для курника, у цій частині бомбосховища не чути.

— **А как же! Каждое утро!**

— А скільки яець у день збирається?

— **Бывает, и все 23.**

— А що робите з ними? Їсте?

— **Раздаем. Тем, кто еще остался в Песках.**

Після екскурсії в імпровізований курник піднімаємося нагору, де сьогодні тихо і безпечно і можна навіть погуляти розбитим селом. Григорій Олексійович із насолодою затагується цигаркою. І щось про себе думає. У цей час до нього підбігає маленьке кошеня. Те саме, брудно-сіре, хоча насправді від природи воно білого кольору. То життя в підвалі зробило його таким.

— А звати як ваших вихованців? — погладжуючи довірливе маля, запитую в чоловіка.

— **Муралики** — тепло посміхається він.

— А чому Муралики?

— **А мати же у них Мурашка, вот мы их Мураликами и называем. Они же маленькие. А они привыкли уже, особен-**

но когда зовешь кормить. Хотя они обычно всегда рядом — где мы, там и они.

З цією малечю Григорій Анатолійович проводить останні дні. Геть скоро він поїде до дружини, яку після операції в підвал поклявся більше не спускати. Але розбиті, небезпечні,

неприспособані до життя Піски він покидатиме з важким серцем.

— Честно сказать, я эту квартиру заработал своей слепотой, мне нелегко будет отсюда уезжать. Я прожил здесь 53 года. И сейчас все это бросить! Тут люди уезжали с такими слезами, вы бы видели!

— Але ж воно все тут розбите, розвалене.

— **Главное, чтоб наступил мир. Наступит мир, и вы увидите. Вот если завтра только скажут, что все, мир, моментально люди вернутся, будут обустраивать все тут, отстроят, уберут, отчистят. Большинство, насколько я знаю. Потому что она маленькая — Родина...**

У сірій зоні

— *Та стреляють! Стреляють. Мы уже привыкли, шо стреляють! Это мы уже, дочечка, привыкли.*

— *Не страшно?*

— *Это уже, заицька, не страшно. Мы уже так привыкли, что нам уже не страшно.*

— *А вчора-позавчора сильно, кажуть, стріляли?*

— **Каждий день!**

Людмилу Анатоліївну, жінку років за 50 у літньому халаті та з перев'язаною хустиною головою, ми зустрічаємо неподалік єдиної в Майорську п'ятиповерхівки, де вона мешкає. Далеко звідси жінка не відходить. Радіус її прогулянок — до 300-т метрів довкола. Щоб у разі обстрілів було куди сховатися. А стріляють тут — постійно. Майорське, де мешкає Людмила Анатоліївна, околиці Горлівки. Тут — крайній український блокпост, за яким уже сіра зона, куди входить і ця п'ятиповерхівка.

— **Стреляють — зашли в хату и сидим.**

— А якщо, не дай Бог, потрапить у цей будинок? — дивлюся на не зовсім цілу п'ятиповерхівку, на якій явно видно сліди від осколків снарядів.

— **Ну это уже на Бога надеемся,** — розводить руками жінка. Поруч із нею — чоловік з костилем. Він погано чує — розповсюджена проблема в селах на передовій. Та погано розуміє, що відбувається довкола.

— **А вы откуда?**

— З Києва. Журналісти.

— **Я чего спрашиваю: если что, куда можно будет жаловаться?**

— А на що хочете поскаржитися? — готуюся слухати про біди та страхи війни.

— **Та пока вроде не на шо,** — приголомшує відповіддю чоловік.

— А що їсте тут? Тут же ні магазину, ні базару — нічого? — повертаюся до Людмили Анатоліївни.

— **Нам хлопцы приносят, и Красный Крест привозит. На Никитовку ездим.**

— А можна на Никитовку дістатися?

— **Можна. Вот чтоб буханку хлеба купить, надо 30 гривен, чтобы доехать. И это еще хорошо, если мы поедем за 30.**

На цих її словах згадую військових на блокпості, які на наших очах підсаджували місцевих в автівки, що їхали на Горлівку, і просили не брати з тих грошей. Людмилі Олексіївні, певне, не пощастило застати саме цю зміну бійців.

У дворі біля будинку — чистенько та охайно.

— **Всі наслідки війни — як то побите скло, уламки бетону чи осколки снарядів — тут прибирають дружно і миттєво,** — ділиться подробицями воєнного життя пенсіонерка. — **Щоб принаймні візуально нічого не нагадувало про війну.**

Але — нагадує. Веселі фігурки, зроблені з автомобільних шин та підручних засобів у дворі, продірявлені осколками мін. І полагодити їх — нікому. Майстер, який власноруч творив ці дива, давно звідси виїхав.

— А вот плохо, что у нас уже год газа нету. Зиму у нас не топилося, представьте, как мы жили. Вот благодаря военным воду сделали. А то и воды не было. На пятый этаж воду носили. Семь месяцев света не было.

— А як ви їсти готували, коли не було ні світла, ні води, ні газу?

— На улице. Палили костры и на улице готовили. Вот так мы жили, вот так, деточка, — на цих словах у Людмили Олексіївни по щоках течуть сльози...

Кому війна...

— Мне надо было в Константиновку, попросила машину к электричке на пять часов утра. Потом опять электричкой вернулась. За это я 250 рублей отдала. А получила 1070. Как вы думаете? Наездишь, наполучаешь?

Такі історії, як розповіла нам мешканка Верхньоторецького Ольга Іванівна, — типові для сіл першої лінії оборони. Тут лише військові та благодійники допомагають місцевим вижити та прогодуватися. Для окремих ділків такі пенсіонери — гарна можливість добре заробити.

— Машину нанять — это полпенсии отдать, — підтверджує сказане жінкою Віктор Максимович — переселенець із Горлівки. Сюди, у Верхньоторецьке, він переїхав у будинок, який залишили йому батьки. Коли його власну оселю в окупованому місті розбомбили. Тут, каже, може прожити і без пенсії — на городі вирощує овочі, крупи отримує як гуманітарну допомогу.

— А скільки коштує доїхати до найближчих міст? — не вгамовуюсь я, розраховуючи почути апетити місцевих ділків. Але почуте вражає навіть мене.

— В Краматорськ — 800 гривен. Двадцять минут в Фенольное ехать — 200 рублей. А пенсия при этом — 1000, 1100 гривен.

— А на що ви живете? — звертаюся вже до миловидної жінки в окулярах, що сидить поруч з Віктором Максимовичем. На зовнішній вигляд вона — типова представниця радянської інтелігенції на кшталт вчительки чи виховательки у дитячому садку.

— *Ну на що живем? На то, что в огороде выросло, гуманитарку раздают. Хлеб нам еще привозят, да.*

— *В магазин привозять чи як гуманітарну допомогу?*

— *Нет, покупаем, покупаем. И в магазин, и так машина ездит, по улицам. Так и живем. Поэтому что тут дадут, — Ангеліна Олексіївна — так звати жінку — киває в бік вантажного автомобіля з гуманітарною допомогою, — тому и рады будем.*

— *Картопля, цибуля, бурячок, городина — все есть, только работай. Кабачок — уже пошли кабачки — їсти можна. Вот если б гуманитарку дали, масло постное, пожарили, вот и поели бы, — продовжує розповідь літня жінка, яка так само, як і сотні інших мешканців села, терпляче чекає на гуманітарку.*

Вони всі тут, на диво, привітні та ввічливі. Що не часто зустрінеш там, де через день падають снаряди. І де чимало мешканців прифронтових сіл насправді — приховані посібники чи симпатички бойовиків. Щоправда, більшість з тих, з ким ми розмовляли, виявилася переселенцями. З найближчих Горлівки, Донецька, Макіївки, які обрали вільну Україну...

Філософ та мислитель

— *А вот тут взорвалось — я картошку брызгал, 15 метров от меня. Если бы я был не за Украину, Бог есть на свете, то с меня и рубашки не осталось бы. Так что я за Украину. И Бог есть на свете, и он нас защищает. И победа будет за нами.*

Слухати оптимістично-філософські роздуми Валерія Станіславовича про життя та щасливу сорочку особливо весело, якщо врахувати, що перед нами він стоїть в одних плавках. На власному городі у Старій Авдіївці чоловік порається біля овочів. Їх вирощує для себе, родини, яку вивіз на мирну територію, і військових, які захищають його рідну місцину.

— *Помогаю ребятам, то картошку носил, то клубнику, то смородину. Свои ж все-таки, свои.*

Він оптиміст як для людини, яка вже неодноразово потрапляла під обстріли. Та філософ, який вірить у закон бумеранга та вищу справедливість. І з цієї вірою чоловік уже більше року живе там, де щодня та щоночі свистять міни та розриваються снаряди здебільшого калібром за 100 міліметрів.

— *Мы живем, родились на этой земле, мы ее должны защищать. Любое животное и то свою землю защищает. А человек на этой земле жить. А те, кто там, — на цих словах чоловік*

однозначно махає у бік Донецька, — они — зомбированные. Они не понимают истины, что, потерявши душу, потеряешь все. И на своей земле не будет тебе ни места, ни защиты. До седьмого поколения...

Військові будні

Через кар'єр зі снайперами

— *Пішли. Грек з Костею замикає!* — розбившись у шаховому порядку, у повному обмундируванні та повній бойовій готовності рушаємо майже порожніми вулицями Старої Авдіївки у бік передової — перевірити фланги. Так бійці «Січі» та 95-ї бригади ходять тут щодня.

Уздовж широкої дороги — будинки з забитими та заставленими дошками вікнами — ця картина звична для всіх сіл на передовій. Це зовсім не означає, що тут не мешкають люди. Так місцеві бережуть скло, у разі якщо міна приземлиться від будинку геть близько.

— *Далі — не можна. Мінне поле. Все в розтяжках і працюють снайпери,* — попереджає сивий бородатий боєць «Січі». Для нас він Дембель — такий позивний отримав серед колег. Для бійців — партизан. З осені 14-го воює в батальйоні, але довідку про те, що він в АТО, отримав лише весною 15-го. Про статус учасника АТО він ще навіть не мріє. Як і більшість бійців батальйону.

— *Тобто в цю зону краще не заходити?* — запитую, сподіваючись хоч краєм ока побачити позиції бойовиків.

— *Я зараз проведу — трошки можна подивитися,* — посміхається у відповідь високий статний чорнявий боєць з позивним Грек. Він і справді зовнішньо схожий на грека. От тільки грека з автоматом, у камуфляжі і берцах можна, певне, побачити лише в нас.

Боєць, пригнувшись, зникає у високій траві вузької доріжки, яка веде кудись нагору. Всі ми — шестеро бійців «Січі», оператор та я — застигаємо в очікуванні.

— *Прийом, прийом,* — раптом хриплим жіночим голосом озивається рація у кишені командира батальйону.

— *О, «сепар ефем»,* — прислухається до жіночого голосу Хаджи, а в мирному житті Олександр — високий, спортивної статури, кремезний чоловік років за сорок. З розмов із ним я вже знаю, що в комбата за плечима — досвід війни в Іраку та Південній Африці. Колись він служив в «Альфі». А рік тому тут, на Донбасі, втратив друзів — з числа спецназу, що звільняв Слав'янськ та

Краматорськ. Після цього сам пішов воювати — очолив добровольчий батальйон «Січ».

— Що каже?

Хаджи виймає невеличку рацію з кишені, щоб краще було чути.

— Зараз послухаємо. Там дівчина так гарно працює. Це до нас, в нашу рацію заходять сепари.

— Вони що, ламають ваші коди? — не розумію, як так просто можна увірватися в чужі хвилі.

— Ні, воно відкрите. О, когось викликає. А може щось передає, — наприклад, що ви, тобто ми, прийшли, якщо вони побачили.

— А кому передає?

— Снайперам, снайперам на точки, — у ході наших розмов рація замовкає. Ще хвилини дві вслуховуємося в чорну коробку, але марно.

— По-моєму, нас засікли по рації, що ми їх слухаємо, — розчаровано протягну я.

— Думаю, якби засікли, то вже довбали би по цій позиції по повній, — посміхається у відповідь Хаджи.

— Тут є де ховатися? — жартома запитую я, все ж про всяк випадок оглядаючи місцевість довкола. А ховатися тут і справді ніде. Будинки та підвали за метрів 300. Довкола —

лише трава. І праворуч, ліворуч — міни, якщо ступити не туди.

— Ховатися? Ну ми вас сховаємо, під себе, — тихенько сміється у відповідь симпатичний блондин з позивним Дяк.

Доки ми прислухаємося до рації та оглядаємо місцевість, до команди повертається Грек. І знаками показує слідувати за ним. Тихо і на напівзігнутих ногах. Позаду хтось попереджає:

йти лише вузькою стежкою. Нога в ногу — жодних кроків ліворуч чи праворуч.

— Ось там, біля кар'єра, вже снайпера працюють, пішли ближче, — кличе до себе Грек.

Потроху підповзаємо до обриву. У високій траві майже нічого не видно. А вставати на повний зріст не можна — одразу помітять на тому боці ті, хто уважно слідкує за цим.

- *Вот присядьте, видите — дома. Оттуда снайпера работают.*
- *А як багато зазвичай там снайперів?*
- *Не знаєм, три дня назад по нас работали очень активно, — розповідає високий бородатий боєць, витираючи піт з ло-*

ба. Сьогодні спекотно. І у камуфляжі, та ще й з автоматом в руках він нещадно страждає від спеки.

— Скільки тут, до їхніх позицій?

— Метрів 300, не більше. От там, за кар'єром, на тому березі, то все вже сепари, — підходить ближче Грек.

— А яка необхідність вам сюди ходити? Ви ж кожен день тут ходите?

— Так. Це для своєї ж безпеки — перевірити фланги, щоб не було підступів. Коли підходимо і починає працювати снайпер, значить, вони щось уже витягли зі своєї схованки. Тут, на цих позиціях, навіть через кар'єр чути, як працює важка техніка.

- А у них там прямо за кар'єром техніка стоїть?
- Там одразу йде промзона, виноградники, і там працюють сепари. Так, у них там важка техніка. Останнім часом вони люблять стріляти з танків, САУ, мінометів калібру за 100. З цікавістю розглядаю горизонт темно-червоного кар'єру. На перший погляд нічого дивного чи незвичайного. На краю — ледь

помітні хатинки. Там, за свідченнями бійців, і засіли ворожі снайпери. І в них з цих позицій відкривається чудовий краєвид — якраз на передні фланги захисників Авдіївки.

— Мы предупреждаем местное население, чтобы они сюда не ходили, потому что это опасно для жизни. У них там есть позиция снайпера, не сказать, что он асс, но пре-

красно знает, что где находится, — це вже Гум, ще один боєць з команди «Січі», ховаючись у траві, на самісінькому краю обриву проводить нам дистанційну екскурсію ворожими позиціями.

— Оля, засікли. Пішли! — гучний та тривожний шепіт позаду збиває мене з думки і не дає можливості розпитати Гума про стрілкові детальніше.

— *Уходим, уходим, уходим, — максимально пригнувшись, наскільки можна швидко відходимо від краю обриву. Бійці «Січі» прикривають мій відхід.*

— *Звідки знаєте, що засікли? — підповзаю до комбата.*

— *«Сенар ефем». Кажут: передай, щоб працював по схилу, — виймає з нагрудної кишені рацію Хаджи.*

— А схили — це ми? — уточнюю швидше для порядку. Бо на цих схилах, крім нас, нікого.

— Так. Ну що, пішли? — звертається командир до бійців, які сидять довкола нас навприсядки.

— Піднялися. Гум прикриває. Грек — попереду. Дівчата — вперед, — це Олександр звертається вже до мене. Не гаючи

часу, на напівзігнутих ногах швидко прямую в бік найближчих будинків. Позаду мене в такому ж шаховому порядку, але вже з автоматами наготові бійці перебігають з позиції на позицію. Так потроху покидаємо місце, де ми, на щастя, лише заочно познайомилися з ворожими «зозулями».

— А снайпери там — професіонали чи так, стрілки-любители? — діставшись до людських будинків, уже спокійно і не

криючись, йдемо широкою дорогою. Тут можна розпитати бійців про їхні будні. І уточнити деталі про їхніх ворогів.

— Професіонали у них є, але дуже мало. Взагалі-то, у більшості там — хлопці 14—15 років. Так, там вербують молодь, яка зараз працює на ДНР. Там така пропаганда, телебачення, радіо — все спрямоване на те, щоб завербувати таку молодь. Їх нашвидкоруч навчають усім навичкам

військовослужбовця, поводження зі зброєю і використовують як гарматне м'ясо.

— Туди тільки такі і йдуть, — додає білобрисий Дяк. — Бо люди, які постарше, вони вже знають, що таке війна. І що нічого красивого і романтичного в ній немає. Романтика закінчується тоді, коли тобі відірвало руку чи ногу.

А молодь цього не розуміє, тому і йде. Бо для неї це — гра, як у дитинстві.

Уздовж дороги назад з обох боків тягнуться людські городи, на яких де-не-де буденно і мирно працюють місцеві мешканці. Ця робота створює ілюзію миру. Але це на перший погляд. Тут через хату — в землі та навіть оселях — воронки і нерозірвані снаряди.

— Тут навіть у якійсь із хат є снаряд від САУ, не розірваний, — широко крокуючи, утримуючи автомат на рівні грудей, розповідає Грек. — Дах проломив і стирчить догори носиком.

— А якби розірвався?

— Якщо б він влучив у хату, від неї не залишилося б взагалі нічого.

Дорогою до позицій зустрічаємо тварин — кількох собак та кішку. Собака дивно веде очима.

— Вони всі контужені. І майже нічого не чують. Лише очима водять, коли їм щось кажеш, — пояснює боець з позивним Ягуар. — Тут десь була вівчарка, породиста. Без передньої лапи. Відірвало осколком снаряда. Але вона, дякувати Богу, хоч вижила. Красива дуже.

Йому, як і нам, шкода тварин. Але, крім як нагодувати, нічого більше для них він зробити не може.

Далі по курсу — воронка від САУ 152-го калібру. Снаряд розірвався, але, на щастя, не біля хати і не поблизу військових позицій, а в одному з городів. Яма вглиб з метр-півтора наполовину залита водою — снаряд прилетів сюди тижнів зо два.

На свято — День молоді. Юний боєць з позивним Штрих — невисокий симпатичний шатен з креативною зачіскою ірокез та татуюваннями на шиї — якраз чергував тієї ночі.

— Проснувся от свиста. Открываю глаза — оно как шарахнуло, меня откинуло. Работали со стороны Донецка, САУ, запрещенный 152-й калибр. Ну мы как могли давали отпор. Ну что

у нас — АГС максимум. Ну пацани кидали еще восьмидесятки. Но толком ответить не можем. А они кроют как хотят.

— Я так розумію, що заборонені калібри дуже часто сюди прилітають?

— Очень часто — через один. Они под шумок их кидают. Сначала те, которые не запрещены. А за ними следом — тя-

желье. И так и не разберешь, что сюда летит. Только когда шарахнет где-то рядом, то чувствуешь очень хорошо.

Дивлячись на яму від 152-го калібру, охоче вірю словам Штриха. І пригадую, що якраз у двадцятих числах червня бойовики отримали черговий так званий російський гумконвой. Тоді, за словами Штриха, і почалося.

— У-у-у-у, тут вночі таке фаєр-шоу було. Все небо палало — різними кольорами, всіма кольорами райдуги. На День молоді — така ніч була! Не спалось нікому. З усіх сторін гатили. Як почали десь з 10-ї вечора і до 4-ї ранку. Без перестанку. Певне, тоді і вистріляли все. Зараз уже нічим крити, — посміхається юнак, який після мого запитання українською теж переходить на рідну мову. І, як з'ясується, досить гарно нею володіє.

Сьогодні в Авдіївці і справді тихо. Але іноді і ця тиша може бути оманливою. Якщо згадати, що сюди, на Донбас, Росія відсилає не лише стару радянську зброю.

— У них вже є такі безшумні міномети. Він 13 кг важить, але це дуже страшна штука, — наче читає мої думки Грек.

— Чула про такі, — згадую, що про ці міномети мені розповідали бійці 24-ї бригади, які свого часу охороняли Кримське.

Тоді, у січні, під час наступу на селище чимало бійців постраждало від цієї зброї.

— По-перше, не чути звідки стріляють. Не можна відповісти, бо не знаєш квадрат, з якого починають обстріл. Ну і не чути, куди і як летить.

— І багато у них такої зброї?

— *Матінка Росія допомагає!* — сумно посміхається Грек.

На захист Батьківщини — у резинових чоботях

— *Групами три-чотири человека, бывает, и пять. Бывало, и к нам подходили. Пытаются, пытаются. Но мы эти попытки пресекаем. В основном к нам прилетает.*

На цю позицію під романтичною назвою «Квіточка», що неподалік окупованої Горлівки, ми приїжджаємо в супроводі офіцера 17-го батальйону 57-ї мотопіхотної бригади. Але навіть його присутність не змушує бійців розмовляти з нами. Після довгих вмовлянь та пошуків позиції, щоб не засвітити місцину,

розповісти про ситуацію на цьому блокпості погоджується командир з позивним Байкал.

— Провоцируют. Постреляли, постреляли и убежали. Потом опять стреляют, чтобы ОБСЕ зафиксировало нашу ответку.

— А що сюди прилітає в основному?

— 120-й прилітає. Но сейчас в основном 82-й миномет работает. И крупнокалиберный пулемет. Пока, пока. Ну а если уже работает что-то тяжелое, все прячемся и не высовываем носа. А потом, когда уже все стихает, выходим на позиции, посмотреть — что и как. Если надо — ведем бой.

За півроку оборони цих рубежів у них був лише день, коли бійці відпочили від обстрілів, — 9 травня. Решта днів та місяців сюди щодоби прилітали міни, кулі та гранати.

Воно й не дивно, що більшості бійців на цьому блокпості не до розмов і не до журналістів. Вони втомлені, виснажені та насторожені — тут ніколи не знаєш, коли може щось прилетіти.

Боець з позивним Шановний — худий високий чоловік років за 35 — тут уже п'ятий місяць. Цієї ночі спав півтори години — диверсанти лізли з усіх боків. Він, як і всі, не охочий до розмов. Але врешті решт, піддавшись на вмовляння, починає з наболілого.

— Нам необходима зброя — якісніша, потужніша, тому що нам немає чим давати відсіч.

— А з чим ви тут, з якою зброєю?

— **З радянським мотлохом. А по телебаченні показують, що армія забезпечена сучасними технологіями. Може, хто і забезпечений, але не ми. Немає нормального зв'язку, бракує тепловізорів, щоб працювати в нічний час.**

— А хоч АГС, ДШК у вас є?

— **Є, але вони радянські. Або не працюють, або клинять.**

На позиції він чергує у резинових чоботях замість зручних берців. Це коли на вулиці під тридцять спеки. Форма теж залишає бажати кращого. Та, що на ньому, — єдина, яку подарували волонтери. Змінки в нього немає. Та, яку видала держава, вже давно розлізлася.

— **Після першого прання вона приходить в негодність. Десь торкнувся, вона не тримається, горить дуже швидко. Ну все, давайте закінчувати. Всі все прекрасно знають.**

Йому не подобається ця розмова. Він не хоче скаржитися, але і не знає, кому і як пояснити, що солдат, який днює і ночує на передовій, не мусить думати про їжу, форму, зброю. Бо його завдання — захищати. А завдання держави, чи то пак влади, — забезпечити бійця усім необхідним для цього захисту.

— **Ми свою роботу тут виконуємо. Хотілося б, щоб і держава хоч трохи виконувала свою, — втомлено резюмує Шановний. — А ще нам бойові не платять. Відколи ми тут — з грудня — ще жодному не заплатили. Хоча в нас тут бої, обстріли та зіткнення — щодня, — раптом згадує ще одну хвору тему боєць. Але за мить безнадійно махає рукою: мовляв, ця розмова все одно навряд чи щось змінить...**

«Улюблений» калібр

— О, це свіжа?

— Ага.

— Коли?

— **Вчора, позавчера.**

— А від чого це?

— **Тоже мина.**

— Якого калібру?

— **Восьмидесятка.**

Зміна бойовиками тактики — атаки переважно вночі — дозволяє знайомитися з новими руйнуваннями в Пісках, майже не ховаючись. Хоча в селі, де практично не залишилося живого місця, лише ті, хто його обороняє, можуть відрізнити свіжі

вирви та руйнування від старих. У нас у провідниках, а заодно і тлумачах руїн два бійці 93-ї бригади з позивними Шаман та Дніпрянин. Перший — швидше провозжатиий. Він — мовчазний і лише зрідка кидає фрази-уточнення, де, що і коли впало. Другий — високий, статний, красивий юнак з татуюваннями на обох плечах — і є нашим тлумачем та людиною, яка на своєму квадраті оборони знає майже все.

За нами слідом — щойно ми відходимо з позиції — слухняно біжать трое песиків.

— А як звати наших кудлатих провозжатиих? — посміхаючись, киваю на смішне руденьке собача.

— **Это Чапа**, — у відповідь посміхається Олег.

— А давно вона тут у вас?

— **А вот как переехали, месяца два уже наверное, с нами.**

— Так вона постійно на позиції ходить з бійцями?

— **Да.**

— І не боїться?

— **Нет, они уже привыкли, живут тут давно.**

— А правда, що тварини відчують небезпеку?

— **Конечно, перед тем как начинают стрелять, они гавкать начинают.**

За розмовами не помічаємо, як дістаємося наміченого об'єкта — напівзруйнованої будівлі, у якій нині важко впізнати школу, де лише рік тому лунав дитячий сміх. На підлозі в коридорах валяються міни 120-го калібру. Ціленькі. І цілком придатні до бою.

— **Пару дней назад прилетело. Тут много таких снарядов лежит. В школе, и вокруг, и в домах множество. И «Грады» лежат. Сейчас, кстати, в основном такие вот прилетают. Восьмидесятки редко.**

Результати таких «прильотів» — п'ятеро поранених і двоє убитих. І ця статистика — за один-єдиний тиждень. Хоча раніше, каже Олег, було ще гірше. По них працював ворожий танк.

— **Тот же 120-й калибр, но пробивная сила там ужасная. Мы вот можем провести вас в дом, когда приехали на позицию, нас обстрелял танк. Там посмотрите, что он с домом сделал. Ни одного живого места. Один танк.**

— А як часто вас танки обстрілюють?

— **Ну сейчас вот, наверное, недели две-три нет, тихо. А до этого постоянно работал. От танка вообще трудно спрятаться. Пробивает все на свете.**

За годинку, коли повертатимемося на позицію, бачимо цей будинок, про який говорив Олег. Кілька його поверхів склалися всередину, наче паперові карти. А на місці вікон та балконів — порожнеча. Там, куди влучить снаряд, стін просто немає.

— **Знову у них з'явився АГС-40, вже більше місяця працює,** — це вже Шаман, другий мовчазний проважаний на наше прохання розповідає про новітню російську зброю, яку сусіди випробовують на Сході, як на військовому полігоні.

— А чим цей гранатомет відрізняється від старого?

— **У нього більша дальність, він більш прицільно б'є, калібр більший. І він у них знаходиться на пікапі чи на кузові якогось автомобіля, мобільний. Вони відстрілялися, переїхали в інше місце і знову обстрілюють. А потім просять перемир'я.**

— Ага, вони відстрілялися, ми почали відповідати, і вони тут же просять перемир'я? — уточнюю деталі.

— **Ні, ми не встигаємо відповідати. Вони одразу кричать: перемир'я!**

Рухаючись коридорами школи, то там, то там натикаємося на нерозірвані міни. Усі — 120-го калібру. Тут їх десятки. Вони лежать разом з плакатами, дошками, шматками бетону.

— **Я, чесно говоря, даже людьми их не могу назвать. Такое творить!** — це Олег, у нашій компанії оглядаючи бібліотеку, де під розкиданими стелажми лежать припалі пилом дитячі книги, не може втримати емоцій.

Якби не розгاردіяж, то, здається, наче кабінет праці діти покинули лише вчора. Тут досі в робочому стані стоять станки, а на стінах розвішані інформаційні плакати. Цей крам терористів не цікавив. Зате проводка, з якої можна було пожитися цінними металами, після знайомства з бойовиками перетворилася на хлам, яким нині встелені всі довжелезні коридори колись новенької школи.

— **Но мы победим,** — це вже Олег, дивлячись на мій гнітючий від побаченого настрій, намагається розвеселити.

— Обов'язково. Головне — щоб ви всі були живі-здорові.

— **Та будем. Куда мы денемся? Дома ждут, надо по-любому вернуться.**

— А хто вдома чекає?

— **Как минимум мама,** — загадково посміхається у відповідь статний спортивний юнак.

— А як мама сприймає те, що ви зараз тут, у дуже гарячій точці?

— *Ой, ну каждый день звонит, плачет в трубку. Ну а что? Надо ж кому-то и здесь быть,* — відчувається, що ця тема для Олега не проста. І що мати, вочевидь, була б її воля, нізащо не пустила б сюди сина. Олегу — 28. Родом — із Дніпропетровська. У 93-тю бригаду, яка нині на господарстві та охороні Пісків, Дніпрянин прийшов добровільно...

Хто годує терористів

— *Бывают моменты, особенно начиная с обеда, тут такой идет бизнес, туда-сюда. Тягают маленькими машинами, везут большой. Я не хочу говорить, что их где-то пропускают за деньги, хотя, я думаю, что все люди умные, все меня прекрасно поймут. Но тут такой бизнес-центр, что вы себе даже представить не можете.*

Бізнес-центр — це невеличке село на самому в'їзді до Горлівки, куди сходять всі центральні дороги, що ведуть до окупованого терористами міста. На атласах автомобільних доріг цей населений пункт не позначено. А сучасний помічник водія, GPS, у цій точці покаже, що ви уже — в Горлівці. Майорське — це і справді околиці Горлівки. Але на в'їзді до населеного пункту — український прапор. А на блокпості — українські військові, які щонаочі відбивають наступи диверсантів та атаки артилеристів. А вдень ловлять контрабандистів.

— *Последний кулечек сахара для умирающей мамы, 20 грамм соли для сестры, которая умирает, уши просит. Ну помни-те, как в классике, брат Петька умирает, уши просит. И пятнадцать раз туда-сюда.*

Тема контрабанди та колаборантів, які заради наживи готові провезти бойовикам хоч половину продуктових запасів Артемиська, де вони зазвичай і затарюються, здорово дратує Годзилу — майже двометрового бійця 17-го батальйону 57-ї мотопіхотної бригади, який охороняє в'їзд до Горлівки з боку Майорська. Він — єдиний, хто розмовляє з журналістами на цьому блокпості. І не тому, що решта бійців — непривітні чи неконтактні. А тому, що для своїх рідних та близьких більшість з них працює в штабі в Дніпропетровську. А не на самісній передовій, звідки щотижня вивозять поранених, а часом і вбитих.

— *На самом деле это глубоко обидно и противно — и видеть, и слышать. Особенно то, что количество людей,*

которые умирают, оно просто зашкаливает. Столько жителей нет на Донбассе...

Годзила чесно зізнається: хабарі за провіз до Горлівки харчів доходили до 30 тисяч гривень за одне вантажне авто. Домовлятися пробували як з ним особисто, так і поза його широкою спиною. Не вийшло. Тепер діють іншими методами, проти яких військові безсилі. 50 кілограмів товару не для продажу провезти можна легально. Вони і возять, каже Годзила. Наче як для себе і всіх своїх родичів. Разів з 15 на день.

— Эту проблему так не решитъ. Пока есть разрешение на проезд, они будут возить. В этом плане мой кумир — Геннадий Москаль, который сказал: «Вы или с нами, или против нас». А то что получается — все хорошие, все украинскую армию любят, когда надо проехать. А кто же тогда на референдум ходил. И кто же тогда ночью по нас стреляет?

Він добре знає, що навіть у цьому населеному пункті, де людей маленька жменька, далеко не всі з вдячністю та повагою дивляться їм услід. Хоча є і такі — ті, кому вони допомагають харчами, возять воду та підсаджують в приватні автівки, коли місцевим потрібно кудись доїхати, — з вимогою не брати з людей грошей. Але є й інші.

— Было как-то раз: слышим ночью — посыпались доски. Ага, понятно, значит, попали в дом. С утра, потому что ночью мы с блокпоста никуда не уходим. Я хватаю санитаря, аптечку — вдруг кому-то помощь нужна? Приходим на место, а там стоит местная умница, сепаратистка и говорит: «Это все вы». Мы говорим: ну как же мы? Это же в 20 метрах от нас упало. Мы-то как? А она: «Это вы разозлили наших ребят, и они по нас стреляли». Вот эта фраза: «Это вы разозлили наших ребят...» Ну что уже после этого можно рассказывать?

ЗАМІСТЬ ПІСЛЯМОВИ

Після того як наприкінці лютого українські війська організовано залишили дебальцівський плацдарм, встановилося щось на зразок крихкого перемир'я. Яке утім постійно порушується. Постійні обстріли стали частиною життя. Інформація про відведення важких озброєнь чергується із концентрацією техніки.

Збурюють суспільство чергові хвилі мобілізації.

Коротка історія з поїзда Івано-Франківськ—Київ.

— *Знаєш куди я їду?* — питає мене круглолиций чоловік у тамбурі.

— *До Києва?* — питаю.

— *Нє. В Києві пересадка. Далі на Москву.*

— Он як. На москалів працюєш?

Він дістає з пакету дволітрове пиво. Воно тепле.

— *А що робити?* — він трохи втягує свій живіт. — *У мене двоє дітей. Я з Надвірної. Гуцул. Роботи нема. Дві вищі освіти. І мушу їхати до москалів. На стройку. Але я там кажу, що я Бандера. І ніхто нічого. Кричу, що Бандера, а вони мовчать.*

— *Пиз..ш,* — раптом втручається в розмову високий сивий чоловік. — *Тебе б там за Бандеру зразу скрутили.*

— *Не пи...у. Кричу, що Бандера!*

— Ви теж у Москву? — питаю у старого.

— *Нє, не так далеко.* — Він прикурює нову сигарету від попередньої. — *На фронт. Замість сина їду добровольцем. «Дніпро-1».*

— Замість сина? — у мене відбирає мову.

— *Домовився з воєнкомом. Їм головне цифра. То яка різниця. Мені 55, вже нажився, а син хай ще поживе.*

Бандера з Надвірної мовчить.

— *Ви мент?* — питаю я, згадуючи, що «Дніпро-1» — батальйон МВС.

— *Було колись. А взагалі, я зодчий.*

Чоловік прикурює уже третю поспіль сигарету, я йду з тамбуру. У голові крутиться «Кедь ми прийшла карта на роковаць...»

Війна принесла вимушених переселенців і проблеми стосунків з ними. Конфлікти трапляються навіть в середовищі переселенців.

Проблеми виникають на лінії АТО між підрозділами. І між підрозділами та цивільним населенням. З приводу контрабанди і не тільки.

Найгірше, війна триває.

У це слабо віриться, але книгу хотілося б закінчити нетиповим —

ДАЛІ НЕ БУДЕ.

ЗМІСТ

Розділ 1. «Руська весна», або Неввічливі «зелені чоловічки» . . .	4
Розділ 2. АТО. Початок	59
Розділ 3. Наступ.	119
Розділ 4. «Боїнг».	137
Розділ 5. Без кордону	141
Розділ 6. За крок від перемоги	159
Розділ 7. Вижити і повернутися.	171
Розділ 8. День (не)залежності. Вторгнення. Іловайськ	197
Розділ 9. «Присутність»	214
Розділ 10. Псевдомир.	238
Розділ 11. Діти війни.	299
Розділ 12. Псевдомир. Оборона аеропорту	329
Розділ 13. Вперед у минуле: історія від В. Путіна	333
Розділ 14. Зимове загострення. Донецький аеропорт.	348
Розділ 15. Життя на лінії фронту.	407